

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Ivan Petrič

doc. dr. Milko Poštrak

**Dejavniki tveganja pri odraščanju
ranljivih otrok in mladostnikov**

Magistrsko delo

Ljubljana 2016

Zahvaljujem se doc. dr. Milku Poštraku za mentorstvo, usmerjanje in spremljanje pri pripravi magistrskega dela, pa tudi za razumevanje in spodbude v obdobjih (predvsem začetne) negotovosti. Brez njegove stalne pripravljenosti pomagati v vseh fazah priprave tega dela in pozitivnih povratnih informacij ob napredku bi bili študij, pisanje in raziskovanje prav gotovo dosti težji.

Zahvaljujem se sodelavcem na oddelku za mladostnike na CSD Ljubljana Moste-Polje za posredovanje gradiva za analizo in seveda za posredovanje praktičnega znanja in številnih delovnih izkušenj v minulih osmih letih.

Zahvaljujem se tudi direktorju CSD za vse razumevanje in podporo pri študiju. In vsem ostalim, ki so mi pri nastajanju magistrskega dela kakor koli pomagali.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Ivan Petrič izjavljam, da sem magistrsko delo z naslovom »Dejavniki tveganja pri odraščanju ranljivih otrok in mladostnikov« napisal samostojno, s korektnim navajanjem virov in ob pomoči mentorja doc. dr. Milka Poštraka.

Datum:

25. 5. 2016

Podpis:

Ivan Petrič

Dejavniki tveganja pri odraščanju ranljivih otrok in mladostnikov

Magistrska naloga obravnava ranljive otroke in mladostnike s težavami v odraščanju. Najprej predstavimo temeljne vidike socializacije, pri čemer se osredotočamo na dejavnike odraščanja, ki pri tej populaciji delujejo ogrožajoče. To so: družina, šola, spol, vrstniki, mediji in vrednote. Odraščanje v pozni moderni prinaša s seboj nova tveganja, odgovori mladih na vse to pa so različni, od individualizacije do demoralizacije, osamljenosti in podaljševanja mladosti. Pri ukvarjanju z njimi in njihovimi družinami sledimo postmoderni paradigmi socialnega dela, katere temeljni elementi so delovni odnos, raziskovanje življenjskega sveta uporabnika, perspektiva moči in ustvarjanje rešitev skupaj z uporabnikom. Pri delu z mladimi je nepogrešljiv koncept tudi dogovorni pristop, še posebej, kadar urejamo namestitve v vzgojno institucijo, ki jo izvedemo v soglasju z vsemi udeleženi v reševanju problema in tako zagotovimo okolje za odraščanje, ki deluje varovalno.

Analiza sekundarno zbranega gradiva pokaže, da je pri populaciji, ki jo je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih nameščal v večinoma vzgojne institucije, prevladujoči dejavnik tveganja družina s številnimi in raznovrstnimi okoliščinami, situacijami in razmerami, ki delujejo ogrožajoče. Ostali vidnejši dejavniki tveganja so še vrstniki in šola, analiza pa med te dejavnike uvršča tudi opojne substance. Posledice vseh teh dejavnikov se odražajo v čustvenih in psihičnih težavah odraščajočih otrok in mladostnikov ter njihovih stiskah. Za strategije preživetja in vključevanja v širšo družbo, ki jih otroci in mladostniki razvijajo na podlagi vsega tega, analiza pokaže, da se delijo na pasivne, kjer gre za opuščanje dejavnosti v šoli in prostem času, ter aktivne, ko imajo zaradi neustreznega vedenja težave doma, v širši okolici in s kršitvami zakonodaje.

Ključne besede: socializacija, dejavniki tveganja, posledice dejavnikov tveganja, postmoderna paradigma socialnega dela, dogovorni pristop pri delu z mladostniki.

Risk Factors in Reaching Adulthood for Vulnerable Children and Adolescents

Master's thesis discusses vulnerable children and adolescents who have problems when growing up. First we introduce the fundamental aspects of socialization, focusing on those factors of growing up that have a threatening effect for this population. These are: family, school, gender, peers, the media and values. Growing up in the late modernity brings along new risks, and young people respond to these in different ways, ranging from individualization to demoralization to loneliness and prolonged youth. When working with them and their families we follow the postmodern paradigm of social work, whose fundamental elements are a working relationship, exploration of a user's life-world, the perspective of power and the creation of solutions together with the user. When working with young people the concept of arrangements approach is also indispensable, especially so when we place them in an educational institution, which is carried out with the consent of all parties involved in the problem, and thus provide conditions for growing up that have a protective effect.

The analysis of secondary data shows that in the population that the Center for Social Work Ljubljana Moste Polje placed mostly in educational institutions in the past 16 years, the predominant risk factor was the family with its many diverse circumstances, situations and conditions that have a threatening effect. Other prominent risk factors were peers and school, as well as intoxicating substances. The consequences of all of these factors are reflected in the emotional and psychological problems of growing children and adolescents, and in their distress. The survey shows that the strategies for survival and integration into the wider society children and adolescents develop based on all of this can be divided into the passive ones, when they abandon activities in school and in their free time, and the active ones, because of inappropriate behavior they have problems at home, in the surroundings and with breaking the laws.

Key words: socialization, risk factors, consequences of risk factors, postmodern paradigm of social work, arrangements approach to working with adolescents.

KAZALO

PREDGOVOR	9
1 TEORETIČNA IZHODIŠČA	11
1.1 POSAMEZNIK, DRUŽBA, SOCIALIZACIJA	11
1.2 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA	14
1.2.1 Družina	14
1.2.2 Šola	15
1.2.3 Spol	17
1.2.4 Vrstniki	18
1.2.5 Mediji	19
1.2.6 Vrednote	21
1.3 ODRAŠČANJE V POZNI MODERNI	23
1.3.1 Socialna ranljivost mladih	23
1.3.2 Individualizacija	26
1.3.3 Demoralizacija in osamljenost	28
1.4 POSTMODERNA PARADIGMA SOCIALNEGA DELA	30
1.4.1 Konstruktivistični model socialnega dela	31
1.4.2 Vzpostavljanje osebnega stika	31
1.4.3 Delovni odnos	32
1.4.4 Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika	33
1.4.4.1 Življenjski svet mladostnika	35
1.4.5 Emski in etsyki pogled	35
1.5 DOGOVORNI PRISTOP PRI DELU Z MLADIMI	36
1.5.1 Komunikacija	36
1.5.2 Vloge	37
1.5.3 Avtoriteta	39
1.5.4 Odgovornost	40

1.5.5	Ukrepi	41
1.6	MLADOSTNIK IN SOCIALNI DELAVEC	42
2	EMPIRIČNI DEL	44
2.1	OPREDELITEV PROBLEMA	44
2.2	RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	44
2.3	METODOLOGIJA	44
2.3.1	Vrsta raziskave	44
2.3.2	Spremenljivke	45
2.3.3	Populacija	45
2.3.4	Vir podatkov	46
2.3.5	Zbiranje podatkov	46
2.4	ANALIZA PODATKOV	47
2.4.1	DEFINIRANJE DEJAVNIKOV TVEGANJA	49
2.4.1.1	Družina	49
2.4.1.2	Vrstniki	56
2.4.1.3	Opojne substance	58
2.4.1.4	Šola	58
2.4.1.5	Prirojene osebnostne lastnosti	59
2.4.1.6	Ostali dejavniki tveganja	59
2.4.2	DEFINIRANJE POSLEDIC DEJAVNIKOV TVEGANJA	60
2.4.2.1	Težave v šoli	60
2.4.2.2	Neustrezno vedenje	62
2.4.2.3	Opuščanje aktivnosti	63
2.4.2.4	Čustvene in psihične težave	64
2.4.2.5	Stiske	65
2.4.2.6	Prekrški in kazniva dejanja	66
2.4.2.7	Ukrepi sodišč	67

3 REZULTATI	68
3.1 PREVLADUJOČI DEJAVNIKI TVEGANJA	68
3.2 POSLEDICE DEJAVNIKOV TVEGANJA	69
3.3 EVALVACIJA REZULTATOV ANALIZE	71
3.4 POSKUSNA TEORIJA	78
4 RAZPRAVA	81
5 SKLEPI IN PREDLOGI	88
6 LITERATURA	90
PRILOGE	93
PRILOGA A: Primer socialnega poročila o mladostniku	93
PRILOGA B: Primer socialnega poročila o mladostnici	95
PRILOGA C: Relevantni deli poročil s kodami	97
PRILOGA Č: Ureditev pojmov po ravneh abstraktnosti	136
PRILOGA D: Kaj pa zdaj?	164

PREDGOVOR

Z otroki in mladostniki ter njihovimi težavami v odraščanju se srečujem že skoraj dve desetletji. Sprva kot študent tedanje Visoke šole za socialno delo, ko sem v tedanjem Prehodnem mladinskem domu Jarše opravljal obvezno prakso. Pa tudi v Kriznem centru za mlade v Ljubljani, kjer sem sprva delal prostovoljno, kasneje bil tam na praksi in leta 2000 opravljal pripravništvo. Nato sem bil leta 2003 delno zaposlen na področju dela z mladostniki na CSD Ljubljana Bežigrad, v letu 2004 pa sem bil tam hkrati tudi vodja preventivnega programa SOM, Središče otrok in mladostnikov. Od leta 2007 sem redno zaposlen na CSD Ljubljana Moste-Polje, na oddelku za mladostnike.

Vseskozi sem se srečeval s posledicami raznih dejavnikov tveganja pri odraščanju socialno ogroženih ter ranljivih otrok in mladostnikov. Odločitev o temi magistrskega dela se je tako ponujala skorajda sama od sebe. V minulih letih se je nabralo nekaj »materiala« – tako v smislu gradiva za analizo kot tudi nekaj izkušenj in vpogledov. Te vpogleds sem nadgradil z relevantno literaturo in kvalitativno analizo sekundarno zbranega gradiva. Analiziral sem vzorec socialnih poročil, ki jih je CSD v minulih 16 letih poslal večinoma vzgojnim institucijam. Pri tem se je na prvi pogled zdelo, da se kaj bistveno novega ne bo pokazalo, saj so nekatera dejstva jasna že vrabcem na strehi, in da bodo rezultati to pač potrdili na podlagi znanstvene metodologije. A minule izkušnje pri najrazličnejših projektih so dajale slutiti, da lahko delo samo po sebi pokaže še kaj novega.

Kolegica z oddelka za novinarstvo na FDV me je vprašala, ali bo naloga teoretična, pa sem odgovoril, da bo sintetična. V teoretičnem delu sem najprej poskušal združiti temeljne sociološke koncepte socializacije in dejavnike odraščanja pri socialno ranljivih otrocih in mladostnikih s pedagoškimi in terapevtskimi koncepti ter nadaljeval s sociološkimi vidiki odraščanja v pozni moderni. V drugem delu teoretičnih izhodišč sem predstavil sodobne koncepte socialnega dela in dogovorni pristop pri delu z mladostniki. Poglavje o mladostniku in socialnem delavcu zaokrožuje teoretični del in nakazuje sodobne pristope pri delu z mladimi, kot je soustvarjanje rešitev. Ena od oblik zagotavljanja boljših pogojev pri odraščanju ranljive populacije je tudi namestitev v vzgojno institucijo. V empiričnem delu sem nato opravil analizo sekundarno zbranega gradiva in rezultate analize evalviral z vidika odraščanja v pozni moderni.

Na oddelku za mladostnike se srečujemo z različnimi posledicami ogrožajočih dejavnikov odraščanja, pri čemer jih poskušamo prepoznavati, ustrezno informirati, svetovati, pomagati

in soustvarjati boljše pogoje za odraščanje. Pri tem so nam v oporo vsa našeta teoretična izhodišča, saj je socialno delo vendarle interdisciplinarna stroka.

Upam, da so rezultati analize gradiva ter sinteza teoretičnih izhodišč, rezultatov analize, njihove evalvacije in opažanj pri konkretnem delu in delovnih izkušnjah v razpravi upravičili interdisciplinarni pristop tako pri pisanju naloge kot pri delu v praksi. Prav tako upam, da bo magistrska naloga pripomogla k boljšemu razumevanju težav v odraščanju specifične populacije, s katero se ukvarjamo na oddelku za mladostnike CSD Ljubljana Moste-Polje.

1 TEORETIČNA IZHODIŠČA

1.1 POSAMEZNIK, DRUŽBA, SOCIALIZACIJA

»Socializacija je, enostavno rečeno, večplasten proces vključevanja otroka in mladostnika v dano skupnost. Je odvisna od vrednot, stališč obče skupnosti. Socializacija je torej zgolj splošen pojem, vsebina, namen in cilj vsakokratne socializacije pa so odvisni od vsake posamezne skupnosti. Zato seveda strokovnjak težko določi splošne, tako rekoč idealnotipske vsebine socializacije« (Poštrak 2007b, 151).

Zdi se, da sta se tem idealnotipskim vsebinam zelo približala Berger in Luckmann (1988) v delu Družbena konstrukcija realnosti. A o tem nekaj več v nadaljevanju, najprej pa si pogledjmo temeljna družboslovna izhodišča o povezanosti posameznika, družbe in socializacije.

Subjekt sebe definira skozi podobo, ki jo imajo o njem drugi, predvsem t. i. pomembni drugi. Mead družbeni jaz opredeli kot tisti segment osebnosti, v katerega dani subjekt vsrkava in v njem ponotranja vse tisto, česar je deležen od drugih. Vendar omenjenih družbenih vsebin subjekt ne sprejema pasivno, temveč jih, vsaj od določenega obdobja naprej, aktivno obdeluje, tudi selekcionira. In to skozi svoj »osebni jaz« ali »delujoči jaz«, segment osebnosti, ki je nosilec samozavedanja in lastne aktivnosti (Poštrak 2006, 6).

Specifičen medij, prek katerega v človeku poteka dialog jaza z menoj, je mišljenje. Zunaj mišljenja oseba in družba ne obstajata. Zaradi tega se prek mišljenja vzpostavlja tudi obstoj drugih. Najkrajši odgovor na vprašanje, kako je družba sploh mogoča, je: zaradi mišljenja (Tomc 1992b, 38).

Berger in Luckmann pravita, da je družbeni red človeški proizvod ali, natančneje, tekoče človeško proizvodjanje. Ljudje v tem procesu »objektivirajo« posamezne tipizacije, ki tako postanejo »realnost«, realnost, ki se posamezniku kaže kot zunanje, prisilno dejstvo. Take tipizacije se prenašajo na naslednjo generacijo kot »objektivni svet«. Posameznik dani »objektivni svet« ponotranji. Nekateri antropologi so poudarili, da se v prenašanju jezika z generacije na generacijo dogaja zelo pomembna vrsta socializacije. Otrok se ne uči le tega, kako uporabljati jezik, da bi izrazil svoje ideje, temveč se v tem procesu uči tudi, kako misliti (Poštrak 1994a, 332).

Popolna socializacija v antropološkem smislu ni mogoča (Berger in Luckmann 1989), kar pomeni, da mladi niso in ne morejo biti zgolj nekakšni kloni, podobniki svojih staršev, ali v

splošnem smislu, svojih predhodnikov, prejšnje generacije. Ne zgolj zaradi posameznikovih osebnih ali delujočih jazov, temveč tudi zaradi tistega, čemur lahko poenostavljeno rečemo družbeni okvir ali družbeno dogajanje. Družba ni statična entiteta. Posameznik, mladostnik, ki vstopa v družbo, vstopa tako rekoč v tok reke, ki ostaja ista, torej reka, vendar je voda v njej vsak trenutek nepovratno druga (Poštrak 2007b, 148–149).

Popolna socializacija ni možna iz podobnih razlogov, kot ni možno kloniranje človeka. Pa ne samo zaradi tehničnih ovir, temveč zato, ker je nemogoče ustvariti enako okolje, kot ga je imel »original«. Tako tudi danes otroci odraščajo v drugačnem okolju, če ne kar v drugačnem svetu, kot so odraščali njihovi starši. Hkrati pa je tudi res, da so aktualni svet soustvarili naši starši. Vendar, kot že rečeno, se reka življenja nenehno spreminja, prav tako pa tudi realnost oziroma predstave o realnosti.

Tako tudi lažje razumemo, s kakšnimi težavami (in konflikti) se srečujejo otroci in starši, če poskušajo slednji uveljavljati (tradicionalni) način vzgoje, kakršnega so bili deležni sami. Težave so še bistveno večje, če so starši odraščali v drugi kulturi, njihovi otroci pa odraščajo na primer v Sloveniji.

Po Meadu v prvi fazi socializacije, imenovani *igra*, ko se še ni vzpostavil osebni jaz, oseba bolj ali manj neselektivno in nereflektirano ponotranja vsebine iz okolja (Poštrak 2015, 271).

O tem, kako se lahko liki iz risank kot pomembni drugi nereflektirano ponotranjijo, govori tragičen primer iz okolice Ljubljane. Otrok je med sprehodom po pločniku kar naenkrat zakričal: »Jaz sem Spiderman!« Prepričan, da je nepremagljiv, se je vrgel pod drveči tovornjak, kar je bilo zanj usodno.

Organizirana igra pa je po Meadu faza socializacije, ko je osebni jaz že vzpostavljen, ko se oseba že zaveda sama sebe, ko se reflektira, »misli sama sebe« prek notranjega dialoga med osebnim in družbenim jazom. Takrat se vzpostavijo temelji za samoaktivnost. Vendar se šele v puberteti osebni ali delujoči jaz razvije v taki meri in obsegu, da se lahko vse bolj kompetentno odloča o sebi, drugih in svetu. Vzporedno je subjekt tudi v svoj družbeni jaz medtem nakopičil toliko kompleksnih vsebin iz okolja, da ima njegov osebni jaz dovolj gradiva za obdelavo. Tako vidimo, da njegovo odločanje ni, vsaj ne v celoti, avtonomno. Odloča se s pomočjo in na podlagi vednosti, podatkov, izkušenj, zalog znanja, ponotranjenih v družbenem jazu (Poštrak 2015, 271).

Po Bergerju in Luckmannu (1988) primarna socializacija vključuje več kot le spoznavno učenje. Odvija se v okoliščinah, ki so polne čustvenega naboja. Učenje brez čustvene

navezanosti na pomembne druge je vsaj težko, če že ne nemogoče. Otrok se identificira s pomembnimi drugimi prek različnih načinov čustvovanja. Kakršni koli že so, internalizacija se pojavi samo skupaj z identifikacijo. S to identifikacijo postane otrok sposoben *lastne* identifikacije. Posameznik postane to, za kar ga imajo njegovi pomembni drugi (Berger in Luckmann 1988, 121–123).

V socialnem delu (in drugih sorodnih poklicih) srečujemo številne ljudi, ki so odraščali v družinah, kjer zaradi najrazličnejših vzrokov ni bilo čustvene topline pomembnih drugih – staršev. V fazi primarne socializacije, ko otrok še nima možnosti za alternativo pomembnih drugih, je to seveda še toliko bolj usodno za razvoj njegove strategije vključevanja v družbo.

Otrok sveta svojih pomembnih drugih ne internalizira kot enega izmed mnogih svetov, internalizira ga kot svet, kot edino obstoječi in možni svet, svet *tout court*. Zaradi tega se svet, internaliziran v primarni socializaciji, v zavesti zasidra mnogo trdneje kot svetovi, internalizirani v procesih sekundarnih socializacij (Berger in Luckmann 1988, 126).

Sekundarna socializacija je internalizacija institucionalnih ali v instituciji temelječih »podsvetov«. Njen obseg in značaj sta zato omejena na kompleksnost delitve dela in spremljajočo družbeno distribucijo »posebnega znanja«. Tistega znanja, ki je rezultat delitve dela in čigar »nosilci« so institucionalno določeni. »Podsvetovi«, ki se internalizirajo, na splošno predstavljajo – v nasprotju s »temeljnimi svetovi«, pridobljenim v primarni socializaciji – delne realnosti (Berger in Luckmann 1988, 129).

Večji del sekundarne socializacije ne potrebuje čustveno nabite identifikacije s pomembnimi drugimi in učinkovito uspeva samo s tisto količino medsebojne identifikacije, ki velja za vsako občevanje med človeškimi bitji (Berger in Luckmann 1988, 132–133).

Iz zgoraj povedanega seveda ni težko sklepati, zakaj je za nekatere dijake prehod iz osnovne šole tako težak, da nekateri, vsaj začasno, celo izpadejo iz sistema rednega šolanja. Pojasnjuje namreč, zakaj se nekateri počutijo kot številke, oropani osebnih odnosov z učitelji, kakršnih so bili morda vajeni v osnovni šoli. In pojasnjuje tudi, zakaj jih šola in bodoči poklic več ne zanimata, čeprav je bil slednji morda vseskozi njihov ideal. O tem več v poglavju o šoli kot dejavniku tveganja.

1.2 DEJAVNIKI ODRAŠČANJA

Mladostnik oziroma mladostnica v vsakdanjem življenju skozi interakcije v družini, vrstniški skupini, v šoli, sosesčini, prek ponotranjenih vrednot in glede na spol razvija lastne strategije (pre)živetja, ki so lahko učinkovite ali neučinkovite, lahko jih označimo kot ustrezne ali kot neustrezne, kot sprejemljive ali nesprejemljive, kot komfortne ali kot uporniške, kot legitimne ali kot prestopniške (Postrak 2007a, 13).

Različni avtorji govorijo o dejavnih tveganja za prestopniško vedenje (Ule, 2000), dejavnih tveganja (Wood, Hine) ali o varovalnih dejavnih (Čačinovič Vogrinčič, Magajna), skratka o dejavnih, ki tako ali drugače ogrožajoče ali varovalno učinkujejo v življenjskem svetu odraščajočega mladostnika. Po navadi se opredelitve dejavnikov zgoščajo okoli naslednjih petih vidikov: spol, družina, šola, vrstniki, vrednote. Nekateri govorijo o štirih sklopih: individualne karakteristike, družina, šola in skupnost (Whyte) (Postrak 2011, 203).

1.2.1 Družina

Tako empirične študije kot terapevtska praksa ugotavljajo, kako pomembno vlogo imajo starši pri odraščanju. Raziskave vedno znova potrjujejo, da so starši najpomembnejše osebe v življenju odraščajočih mladih in da večina mladih ohranja občutek čustvene bližine s starši do odraslosti. Temeljni obrisi čustvene bližine in navezanosti se razvijajo že v zgodnjem otroštvu in na odraščajoče delujejo varovalno ali ogrožajoče (Ule 2008, 76).

Med tiste naloge družine, ki najbolj odločilno vplivajo na socializacijo, Tomorijeva (2000) prišteva predvsem: razvijanje občutja lastne vrednosti, razvoj odnosa do avtoritete, učenje sposobnosti za obvladovanje stresov in socialnih spretnosti ter oblikovanje vrednostnega sistema, ki usmerja motive, vedenje in ravnanje posameznika. Pomemben sestavni del vzgoje je tudi zastavljanje smiselnih meja. Družinsko dinamiko, ki je značilna za odraščanje mladoletnih prestopnikov, usmerjajo odrasli, ki niso ustrezen lik vzgojiteljev. Taki starši so najpogosteje:

- odsoten ali čustveno nedostopen oče,
- agresiven, kaznujoč in trd oče,
- alkoholiziran, neobvladan in impulziven oče ter
- oče, ki ni vključen v širše socialno okolje,
- nemočna, resignirana, pasivna in pogosto tudi depresivna mati,

- hiperprotektivna, brezpogojno in nesmiselno zaščitniška mati ter
- dominantna, oblastna in lastniška mati. Poleg teh pa zasledimo tudi podatke o duševnih motnjah enega ali kar obeh staršev (Tomori 2000, 91–108).

Miheljak pa govori o tem, da je lahko družina tudi varovalni dejavnik, saj se ji je bolj kot vsem drugim institucijam uspelo prilagoditi sodobnim postmodernim težnjam po individualizaciji življenja. »Kot taka lahko deluje spodbudno na razvoj osebnostnih potencialov in potreb. Deluje kot zavetje, terapevtsko proti-okolje, ki blaži strese in konflikte iz zunanjega sveta« (Miheljak v Vavpotič 2005, 16).

Renerjeva (2000) navaja najpomembnejšo ugotovitev raziskav, ki kažejo, da so dejavniki družinskih procesov (družbene interakcije, oblike nadzora in discipline, izražanje čustev, družinska (ne) kohezivnost) bistveno pomembnejši od dejavnikov družinske strukture. Dejavniki, kot sta razveza in ločitev staršev, učinkujejo šibko, kompleksno in posredno na delinkventnost otrok, dejavniki družinskih procesov, kot sta močna čustvena povezanost in intenzivne interakcije med starši in otroki, pa so močni zadrževalniki deviantnosti. Kvalitativna študija 152 najstnikov je pokazala, da tisto, kar zares šteje, niso »razbiti domovi«, temveč »slabi domovi«. Natančnejše variable, ki spodbujajo prestopništvo, so pretepanje, zanemarjanje in zloraba otrok, zadržujejo pa ga čustvena navezanost, starševski nadzor in dobro počutje doma. Emocionalna nepovezanost med starši in otroki je najpomembnejši napovedovalec deviantnosti, veliko pomembnejši od razvez, zaposlenosti staršev in celo od delinkventnosti staršev (Rener 2000, 106).

1.2.2 Šola

Pri nas se včasih zdi, da pričakuje šola »narejenega« učenca, opremljenega z vsem, kar se od njega pričakuje, takšnega, ki ne povzroča težav in ne zahteva dela. Če učenec ni po meri šole, okrivijo in obdolžijo starše. Bistvene žlahtne stvari za otroka se lahko in morajo zgoditi v šoli (Čačinovič Vogrinčič 2008, 43).

Zgodijo pa se lahko, če učenec doživlja šolo »kot varen, ustvarjalni prostor vzgoje in izobraževanja« (Postrak v Čačinovič Vogrinčič 2008, 37). Varen tudi v smislu, da deluje varovalno nasproti drugim dejavnikom odrasčanja, ki delujejo ogrožajoče, denimo prej opisana družina. Šola je »prostor, kjer učenec lahko razvije sposobnosti, znanje in veščine, ki k odpornosti pripomorejo. Včasih je šola prav edini prostor, kjer bi učenec občutek lastne vrednosti in odpornosti lahko razvil« (prav tam). Značilnosti takega otroka so »socialna

kompetentnost, veščine za odpravljanje problemov, neodvisnost in občutek smisla in prihodnosti« (prav tam).

Bistvene žlahtne stvari za otroka se zgodijo, če šola deluje povezovalno ne glede na težave, ki jih prinaša iz družine. Zgodijo se, če otroci učenje povezujejo z zabavo in veseljem, kot je med drugim zamišljen koncept Glasserjeve dobre šole. Če jim to uspe, so otroci radi v šoli in jim je težko ostati doma tudi takrat, ko so bolni, kot navaja Glasser (1994, 1998). Povezovalno prav gotovo deluje tudi OŠ Livada, ki jo obiskujejo otroci 35 različnih narodnosti.

V družbi sodobnih tveganj pa je lahko šola tudi prostor, kjer otroci že zelo zgodaj začutijo tekmovalnost in procese individualizacije. To deluje kot prikrit učni načrt in je po navedbah Uletove (2008) bolj učinkovito od vsakega discipliniranja. V teh razmerah se bolje znajdejo oziroma imajo več podpore v svoji družini učenci iz srednjih in višjih slojev. Tisti, ki prihajajo iz marginalnih skupin, pa jo slabo odnesejo, če jim ne uspe slediti uniformnim zahtevam šole, ta pa ne opazi njihovih težav ali pa jih pripisuje njim samim in njihovim družinam.

Uletova v intervjuju v Mladini (Košak 2015) pravi, da starši s socialnega, etničnega in regionalnega obrobja čutijo, da v šoli ne morejo kompetentno sodelovati, in se raje umaknejo. Šola bi si morala bolj prizadevati za gojenje solidarnosti in skupnostnega dela, saj bodo otroci to potrebovali tudi v odraslosti. Šola bi morala tudi zaščititi in podpirati tiste, ki zaščite in podpore ne dobijo doma.

Nobene študije doslej še niso pokazale manjše sposobnosti in inteligentnosti otrok iz revnejših družin. Ne gre za razlike med učenci, mladimi, temveč za razlike v šolskih programih, ki so bolj usmerjeni k mladim srednjih in višjih slojev in bolj nagrajujejo njihove rezultate (Ule 2008, 220).

Dijaki iz spodnje tretjine lestvice po družinskem dohodku so izpostavljeni večjim tveganjem, da bodo zapustili šolo, kot tisti iz srednje premožnih ali bogatih družin. Paul (1987) trdi tudi, da je za učence iz revnih družin, ne glede na njihovo etnično pripadnost, verjetnost izpada trikrat ali štirikrat večja (Ule 2008, 224).

Posledice izpada iz šolskega sistema so hude za posameznika in za družbo. Lahko jih razvrstimo v več skupin: individualne, socialne, zdravstvene, izobrazbene, ekonomske. Nekatero od individualnih posledic izpada so: pomanjkanje osnovne izobrazbe, manjša

funkcionalna pismenost, manjše zaposlitvene in ekonomske možnosti, več frustracij, večji občutek odtujenosti (Ule 2008, 221).

Po navadi je izpad povezan še s kakšnim osebnim ali socialnim problemom, zaradi katerega je učencu težavno opravljati šolske obveznosti in upoštevati šolska pravila. Razlog za izpad je lahko sovplivanje med potrebami in značilnostmi socialno prikrajšanih učencev ter šolskim procesom. Wehlage in Rutter sta razloge strnila v to ugotovitev: »Učenci zapustijo šolo, ker jih v šoli ne marajo in ker jim šola ni všeč« (Ule 2008, 223).

Pomanjkanje pozitivnih izkušenj in slabše sposobnosti za vztrajno in potrpežljivo prizadevanje jim otežujejo popravljane napačnih korakov tako na področju vedenja kot same šolske uspešnosti. Zato po navadi gojijo vedno večji odpor do šole. Izostajanje od pouka in stopnjevano vedenje, ki ni v skladu s šolskimi pravili, prej ali slej privede do izključitve mladostnika iz rednega šolanja (Tomori 2000, 103).

Glede na vse navedeno o šoli in izpadu iz šolskega sistema je seveda zelo dobrodošlo, da obstaja možnost vključevanja mladostnikov v Produkcijsko šolo, ki deluje v sklopu Mladinskega doma Jarše. Tam so mladostniki kljub izpadu iz sistema rednega šolanja vendarle vključeni v izobraževanje (seveda z drugačnimi, bolj konkretnimi vsebinami, kot je na primer tiskanje na majice), vključeni so med vrstnike, narava dela na tej šoli pa zajema tudi vzgojno, svetovalno in motivacijsko področje. Mladostniki imajo možnost, da se vrnejo v proces rednega šolanja ali se zaposlijo, v nemalo primerih pa so jih tam tudi motivirali, da so se odločili za namestitev v stanovanjsko skupino.

1.2.3 Spol

Moška in ženska verzija realnosti sta družbeno priznani in to priznanje se otroku posreduje v primarni socializaciji. Tako je že vnaprej določeno, da bo pri moškem prevladovala moška verzija in pri ženskem ženska. Otrok bo verzijo, ki se nanaša na nasprotni spol, poznal do tiste mere, do katere so mu jo posredovali pomembni drugi nasprotnega spola, vendar se z njo ne bo identificiral (Berger in Luckmann 1988, 155).

Spolni stereotipi so sicer odvisni od posameznikovega spola, etnične pripadnosti in kulturnega okolja, kljub temu pa je konsistentnost stereotipov osupljiva. Tako nekateri stereotipi o moških in ženskah vztrajajo nespremenjeni že skozi stoletja. Kobal Grumova opozarja, da pri opisovanju ženskih lastnosti še vedno prevladujejo atributi, kot so: nežna, čustvena, občutljiva, topla, dovzetna za potrebe drugih, zgovorna in tako dalje, pri opisovanju moških lastnosti pa: razumski, vpliven, dominanten, hladen in podobno. Takšno poenostavljeno in

polarizirano pripisovanje enih lastnosti ženskam in drugih moškim odločilno in globoko vpliva že na vzgojo otrok in se nadalje kaže v vsakdanjem življenju (Kesič Dimić 2008, 14).

Renerjeva (2000) pravi, da domala vse raziskave prestopniškega vedenja mladih kažejo razlike med spoloma. Tako naj bi bilo to bolj značilno za fante. Največja razlika se kaže pri medsebojnem nasilju in pripravljenosti zanj. Fantje so v povprečju štirikrat bolj nasilni kot dekleta. Spolne razlike v agresivnosti pojasnjujejo s spolno diferenciranimi socializacijskimi vzorci. Medtem ko se dečkom v socializacijskih procesih pogosto posredujejo vrednote, kot so denimo pogum, upornost, žilavost, trdnost in podobno, se pri deklicah spodbujajo nežnost, preudarnost in previdnost (Miles). Spolno specifična socializacija se odvija tudi v šoli. Prestopnice so videti kot dvojno odklonske: prvič zato, ker kršijo zakon, in drugič zato, ker njihovo vedenje nasprotuje prevladujočim družbenim predstavam o primernem ženskem vedenju.

Elmer in Reicher pa spolne razlike v prestopništvu pojasnjujeta z odnosom do formalnih avtoritet (šole, šolskih pravil in učiteljev, policije). Dekleta imajo običajno do njih bolj pozitiven odnos kot fantje. Če pa so do njih negativno naravnana, niso nič manj prestopniška kot fantje (Rener 2000, 153–155).

Na podlagi ugotovitev o vplivu spola in tradicionalizma na prestopniško vedenje lahko domnevamo, da so dekleta verjetno bolj tradicionalna kot fantje. Primerjava povprečja med skupinami to potrjuje: dekleta so bolj tradicionalna in fantje bolj hedonistični, pri postmoderni usmeritvi pa ni razlik med spoloma (Tivadar 2000: 170).

1.2.4 Vrstniki

Socializacijo med vrstniki imenuje Uletova tudi socializacija v lastni režiji, vedno je temeljila na generacijski solidarnosti in avtonomnosti. Vrstniki so postali socializacijska institucija pravzaprav šele po drugi svetovni vojni, ko so otroci množično vstopali v izobraževanje in so dobili več prostega časa (Košak 2015).

Določena skupina – v našem primeru mladostnikov – si na podlagi izkušenj razvije lastno, samosvojo razlago sveta, odnos do sveta, način življenja, vrednote. Ta odnos do sveta, ki je drugačen od sveta njihovih staršev, torej devianten, postane za te mladostnike njihova resničnost. To je tudi eno od osnovnih gibal družbene in kulturne spremembe. Po navadi v zvezi s tem govorimo o mladinskih subkulturah (Poštrak 2011, 192).

Brake (1984) trdi, da so subkulture pravzaprav poskusi razrešitve kolektivno izkušenih problemov, ki se porajajo iz protislovij družbene strukture, in da subkulture porajajo oblike

kolektivne identitete, iz katere je mogoče doseči individualno identiteto, ki ni določena z razredom, izobrazbo ali poklicem. Ta rešitev je skoraj vedno začasna in nikakor ni resnična, stvarna; razrešena je na kulturni ravni (Brake 1984, 15).

Tako kot Mead ter Berger in Luckmann denimo tudi Brake (1984) govori o pomembnih drugih. Ti so lahko resnični, umišljeni ali mitični, toda pomembni za družbenega akterja. Kjer pomembni drugi gledajo na akterja z odobravanjem, se lahko družbena akcija udobno razvija. Ko pa akter dojame ali izkusi zaničevanje pomembnih drugih, je treba najti rešitev tega paradoksa. Rešitev ima lahko individualno obliko, s spremnimi nevarnostmi atomizacije in osamitve, ali pa kolektivno obliko, ki se nasloni na novo opredelitev situacije, kakor jo definira subkultura. Ta lahko dilemo razreši, ker lahko ponudi identiteto, ki, čeprav je deviantna, ne spada v identiteto, ki jo predpisuje razred ali poklic, in jo učinkovito podpira skupinska solidarnost subkulture (Brake 1984, 17–18).

Slednje Brakove navedbe se zdijo še vedno aktualne pri izoblikovanju mladostnikove identitete in pomembne pri razumevanju (neprimernih) vrstniških skupin kot dejavnikov tveganja. Pri svojem delu z mladostniki s težavami v odraščanju se namreč zelo pogosto srečujemo z navedbami staršev: Družba ga je zavedla. Četudi taka družba deluje kot dejavnik tveganja, pa je lahko za nekega mladostnika edina možna v danem okolju in glede na podlage (popotnico) iz primarne faze socializacije tudi edina, ki ga zanima. Zanima pa ga zato, ker pri teh vrstnikih prepozna podobne vedenjske vzorce, saj so se razvili na podobnih podlagah (čustvene) prikrajšanosti, vzgojne nemoči staršev, odsotnosti staršev in podobno.

Žal pa raziskovalci ugotavljajo, da je v tem stoletju vse manj socialnoimunskega sistema, ki so ga tvorile vrstniške skupine in subkulture še vse do osemdesetih let prejšnjega stoletja. Vse večja individualizacija narekuje, da vsak poskrbi najprej zase. Tako se mladi vse težje zanesejo na podporo vrstnikov, kadar jih ogrožajo drugi dejavniki odraščanja.

1.2.5 Mediji

Sodobni mediji omogočajo skorajda neomejen dostop do informacij. Posamezniki iz družin, ki so dobro opremljene s kulturnim, ekonomskim, psihičnim in socialnim kapitalom, bodo možnosti, ki jim jih ponujajo sodobni mediji in tehnologije, lahko izkoristili. Prej ali slej bodo našteje oblike kapitala tudi nadgradil, »dokapitalizirali« ali posodobili. Posamezniki, ki izvirajo iz marginalnih skupin in niso dobro opremljeni s tovrstnimi oblikami kapitala, možnosti (sodobnih) medijev ne bodo mogli tako dobro izkoristiti. Zdi se, da bodo bolj

podvrženi sprejemanju informacij, ki jim jih selektivno in preišljeno posredujejo politične in ekonomske elite.

Nove tehnologije in mediji imajo velikanski vpliv na odraščanje mladostnikov. Mlade iz sedanjega desetletja že imenujemo »nova medijska generacija«. To novo medijsko-informacijsko-komunikacijsko okolje mladih je dramatično drugačno od tistega, v katerem so rasli njihovi starši. Medijska in tehnološka eksplozija nedvomno pomeni novo obliko socializacije. Danes mladostniki povprečno dve uri na dan gledajo TV, nadaljnji dve uri poslušajo glasbo, več kot 80 odstotkov evropskih pa tudi slovenskih mladostnikov ima danes (2008) dostop do interneta tako v šoli kot doma. Če dodamo še video gradiva, filme, časopise, revije, mobilne telefone, je to izjemno velika količina dnevnih izkušenj. Prvotno navdušenje staršev se je po desetletju ali dveh že obrnilo v nasprotno smer, pogoste so pritožbe, da naj bi mediji pasivizirali mlade, jim vsiljevali sporne lepote ideale, umetne potrošniške želje. Internet naj bi jih socialno osamil. Mobilna telefonija naj bi jih navajala na posredovano komuniciranje in jih trgala iz neposrednih socialnih omrežij. Kot pomemben dejavnik, ki vpliva na odraščanje, so mediji najbolj podobni dejavniku vrstniki. Pri obojih imajo mladostniki več substancialnega nadzora nad svojim odraščanjem, ker sami delajo izbor z omejenim nadzorom staršev in drugih odraslih. Medijska participacija je podobna vrstniški v zavračanju vrednot odraslih in ustvarjanju mladostniških virtualnih subkultur, protisvetov odrasli družbi. V tem smislu je medijska socializacija lahko subverzivna glede na tisto socializacijo, ki jo promovirajo odrasli (Ule 2008, 197–199).

Privlačna lastnost novih medijev za mladostnike je, da so za zdaj še razmeroma slabo zasedeni z nadzornimi mehanizmi, ki jim sicer vsakodnevno »grenijo« življenje. Medijske oblike zabave so enostavno dostopne in mladostnikom zlahka zlezejo pod kožo. Nevarnost, ki jo raziskovalci pogosto omenjajo, je socialna osamitev. Paradoksalno je, da za večino mladostnikov internet pomeni zmanjšanje socialne osamitve, hkrati pa je to vendarle nadomestek realnih povezav »tu in zdaj«. Ta manko naj bi se poznal v obliki manj razvitih spretnosti in usposobljenosti za gojenje medsebojnih odnosov in za predelovanje izkušenj iz realnega sveta. Tudi ekstenzivno ukvarjanje z računalniškimi igrami naj bi povzročalo odvisnost od navidezne stvarnosti. Mladi tedaj namenjajo več časa svojim virtualnim vlogam kot svojim vlogam v realnem svetu (Ule 2008, 206–207).

Moč, ki jo ima računalnik, je najprej v možnosti razvoja pasivnega pristopa do preživljanja prostega časa v igri. Računalniška igra je sicer zelo fascinantno doživetje, lahko tudi stimulatívno in vznemirljivo, vendar je način igre usmerjen v siromašenje realnih socialnih

stikov z možnostmi pridobivanja izkušenj za socialno delovanje. Starši so zato upravičeno zaskrbljeni, da z računalnikom zasvojeni otroci nimajo več realnih stikov z vrstniki in da prihaja do motenj v njihovi socializaciji (Mrgole 2013, 345–346).

Najstniki lahko socialna omrežja izkoriščajo tudi za osebna obračunavanja, kjer je nadlegovanje drugih prek spleta (*cyberbullying*) ena od najbolj razširjenih oblik. Prek socialnih omrežij je možno oblikovati zarotniške skupine in širiti žaljive vsebine, ki učinkujejo podobno kot medijske novice in žrtvi skoraj onemogočajo, da bi se zaščitila. O možnostih zaščite žrtev spletnega nadlegovanja obstajajo informacije na portalu *safe.si*. Kadar pa so naši najstniki storilci nadlegovanja, je to tema, ki zahteva učenje prevzemanja odgovornosti, popravljanja posledic škode, učenja večšin in pomembnosti neposrednega komuniciranja v živo, večine gledanja sogovornika v oči. Najstniki se z izmikanjem neposredni komunikaciji v živo izmikajo zavedanju odgovornosti, zato je še kako pomembno, kako kot starši ravnamo z besedami v živo (Mrgole 2013, 344).

O medijih kot dejavniku tveganja govori tudi Juhant (2016). Če otrok za računalnikom preživi več kot uro na dan in ta dejavnost ni vezana na pridobivanje podatkov, ki jih potrebuje za šolsko delo, je s to dejavnostjo nedvomno zasvojen, meni. Po njegovem je tista še dopustna količina časa, porabljenega za računalnik ali televizijo, največ tretjino časa, ki ga je porabil za učenje oziroma dejavnost, pri kateri je vložil vsaj nekaj naprezanja, kot je denimo branje knjige ali pa tudi poslušanje radia. Velik problem vidi Juhant tudi v tem, da otroci pridobivajo nepreverjene informacije in jih neselektivno obdelujejo. Si torej samostojno ustvarjajo svojo sliko realnosti, kar bi lahko primerjali s socializacijo v lastni režiji.

Juhant (2016) sicer meni, da nepoznavanje medijev in novih tehnologij za starše ni problem, saj je po njegovem važno le to, da straši vedo, kje je gumb za izklop naprave. Vendar pa pri vzgojno nemočnih starših zadeva še zdaleč ni tako enostavna. Mati, ki na pogovoru pove, da je morala otroka že v vrtcu čakati po dve uri, preden je hotel iti domov, v njegovi adolescenci prav gotovo nima »pravice«, da bi mu ugasnila računalnik.

1.2.6 Vrednote

Uletova (2000) pravi, da je v zadnji četrtini prejšnjega stoletja v vrednostnem sistemu mladih prišlo do obrata v individualizem, ki se kaže tudi tako, da posamezniki niso več zadovoljni s tem, da spoštujejo moralne zakone, ampak jih želijo aktivno oblikovati. Pri tem ne gre za odklon, zavrnitev morale, ampak za zavrnitev nevprašljive dolžnosti do tradicionalno označene morale in za obrat k bolj individualni morali, ki je veliko bolj občutljiva za moralne

dosežke. Glavna značilnost nove generacije je, da razume svobodo kot samoumevno – in to vse vrste svobode: svobodno izbiro življenjskega sloga, izbiro šolanja in poklica, izbiro prijateljskih in partnerskih zvez in odnosov, svobodo od prisile tradicionalnih spolnih vlog, svobodo od seksualne vzdržnosti in podobno. Vrednote mladih so sestavina mladinskih scen in njihovega vsakdana. Niso ideali, temveč življenjski vzorci, ki si jih mladi osvojijo v »trgovanju« z različnimi ponudbami življenjskih stilov (Ule in drugi 2000, 71–72).

Rezultati naših raziskav v devetdesetih letih so potrdili domnevo o postopnem distanciranju mladih od prejšnjega prevladujočega sklopa vrednot: delo-zaposlitev-kariera-zaslugek k bolj osebnemu sklopu vrednot: medosebni odnosi-osebni razvoj-kreativnost-izobrazba-kvalitetno vsakdanje življenje. Ne gre za to, da bi »delo« izgubilo veljavo, temveč se je spremenil koncept dela: ta ne zajema le tradicionalne zaposlitve in delovnega časa in mesta, temveč celotno prizadevanje posameznika po večji kreativnosti in produktivnosti (Ule in drugi, 75).

Uveljavlja se individualizirana etika vsakdanjega življenja. Te vrednote v novi družbi tvegano pridobivajo nov pomen. Spreminjajo se kriteriji in zaznave »bogastva« in »revščine«. Medtem ko so bili stari vrednostni sistemi, ki so odsevali družbene in politične rede, izključujoči (*ali-ali*), ko se je v starih vrednostnih sistemih jaz moral podrežati »mi-šablonam«, nastaja v kontekstu novih orientacij na videz nekaj protislovnega, namreč *altruistični individualizem z notranjo vsebinsko povezavo*: kdor živi za sebe, mora živeti socialno (Ule in drugi, 80–81).

Lahko si predstavljamo, da se bo otrok ali mladostnik, ki izhaja iz socialno ogrožene družine, ima nizko samopodobo, ni asertiven in je slabo opremljen s socialnimi veščinami, v družbi vrstnikov z individualizirano moralno bolj slabo znašel. Tak posameznik bo lahko svojo potrebo po pripadnosti zadovoljeval v vrstniški skupini s podobnimi težavami in tam razvijal neustrezne strategije vključevanja v širšo družbo. In če ima povrh vsega še kakšno (prirojeno) psihično motnjo in si ne bo mogel najti niti vrstnikov s podobnimi težavami, bo kaj hitro poiskal uteho in povezave na svetovnem spletu, ki mu bodo ponujale edino vez z nekim širšim dogajanjem. Od tod naprej pa je samo korak do zasvojenosti, omenjeni v prejšnjem poglavju, ali kakšni drugačni.

1.3 ODRAŠČANJE V POZNI MODERNI

Ni slučajno, da je šele evropski novi vek »odkril mladost« (kot obdobje med otroštvom in odraslostjo), kot pravi Gillis, in to skupaj z odkritjem otroštva kot posebnima pedagoškima provincama. Pred tem so mladost razumeli kot posebno obdobje »mladih odraslih«, ljudi, ki so na začetku svoje odrasle kariere, ne pa pred njo (Ule in Miheljak 1993, 14).

V zadnjem desetletju ali dveh so spremembe odraščanja in življenjskih potekov spet v ospredju družbene pozornosti. Spet smo priče velikim spremembam: današnja generacija vstopa v odraslost drugače kot včerajšnja (Ule 2008, 12).

»Za manjšino mladih so spremembe odprle možnosti za uspeh, kariero, gmotni položaj, življenjski slog, ki si jih prej ni bilo mogoče zamisliti« (Ule 2011a, 136). S to manjšino imamo na oddelku za mladostnike na CSD opraviti bolj slučajno, ko so na primer iz nepremišljenosti soudeleženi pri kakšnem kaznivem dejanju. Pri teh lahko že po enournem pogovoru z njimi in njihovimi starši z veliko gotovostjo ugotovimo, da se bomo le še redko kdaj srečali, če sploh. Ni nujno, da ta manjšina izvira zgolj iz srednjih in višjih slojev, imajo pa v svojem okolju dejavnike odraščanja, ki delujejo varovalno. Predvsem so to njihovi starši, ki so jim v čustveno oporo, jih tako ali drugače podpirajo pri njihovem šolanju in so jim s svojo vključenostjo v procese dela in v širšo družbo za zgled. Za starše otrok in mladostnikov iz marginalnih skupin, ki pomenijo večino populacije, s katero se ukvarjamo, pa tega ne moremo trditi, prej velja nasprotno. Ta populacija je bolj podvržena sodobnim tveganjem, kot pa da bi imela koristi od sprememb v pozni moderni. Torej se ukvarjamo s »skupino mladih, ki v teh procesih izgubljajo, ker nimajo dovolj virov, podpore, da bi bili v tej tekmujoči družbi uspešni« (Ule 2011a, 143).

1.3.1 Socialna ranljivost mladih

Socialna ranljivost mladih je posledica (izrazitega) učinka katerega od dejavnikov odraščanja, ki deluje ogrožajoče, še večkrat pa gre za interakcijo več dejavnikov hkrati. Zaradi njihovih učinkov lahko pri svojem delu s takimi otroki in mladostniki (po navadi kar) z gotovostjo pričakujemo, da se bodo posledice še naprej kopičile, stopnjevale in prepletale. In da bodo mladi izbirali neustrezne strategije preživetja, to pa bo vodilo v težave z zakonskim redom, pri vključevanju v procese šolanja in zaposlovanja ter morda tudi v težave s psihofizičnim zdravjem ali celo v odvisnost.

Izraz »socialna ranljivost« so uvedli trije belgijski raziskovalci – Van Kerckvoorde, Vettenbung in Walgrave – ter z njim označili posameznike, ki so bolj izpostavljeni nadzoru in sankcijam družbenih institucij, kadar so z njimi v stiku, kakor pa da bi imeli od posegov institucij kake koristi. Povečana socialna ranljivost mladih ni samo negativen pojav, temveč je tudi nujen rezultat emancipacijskih vidikov individualizacije mladosti. Ranljivost posameznika zato ni le individualna psihološka kategorija, temveč se nanaša na vsakdanje in družbeno okolje posameznika (Nastran Ule 2000, 26–28).

Torej moramo to ranljivost razumeti v širšem kontekstu družbe, kjer se pojavljajo tveganja, na katera odrasel posameznik nima neposrednega vpliva, kaj šele odraščajoči otroci in mladostniki.

Uletova (2000) navaja literaturo, ki deli kazalce socialne ranljivosti v štiri skupine:

1. Neopravičeno izostajanje iz šole, zgodnje in redno uživanje alkohola, milejše oblike mladinskega kriminala, eksperimentiranje z drogami, občasno eksperimentiranje s spolnostjo, slaba disciplina pri delu, splošen odpor do zunanjega sveta, staršev, starejših in predstavnikov avtoritet. Za te kazalce je tipično agresivno reševanje tako umišljenih kot dejanskih problemov, ki jih imajo posamezniki in posameznice s sabo in starši. Običajno gre za nezavedno pretirano reagiranje na problem.
2. Umik iz vrstniških skupin in iz šolskih aktivnosti, izogibanje iniciativam in aktivnostim, slabšanje šolskega uspeha, splošna neaktivnost. Včasih je to vedenje posledica strogih norm staršev, ki sovpadajo z zahtevami šole. Ti učenci hitro postanejo tarče zbadanja in zasmehovanja, kar še okrepi težnje po umiku. Tipična lastnost v tej skupini kazalnikov je povsem pasiven odziv na probleme, neke vrste paraliza.
3. Iskanje močnih skupinskih povezav zunaj družine, iskanje alternativnih avtoritet, vključevanje v religiozne skupine oziroma verske sekte ali mladostniške tolpe, ki zahtevajo izjemno pokorščino močnim voditeljem. Upoštevanje skupinskih norm daje posameznikom varnost in priznanja s strani skupine. Potrebo po močni povezanosti z drugimi lahko zadovolji tudi članstvo v športnih klubih. Ta vrsta aktivnega sodelovanja v skupinah v nasprotju s prvim tipom kazalcev ne zahteva posameznikove osebne iniciative. Oblikovanje identitete temelji predvsem na identiteti, ki jo daje skupina.
4. Strahovi in nazadovalne oblike vedenja, močna težnja po ostajanju doma, psihosomatske težave in drugi znaki slabega zdravja. V to skupino se uvrščajo najbolj ekstremne

manifestacije problemov, ki imajo mladi sami s seboj, starši in učitelji. Največkrat je potrebna strokovna obravnava.

Aktivne oblike deviantnosti in aktivno članstvo v skupinah (prva in tretja skupina) sodijo med aktivne odzive na probleme, pasiven umik in psihosocialne oblike trpljenja (druga in četrta skupina kazalcev) pa sodijo med pasivne odzive na probleme. Ravnotežje med aktivnim in pasivnim odzivanjem je verjetno najboljša pot za socialno neranljivo in netežavno mladost (Schuty v Ule 2000, 44–45).

Pri svojem delu na oddelku za mladostnike se največkrat srečujemo z mladimi, ki imajo težave v šoli in težave z zakonodajo.

Če si ogledamo vedenja, zaradi katerih so se mladi znašli pred sodnikom za prekrške in vedenja, ki jih analize uvrščajo med rizična, je v ozadju vedno mogoče prepoznati zanesljivo nezadovoljene razvojne potrebe. Mladi preprosto niso osvojili veščin, ki so potrebne za zdrav razvoj, v ozadju pa jasno kažejo nezadovoljene temeljne razvojne potrebe (Mrgole 2013: 376).

Študije o socialni ranljivosti otrok kažejo, da so najbolj ranljivi tisti, ki nimajo podpore v starših in hkrati tudi nimajo nobene druge odrasle referenčne osebe, ki bi ji zaupali (Jones in Wallace v Renner 2000, 105).

Osnovna otrokova potreba po Glasserju (1998) je potreba po varnosti, to pa mu lahko dajejo le starši, ki se vedejo kot starši. In če se nadalje navežemo na osnovna izhodišča socializacije, ti otroci v svojem razvoju niso imeli pomembnih drugih, ki bi jim v primerno ugodni čustveni klimi služili kot model identifikacije. To lahko trdimo tudi za skupine mladih, navedene spodaj.

Socialno ranljivost mladih lahko pojmuje tudi kot stopnjevanje težav in kopičenje nerešenih problemov, ki izhajajo drug iz drugega. Pri tem so še prav posebej ranljive naslednje skupine mladih: mladi s posebnimi potrebami, mladi, ki živijo v skrbništvu, rejništvu ali v vzgojnih zavodih (stanovanjskih skupinah), in tisti mladi, ki so vpleteni v resnejše kriminalne dejavnosti (Vavpotič 2005, 15).

Krajncan in Miklavžin (2010) ugotavljata, da je populacija, nameščena v vzgojne zavode, ne le socialno, ampak tudi zdravstveno precej bolj ogrožena od sovrstnikov. Ne gre toliko za telesno zdravje kot za naslednja področja: psihične težave (86 odstotkov), simptomatske vedenjske težave (56 odstotkov), hiperaktivnost (52 odstotkov). Te težave jim preprečujejo

navezovanje kvalitetnih stikov, od česar pa je odvisno tudi splošno zdravje (Krajncan in Miklavžin 2010, 95).

V zvezi s socialno in zdravstveno ogroženostjo ter razvojnimi potrebami Berne (2007) navaja odkritje Spitz. Ta je ugotovil, da novorojenčki, ki skozi daljše obdobje niso bili deležni nege, sčasoma nepovratno zaostanejo, razvojno nazadujejo in postanejo bolj dovzetni za bolezni. Emocionalna deprivacija, kot to imenuje Spitz, ima lahko usodne posledice. Ta opažanja utemeljujejo idejo lakote po dražljaju in nakazujejo, da je najbolj žlahtna oblika stimulacije tista, ki izhaja iz telesne intimnosti (Berne 2007, 19).

Za socialno ogrožene otroke in mladostnike je značilna tudi identitetna difuzija. Prešli so nekatere poskuse eksploracije, vendar je bilo to bolj potepanje ali celo blodnja kot pa raziskovanje. Zato so nekako nedovršeni, pri čemer obstajata dve vrsti mladostnikov z identitetno difuzijo. Prvi so apatični in socialno izolirani, drugi pa so površni in navidežno socialno uspešni. Za prve je predvsem značilno, da se izogibajo socialnim stikom, drugi pa jih iščejo pogosto, prav kompulzivno. So občutljivi za stres, imajo nizko stopnjo samospoštovanja in niso dobro integrirani v družbo. Lahko bi rekli, da so to poraženci sodobnih individualizacijskih procesov. Individualizacija je zanje prej breme kot možnost izbire, saj so bolj obremenjeni s tveganji sodobne družbe kot obdarjeni z njenimi možnostmi (Ule in Kuhar 2003, 29–30).

Prav gotovo se na oddelku za mladostnike katerega koli CSD pogosto srečujemo s populacijo mladostnikov s statusom identitetne difuzije. To je populacija, ki pri svojem odraščanju ni imela (čustvene) podpore pomembnih drugih, ki je bila morda prezrta, v procesu individualizacije pa ti poraženci še posebej potrebujejo naše svetovanje, strokovno in osebno podporo.

1.3.2 Individualizacija

Nova informacijska modernizacija sodobnih družb nasprotuje stereotipnemu sprejemanju pričakovanj in zahtev okolja, povezanih s spolom, starostjo, socialnim izvorom, kulturno pripadnostjo posameznikov. Posameznik, ki skuša slediti težnjam informacijske modernizacije, je tako rekoč prisiljen k individualnemu, osebnemu stilu življenja, dela, učenja in drugega. V družboslovju se je za proces prestrukturiranja in dimenziranja življenjskih stilov že utrdil izraz *individualizacija* (Ule 1995, 49).

Proces individualizacije delegira na pleča posameznika ali posameznice izjemno zahtevno nalogo psihosocialne integracije v družbo, ki je bila doslej vsaj delno v rokah posredujočih

institucij (družine, dela, raznih referenčnih skupin). Zahteva večjo pripravljenost za sprejemanje tveganih življenjskih odločitev v poslovnem in vsakdanjem življenju, sposobnost ljudi, da »poskrbijo sami zase« (Nastran Ule 2000, 17).

V tradicionalnih družbah je bil posameznik tako rekoč vrojen v določen socialni položaj, v modernih razmerah pa moramo nekaj storiti sami, da dosežemo določeno mesto. Vedno znova, ne samo enkrat za vselej, se moramo uveljavljati v konkurenčnem boju za omejene vire. Proces socializacije v pozni moderni družbi je torej zamenjan s procesom individualizacije (Ule 2003, 22).

Beck (2009) pravi, da modernizacija ne vodi le do izoblikovanja centralizirane državne oblasti, do koncentracije kapitala in vedno drobnejšega prepleta delitve dela in tržnih razmerij, do mobilnosti, množične potrošnje in tako dalje, temveč tudi do »individualizacije« treh dimenzij: 1) *osvoboditve* iz zgodovinsko vnaprej danih družbenih form, 2) *izgube tradicionalnih varnosti* in 3) *nove vrste vključevanja v družbo*. Ti trije momenti so že sami na sebi neskončen zbiralnik za nesporazume (Beck 2009, 190).

Raziskave ugotavljajo, da so sodobni mladi predvsem zelo pragmatični in se angažirajo v javnem življenju predvsem tam, kjer se ta angažma lahko povezuje s praktičnimi koristmi in emocionalnim dobičkom. Hitro in drastično pa jim upade motivacija pri projektih, ki terjajo veliko refleksije, dogovornega načrtovanja in odločanja, kritične zavesti in skrbi za druge. Sem sodijo denimo zahtevnejši izobraževalni projekti, civilnodružbena gibanja, politični angažma (Ule 2011, 70).

Ključni problem nove individualizacije je prav epistemološka prevara pozne moderne, v kateri se v množici posameznikov vsak zase poteguje za čim boljši življenjski prostor in ne vidijo, da kolektivne in politične probleme drobijo v pesek samodiscipliniranega delovanja (Ule 2008, 208).

Nove oblike socialne diferenciacije in izključevanja močno prizadevajo mlajše generacije, ki šele vstopajo v produktivno življenje in se soočajo s pomanjkanjem izkušenj, znanja, denarja, socialnih podpornih mrež. Mlade, ki se znajdejo v novih oblikah revščine, loči od tradicionalne »proletarske mladine« v industrijskih družbah to, da danes ni specifičnih proletarskih subkultur in socialnih mrež, ki so mladim nižjih družbenih slojev še tja do osemdesetih let prejšnjega stoletja ponujale različne oblike solidarnostne pomoči ter podpore in jim dajale vsaj vtis kolektivne moči. To pomeni, da socialno ogroženim mladim in mladim, ki jim grozi dolgotrajna nezaposlenost, manjkajo pomembni dejavniki socialnega imunskega

sistema, namreč vir sociokulturne kreativnosti, skupinska samopomoč in solidarnost vrstnikov. Ena od posledic tega stanja je tudi večja socialna ranljivost mladih iz socialno ogroženih slojev družbe in mladih brez zaposlitvenih možnosti (Nastran Ule 2000, 17–18).

Zaradi rastoče potrebe po individualizaciji življenjskih stilov, po individualnem oblikovanju življenjskih poti, zaradi vedno šibkejših in vedno bolj začasnih socialnih ligatur, ki so »na razpolago« mladim, upada morebitni kompenzacijski učinek skupinskih stilov in subkultur (Ule in drugi 2000, 62).

V zvezi s socialno izključenostjo in svojimi težavami pri vstopanju v odraslost je eden od mladostnikov izjavil: »Biti pri nas čefur je isto kot biti črnc v Ameriki.« Zagotovo gre za enega od poražencev procesov individualizacije. Če vemo, da ta mladostnik pri svojih 18 letih še nima končane osnovne šole, nam je njegov subjektivni občutek frustriranosti ob nezmožnosti vključevanja v družbo odraslih toliko bolj razumljiv. In če vemo, da izhaja iz družine, ki je razpadla, njegova mati pa je opravljala dve službi, da je lahko preživljala dva otroka, nam je jasno, da je bil precej prepuščen sam sebi, ni imel čustvene bližine pomembnih drugih ter kontinuirane podpore in spodbud za šolsko delo in vsega drugega, kar sodi k zdravemu in varnemu odraščanju. Demoralizacija, osamljenost, čustvene in psihične težave, nezaupanje do zunanjega sveta in življenja nasploh so logična posledica in hkrati ozadje te izjave.

1.3.3 Demoralizacija in osamljenost

Prevladujoč odgovor mladih na nova tveganja in negotovosti lahko zajamemo v pojem življenjska demoralizacija. To je poseben psihosocialni položaj, ki se kaže v občutkih nemoči, samoodtujitvi, socialni izolaciji, občutku nesmisla in praznosti, občutku nepravičnosti in avtomatizmu. Gre za sklop stališč in drž, ki jih označujejo skromno samospoštovanja, občutek nemoči, nedoločeni strahovi glede prihodnosti in na splošno potisnjeno temeljno razpoloženje. Zlasti pomemben dejavnik življenjske demoralizacije je občutek nepravičnosti. Ta občutek prevaja posameznikove izkušnje negotovosti v psihosocialne bolečine (bolezni). Mladi izgubljajo zaupanje v racionalnost sveta, za katerega se lahko ustrezno pripravimo le s pravo vzgojo in šolanjem. Zato se povečuje stopnja nezaupanja do življenja (Nastran Ule 2000, 23).

Naraščajoča negotovost ob prehodu v odraslost, čemur nekateri avtorji pravijo kar »ontološka praznina«, je danes skupni imenovalec mladih ljudi po vsej Evropi. Omenjene spremembe,

predvsem dramatična oznaka ontološke praznine, ki preži na večino mlade generacije, seveda odmevajo v družboslovnih refleksijah sodobnosti (Rener 2000, 95).

Socialna ranljivost v primerjavi s prejšnjimi desetletji izstopa ravno na tistih področjih življenja mladih (šolanje, zaposlitev in tako dalje), ki so odločilna za njihovo socialno odraščanje (Vavpotič 2005: 20).

Posledice povečane življenjske demoralizacije mladih so okrepljeni občutki osamljenosti oziroma socialne izključenosti med mladimi. Pri osamljenosti ne gre toliko za pomanjkanje vidnih socialnih stikov mladih z vrstniki ali drugimi ljudmi, temveč za občutek, da večina od teh zvez nima globljega pomena, da je zgolj začasna in preračunljiva. Skratka, gre za pomanjkanje pomembnih drugih, ki bi mladostnikom ponudili »zrcalo«, v katerem bi lahko ugledali svoj zrcalni jaz (Nastran Ule 2000, 23).

Podobno tudi Renerjeva (2000) ugotavlja, da mladi prijateljstvo še zmeraj močno cenijo in ga postavljajo na vrh pomembnejših reči v življenju (vendar za zdravjem!), a hkrati poročajo, da imajo težave pri vzpostavljanju »pristnih prijateljstev« kot močnih odnosov (Rener 2000, 113).

Nekateri avtorji razlikujejo med socialno in emocionalno osamljenostjo. Prva pomeni pomanjkanje socialnih stikov in socialno integrativnih odnosov. Druga pa pomeni pomanjkanje tesnih čustvenih vezi posameznika z drugimi ljudmi. Emocionalno osamljenost označuje občutek zavrženosti, praznine, strahu in tesnobe. Za socialno osamljenost pa so značilni predvsem občutki dolgočasje, brezcilnosti življenja in marginalnosti posameznika v povezavi s pomanjkanjem priznanja drugih ljudi (Nastran Ule 2000, 24).

Zato se mladi, ki so dalj časa socialno izolirani od vrstnikov, pogosto agresivno odzivajo. Agresivno vedenje, majhna priljubljenost med vrstniki in socialno zavračanje so med mladimi zelo povezane značilnosti. Tako je agresivnost lahko odziv na osamljenost, vzrok za nepriljubljenost in osamljenost mladostnika ali celo sredstvo za pridobivanje popularnosti in socialnega odziva med vrstniki. Pri mlajših mladostnikih je agresivnost najpogosteje posledica osamljenosti, pri starejših pa bolj sredstvo za prebijanje osamljenosti oziroma celo sredstvo za ohranjanje priljubljenosti med vrstniki (prav tam).

1.4 POSTMODERNA PARADIGMA SOCIALNEGA DELA

Pri delu na oddelku za mladostnike ugotavljamo, ob katerih dejavnikih odraščanja, ki delujejo ogrožajoče, torej dejavnikih tveganja, otrok ali mladostnik razvija neustrezne strategije preživetja in kako se kažejo njihove posledice. Narava dela nam sama po sebi narekuje, da poskušamo pri populaciji ranljivih otrok in mladostnikov v družinsko dinamiko vnašati elemente varovalnih dejavnikov, soustvarjati boljša izhodišča za zdrav osebni razvoj in razvoj ustrežnejših strategij preživetja. Poleg družine sodelujemo z vsemi institucijami, kamor je vključen otrok ali mladostnik oziroma kjer je obravnavan, največkrat so to šola, vzgojne institucije in sodišča. Pri vsem tem sledimo izhodiščem postmoderne paradigme socialnega dela in dogovornega pristopa, ki si jih bomo podrobneje ogledali v nadaljevanju.

Socialno delo lahko najenostavneje opredelimo kot pomoč ljudem in skupnostim pri reševanju težavnih življenjskih situacij, družbenem vključevanju in doseganju kakovostnejšega življenja. Pomoč pri reševanju konkretnih težav v vsakdanjem življenju posameznikov, družin, skupin in skupnosti ostaja primarna naloga stroke in vede socialnega dela, ne glede na vse drugo, kar še počnejo ali za kar se zavzemajo socialni delavci (Mesec v Rapoša Tajnšek 2007, 7).

Paradigmatski prelomi v družboslovju v drugi polovici 20. stoletja opredeljujejo tudi sodobne koncepte socialnega dela. Vendar ti procesi niso enoviti ali homogeni, saj v okviru konceptov sodobnega socialnega dela lahko razberemo medsebojno učinkovanje več paradigem. Tako imenovana postmoderna paradigma vključuje ali se opira pravzaprav na dve paradigmi – fenomenološko s *konstruktivizmom* (Berger in Luckmann 1989) in sistemsko paradigmo s *sistemsko teorijo* (Poštrak 2015, 270).

O'Hanlon govori o psihoterapiji, vendar opisane spremembe nedvomno veljajo tudi za socialno delo. Prvi val v psihoterapiji je temeljil na patologiji. Drugi val je bil usmerjen v problem in reševanje problema. Tretji val se je usmeril v rešitve in iskanje rešitev. Četrty val v naši interpretaciji določa postmodernizem, ki postavlja v ospredje značilnosti odnosa in procesa. Redefinira proces pogovora, sporazumevanja in dogovora na ključni točki odnosa; pomoč se soustvarja v procesu, ki ga zagotovi delovni odnos. To je v vseh za prakso pomembnih elementih konstruktivno socialno delo (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 11).

1.4.1 Konstruktivistični model socialnega dela

Glede na razumevanje posameznika in njegovega odnosa s skupnostjo ali družbo ter glede na vidike, kako pojmuje in kam umeščamo težavo, stisko ali problem ter kje iščemo rešitve, lahko govorimo o petih modelih socialnega dela: *tradicionalni (klinični, terapevtski), reformistični, radikalni, sistemsko-ekološki (holistični) in socialno-konstruktivistični model* (Poštrak 2003, 27).

Konstruktivistični model se je razmahnil od osemdesetih let 20. stoletja dalje. Oprt je na predpostavko, da tisto, čemur rečemo naša resničnost, ljudje konstruiramo, ustvarjamo – tudi uporabniki svoje težave in stiske. V tem primeru socialni delavec ni izvedenec, ki bi objektivno poznal uporabnikovo stvarnost, temveč je uporabnik tisti, ki je najbolj kompetenten, da pove, kaj misli, kaj čuti, kakšen je njegov odnos do sveta, kakšne so njegove strategije (pre)živetja, kakšna je njegova konstrukcija realnosti (Poštrak 2003, 28–29).

Socialni delavec in uporabnik skozi svoja dejanja reflektirata raznolikost svoje specifične izkušnje. Problemi, ki jih definira uporabnik, se rešujejo kot alternativne perspektive. Cilj v okviru tega modela je učinkovito partnerstvo, model pa je povezan s humanistično in eksistencialno teorijo. Postmodernistično gibanje poskuša dekonstruirati terapijo in jo spremeniti v arena za pripovedovanje osebnih zgodb (Milošević Arnold in Poštrak 2003, 139–140).

1.4.2 Vzpostavljanje osebnega stika

Z osebnim stikom se med ljudmi oblikuje medsebojni prostor oziroma prostor intersubjektivnosti. To je področje občutkov, misli in (spo)znanj, ki si jih v trenutkih medsebojnega odnosa podelijo ljudje. Intersubjektivni prostor se lahko širi in razvija le prek trenutkov prisotnosti, pristnosti in srečanja, lahko pa se prek zamujenih trenutkov srečanja (»mimohodk«) tudi zmanjša. Intersubjektivno orientiranje je podobno prostorskemu orientiranju, le da se dogaja v medosebnem prostoru (Čaćinovič Vogrinčič in drugi 2005, 101).

Intersubjektivna zavest je oblika zavesti, ki jo vzpostavi povratna zveza med neposrednim doživljanjem prve osebe in doživljanjem te osebe, kako druga oseba doživlja njeno doživljanje. To omogoči, da se v zavesti prve osebe vzpostavi dvojna zavest – zavest o svojem doživljanju in zavest o tem, kako naše doživljanje doživljajo drugi. Pomeni, da gledam skozi svoje oči in hkrati gledam, kako drugi vidi to, kar vidim jaz (Čaćinovič Vogrinčič in drugi 2005, 102).

Razvijanje pozitivne osebne vezi z vidika socialnega delavca olajšujejo: empatično razumevanje, neposessivna toplina in pozitivna drža, kongruentnost ter postavljanje meja in konfrontacija. Še zlasti zadnji dejavnik je pomemben pri delu z ljudmi, pri katerih je dolga pot do delovnega odnosa ali pa je ta celo nedosegljiv. Tedaj je lahko cilj že samo delo pri vzpostavljanju osebnega stika in osebnih vezi (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 104).

1.4.3 Delovni odnos

Delovni odnos uporabnike in socialne delavce definira kot sodelavce v skupnem izvirnem delovnem projektu, kjer imajo nalogo, da soustvarijo deleže v rešitvi. Elementi delovnega odnosa so: dogovor o sodelovanju, instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev ter osebno vodenje. Tak odnos težko vzdržujemo, če se v praksi ne opremo še na štiri pomembne sodobne koncepte v socialnem delu. To so: perspektiva moči, etika udeležnosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanjostjo.

Dogovor o sodelovanju Čačinovič Vogrinčičeva, avtorica koncepta delovnega odnosa, opredeli kot uvodni obred. Dela ne moremo začeti brez dogovora, saj je brez dvoma prvi korak v projektu pomoči. Ta prvi korak mora biti vedno jasen in izrečen dogovor o sodelovanju, ki šele omogoči vzpostavljanje delovnega odnosa. Dobro je, če v dogovor že na začetku dela vključeni vsi udeleženi v problemu (Mešl 2011, 97).

Dogovor vključuje privolitev v sodelovanje tu in zdaj, dogovor o času, ki ga imamo na voljo, in dogovor o delovnem odnosu. Torej gre za dogovor o tem, KAKO bomo delali. Socialni delavec pojasni koncept delovnega odnosa tako, da opiše svojo vlogo in vlogo vseh udeleženi v problemu. Ta socialnodlovni okvir že vsebuje koncept »biti udeležen v definiciji problema in soustvarjanju rešitev« (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 9–10).

Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev sta temelja delovnega odnosa (Lussi 1991). Naloga socialnega delavca je, da soustvari proces pomoči, v katerem udeleženi v problemu raziskujejo svoj delež v rešitvi. Vsak uporabnik vstopa s svojo definicijo problema, socialni delavec doda svoje videnje in tako se začne oblikovanje delovne definicije možnega, uresničljivega (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 10).

S tem, ko za problem pomembna oseba sprejme definicijo problema, se spremeni v osebo, ki je udeležena v rešitvi. Če se socialnemu delavcu resnično posreči instrumentalna definicija problema, je s tem ustvaril temelj systemskega procesa njegovega reševanja. S tem je že opravil dovršen kos systemsko operacionalnega dela, ki za vsakega udeleženca določa delne cilje, opravilne korake in naloge ravnanja (Lussi 1990, 90).

Osebno vodenje je po Vriesu naloga socialnega delavca. Socialnodelovno ravnanje pomeni vodenje k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam oziroma k dobrim izidom. Socialni delavec v neposredni angažirani komunikaciji raziskuje zgodbe uporabnikov skupaj z njimi, tako da jih, če je že mogoče, vodi k postopnemu oblikovanju zelenih izidov (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 10).

Vendar je delovni odnos tudi osebni odnos. Socialni delavec se osebno odziva; prenaša svoje izkušnje ali zgodbo, ki odpira alternativen pogled na možne rešitve. Po načelu interpozicije (Lussi 1991) ravna empatično in se osebno odziva. Vries govori o zavzeti komunikaciji, ki omogoča nove izkušnje pri ravnanju z besedami, samospoštovanje, odkrivanje virov moči. Uporabnik dobi te osebne izkušnje le v dialogu in sodelovanju (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 10–11).

Perspektiva moči, koncept Dennisa Saleebeyja, je eden od pomembnejših podpornih konceptov delovnega odnosa. Gre za drugi pomembni paradigmatški premik v sodobnem socialnem delu, ki nas usmerja k temu, da v uporabniku spoštljivo iščemo njegovo moč, njegove vire (Čačinovič Vogrinčič in drugi 2005, 12).

Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar zna socialni delavec, utemeljeno s tem, da pomaga odkriti, olepšati, raziskati in izkoristiti moč uporabnika in njegove vire, ko mu pomaga, da doseže svoje cilje, uresniči svoje sanje in razbije okove ovir in nesreč (Saleebey 1997, 3).

Saleebey (1997, 4) pravi: formula je enostavna; mobiliziraj moč uporabnikov (talente, znanja, sposobnosti, vire), tako da podpreš njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in vizije, in uporabniki bodo imeli bolj kakovostno življenje, tako, ki bo v skladu z njihovim konceptom kakovosti. Čeprav je recept enostaven, mu sledi trdo delo.

1.4.4 Raziskovanje življenjskega sveta uporabnika

Preden se poglobimo v socialnodelovno raziskovanje življenjskega sveta uporabnika, si pogledjmo antropologovo izhodišče, ki ga lahko enačimo tudi z izhodiščem socialnega delavca v pozni moderni.

Po Južniču (1990) »tako, na primer, antropolog razume kreacioniste in hkrati ve, da je darvinizem oziroma evolucijski nauk vse bolj na gosto potrjevan s pravim dežjem dokazov«. In nadaljuje, da kreacionistom njihove nejevere v številne nasprotne dokaze »ne bo jemal kot neodpustljivo zadrto, temveč bo pozorno prebiral in poslušal njihove argumente. To mu bo služilo kot gradivo za analizo« (Južnič 1990, v).

Kajti naloga antropologa je: »upoštevati poskuse racionalizacije iracionalnega in jih ne zavračati kot udarec znanosti in kot spodkopavanje logičnega načina mišljenja« (Južnič 1990, iv).

In ena izmed nalog socialnega delavca je, da pri raziskovanju življenjskega sveta uporabnika poskuša razvozlati/ugotoviti, kako sta skonstruirana njegov svet in realnost, četudi se na prvi pogled zdita iracionalna, in kje so v tem svetu viri uporabnikove moči, da skupaj z njim soustvari boljše situacije ali morda celo boljša izhodišča za nadaljnje življenje (Šugman Bohinc in drugi 2007, 5).

Tak pristop je znamenje in znanilec postmodernih sprememb v jeziku in načinu ravnanja strokovnjakov na področju podpore in pomoči. Objektivistične, na medicinskem modelu utemeljene diagnostične kategorije nadomešča z osebnimi metaforami samega uporabnika in razumevanjem, da je ekspertnost v vsakem sogovorniku. Drugačen je tudi način komunikacije med akterji, posamezniki pa prevzemajo osebni delež odgovornosti za odločitve in dejanja ter njihove ekološke in etične posledice (Šugman Bohinc in drugi 2007, 6).

Raziskovati življenjski svet uporabnika pomeni soustvariti podobo njegove življenjske situacije v družbenem in kulturnem kontekstu, da bi odkrili in aktivirali vire, ki mu bodo omogočili bolj kakovostno življenje. To raziskovanje obravnavamo v kontekstu celovitega sistema socialnega dela, ki povezuje teoretske koncepte, metode, postopke in tehnike pomoči pri odkrivanju in uporabi virov v življenjskem okolju uporabnika in širši skupnosti (Rapoša Tajnšek 2007, 7).

Življenjski svet obsega tisti del sveta, v katerem ljudje živijo svoje privatno življenje, ga po svoje oblikujejo in interpretirajo ter doživljajo v neposredni interakciji z ljudmi v svoji bližini (Rapoša Tajnšek 2007, 10).

V besednjaku Bergerja in Luckmanna (1988) bi to pomenilo realnost vsakdanjega življenja oziroma najvišjo stopnjo realnosti.

Omenimo še medije in zakonitosti trga, ki prav tako močno vplivajo na oblikovanje življenjskega sveta posameznikov oziroma na konstrukcijo njihove realnosti.

Socialno delo je lahko uspešno le, če poleg mikroravni (posameznika, družine, skupine) upoštevamo še mezoraven socialnega okolja, ki vključuje neformalne in formalne vire ter mreže pomoči v življenjskem okolju in v skupnosti, ter makroraven, ki vključuje družbeni in politični kontekst obravnave socialnih problemov (Rapoša Tajnšek 2007, 9).

1.4.4.1 Življenjski svet mladostnika

Življenjski svet mladostnika je kompleksen simbolni svet, v katerem se mladostnik poskuša čim bolje znajti. Poskuša (pre)živeti. V te namene razvije različne oblike ravnanja, strategije življenja ali strategije (pre)živetja. Pod izrazom *strategija (pre)živetja* pojmem vse tiste oblike, načine ali vzorce ravnanja, vedenja, delovanja, komuniciranja, ki jih je neka oseba razvila v dosedanem življenju (Poštrak 2015, 271).

Sodobni koncepti socialnega dela nam narekujejo, da smo spoštljivi in tudi odgovorni zavezniki otrok in mladostnikov. »Odgovorni smo lahko le, če imamo kompetence, sposobnosti, znanja za delo z mladimi. Torej govorimo o vrsti avtoritete, ki ji rečemo *avtoritativna*, oprta na znanje, pristojnosti. Odgovorni smo lahko, če razumemo mladost kot prehodno obdobje in z zato obdobje značilnimi vidiki in potrebami mladih (prim. Mrgole 2003, 2013). Če torej poznamo in razumemo življenjski svet mladih« (Poštrak 2015, 278).

1.4.5 Emski in etskni pogled

Uporniška mladostnica (priloga B) je bila nameščena v eni izmed ljubljanskih stanovanjskih skupin. Pritoževala se je nad nerazumevanjem vzgojiteljev njenega na trenutke nekonstruktivnega vedenja in to pospremila s pripombo: »Ko da ti ljudje nikoli ne bi bili mladi!«

Pri razumevanju njene pripombe si lahko pomagamo s konceptom, vzetim iz antropologije. »Emski pogled je pogled 'od znotraj', pogled domačina v kontekstu antropologije (Geertz), pogled uporabnika v kontekstu socialnega dela. Etski pogled je pogled 'od zunaj', pogled antropologa ali pogled socialnega delavca (Canals)« (Poštrak 2003, 29).

Na enem od zaključnih timskih sestankov pa je surdopedagoginja prej navedene mladostnice, ki mladostnico pozna že od malega in je njen varovalni dejavnik, dodala: »Red in disciplina sta že v redu, ampak delo z mladostniki je pa še marsikaj drugega!«

Iz te kritike lahko potegnemo vzporednico s tradicionalnim pristopom do mladostnikov. Pripomba mladostnice govori o pomanjkanju emskega pogleda vzgojiteljev.

1.5 DOGOVORNI PRISTOP PRI DELU Z MLADIMI

Že bežen pogled na področje vzgojnih slogov, načinov ali oblik odnosov med starši in otroki pokaže, da lahko govorimo o treh konceptualnih skupkih, miselnih sklopih ali paradigmah. V zvezi s tem recimo Ščuka pravi: »V zgodovini človeštva so znani trije vzgojni pristopi: pri starih ljudstvih z ustrahovanjem (represivno), pri potrošnikih s popuščanjem (permisivno) in pri ozaveščenih kulturnih narodih s samoobvladovanjem (frustracijsko). Naravna ('po zdravi kmečki pameti') je vzgoja, ki hkrati vključuje dajanje ljubezni in učenje odgovornosti ter s tem vključuje urjenje samoobvladovanja.« (Ščuka v Poštrak 2015, 272)

Pri dogovornem pristopu z mladostnikom vzpostavimo ustrezno *komunikacijo z jezikom sprejemanja in opogumljanja*. Pogovor mora biti spoštljiv, izhajati moramo iz jasno opredeljene *vloge* odgovornega odraslega, *spoštljivega in odgovornega zaveznika*. Razumeti moramo potrebe mladostnika. Na tej vednosti in znanjih za delo z mladimi zgradimo in utemeljimo svojo *avtoriteto* kot kompetentni strokovnjaki; tudi naš odnos z njimi vzpostavlja avtoriteto, ne samo strokovno znanje. Upoštevamo *življenjski svet* mladostnika in skupaj z njim gradimo njegovo sposobnost *odgovornosti* zase in za svoje življenje, torej na podlagi *samoomejitvene avtoritete*. *Ukrepe* oblikujemo in dorečemo skupaj z mladostniki, tako da jih ti razumejo kot prevzemanje odgovornosti za lastna dejanja in sprejemanje posledic (Poštrak 2015, 278).

1.5.1 Komunikacija

Gordon (1983) pravi, da je učiteljeva učinkovitost odvisna od odnosa med njim in učencem, to pa lahko prenesemo tudi na odnos med socialnim delavcem in mladostnikom. Ta odnos je veliko pomembnejši od tega, kaj, kako ali koga učitelj uči. Prepričati se mora tudi, ali razume sporočilo učenca tako, kot bi si ta želel. To bo učencu dalo občutek, da ga je učitelj ne le slišal, ampak tudi razumel (Gordon 1983, 7–9).

Gordon (1983, 32) opozori tudi na vprašanje, »kdo ima problem«. Torej, ali ima problem učitelj, v našem primeru socialni delavec. Recimo lastne težave, s katerimi se mora ubadati ob tem, ko vstopa v odnos z mladostnikom. Ali pa ima problem učenec, mladostnik. Torej ranljivi mladostnik. To so lahko težave, ki jih mladostnik nosi s seboj od doma, iz šole, iz kroga vrstnikov ali kaj podobnega (Poštrak 2015, 275).

Jezik nesprejemanja zajema več ovir na poti h komunikaciji. Skupna lastnost ovir v prvi podskupini je, da učencu ponujajo rešitev za njegov problem. To so: kaznovanje, opozarjanje

in grožnje, moraliziranje, svetovanje in sugeriranje ter poučevanje in navajanje logičnih argumentov. Nato imamo skupino ovir, ki jih povezujeta ocenjevanje in ugotavljanje. To so: ocenjevanje, kritiziranje, dajanje imen, sramotenje, interpretiranje, analiziranje in diagnosticiranje. Nadalje lahko učitelj poskuša doseči, da bi se učenec bolje počutil brez prepoznavanja problema, in sicer s priznanjem vrednosti oziroma s pohvalo ter opogumljanjem, simpatiziranjem in podporo. Pogosto je tudi spraševanje in navzkrižno zasliševanje, čeprav učitelji običajno vedo, da to ni uspešno. Zadnja ovira so reakcije učitelja, s katerimi poskuša spremeniti učenca, ga zabavati ali pa se problemu izogniti – z umikom, sarkazmom in humorjem (Gordon 1983, 37–39).

Dinkmayer in McKay govorita o *jeziku opogumljanja* in navajata primere izjav, ki otroka ali mladostnika opogumijo in podprejo, ter tistih, ki ga kritizirajo in omalovažujejo (Dinkmayer, McKay). V nadaljevanju se tudi onadva – podobno kot Gordon – vprašata, kdo ima problem, in nato raziskujeta možne rešitve, ko ima problem otrok in ko ima problem starš (Poštrak 2015, 276).

Podobno tudi Glasser govori o sedmih škodljivih navadah, ki uničujejo odnose. To so: *grajanje, obtoževanje, pritoževanje, sitnarjenje, grožnje, kaznovanje in podkupovanje ljudi, da bi jih nadzorovali*. Najbolj uničevalno je grajanje, sledi mu obtoževanje, prav vsaka od teh navad pa nas oddaljuje od osebe, s katero si želite biti blizu (Glasser 2002, 19).

Glasser meni, da bomo že samo z opustitvijo teh navad dosegli veliko, vendar pa predlaga še, da jih nadomestimo s sedmimi povezovalni navadami: *s skrbnostjo, zaupanjem, poslušanjem, podpiranjem, prispevanjem, prijateljstvom in spodbujanjem* (Glasser 2002, 20).

Starši in otroci, učitelji in učenci, socialni delavci in mladostniki lahko imajo torej, glede na vse doslej povedano v poglavju o dogovornem pristopu, tako komunikacijo, ki jih povezuje in krepi dobre odnose med njimi, ali pa tako komunikacijo in odnose, ki k temu ne prispevajo in delujejo celo ogrožajoče na njihov osebni razvoj, njihov odnos do sveta, njihovo konstrukcijo realnosti in vodijo v razvoj neustreznih strategij preživetja.

1.5.2 Vloge

Pri permisivnem pristopu so vloge nejasne in nedogovorjene. Pri delu na oddelku za mladostnike na CSD se srečujemo z vzgojno nemočnimi starši, ki zaradi tovrstnih pristopov, slabe samopodobe, nizke samozavesti ali pa s svojo osebnostno držo in dejanji nikakor niso za zgled svojim otrokom. Taki starši seveda težko uveljavljajo svojo avtoriteto na ustrezen način in se težko postavijo v vlogo starša.

Poštrak (2015, 276) pravi, da lahko različne vloge postavimo v kontekst stanj jaza po Ericu Bernu. Ta stanja lahko povežemo z opredelitvijo naše vloge v odnosu do otroka in mladostnika.

Berne (2007) o teh stanjih pravi: »Stanje jaza lahko fenomenološko opredelimo kot skladen sistem čustvovanja, operacionalno pa kot niz skladnih vedenjskih obrazcev. Pragmatično rečeno – gre za sistem občutenj, ki ga spremlja niz vedenjskih obrazcev. Zdi se, da ima vsak posameznik na razpolago omejen izbor takšnih stanj jaza, ki niso pravila, temveč psihološke lastnosti« (Berne 2007, 29).

Berne ta repertoar zamejuje v tri kategorije: 1. stanja jaza, ki spominjajo na starševske like, 2. stanja jaza, ki so avtonomno usmerjena k objektivnemu upoštevanju realnosti, in 3. stanja jaza, ki pomenijo arhaične ostanke, ki pa so še vedno aktivna in fiksirana v zgodnjem otroštvu. V pogovornem jeziku imenujemo ta stanja starš, odrasli in otrok (prav tam).

V stanju jaza starša se opiramo na naučene in ponotranjene, zavestne in podzavestne vsebine, naložene v *družbenem jazu* (Poštrak 2015, 277).

Naša *vloga* starša ali strokovnega delavca, ki dela z mladimi, torej je: v stanju jaza odraslega »uravnavamo aktivnosti« spoštljivega in odgovornega starša ter ustvarjalnega in spontanega otroka. To je temelj za soustvarjanje rešitev skupaj z otrokom ali mladostnikom (Poštrak 2015, 277).

Uporniška mladostnica (priloga B) je denimo v vzgojnem zavodu šla k ravnatelju in mu predstavila peticijo gojencev zavoda, da jim ta institucija krši njihovo pravico do svobode gibanja. Uvidevni ravnatelj jo je sprejel kot odraslo osebo in tudi peticijo vzel resno. Potem je pojasnil zavodska splošna pravila in smisel vzgojnih mehanizmov pri njih; torej je tudi sam deloval v stanju odraslega. Nato ji je predlagal, kje bi lahko še kaj več prebrala in poizvedela o celotni zadevi, in ji pojasnil možnosti pritožbenih poti. Dal ji je torej vse možne informacije ter ji pustil možnost izbire in kreativnosti, ki je značilna za otroka. S takim pristopom sta se sestanek in v nadaljevanju tudi celotna zadeva mirno razrešila.

Na tem mestu spomnimo še na Bergerjev in Luckmannov (1988) koncept primarne socializacije, v kateri poteka ponotranjenje osnovnega sveta, potem je tudi zato jasno, zakaj svojega otroka vedno nosimo seboj. To spoznanje nam koristi tako pri raziskovanju življenjskega sveta določenega mladostnika kot pri razvijanju delovnega odnosa z njim in pri prej omenjenem soustvarjanju dobrih izidov v okviru dogovornega pristopa.

1.5.3 Avtoriteta

Naslednji segment je vprašanje avtoritete. Prav pretresljivo sodobno in aktualno zveni, kar je Gordon o »nezdružljivosti avtoritarnosti in permisivnosti« zapisal pred več kot 40 leti (Poštrak 2015, 277).

»Po našem mnenju sta obe možnosti enako slabi, saj pomenita reševanje vprašanja, kdo ima prednost, torej kdo je močnejši in se mu mora drugi podrežati. Namesto tega ponujamo tretjo možnost, reševanje konflikta brez zmagovalca oz. brez poraženca – to pomeni, da poskušamo vzpostaviti red in pravila brez uporabe moči, ne da bi to za kogar koli pomenilo poraz ali zmago.« (Gordon 1983, 15)

Poštrak (2015) govori o razliki med avtoritarnim pristopom, ki je oprt na položaj, torej po Krofliču (1997a) apostolski avtoriteti, in avtoritativnim pristopom, torej o avtoriteti, oprti na strokovno znanje in kompetence.

Jasno je, da mora strokovnjak ali starš imeti neke vrste avtoriteto. Ne nazadnje smo spoštljivi in tudi *odgovorni* zavezniki otrok in mladostnikov. Odgovorni smo lahko le, če imamo kompetence, sposobnosti, znanja za delo z mladimi. Torej govorimo o vrsti avtoritete, ki ji rečemo *avtoritativna*, oprta na znanje, pristojnosti (Poštrak 2015, 277–278).

Kroflič (1997a, 307) pa meni, da je vzgojno vplivanje prek učiteljevega lika in neposredne življenjske izkušnje mnogo učinkovitejše od neposrednega moralnega poučevanja, saj na tem »ovinku« poteka »misterij avtoritete«.

Mrgole (2013, 103) v zvezi z avtoriteto pravi: »Spoštovanje avtoritete je večšina, ki jo potrebujemo, da lahko razvijemo notranjo disciplino, da lahko živimo v svetu, ki je urejen hierarhično, kjer vladajo pravila in zakoni. Spoštovanje avtoritete je tudi pot do razvoja samodiscipline.«

V zvezi s hierarhijo, avtoriteto in odgovornostjo (o kateri bomo govorili v naslednji točki) omenimo primer invalidskega podjetja v Ljubljani, kamor smo nekaj časa pošiljali mladostnike na splošno koristno delo. Direktorica meni, da pri njih obstaja samo hierarhija odgovornosti, sicer pa so si kot ljudje vsi enaki. In zaposleni v tem podjetju z veseljem in žarom v očeh vedo povedati, da je Magda »carica«.

Nedvomno lahko tako držo v zvezi s hierarhijo, odgovornostjo in enakopravnim medčloveškim odnosom brez zadržkov vnesemo tudi v dogovorni način dela z mladimi.

1.5.4 Odgovornost

Pri delu z mladostniki, ki so zaradi svojega neustreznega vedenja vključeni v postopke na kazenskem oddelku okrožnega sodišča, včasih naletimo na nesprejemanje odgovornosti in projiciranje krivde na druge. Pogosto mladostniki delno sprejmejo odgovornost, delno priznajo svoje dejanje in izrazijo obžalovanje. Vendar se pri tem zdi, da to velikokrat storijo po predhodnem posvetu z odvetnikom. Včasih pa se zgodi, da popolnoma sprejemajo odgovornost in iskreno izrazijo svoje obžalovanje. Kot mladostnik, ki je v zvezi s kaznivim dejanjem roba v sotorilstvu (»raketiranja« vrstnika) na glavni obravnavi zelo samokritično povedal: »Obnašali smo se kot kaki podivjani psi.«

Ščuka (2016) meni, da je odgovoren tisti, ki je sposoben pojasniti svoj odziv (poseg) in posledično spremembo nekega dogajanja in stanja. S takim odgovorom zagotavlja, da ostane dogajanje pregledno in meja med sodelujočimi jasna. »Odgovornost je – tako kot vse druge vrednote – pridobljena z vzgojo, ki jo je možno uriti že od otrokovega prvega leta dalje« (Ščuka 2016, 1).

Gordon (1983) pravi, da je težava učiteljev preprosto v tem, »da jih nihče ni usposobil za to, da bi znali dosegati pri učencih zaželeno odgovornost, samokontrolo in neodvisnost. Do teh lastnosti se ne pride kar tako, samo po sebi, ampak le s skrbno vzgojo« (Gordon 1983, 11).

Kroflič navaja »nastajajoči koncept *samoomejitvene avtoritete*, ki v največji meri omogoča podporo obema sklopoma otrokovih razvojnih potreb: potreb po varnosti in sprejetosti in potreb po postopnem rahljanju avtoritarne navezanosti in osvobajanju« (Kroflič 1997a, 59).

»V okviru samoomejitvene avtoritete bi se naj mladostnik odločal za določene vrste dejavnosti in upoštevanje pravil zaradi lastnega prepričanja, lastnih vrednot, lastne odgovornosti« (Poštrak: 2015, 278).

Odgovornost pri dogovornem pristopu je obojestranska, ni pa identična. Odgovornost starša je drugačna od odgovornosti otroka, odgovornost vzgojitelja je drugačna od odgovornosti gojenca in podobno. Odgovornost socialnega delavca je, da strokovno utemeljeno in kompetentno vodi postopek. Odgovornost uporabnika je, da skrbi, da v okviru svojih možnosti in sposobnosti udejanji, uresniči dogovorjene korake reševanja problema/težave/stiske (Poštrak 2003, 30).

1.5.5 Ukrepi

Pri dogovornem pristopu ukrepov seveda ne razumemo kot kazen in pohvalo, temveč kot prevzemanje odgovornosti za svoje ravnanje in za posledice teh ravnanj.

Jasno pa je, da ranljivi mladostniki velikokrat niso v stanju vzpostavljati take samoomejitvene avtoritete. »Zato je ena ključnih nalog socialnih delavcev pri delu z ranljivimi mladostniki, da skupaj z njimi delamo na tem, da bodo v perspektivi sposobni, torej v stanju prevzeti nadzor nad lastnim življenjem in se avtonomno, odgovorno odločati. Dogovorni pristop to omogoča in odpira prostor za učinkovit delovni odnos z mladostnikom« (Poštrak 2015, 178).

Pri svojem delu z mladostniki večkrat poudarim, da imata vsaka izbira in dejanje določene pozitivne rezultate ali pa negativne posledice. Vlaganje truda in aktivnosti za doseganje nekega cilja bo prineslo pozitivne rezultate (kot so denimo uspehi kakega znanega športnika). Neaktivnost ne bo prinesla dobrih rezultatov, dolgoročno bodo pa zagotovo slabi. Izbira negativnih dejavnosti, ki povzročajo škodo sebi ali drugim, pa bo prinesla negativne posledice. Glede na naravo dela, ki je svetovalna, jim lahko predlagam, da o teh stvareh razmislijo in jih spremljajo v svojem konkretnem življenju. V vzgojnih institucijah, kjer delajo vzgojitelji neposredno z mladostniki, pa lahko te stvari vseskozi praktično izvajajo. Vnaprej jasno dogovorjenim ugodnostim ob ustreznem vedenju in dobrih rezultatih denimo v šoli na eni strani in zmanjšanju ugodnosti oziroma ukrepom, če se dogaja ravno nasprotno, pravijo vzgojni mehanizmi.

1.6 MLADOSTNIK IN SOCIALNI DELAVEC

»Izhajamo iz splošne predpostavke, da subjekt opredeljujejo trije sklopi dejavnikov: dednost, okolje in samoaktivnost« (Poštrak 2007b: 151). Ti dejavniki opredeljujejo tudi življenjski svet mladostnika. Z rojstvom podeduje določene konstitucijske lastnosti, ki jih potem skozi proces socializacije razvija v takšni ali drugačni smeri. Na to smer vplivajo dejavniki odraščanja, vse od primarne družine naprej. Četudi se je rodil s kakšnimi prirojenimi težavami, te ne bodo prišle do izraza, če bodo dejavniki odraščanja delovali varovalno. Velja pa tudi obratno, da lahko kljub prirojenim talentom dejavniki odraščanja, ki delujejo ogrožajoče, učinkujejo tako, da se talenti ne bodo razvili ali pa bo imel tak posameznik celo težave v odraščanju. Če mu dejavniki odraščanja niso omogočili, da bi razvil odpornost proti tveganjem, lahko rečemo, da bo tak posameznik socialno ranljiv. Tedaj bo bolj podvržen (kaznovalnim) ukrepom družbenih institucij, kot pa da bi imel od njih koristi. Zdi pa se, da bo imel hkrati tudi več negativnih posledic od nekaterih dejavnikov odraščanja, kot pa bo imel od njih koristi. Srečeval se bo tudi s čustvenimi in psihičnimi težavami ter temu primerno razvijal strategije ravnanja ali preživetja – kar se nanaša na osnovni sklop dejavnikov samoaktivnosti. V zvezi z njegovim bližnjim okoljem in ljudmi, predvsem primarno družino, je treba omeniti še kulturni, socialni, psihični in ekonomski kapital, ki mu bo posredovan. Bolje ko bo opremljen s temi kategorijami kapitala, lažje se bo vključeval v širšo družbo in ustrežnejše strategije bo izbiral. V njegovem okolju bodo njegov življenjski svet opredeljevale še formalne in neformalne socialne mreže.

Če bo imel večje težave v odraščanju, se bo zelo verjetno srečal tudi s socialnim delavcem oziroma socialno delavko (v nadaljevanju uporabljam moško obliko, čeprav navedbe veljajo za oba spola). Srečala se bosta osebni in družbeni jaz mladostnika ter osebni, družbeni in strokovni jaz socialnega delavca, oprt na teoretična znanja, sodobne metode dela z mladimi, kot je dogovorni pristop, in delovne izkušnje. Socialni delavec bo k mladostniku pristopal osebno, raziskoval in razumel bo njegov svet mladostnika tako emsko kot etsko. Emsko, ker ima izkušnje z lastnim odraščanjem in je zmožen empatije. Etsko pa bo pristopal, ker ve, da mladostnik odrašča v drugačnih okoliščinah, kot je sam, in da se v sodobni družbi srečuje z drugačnimi tveganji. Pri tem bo mladostnika informiral, katera tveganja so v njegovem dometu in katera niso; prav tako tudi rešitve. Mladostnika bo obravnaval etsko tudi z vidika postmoderne paradigme socialnega dela, in ne kot (vele)strokovnjak, ki dobro ve, kaj bi moral mladostnik pri svojem ravnanju spremeniti, da bi rešil svoje težave v odraščanju. Kot spoštljiv in odgovoren zaveznik mladostnika bo skupaj z njim soustvarjal rešitve njegovih ogrožajočih

situacij ali posledic zaradi neustreznih strategij preživetja. Bodisi skozi individualno delo, kjer bo najprej poiskal osebni stik z njim in nato gradil delovni odnos. V tem odnosu bosta s perspektive moči skupaj raziskovala, kje so mladostnikove močne plati, talenti, potenciali in viri v njegovi socialni mreži in nasploh v njegovem življenjskem svetu, ter jih nato poskušala mobilizirati. Lahko, da ga bo usmeril v eno od preventivnih enot znotraj CSD, kjer bodo še naprej preprečevali njegovo socialno izključenost, tudi dolgoročno. Ali pa se bosta v nekaterih primerih pogovarjala o možnostih umika iz domačega okolja in o namestitvi v vzgojno institucijo, ki bo varovalni dejavnik v njegovem odraščanju. Pri tem bo lahko mladostnik tudi neprostovoljni uporabnik, če mu bo namestitev v vzgojni zavod izreklo okrožno sodišče. Vendar bo socialni delavec z njim vseeno vzpostavljaj osebni stik in delovni odnos. Ob morebitnih vztrajnih odporih bo socialni delavec prav tako vztrajal, in če ne prej, bo v stik z njim prišel v »trenutkih srečanja«. Ali kot pravi vodja našega oddelka: »Včasih potrebujemo tudi leto dni, da ljudi pridobimo za sodelovanje.« Torej, da spoznajo, da je naše vključevanje v reševanje njihove problematike v bistvu soustvarjanje rešitev in ne zgolj intervencija državne institucije.

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 OPREDELITEV PROBLEMA

V empiričnem delu magistrske naloge sem želel podrobneje preveriti, kako dejavniki odraščanja delujejo ogrožajoče in kako se kažejo njihove posledice pri ranljivi populaciji otrok in mladostnikov, s katero se ukvarjamo na oddelku za mladostnike CSD Ljubljana Moste-Polje. Težave teh otrok in mladostnikov se kažejo skozi čustvene in psihične probleme, na šolskem področju, v nesporazumih in konfliktih s starši ter vrstniki, socialno izključenostjo, ekonomsko prikrajšanostjo, s prekrški in kaznivimi dejanji ter različnimi zasvojenostmi.

V analizi gradiva sem preveril, kako se kažejo dejavniki tveganja in njihove posledice pri vzorcu populacije, ki smo jo v preteklosti nameščali večinoma v vzgojne institucije ali pa sodelovali pri namestitvi in obravnavi v institucijah, kot sta prevzgojni dom in mladoletniški zapor. Ne glede na to, ali so bile namestitve izvedene na podlagi odločbe CSD ali pravnomočnega sklepa okrožnega sodišča, so bili dejavniki tveganja, neustrezne strategije preživetja otrok in mladostnikov ter posledice vsega tega tako izrazite, da je bil potreben umik iz domačega okolja.

2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Kateri so prevladujoči dejavniki tveganja in kako se kažejo posledice teh dejavnikov pri populaciji, ki jo je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih nameščal v večinoma vzgojne institucije?

2.3 METODOLOGIJA

2.3.1 Vrsta raziskave

Empirični del magistrske naloge temelji na kvalitativni metodologiji in na deskriptivnem ali besedno opisnem pristopu. V empiričnem delu sem opravil analizo in evalvacijo predhodno zbranega gradiva oziroma sekundarnih virov. V analizo je bilo vključenih 42 socialnih poročil, ki jih je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih poslal večinoma vzgojnim institucijam, v katere je nameščal otroke in mladostnike s težavami v odraščanju.

2.3.2 Spremenljivke

Pri analizi gradiva sem se osredotočil na dve spremenljivki: na dejavnike odraščanja, ki so delovali ogrožajoče pri ranljivih otrocih in mladostnikih, in na posledice teh dejavnikov. Iz 42 različnih virov podatkov (socialnih poročil institucijam) sem v postopku analize skušal ugotoviti značilnosti teh dveh spremenljivk in opravil evalvacijo z vidika odraščanja v pozni moderni ter vse to povezal v poskusno teorijo.

2.3.3 Populacija

Vzorec populacije, ki je bil vključen v analizo, sestavlja 45 otrok in mladostnikov iz 42 socialnih poročil, poslanih institucijam (tri poročila obravnavajo dva brata in/ali sestre hkrati). Ta vzorec pomeni približno tretjino vseh otrok in mladostnikov, ki so bili v minulih 16 letih nameščeni v raznih institucijah, večinoma vzgojnih.

Od 45 posameznikov, starih med 10 in 18 let, je bilo 14 deklet in 31 fantov, osem otrok (starih od 10 do 14 let) in 37 mladostnikov oziroma mladostnic (starih med 14 in 18 let). V 33 primerih so bili nameščeni na podlagi odločbe CSD in v 12 primerih na podlagi sklepa sodišča. Pri slednjih primerih govorimo samo o mladostnikih ter o namestitvah v vzgojne zavode, prevzgojni dom, mladoletniški zapor in v enem izjemnem primeru v stanovanjsko skupino.

Kot je bilo že večkrat omenjeno, je bila večina vzorca populacije nameščena v vzgojne institucije, in sicer v 35 primerih. V petih primerih so bili fantje nameščeni v prevzgojni dom Radeče, v dveh primerih pa sta morala fanta oditi na prestajanje kazni mladoletniškega zapora v Celju.

Otroci so bili največkrat nameščeni v Mladinski dom Malči Beličeve, in sicer v devetih primerih, mladostniki in mladostnice pa so bili največkrat nameščeni v Mladinski dom Jarše oziroma v eno od njegovih stanovanjskih skupin, in to v sedmih primerih. Od celotnega vzorca populacije so bili posamezniki največkrat nameščeni pri 14 oziroma pri 17 letih, v obeh primerih po devetkrat. V razponu med tema dvema starostma je bilo sicer nameščenih največ posameznikov.

Populacija živi na območju krajevne pristojnosti CSD Ljubljana Moste-Polje oziroma imajo tu prijavljeno stalno bivališče njihovi starši. Sestavljajo jo otroci in mladostniki s težavami v odraščanju, s katerimi se ukvarjamo na oddelku za mladostnike na CSD Ljubljana Moste-Polje. Njihove težave se kažejo skozi čustvene in psihične probleme, na šolskem področju, v

nesporazumih in konfliktih s starši ter vrstniki, socialno izključenostjo, ekonomsko prikrajšanostjo, prekrški in kaznivimi dejanji ter različnimi zasvojenostmi.

Pri njih so se dejavniki odraščanja, ki so delovali ogrožajoče, in njihove posledice kazali v takem obsegu, da je bilo nedvomno pričakovati, da se bodo še stopnjevali. Ti otroci in mladostniki so bili nato nameščeni v mladinski dom, stanovanjsko skupino ali vzgojni zavod na podlagi odločbe CSD ali pa so bili nameščeni v stanovanjsko skupino (v enem izjemnem primeru), vzgojni zavod, prevzgojni dom ali mladoletniški zapor na podlagi pravnomočnega sklepa okrožnega sodišča.

2.3.4 Vir podatkov

Vir podatkov so socialna poročila, ki jih je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih poslal institucijam, torej mladinskim domovom, stanovanjskim skupinam, vzgojnemu zavodu, prevzgojnemu domu in mladoletniškemu zaporu. Nekateri imenujejo ta poročila tudi socialna anamneza, vendar se mi zdi, v skladu s sodobnimi izhodišči socialnega dela, ustrežnejši izraz socialno poročilo.

Na oddelku za mladostnike pri pisanju teh poročil nimamo kakih predpisanih obrazcev, torej gre za nestandardizirane zapise. Vendarle pa naj bi vsako poročilo vsebovalo osnovne podatke o družini, njihovih odnosih, gmotnih razmerah in težavah, s katerimi se srečujejo, predvsem v zvezi z odraščanjem njihovega otroka ali mladostnika, ki ga nameščamo, o njegovem šolanju, morebitnih obšolskih dejavnostih, morebitnih zdravstvenih posebnostih in podobno. Načeloma naj bi to bil čim bolj izčrpen, celovit in pregleden prikaz dejstev, ki se nanašajo na otroka ali mladostnika, njegovo družino in razmere, v katerih je odraščal.

Pri pisanju teh poročil se opiramo večinoma na lastno spisovno dokumentacijo, ki smo jo zbrali skozi postopek nameščanja v institucijo. Z otrokom ali mladostnikom in njegovo družino smo lahko v nekaterih primerih delali že prej. Tudi ta opažanja in zapise vključimo v poročilo. Povzamemo in vključimo tudi morebitna poročila in dokumente zunanjih institucij, večinoma iz resorjev šolstva, zdravstva in pravosodja.

2.3.5 Zbiranje podatkov

Podatke sem zbral priročno. Najprej iz elektronskega arhiva v službenem računalniku. Tu so tudi elektronski izvodi poročil strokovne delavke, ki je na tem delovnem mestu delala pred mano, torej moje predhodnice. Nato sem približno dve tretjini gradiva zbral še pri sodelavcih na oddelku za mladostnike CSD Ljubljana Moste-Polje. Večino poročil sem dobil v elektronski obliki, nekaj pa v obliki fotokopij originalnih poročil, ki so bila poslana

institucijam. Originali poročil, katerih opravilne številke so tudi navedene v prilogi C, so v moji spisovni dokumentaciji, pri sodelavcih na oddelku ali v arhivu CSD Ljubljana Moste-Polje.

Odločitev, da v analizo ne vključim le gradiva iz lastne spisovne dokumentacije, temveč tudi od sodelavcev z oddelka, se je kasneje izkazala za pravilno. Med analizo gradiva se je namreč pokazalo, da smo sodelavci, vključno z mano, vsak malenkost bolj pozorni na različne vsebine. Sodelavec, ki ga zelo zanima šport, v poročilih največkrat od vseh nas omeni, da so mladostniki opustili različne treninge. Vsota vseh opažanj je tako omogočila oblikovanje celovitejše predstave o vzorcu populacije, vključenem v analizo. Ali kot pravi Mesec, »Oprtost na raznolične podatke o družbeni stvarnosti je temeljni pogoj znanstvene objektivnosti« (Mesec 1988, 31).

Pri zbiranju poročil se nisem osredotočal na podatek, ali je bila namestitev izvedena na podlagi odločbe CSD ali pravnomočnega sklepa okrožnega sodišča, kakor tudi ne na to, katerim institucijam so bila poslana, bodisi iz resorja šolstva (mladinski domovi, stanovanjske skupine in vzgojni zavodi), bodisi iz resorja pravosodja (prevzgojni dom, mladostniški zapor). Na te okoliščine se nisem osredotočal, ker so me v analizi zanimali zgolj dejavniki odraščanja, ki delujejo ogrožajoče, in posledice teh dejavnikov.

2.4 ANALIZA PODATKOV

Pri izvedbi analize sem se pretežno opiral »na postopek, ki sta ga opisala Glasser in Strauss in kasneje povzela Strauss in Corbinova« (Mesec 1998, 101–102). Pri tem postopku je ključnih šest korakov: urejanje gradiva, določitev enot kodiranja, odprto kodiranje, izbor in definiranje relevantnih pojmov, odnosno kodiranje in oblikovanje končne teoretične formulacije. Vendar pa, kot pravi Mesec (1998), »ni enega samega splošno veljavnega postopka analize, ki bi ga lahko v vsakem konkretnem primeru mehanično ponovili« (prav tam).

Navajam konkretne korake pri postopku analize od točke, ko je bilo gradivo zbrano:

1. Izbor relevantnih poročil institucijam (primera dveh takih poročil sta v prilogi A in B) in izločitev tistih, pri katerih se je zdelo, da se istovrstni podatki o dejavniki odraščanja, ki delujejo ogrožajoče, in njihovih posledicah ponavljajo.
2. Izločitev vseh za analizo nerelevantnih delov poročil.
3. Določitev enot kodiranja (priloga C).

4. Izločitev vseh osebnih podatkov, vključno z osebnimi imeni in ostalimi konkretnimi nazivi (imena šol in institucij, kamor so bili otroci in mladostniki nameščeni), v smislu varstva podatkov in zagotavljanja maksimalne anonimnosti otrok in mladostnikov, o katerih govorijo poročila.
5. Odprto kodiranje (priloga C).
6. Prenos kod oziroma pojmov v enotno preglednico, združevanje sorodnih pojmov, ureditev po treh ravneh abstraktnosti, pri tem pa tretja raven pomeni kategorijo dejavnikov tveganja ali kategorijo posledic dejavnikov tveganja (priloga Č).
7. Razvrščanje šifer pojmov po kategorijah in podrobnejša vsebinska ureditev šifer pojmov, zaradi obširnosti še posebej pri družini kot dejavniku odraščanja.
8. Definiranje pojmov, navedba nazornih citatov iz analiziranega gradiva in navedba vseh šifer, ki označujejo določen pojem.
9. Izpis rezultatov.
10. Evalvacija rezultatov z vidika odraščanja v pozni moderni.
11. Oblikovanje poskusne teorije kot odgovor na raziskovalno vprašanje.

V zvezi s šifriranjem kodiranega gradiva pojasnujem, da nisem izbral zaporednega šifriranja za celotno gradivo. Zaradi boljšega pregleda sem gradivo šifriral po sklopih. Prva črka šifre označuje prvo črko imena sodelavca, ki mi je posredoval gradivo oziroma poročilo, številka za tem pomeni zaporedno številko njegovega poročila, za dvopičjem pa je zaporedna številka kode v določenem poročilu. Na primer šifra **R1**: 6, ki se prva nahaja spodaj pod točko 2.4.1, je razvrščena v kategorijo »družina kot dejavnik tveganja«. V prilogi C vidimo, da je relevantna enota poročila zapisana po šifro poročila R1, nahaja se pod zaporedno številko 6, glasi se »Starša sta se uradno razvezala, ko mu je bilo 4 leta« in je označena s kodo – pojmom »razveza staršev«.

Pri analizi, definiranju pojmov in kasneje pri oblikovanju poskusne teorije sem sledil predvsem naslednji zahtevi: »Veljavna je analiza ali interpretacija, katere sodbe so utemeljene; ki imajo oporo v gradivu« (Mesec 2007, 38).

2.4.1 DEFINIRANJE DEJAVNIKOV TVEGANJA

2.4.1.1 Družina

Družina kot dejavnik tveganja se pri vzorcu populacije otrok in mladostnikov, o katerih govori analizirano gradivo, kaže skozi naslednje sklope pojmov:

V poročilih, poslanih institucijam, največkrat zasledimo podatke o otrocih in mladostnikih, ki **izhajajo iz družin, ki so razpadle**, s tem ko so se starši razvezali ali pa so razpadle njihove zunajzakonske skupnosti. To je očitno slabo vplivalo na otroka ali mladostnika oziroma v njegovem življenjskem svetu ni bilo drugih ustreznih varovalnih dejavnikov, tako da so se pojavile težave v odraščanju. Posledično je bil o tem obveščen CSD, ki je po potrebi urejal namestitve v vzgojno institucijo.

Največ staršev se je razšlo dokaj zgodaj, pri otrokovih štirih ali šestih letih (primer: »Starša sta se uradno razvezala, ko mu je bilo 4 leta.« (**R1: 6**)). Nekaj se jih je razšlo pri otrokovih zgodnjih najstniških letih (prim. »Starša sta se ločila pred 6 leti.« (ko mu je bilo 12 let) (**I6: 1**)), nekateri pa v obdobju, ko govorimo o mladostniških letih (prim. »Zaradi pogostih nesoglasij sta se starša junija 2011 razšla.« (ko mu je bilo 17 let) (**S10: 6**)). V enem primeru sta se starša razšla, pa potem ponovno poskušala zaživeti skupaj in se po treh letih stalnih konfliktov dokončno razšla (»Njegova starša sta se prvič razšla leta 1997« (**I10: 5**)). Nekatera poročila ne govorijo o razpadu družine neposredno, temveč navajajo podatke, kot so: ne živijo skupaj, očetovstvo ni bilo nikoli urejeno, oče živi drugje, je neznanega prebivališča ali pa z njim otroci nikoli niso imeli stikov (prim. »Njegov oče je že vrsto let neznanega prebivališča, z mld. nima stikov in ne plačuje preživnine« (**S12: 1**)).

Primeri, ko relevantne enote poročil opisujejo razpadlo družino, so v prilogi C označeni s šiframi: **R1: 6, R6: 10, R7: 6, T1: 1, T3: 1, T4: 2, T6: 1, T7: 1, T8: 1, S1: 3, S3: 1, S6: 3, S7: 1, S8: 10–13, 20, S10: 6, S12: 1, I1: 1, I5: 1, 2, I6: 1–3, I7: 7, I10: 5, 6 in I11: 1**.

Za odraščajoče otroke in mladostnike je po razpadu družine še posebej neugodno, če **nimajo stikov z enim od staršev**. Od rojstva naprej, v fazi primarne socializacije, postajata starša del otrokovega primarnega sveta, razpad družine pa je zanj huda čustvena in psihična obremenitev. Še večjo obremenitev pa zanj pomeni, če z enim od staršev nima stikov (prim. »Ob tem je bil zelo prizadet, saj ga mati ni obiskovala, prav tako je on ni mogel obiskovati« (**T3: 3**)).

Primeri, ko relevantne enote poročil opisujejo, kako otroci in mladostniki nimajo stikov z enim od staršev, so v prilogi C in so označeni s šiframi: **R1:** 7, **T3:** 2, 3, **T6:** 1, **T8:** 5, **S1:** 5, **S2:** 8, **S4:** 11, 13, **S5:** 2, 4, **S6:** 3, **S7:** 1, 2, **S10:** 8, 9, **S12:** 1 in **I7:** 6–9.

Odsotnost staršev v analiziranem gradivu se že pred razpadom družine kaže v fizičnem pomenu (prim. »Starša sta bila fizično odsotna od doma zaradi narave svojega dela.« (**I8:** 10)). Pa tudi v odsotnosti v odnosu oziroma **odsotnosti starševske vloge**; v analiziranem gradivu so bile to večinoma **matere**. Še posebej v primeru, ko se po razvezi mladostnica seli od očeta k mami, pa potem k babici in spet k mami (**I11**). Ta ni zmogla v celoti oziroma stalno opravljati materinske vloge, občasno se je povsem umaknila iz odnosa in komunikacije ter bi mladostnico, kadar je bila pri njej, najraje postavila pred vrata (prim. »Njena surdopedagoginja naknadno pojasni, da mama pač ne zna z njo, ker je tudi sama bila oddana v rejništvo« (**I11:** 23)). Fizično odsotnost beležimo tudi v primeru, ko se mama odseli k novemu partnerju, mladostnica pa po dogovoru z njo ostane v stanovanju, kjer sta prej živeli skupaj. Mama sicer še naprej skrbi zanjo v materialnem smislu, vendar manjka njena materinska vloga v odnosnem smislu (**I5:** 6, 9).

Primeri odsotnosti matere so v prilogi C označeni s šiframi: **I5:** 6, 9, **I8:** 10 in **I11:** 12, 21, 22, 23.

Očetovo odsotnost zasledimo, ko je družina še nekako skupaj, ampak se zaradi specifične dinamike med staršema oče umika v delo (**S2:** 8). V kakih drugih primerih gre pogosto na Kosovo (**I2:** 5) ali pa je neodziven na vabila CSD in šole (prim. »Očeta nam do danes še ni uspelo dobiti na osebni razgovor« (**I4:** 7)). V enem primeru je oče opustil fizično kaznovanje in se hkrati povsem umaknil iz vzgoje (**I8:** 9). Odhod očeta na prestajanje zaporne kazni pa seveda prav tako pomeni njegovo fizično odsotnost (prim. »Oče še nekako obvladuje oba mladoletna sinova, z njegovim odhodom na prestajanje zaporne kazni pa sta vse breme in skrb padla na mamo« (**R3:** 6)).

Primeri odsotnosti očeta so v prilogi C označeni s šiframi: **R3:** 6, **S2:** 8, **S5:** 2, **S8:** 10, **I2:** 5, 6, **I4:** 7, 10, 19 in **I8:** 9.

Starši v enem primeru **niso poznali razlogov** za preobrat v vedenju mladostnika, kar kaže na njihovo svojevrstno odsotnost, pomanjkanje stika z njim ali pa o tem enostavno niso želeli govoriti (»Oktobra je nastopil preobrat v njegovem obnašanju in vedenju. Starša razlogov za to ne poznata« (**K1**: 3)).

Eden od staršev živi **z novim partnerjem** (prim. »Živi z mamo in maminim možem.« (**K2**: 6 in tudi **T4**: 3)). Novi partner lahko pomeni neko motnjo ali težavo v primarnem svetu otrok ali mladostnikov in z njim **niso v dobrih odnosih**, ker ga ne sprejemajo (prim. »Njegova starša ne živita skupaj in nikakor ne sprejema maminega novega partnerja« (**R7**: 6, 8)). Dogaja pa se tudi obratno, da novi parterji ne sprejemajo njih (**T4**: 5).

Smrt matere je prizadela otroke in mladostnike v treh primerih oziroma je imela zelo negativne posledice (prim. »Mama je umrla pred 5 leti, kar je mld. težko prenesel. Po očetovih besedah si še danes ni povsem opomogel in se še vedno zapira vase« (**I2**: 2,3)). Še posebej so se negativne posledice kazale v primeru pod šifro **I8**: 1, 20, 21 (»Po materini smrti se je vse pogosteje zapletal v kazniva dejanja, predvsem kraje, posegati pa je začel tudi po drogi (marihuana, kokain)«). V vseh treh primerih so se v večji ali manjši meri kazale težave tudi v šoli.

Nesoglasja in konflikti med staršema včasih prerastejo v vsakodnevno vpitje. Mladostnik na razgovoru v priporu je tako povedal, da sta se starša kregala, odkar pomni (**I1**: 3). Mati v drugem primeru pa je za sinovo prestopništvo krivila očeta in njegove neustrezne vzgojne pristope (**R4**: 14). Konfliktni vzorci vedenja se seveda prenašajo tudi na odraščajoče otroke, ki lahko postanejo verbalno in fizično agresivni do enega ali obeh staršev, še posebej v kombinaciji z uživanjem psihoaktivnih substanc (prim. »V diagnostičnem postopku na CMZ niso ugotovili razvijajoče duševne motnje, ocenili pa so, da gre pri mladostniku za vedenjske težave, vezane na družinski okvir, ter da se pod vplivom psihoaktivnih substanc lahko odziva agresivno« (**I9**: 1, 7, 8, 23, 24, 25)). Konflikti med staršema lahko vodijo do neenotne vzgoje (**R4**: 16 in **T1**: 6–14). Nekateri starši pa imajo konflikte tudi po razvezi (**R7**: 9). Za otroka ali mladostnika je neugodno, če starša komunicirata edino prek njega (prim. »Zaradi številnih zamer sta starša komunicirala le prek mladostnika« (**I10**: 7)). So pa ti konflikti lahko ovira tudi za strokovnega delavca, ki dela z mladostnikom ali pa mu ureja namestitve v vzgojno

institucijo (prim. »Zaradi trenutne napete klime v odnosu med staršema bomo ogled (stanovanjske skupine) z očetom opravili ob kaki drugi priložnosti« (**I10**: 19)).

Navedbe o konfliktih med staršema in njihovih posledicah so v prilogi C označene s šiframi: **K3**: 9, **R4**: 14, 16, **R7**: 9, **T1**: 6–14, **S1**: 1, 6, 8, **S4**: 12, **I1**: 3, **I9**: 1, 7, 8, 23, 24, 25 in **I10**: 7, 19.

Stari starši in sorodniki v več primerih delujejo kot varovalni dejavnik oziroma blažilec posledic dejavnikov tveganja ter staršem pomagajo v materialnem smislu in pri skrbi za njihove otroke (**S4**: 14, 19). Razen v primeru, ko se je babica vtikala v spore med staršema oziroma bivšima zakoncema ter nasprotovala namestitvi mladostnika v stanovanjsko skupino, saj je menila, »da bi bila to za družino velika sramota« (**I10**: 20). Tu bi lahko govorili o delovanju, ki na mladostnika ni vplivalo varovalno, prej nasprotno.

V analiziranem gradivu je večkrat zaslediti **alkoholizem** pri enem ali obeh starših (prim. »Razlog za neuspeh v srednji šoli je družinska situacija, vse bolj pogosto pitje očima, kateremu se občasno pridruži tudi mama« (**K3**: 7, 8)). Če starši z alkoholom kombinirajo tudi jemanje zdravil, to še dodatno zmanjšuje njihovo sposobnost za vsakodnevno skrb za otroke in ustrezno odzivanje na njihove potrebe. Zmanjšujeta se njihova samokritičnost in odgovornost (prim. **S10**: 3, 4, 5). Alkohol jih ovira tudi pri reševanju lastnih ekonomskih problemov. V enem primeru imamo opravka z materjo, ki je postala brezdomka in sin z njo ne želi imeti stikov (**S10**: 8, 9). V drugem primeru so odnosi doma zaradi očetovega alkoholizma na trenutke skrajno napeti, v preteklosti je oče pri vzgoji uporabljal silo in je bil v konfliktih nasilen tudi do mame (**I3**: 7, 8). Ugotavljamo tudi primer, ko je bil oče ovaden zaradi suma spolne zlorabe, ker je v opitem stanju otipaval svojo najstniško hčerko (**I11**: 16).

V prilogi C je alkoholizem pri starših označen s šiframi: **K3**: 7, 8, **S2**: 2, 3, 5, 7, **S5**: 7, 8, **S10**: 3, 4, 5, 8, 9, **I3**: 7, 8, **I5**: 10, **I11**: 16 in **I12**: 4.

Težave v duševnem zdravju so bile zabeležene v štirih primerih, povsod pri materah. Te težko opravljajo svojo materinsko vlogo. Še posebej, če imajo hkrati tudi težave z alkoholom (prim. »Mama je zaradi težav v duševnem zdravju že približno 4 leta invalidsko upokojena. Otroka sta bila sprejeta v vrtec, kjer so opažali, da sta slabše negovana in da mati nima

osvojenih osnovnih higienskih navad. Sporočajo, da mati prihaja po otroka pogostokrat v opitem stanju« (**S5**: 1, 6, 7)). Njihovi odraščajoči otroci potrebujejo precej strokovne podpore, tako v šoli kot v CSD, v nekaterih primerih so vključeni tudi v Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše. V enem primeru sodelovanje z vsemi vključenimi institucijami ni bilo uspešno zaradi materine konfliktnosti, ko je bila v fazi slabega razpoloženja. Tudi v odnosu s hčerko je bilo precej nihanj, na splošno pa je bil odnos simbiotski in posesiven s strani matere. Tudi tukaj se je pojavljalo fizično nasilje kot izraz vzgojne nemoči (**S7**: 3, 7–11, 13, 14, 18–21, 30).

V dveh primerih (**I3** in **I12**) je šlo za kombinacijo alkoholizma pri očetu in težave v duševnem zdravju pri materi. Otrok je bil oddan v rejništvo že pri dveh letih in pol, v drugi družini pa smo za mladostnici uredili namestitve v stanovanjsko skupino.

Težave v duševnem zdravju, ki so bile zabeležene pri štirih materah, so v prilogi C označene s šiframi: **S5**: 1, 6, 7, **S7**: 3, 7–11, 13, 14, 18–21, 30, **I3**: 2–5 in **I12**: 3.

V enem primeru pa poročilo govori o **nizki intelektualni sposobnosti** matere («Sama je obiskoval šolo s prilagojenim programom. Večkrat pove, da sin že pri tej starosti ve več kot ona. Prepoznati je, da sta vlogi starš – otrok večkrat zamenjani.» (**S1**: 10–12)).

Težave s prevzemanjem odgovorne starševske vloge so opisane tudi z izrazom **zanemarjanje**, pri tem gre večinoma za fizično zanemarjenost otrok. Zanemarjanje skrbi za otroke na CSD največkrat sporočajo osnovne šole. Taki starši svojim otrokom ne zmorejo ponuditi pomoči pri učenju, jim postavljati meja, jim dajati čustveno toplino, ne prepoznavajo osnovnih otrokovih potreb in ne nazadnje prihajajo taki otroci tudi fizično zanemarjeni v šolo (prim. »Otrok je prihajal v šolo neumit, v istih oblačilih« (**S1**: 16)).

Izraz zanemarjanje je v analiziranem gradivu in v prilogi C zaslediti pod šiframi: **S1**: 16, **S2**: 1, 4, 6, 9, **S5**: 5, 6, 8 in **S12**: 12.

Zabeleženi so bili trije sumi **spolne zlorabe**, in sicer s strani očima («Zoper njega je bila podana kazenska ovadba zaradi suma spolnega nadlegovanja» (**K3**: 1)) in posvojitelja («V prijavi je mld. navedla inf., da je žrtev spolne zlorabe s strani svojega posvojitelja» (**S6**: 1, 2,

4)). V tretjem (že navedenem) primeru je bil oče prijavljen zaradi navedb mladostnice, da naj bi jo otipaval v opitem stanju (**I11**: 15).

Nekateri starši uporabljajo pri vzgoji strogo kaznovanje (»Po podatkih je bilo vzgojno delovanje staršev strogo, s kaznovanjem« (**T2**: 3)), pri drugih pa je pri vzgoji **nasilje** izraz vzgojne nemoči (»Red in avtoriteto je oče vedno večkrat, še zlasti, ko so dekleta prišla v puberteto, uveljavljal s prisilo ali celo z nasiljem« (**I3**: 6)). Zaradi nasilništva nad partnericami in otroki pa sta bila dva očeta (naknadno) obsojena na pogojno kazen (**I3**: 10, **S3**: 2).

Nasilje in vzgoja z elementi nasilja so v analiziranem gradivu (priloga C) označeni s šiframi: **R4**: 15, **T2**: 3, **T4**: 6, 11, **S1**: 2, **S3**: 2, **S9**: 10, 11, **I3**: 1, 6–13, 20 in **I11**: 17.

Še bolj pogosta kot vzgoja z elementi nasilja pa je splošna **vzgojna nemoč staršev**. Izražajo jo mnogi starši, ker otroci preprosto ne upoštevajo njihovih avtoritet in meja, ki jim jih postavljajo (prim. »Mamo skrbi, da mu vzgojno ne bo več kos« (**R6**: 3) ali »Vzgojnim težavam starša nista več kos« (**T5**: 18)). Včasih starši sami ugotavljajo, da zaradi lastnih težav (v duševnem zdravju denimo) otrokom ne morejo učinkovito pomagati pri šolskem delu, da so jih otroci nekako prerasli in da so vloge doma pogosto zamenjane (**S1**: 9, 12). Ali pa so zaradi narave svojega dela preveč odsotni od doma, da bi lahko v celoti prevzemali vzgojo in oskrbo svojih otrok (prim. **T7**: 3). Nekateri starši, ki pridejo do teh uvidov, se na CSD zglasijo sami in zaprosijo za pomoč. Kadar pa CSD iz kakih drugih razlogov uredi rejništvo za otroke pri starih starših ali pri (poklicnih) rejnikih, se v obdobju pubertete pogosto pojavijo vzgojne težave, ki jim rejniki niso več kos (prim. **T4**: 7, 8, 9).

V prilogi C je vzgojna nemoč staršev in rejnikov označena s šiframi: **R3**: 7, **R5**: 1, **R6**: 3, **T4**: 7, 8, 9, 12, **T5**: 2, 18, **T7**: 3, 5, 10, **S1**: 9, 12, **S9**: 12, **S12**: 13, 14, **I1**: 23, **I3**: 28–30, **I10**: 1 in **I12**: 12.

V analiziranem gradivu je bilo zaznati, da nekatere matere mladostnike **dušijo s svojo kontrolo**. Nemotiviranost mladostnika za šolsko delo je bila najverjetneje posledica mamine izbire šole in njenih splošnih ambicij, da bi bil sin dobro izobražen. Ko se je začel zapletati v kazniva dejanja, je klicala njegove prijatelje in njihove starše ter preverjala, kje je fant (**I1**:

14–16, 18, 20, 23, 29–32). Naknadno je na razgovoru v priporu povedal, da »se mu je zdelo, da ga je mati preveč kontrolirala ter da ona tega najverjetneje ne dojema« (**I1**: 35).

V drugem primeru je mati vedela »za vsako paro«, ki jo je sin porabil. Zaradi prekomerne uporabe računalnika ga je poskušala kontrolirati tudi na tem področju, kar pa je bil vir konfliktov in nestrpnosti v odnosih (**I7**: 2, 4, 5, 28). Odhod v stanovanjsko skupino je za tega mladostniku med drugim pomenil tudi umik od te kontrole in konfliktov.

Med zaščitništvo, sicer v bolj blagi obliki, prištevamo opravičila, ki jih starši pišejo za neopravičene izostanke v šoli (prim. »Težave so se nadaljevale tudi na tej šoli in so se kazale z neprimernim vedenjem in številnimi izostanki, ki jih je mati vse po vrsti opravičevala« (**I10**: 11)). **Pretirano zaščitniški starši**, podobno kot tisti, ki otroke preveč kontrolirajo, poskušajo izvajati kontrolo nad svojimi otroki ter jih obvarovati takšnih in drugačnih vplivov okolja, pa tudi intervencij institucij, kot sta CSD in sodišče. Taki starši so lahko do svojega otroka povsem nekritični, krivdo za nastalo situacijo pa pripisujejo vsem možnim institucijam, ki so se doslej ukvarjale z njim. Oče je v enem primeru šel celo tako daleč, da se je vtikal v izvajanje vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod, ki ga je izreklo okrožno sodišče, in sinu tudi pomagal pri begih iz zavoda (**R4**: 8, 9, 13, 17). V drugih primerih zaščitniške matere prav tako nasprotujejo oddaji v vzgojni zavod in ne spoštujejo odločb CSD (**I4**: 5, 6, 9, 13, 19), v enem primeru pa je mati popustila šele, ko je mladostniku izreklo vzgojni ukrep oddaje vzgojni zavod še okrožno sodišče (**I8**: 5, 15).

Nekateri mladostniki izhajajo iz družin, kjer imata eden ali oba **starša izkušnjo s kriminalom in zaporom**. Skrb zbujajoče je, da nekateri mladostniki idealizirajo svoje starejše brate in sorodnike, ki so že bili zaprti (**I2**: 18, **I12**: 26). Prav tako je za razvoj njihovih strategij preživetja ogrožajoče, da se zapletajo v kazniva dejanja skupaj s starši (prim. »Zoper mladoletnika je bil, zaradi suma storitve kaznivega dejanja ropa v sotorilstvu s starši, uveden pripravljalni postopek« (**S4**: 1), »Oče je bil dne 27. 12. 2013 predčasno odpuščen s prestajanja zaporne kazni v ZPKZ Maribor« (**S4**: 4) in »Mama je prestala zaporno kazen v ZPKZ Ig« (**S4**: 7)).

V prilogi C so izkušnje s kriminalom in zaporom pri starših ali sorojencih označene s šiframi: **K3**: 6, **R3**: 6, **R6**: 11, **S4**: 1, 4, 7, 8, **I2**: 18 in **I12**: 26.

Ekonomska ogroženost družin in neurejene stanovanjske razmere so večinoma posledica nezaposlenosti staršev oziroma njihovih nizkih dohodkov, ko se honorarno zaposlujejo zgolj občasno. Na ekonomsko ogroženost se navezujejo občutki sramu in socialne izključenosti. Še posebej jo čutijo otroci v šoli in med vrstniki (prim. »Socialni delavki šole je zaupal, da ga je sram, ker nima veliko za obleči in imajo doma zelo malo hrane« (R1: 4, 5)).

Ekonomska ogroženost in neurejene stanovanjske razmere so pogosto povezane z brezposelnostjo staršev, njihovim alkoholizmom in/ali težavami v duševnem zdravju (prim. »Iz spisovne dokumentacije izhaja, da ima družina mld. zaradi izgube stanovanja v prvi vrsti nerešen stanovanjski problem. Starša sta nezaposlena in težje pristopata k reševanju družinskih težav. Pri tem ju omejuje tudi njuna odvisnost od alkohola, saj kljub želji, da bi sin lahko nemoteno nadaljeval s šolanjem in da bi živeli v urejenem okolju, mu tega ne moreta zagotoviti« (S10: 1–4)). Nekateri družine se preživljajo zgolj z občasnimi honorarnimi deli staršev, otroškimi dodatki in denarno socialno pomočjo. Posledično take družine ali pa matere z otroki živijo v skromnih bivalnih razmerah, kjer otroci nimajo ustreznih pogojev za šolsko delo (S1: 7), v prej opisanem primeru pa starša sinu nista mogla zagotoviti niti osnovnih šolskih potrebščin (S10: 10, 11). Nekateri starši in otroci imajo zaradi neurejenih bivalnih razmer stalno bivališče prijavljeno na naslovu CSD.

V neugodnem ekonomskem položaju so tudi družine, ki so se (pred nedavnim) priselile v Slovenijo, denimo dve družini s Kosova (prim. »Edini njihov dohodek so otroški dodatki in denarna pomoč pri tukajšnjem CSD« (I2: 1, 4, delno tudi T8: 2, 3)).

V prilogi C so ekonomska ogroženost in neurejene stanovanjske razmere označene s šiframi: **R1: 4, 5, R3: 8, R6: 9, 12, T8: 2, 3, 4, 6, S1: 7, S4: 6, S5: 3, S10: 1, 2, 3, 4, 10, 11, I2: 1, 4 in T8: 2, 3.**

2.4.1.2 Vrstniki

Da je to dejavnik tveganja, ugotavljamo manj pogosto kot pri družini. Ogrožajoč vpliv vrstnikov na odraščanje otrok in mladostnikov se kaže v štirih sklopih.

Starši včasih preprosto **ne poznajo razlogov** za preobrat v vedenju mladostnika, iz poročila pa je razbrati, da je v ozadju vendarle močan vpliv njegove družbe oziroma njegova vodljivost s strani vrstnikov (K1: 1–4). Uporniška mladostnica pa je na primer sama povedala, da se želi s premestitvijo iz stanovanjske skupine v vzgojni zavod odmakniti od neprimerne družbe v

Ljubljani (»Poleg dokončanja šole vidi smisel v premestitvi tudi v tem, da se bo odmaknila od neprimerne družbe v Ljubljani in dokazovanja na neustrezne načine« (**I11**: 28, 29)).

Večji sklop tvorijo večinoma navedbe staršev, da prepoznavajo **negativen vpliv vrstnikov**, izražajo zaskrbljenost in druženja z njimi ne odobravajo (prim. »Starša sta mnenja, da je vodljiv in da si izbira zanj neprimerne vrstnike« (**K2**: 7)). Lahko tudi razpolagajo s konkretnjšimi informacijami o tej družbi (prim. »V zadnjem času naj bi se mld. po očetovih besedah zadrževal v skupini tudi starejših fantov, ki naj bi mlajše vodili in zapeljevali v storitve kaznivih dejanj« (**R4**: 12)). Eden od mladostnikov naj bi bil po materinem mnenju tako naiven, da bi za družbo naredil vse (**R6**: 4, 5), drugi je po navedbah staršev zaradi tega že zašel v težave. Dvema mladostnikoma, že omenjenima pri zaščitniških starših, je poleg slednjih lažno samozavest, da jima nihče nič ne more, dajala še vrstniška skupina. In za svojo starost (15 let) sta imela izredno veliko število kaznivih dejanj (**R4** in **I4**). Bolj ko so odnosi s starši skrhani, konfliktni, napeti, več mladostnikom pomeni njihova družba, četudi po mnenju odraslih neprimerna (prim. »Po njunem mnenju mu je že dlje časa pomembna samo družba vrstnikov in brezciljno življenje« (**S8**: 15)).

V prilogi C so navedbe staršev in ugotovitve CSD, ko eni ali drugi prepoznavajo negativen vpliv vrstnikov, označene s šiframi: **K1**: 1–4, **K2**: 3, 7, **R3**: 4, **R4**: 12, **R5**: 5, **R6**: 4, 5, **T5**: 19, **T6**: 11, **T7**: 6, 9, **S8**: 15, **S12**: 15, 16, **I1**: 19, **I4**: 3, 19, **I8**: 13, **I11**: 28, 29.

V drugem sklopu gre za vpliv vrstnikov, ki **delujejo izključujoče**. V prvem primeru je bilo to zaradi slabe higiene (»Otrok je prihajal v šolo neumit, v istih oblačilih, zato se ga je zaradi neprijetnega vonja izogibala večina sošolcev« (**S1**: 16, 17)). Eni od mladostnic pa zaradi konflikta s sošolko niso hoteli več posoditi niti zvezkov, da bi si prepisala učno snov (**I3**: 24–26). Mladostnika, ki so ju sošolci zbadali in se norčevali iz njiju, sta potem oba zašla; prvi v odvisnost od drog, drugi pa se je vse bolj odmikal od družabnega življenja in vse preveč časa preživel na internetu (»Zdravniki so mu predpisali Ritalin, in ko so sošolci to izvedeli, so se norčevali iz njega« (**I6**: 7) in »Imel je tudi težave v odnosih s sošolci, ki so ga skoraj vsakodnevno zbadali in ga niso pustili pri miru« (**I7**: 13)). V teh dveh primerih bi lahko rekli, da so bili vrstniki zgolj dejavnik odraščanja in da sta bila mladostnika, takrat še otroka, ranljiva zaradi kakega drugega dejavnika. Verjetno sta imela določene lastnosti že prirojene, predvsem pa je pri njunem odraščanju imela močan vpliv družina, ki je razpadla.

V tretji, manjši sklop spadajo težave mladostnikov, ki so povezane z **uživanjem drog**, pri čemer je razvidno, da so v stik z njimi prišli prek vrstnikov. Mladostnik je na razgovoru v priporu obžaloval, »da je zašel v slabo družbo, kar je po njegovem mnenju tudi eden glavnih razlogov, da je prišel v stik z drogo« (**I1**: 33). V drugem primeru pa je bil dejavnik tveganja fant mladostnice (»Do selitve k mami ni prišlo, pač pa se je preselila k svojemu fantu, ki pa naj bi se ukvarjal s preprodajo droge. Tudi pri mladostnici je bilo zaznati, da ima težave z drogo« (**I5**: 7, 8, 11, 12)). Pravzaprav bi lahko uživanje droge uvrstili že v kategorijo posledic dejavnikov tveganja oziroma med neustrezne strategije preživljanja prostega časa ali vstopanja v širšo družbo.

2.4.1.3 Opojne substance

Začne se z eksperimentiranjem z alkoholom in marihuano (prim. »Mladostnica (15 let, op. a.) ima večerne izhode v mesto do pozne noči (23.30 h) in ima izkušnjo z alkoholom (poročilo policije).« (**I3**: 17, 18) ali »Mati je imela informacije tudi o kajenju cigaret in eksperimentiranju s travo« (**R6**: 6)). V nekaterih primerih pa se nadaljuje s trdimi drogami (prim. »Po materini smrti se je vse pogosteje zapletal v kazniva dejanja, predvsem kraje, posegati pa je začel tudi po drogi (marihuana, kokain)« (**I8**: 20, 21)).

V nekaterih primerih nimamo podatkov, da so mladostniki prišli do drog neposredno prek vrstnikov, ampak na to sklepamo iz širšega konteksta analiziranega gradiva. Eden od mladostnikov je poleg marihuane imel tudi težave s športnimi stavami (»V zvezi s slednjimi je od junija 2011 do marca 2012 enkrat tedensko obiskoval individualne svetovalne razgovore na Projektu Človek« (**I10**: 4)).

V prilogi C so navedbe o opojnih substancah označene s šiframi: **R5**: 4, **R6**: 6, **I3**: 18, **I6**: 18, 20, **I8**: 21, 33, 34, **I9**: 12, **I10**: 3, 4, 15, 16, 17 in **I11**: 13, 14.

2.4.1.4 Šola

Šola kot dejavnik tveganja se v analiziranem gradivu pojavlja le v štirih primerih (**K2**: 5, **R2**: 7, **I1**: 5, **I2**: 13). Pri tem govorimo o osnovni šoli in o težavah pri prehodu v srednjo šolo. Ravno nasprotno, kot bomo videli kasneje, pa je pri posledicah učinkov še vseh drugih dejavnikov tveganja, ko le redki učenci in dijaki niso imeli težav v šoli.

Osnovna šola je delovala izključujoče, ko »je videla edino rešitev v izključitvi fanta iz dosedanjega šolskega okolja« (**K2**: 5). Na isti šoli, a v drugem primeru, je imel oče občutek, da so učitelji krivični do njegovega sina, »saj naj bi se nekateri učitelji premalo zavzemali za fanta oz. naj bi mu dajali negativne ocene neutemeljeno« (**I2**: 13). Na drugi šoli so bili »učitelji skeptični oz. niso odobraval takšnega načina obiskovanja pouka v naslednjem šolskem letu« (**R2**: 7), da bi se izvajalo prilagojeno preverjanje znanja, čeprav je na ta način otrok v prejšnjem šolskem letu dosegel odličen učni uspeh. Eden od mladostnikov pa je imel težave z vstopom v srednjo šolo, ko so »njegovo nemirnost in neprilagodljivost nekateri učitelji tolerirali in ga celo puščali na cigaret pred šolo, drugi pa niso imeli razumevanja za take reči« (**I1**: 5).

2.4.1.5 Prirojene osebnostne lastnosti

Prirojene osebnostne lastnosti kot dejavnik tveganja se pri vzorcu populacije pojavljajo redko. Med prirojenimi osebnostnimi lastnostmi, ki (v kombinaciji še z drugimi dejavniki) delujejo kot dejavnik tveganja, so v posameznih primerih razvidne: introvertiranost, hiperaktivnost, disleksija, motnje koncentracije in tako imenovane posebne potrebe.

Konkretni zapisi o teh lastnostih se glasijo:

»Opažajo pa, da je fant miren in tih oz. bolj introvertiran« (**R7**: 4),

»Kar nekaj podatkov kaže, da je bil v otroštvu dinamičen, živahen in morebiti kar hiperaktiven otrok, ki bi v takratnem obdobju potreboval veliko potrpežljivosti in spodbud pri usmerjanju, potrjevanju in zdravem omejevanju« (**T2**: 5 pa tudi **I6**: 4),

»Po navedbi matere naj bi bil pri njem ugotovljen hiperkinetični sindrom ter težave pri branju in pisanju (disleksija). Ves čas OŠ naj bi bil deležen dodatne strokovne pomoči. Odobrili so jo zaradi specifičnih učnih težav in motnje koncentracije« (**T5**: 7–10) in

»V tem letu se je prepisal na OŠ s prilagojenim programom na podlagi usmeritve Zavoda RS za šolstvo« (**I4**: 2).

2.4.1.6 Ostali dejavniki tveganja

Kot ostala dejavnika tveganja sta se pojavila le dva, tako da sem ju uvrstil v skupno kategorijo.

V nekaj primerih je bilo to **okolje**, ko je na primer mladostnikova mati menila, da tam »nista bila nikoli dobro sprejeta« (**R1**: 3) ali pa je »oče izrazil resno zaskrbljenost, povezano z okoljem, kjer družina živi« (**R3**: 3). Za mladostnika z izrazito neugodno kombinacijo dejavnikov tveganja pa poročilo navaja, da se je zelo zgodaj vključil v subkulturo barakarskega naselja, »od sovrstnikov pa je prevzemal neprimerna vedenja in življenjski stil« (**I8**: 11–13). Naknadno je na enem od obiskov v prevzgojnem domu povedal, da so mu starejši preprodajalci iz naselja sprva dajali trdo drogo zastonj.

V enem primeru se je mladostnik, sicer tudi zaradi drugih dejavnikov, vse bolj umikal iz družbe in **vse preveč časa** preživel za računalnikom in **na internetu**. To je njegovo osebno stisko in konflikte z materjo le še povečevalo (»Živi sam z mamo, s katero je pogosto v nesporazumu ali konfliktu, največkrat zaradi prekomerne uporabe računalnika, tudi po 10 ur in več« (**I7**: 1–3).

2.4.2 DEFINIRANJE POSLEDIC DEJAVNIKOV TVEGANJA

2.4.2.1 Težave v šoli

Težave v šoli se pojavljajo skorajda pri vseh otrocih in mladostnikih, katerih poročila so bila vključena v analizo, zato jih navajam najprej.

Težave v **osnovni šoli** se pogosto kažejo z izostanki od pouka (prim. »Zaskrbljujoči so tudi njegovi številni izostanki od pouka, saj je bil po novem letu prisoten le 50 %« (**I4**: 14)). Nadalje se težave kažejo v odklanjanju šole in izogibanju šoli nasploh, z nezainteresiranostjo in nemotiviranostjo za šolsko delo, neopravljenimi domačimi nalogami, slabimi učnimi navadami, vrzelmi v znanju, slabim učnim uspehom, popravnimi izpiti, napredovanjem v višji razred z negativno oceno in ponavljanjem razreda. Mladostnik z izrazito neugodno kombinacijo dejavnikov tveganja (priloga **A**) je imel tako pred namestitvijo v Prevzgojni dom Radeče dokončane le štiri razrede osnovne šole.

Šole te težave poskušajo reševati na različne načine. Ko je imel otrok težave z izpostavitvijo pred skupino oziroma razredom, »je sledil dogovor, da bo prihajal na ostala preverjanja znanja (pisno in ustno) v šolo, ki bodo potekala v prisotnosti učitelja, a brez sošolcev« (**R2**: 6).

Ob večjih učnih težavah so šola ali starši dali predlog na Komisijo za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami pri Zavodu za šolstvo. Ta komisija otroku odobri določeno število ur

dodatne strokovne pomoči na teden ali pa ga usmeri v osnovno šolo s prilagojenim programom (prim. **I4**: 2). Nekateri otroci so bili za dva tedna vključeni v Šolo zdravega odraščanja v Mladinskem zdravilišču na Rakitni (**R2**: 5 in **I11**). Drugi so bili usmerjeni v Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše (**R2**: 3, **S7**: 9). V primerih neustreznega in nesprejemljivega vedenja, ko predhodno delo svetovalne službe na šoli, prej navedene oblike pomoči in vzgojni ukrepi šole ne dosegajo svojega namena, lahko šola učenca prepíše na drugo šolo, tudi brez soglasja staršev. Včasih otroka prepíšejo na osnovno šolo pri Mladinskem domu Jarše, ki sicer nima statusa šole s prilagojenim programom, imajo pa prilagojen način dela, v manjših razredih, kar učiteljem omogoča več individualne obravnave in bolj osebni pristop (prim. »Mld. v tem šolskem letu ponavlja 7. razred v OŠ pri Mladinskem domu Jarše« (**I2**: 14)). V nekaterih primerih prej, v drugih kasneje šole obvestijo CSD in/ali nas prosijo za pomoč in sodelovanje. Po navadi se to zgodi, ko same ne zmorejo več reševati nakopičenih težav oziroma ocenjujejo, da za določeno vrsto pomoči ali posegov v družino niso pristojne (prim. »Z njim smo se prvič srečali marca letos, ko smo z njegove matične šole prejeli obvestilo o težavah, s katerimi se srečujejo« (**R2**: 1)).

Ena od oblik pomoči je tudi ta, da CSD vključuje otroke in mladostnike v preventivne programe oziroma dnevne centre, kot sta Cent'r Most in Cona v Novih Fužinah (prim. »V program 'UVP – Cent'r Most' je bil napoten na predlog strokovne delavke iz oddelka varstva otrok in družine ter mamine želje« (**R7**: 3)).

V prilogi C so navedbe o težavah v osnovni šoli označene s šiframi: **K2**: 2, 4, **R1**: 1, 2, 8, 9, **R2**: 1, 2, 4, 5, 6, **R3**: 9–12, **R5**: 2, 6, 10, 11, **R6**: 1, **R7**: 3, 5, **T3**: 6, 7, **T4**: 1, **T5**: 9, 11–14, **T7**: 5, 11–13, **T8**: 8, 10, 11, **S1**: 13, 15, 18, 20, **S3**: 4, 5, 10, **S5**: 9, 10, 11, **S8**: 7, 9, 16, 17, 22, **S9**: 3–5, **S11**: 5, **S12**: 4–11, 17, **I2**: 8, 9, 11, 12, 14, **I3**: 16, 21, **I4**: 2, 11, 14, **I8**: 2, 3, 16, 19, 23 in **I12**: 5–7, 17.

Težave na prehodu v **srednjo šolo** se kažejo tako, da se nadaljujejo ali stopnjujejo neresen pristop do šole, motenje pouka, številni neopravičeni izostanki in negativne ocene ter splošen slab učni uspeh. To na koncu privede do izključitve iz šole ali pa ponavljanja letnika. Ob večjih vedenjskih in disciplinskih odstopanjih, kot so motenje pouka in številni izostanki, šole mladostnikom pogosto ponudijo izobraževanje po tako imenovani pedagoški pogodbi, ko naj bi mladostnik šolo opravljal z izpiti (prim. »V 2. letniku je bil na pedagoški pogodbi, a ni opravil nobenega izpita« (**I7**: 14, 15 pa tudi **S8**: 26 in **I1**: 13)).

Mladostniki se prepisujejo na različne srednje šole (prim. »Mld. se je po OŠ vpisal na gimnazijo, vendar se je zaradi slabih ocen že v času jesenskih počitnic prepisal na srednjo ekonomsko šolo« (**I10**: 8)). Če jim ne uspe spremeniti svojega pristopa do šole v bolj zavzetega, jim prepisi nič ne pomagajo. Na koncu jih v najslabšem primeru izpišejo starši, so doma in ne počnejo nič (prim. »Razlogi za izpis iz šole so bili predvsem neopravičeni izostanki in neprimerno vedenje« (**I9**: 4)). Ko tako izpadejo iz šolskega sistema, jih poskušamo usmeriti v Produkcijško šolo pri Mladinskem domu Jarše (prim. »V letošnjem septembru se je vključil v Produkcijško šolo pri Mladinskem domu Jarše« (**T5**: 15 pa tudi **I5**: 11)). Pri mladostnici iz družine, ki se je pred kratkim priselila s Kosova, doma preprosto ni bilo ustreznih prostorskih in drugih razmer za učenje. Ker »je prevzela glavnino gospodinjske skrbi za vse člane družine« (**T8**: 9), ji je za učenje ostajalo premalo časa.

V prilogi C so navedbe o težavah v srednji šoli označene s šiframi: **K1**: 5, **K3**: 2, 3, **R4**: 5, 6, **R7**: 3, 5, **T1**: 5, 15, **T2**: 1, 2, **T5**: 15, **T6**: 10, **S8**: 25, 26, **S10**: 10, **I1**: 6, 13, 17, 21, 24, **I5**: 3–5, **I6**: 8, 9, 25, **I7**: 10, 14–18, **I9**: 4, 5, 9, **I10**: 2, 8, 12, 14 in **I11**: 2, 6–11.

2.4.2.2 Neustrezno vedenje

Neustrezno vedenje je ena od neustreznih strategij preživetja v svetu otroka in mladostnika, ki vpliva na odnose doma in zunaj doma. Eden od mladostnikov si je s strategijo, s katero je vseskozi preizkušal meje potrpljenja, zaprl vrata pri očetu, bivši rejnici in botri (»V 7. razredu je občasno hodil na vikende tudi k bivši rejnici in botri (preko ZPMS), vendar si je s svojim vedenjem tudi tu zaprl vrata« (**I12**: 31)).

O neustreznem vedenju na pogovorih na CSD največkrat poročajo starši, ko opisujejo, da jih otrok ali mladostnik ne upošteva, je svojeglav, neobvladljiv, zahteven, ne spoštuje nobenih dogovorov in meja (prim. »Sin ne upošteva njune avtoritete« (**R5**: 1)). Največkrat je tako vedenje posledica vzgojne nemoči ali odsotnosti staršev. Eni so bolj ali manj prepuščeni sami sebi in tako ne preseneča navedba, da »včasih kar izgine in ga ni po cel dan na spregled« (**I2**: 7)). Pri hujših konfliktih doma lahko mladostniki zelo spremenijo svoje vedenje. Postanejo vzkipljivi, do staršev verbalno in fizično agresivni (prim. **I9**: 12), prav tako do bratov in sestra (prim. **I6**: 21), ali pa celo (manipulativno) grozijo s samomorom (**R5**: 3). V dveh primerih sta bili mladostnici dejansko agresivni do sebe s samopoškodbami (prim. »V preteklosti se je ob doživljanju stisk zatekala v samopoškodbeno vedenje« (**I11**: 3)). Nekateri so verbalno in fizično agresivni tudi v šoli in vzgojnih zavodih (**S8**: 2). Zapletajo se v spore in konflikte, ki

jih sami sprovcirajo ali celo načrtujejo (**I12**: 28). Zaradi laži in vsesplošnega manipuliranja nekateri niso priljubljeni niti pri svojih vrstnikih (prim. **I12**: 22). Eden od mladostnikov je kršil dogovore tudi, ko je bilo jasno, da bo pri tem ujet, ko pa so ga vzgojitelji s tem soočili, je vzkipel (**I6**: 13, 15). Ob uživanju drog in alkohola je bilo vedenje mladostnika v drugem primeru zelo destruktivno (»Pod vplivom alkohola in kokaina (slednjega je zaužil prvič) je doma razbijal in uničeval stvari z nožem, pri tem pa ranil tudi psa« (**I9**: 12)). Otroci so lahko do svojega vedenja povsem nekritični oziroma zanj ne sprejemajo odgovornosti, ko pa začnejo kasneje kot mladostniki uživati opojne substance, se to le še stopnjuje (prim: »Pravil ni upošteval, razbijal je inventar, njegov agresiven in vulgaren odnos do strokovnih delavcev pa je bil skrajno neprimeren« (**I8**: 27)).

Pri izvajanju vzgojnih ukrepov, ki jih izrekajo sodišča, je lahko njihovo sodelovanje s CSD zgolj navidezno, ne izpolnjujejo dogovorov ali pa sodelovanje povsem odklanjajo (prim. **K1**: 8, 11). Mladostnik je v enem primeru (**S8**) odklanjal tudi vse ostalo – poletni tabor v okviru preventivne enote CSD, vključitev v Svetovalni center in vse pristope staršev. Svoje agresivno vedenje je vztrajno zanikal, neodgovorno držo pa je le še utrjeval s projiciranjem krivde.

V analiziranem gradivu in v prilogi C so navedbe o neustreznem vedenju označene s šiframi: **K1**: 2, 4, 8, 11, **R3**: 2, **R5**: 3, 7, 8, 9, **R6**: 2, 13, 14, **T2**: 6, 9, 12, **T4**: 9, **T5**: 7, **T6**: 7, **T7**: 7, 8, **S1**: 4, **S2**: 10, **S3**: 12, 14, **S4**: 15, **S8**: 2, 8, 14, 19, 30–34, **I2**: 7, **I3**: 14, 15, 17, 23, **I6**: 11–15, 17, 21, 23, 24, **I8**: 6, 17, 22, 24, 27, **I9**: 2, 10, 24, 27, 30–33, **I10**: 10 in **I12**: 10, 11, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 31.

Nekateri otroci in mladostniki so zaradi posledic dejavnikov tveganja slabo opremljeni s higienskimi navadami in **nesamostojni** pri skrbi za šolske potrebščine (**S1**: 21, 22, **S2**: 10).

2.4.2.3 Opuščanje aktivnosti

To je ena izmed neustreznih strategij vključevanja v družbo oziroma opustitev ustrezne strategije.

V nekaterih primerih mladostniki **opuščajo** vse možno, kamor spadajo med drugim šolske aktivnosti (obiskovanje pouka, sodelovanje pri njem in učenje doma ali pa šole sploh ne obiskujejo več) in obšolske aktivnosti, denimo trening nogometa. Podobno je z njihovim odklanjanjem in navideznim sodelovanjem pri iskanju honorarne zaposlitve prek študentskega servisa, ko delo iščejo in ga ne najdejo (**I1**: 27, 28) ali pa hitro opustijo. Hitro jim zmanjka

motivacije, še posebej, če se jim zgodi kakšna krivica. Otroci in mladostniki se bolj ali manj resno in zavzeto vključujejo v najrazličnejše športne aktivnosti. Opuščanje teh dejavnosti pa je neustrezna strategija. Mladostniki, ki so bili vključeni v analizo, so opustili treninge hokeja, nogometa, rokometu ..., čeprav so se prej s tem ukvarjali več let (prim. »Do lani decembra je treniral nogomet« (**R5:** 12)). Eden od mladostnikov se ne ukvarja več z nobeno tovrstno aktivnostjo, v preteklosti pa se je z različnimi (**R2:** 11).

Opuščanje aktivnosti, predvsem športnih, je v prilogi C označeno s kodami: **K1:** 6, **R2:** 11, **R5:** 12, **R6:** 15, **I9:** 3, **I1:** 27, 28.

2.4.2.4 Čustvene in psihične težave

Te težave so posledica dejavnikov tveganja ali neustreznih strategij preživetja oziroma vključevanja v družbo pa tudi subjektivnih občutkov, ko posamezniki nase prevzemajo breme posledic individualizacije in širših družbenih dogajanj. Pomenijo velik delež težav v odraščanju populacije, s katero se ukvarjamo na oddelku za mladostnike na CSD, saj se kažejo pri večini primerov, ki so bili vključeni v analizo, bolj ali manj neposredno pa so navedene pri dobri tretjini primerov.

Psihične in čustvene težave imajo izvor v pomanjkanju pozitivnega čustvenega stika z odraslimi in so v določenih primerih zelo povezane med seboj in se prepletajo. Otrok tako nima nikogar, ki bi mu lahko zaupal, se nanj navezal in se čutil sprejetega (prim. »Med odraslimi nima nikogar, ki bi mu lahko zaupal, bil nanj navezan, bi ob njem doživljal potrebno sprejetost« (**T1:** 21)).

Nekateri mladostniki ne prenašajo prisile in omejitev, hitro vzkipijo, razpoloženje jim niha in so psihično nestabilni (prim. **T6:** 8, 9). Ena od mladostnic je bila zelo sugestibilna, hitro je padla pod vpliv starejših vrstnikov, pri navezovanju odnosov s fanti je bila zelo površinska in naivna (**S9:** 17, 18).

Psihične težave so sestavni del težav v šoli, ena od njih je nemotiviranost za šolsko delo. Pri delu prek študentskega servisa jim ob frustracijah prav tako hitro zmanjka motivacije.

Ena od čustvenih težav, ki je bila neposredno omenjena v analiziranem gradivu, je bil fantov občutek sramu zaradi revščine, v kateri sta živela z materjo (**R1:** 5). V drugem primeru se je mladostnik sramoval svojega očeta, ki zbira staro železo, kar je prav tako povezano z ekonomsko ogroženostjo (**I12:** 29). Velike čustvene obremenitve so otroci in mladostniki

doživeli ob ločitvi staršev, še posebej, če potem iz najrazličnejših vzrokov niso imeli stikov z enim od njih (**T3**: 3). Še večjo čustveno obremenitev so doživeli ob smrti matere (prim. »Po očetovih besedah si še danes ni povsem opomogel in se še vedno zapira vase« (**I2**: 3)). Pri nekaterih pa je opazno, da potrebujejo veliko pogovora, pozornosti in nežnosti.

Pri enem od mladostnikov se je pojavljal močan občutek krivde po tem, ko se je streznil. Zaradi nasilja v družini, ki ga je izvajal pod vplivom drog, mu je bil izrečen ukrep prepovedi približevanja (**I9**: 12-14). Mladostnik, ki je bil že pri dveh letih in pol oddan v rejništvo, je imel v sebi ogromno potlačene jeze. Ta je v nekaterih situacijah privrela na dan, usmerjal pa jo je proti rejnici, ki je povedala, da »se je v jezi kdaj tudi zagnal vanjo« (**I12**: 8). Kasneje pa je bila njegova jeza uperjena proti vzgojnemu zavodu (»Tudi v domu opažajo vse večjo nestrpnost do odraslih oz. do avtoritet, katerim vse bolj kaže svojo moč« (**I12**: 20)).

Čustvene težave so v prilogi C označene s šiframi: **R1**: 5, **R7**: 7, **T1**: 20, **T3**: 3, **S4**: 15, 16, **S11**: 9, 11, **I2**: 3, **I9**: 18, 19 in **I12**: 8, 9, 21, 29.

Psihične težave pa so označene s šiframi: **T1**: 21, **T6**: 3, 4, 8, **S8**: 18, **S9**: 17, 18, **S11**: 6, 7, 10, **I9**: 19 **I12**: 25.

2.4.2.5 Stiske

Hkrati s čustvenimi in psihičnimi težavami otroci in mladostniki doživljajo stiske, ki jih rešujejo na različne načine, včasih ustrezno ali pa tudi neustrezno. Zanje je vsekakor neugodno, če stiske iz najrazličnejših razlogov ne morejo verbalno izraziti (»Stisko glede težave ne verbalizira, kar je dodatna težava« (**R2**: 9)). Šole in osebni zdravniki jih napotijo v Svetovalni center ali v Šolo zdravega odraščanja na Rakitni. Dvakrat je bila potrebna hospitalizacija na oddelku za otroško psihiatrijo na Pediatrični kliniki (prim. »Prot koncu šolskega leta je bil zaradi histeričnih agresivnih izpadov sprejet na pedopsihiatrični oddelek Pediatrične klinike« (**I12**: 13, 14)). Mnogi so v konfliktih s svojimi starši, eni bolj, drugi manj odkrito. Nekateri bežijo od doma, v najboljšem primeru pa pristanejo v Kriznem centru za mlade (**S5**: 12), kamor jih usmerjamo tudi s CSD (»Deklico smo s soglasjem matere namestili v Krizni center za mlade v Ljubljani in izdali začasno odločbo o odvzemu« (**S6**: 2)). Večina mladostnikov, ki jih namestimo v vzgojne institucije z odločbo CSD, privoli v namestitev tudi zato, ker v tem vidi smisel in mnogokrat tudi razrešitev trenutne stiske (»Realno ocenjuje, da bi bivanje doma bilo zanj preveč ogrožajoče, zato želi nadaljevati takoj po zaključku zdravljenja z bivanjem v stanovanjski skupini« (**S7**: 29, 30)).

Stiske so v prilogi C označene s šiframi: **R2:** 3, 5, 8, 9, **T3:** 4, **S5:** 12, **S7:** 29, 30, **S9:** 2, 6–9, 14 in **I12:** 13, 14.

2.4.2.6 Prekrški in kazniva dejanja

Neustrezno vedenje kot ena od neustreznih strategij preživetja so tudi prekrški in kazniva dejanja. V nasprotju z neustreznim vedenjem oziroma strategijami v prejšnjih točkah to vedenje prekoračuje zakonsko določene norme in pravila v družbi, zato sem ga uvrstil v poseben sklop.

Prekrške in v veliki večini predvsem kazniva dejanja je zakrivila tretjina mladostnikov, ki so bili zajeti v analizi. Nekateri začnejo s kaznivimi dejanji že kot otroci (prim. »Mld. poznamo na tuk. CSD od leta 2009, ko smo dobili z ODT obvestilo, da je še kot otrok storil kaznivo dejanje tatvine v sotorilstvu« (**I4:** 1)). V enem primeru smo zaznali zgolj mamine navedbe, da se fant spogleduje s prekrški in kaznivimi dejanji, on pa tudi ni zanimal, da je že bil priča takim dogodkom (**R6:** 6–8). Nekateri mladostniki svoje dejanje obžalujejo (prim. »Glede storitve kaznivega dejanja kraje mu je za storjeno iskreno žal; dejanja se sramuje in ve, da ni ravnal prav« (**R7:**1)). Nekateri pa so do svojih dejanj povsem nekritični.

Med najpogostejšimi kaznivimi dejanji so delikti zoper lastnino (torej ropi, vlomi in tatvine) in nasilništvo do drugih (medvrstniško nasilje, nasilje v družini in telesne poškodbe). V nekaterih primerih tudi v sotorilstvu s polnoletnimi storilci, v dveh primerih pa celo skupaj s starši (prim. »Zoper mladoletnika je bil zaradi suma storitve kaznivega dejanja ropa v sotorilstvu s starši uveden pripravljalni postopek« (**S4:** 1) pa tudi priloga D: **R4**). V več primerih je bilo očitno, da je razlog za neustavljive kraje in vlome potreba po drogi, kar so mladostniki naknadno povedali tudi sami (prim. **I8**). Ko imamo opravka z mladostnikom, ki ima veliko število kaznivih dejanj, bo ta velikokrat obravnavan tudi pri sodniku za prekrške (prim. **I4** in **I8**).

V nekaj primerih poročila ne govorijo neposredno o kaznivih dejanjih, ampak o agresivnosti, destruktivnosti in nespoštovanju meja, kazniva dejanja pa razberemo iz konteksta, ko je bil mladostniku izrečen ukrep prepovedi približevanja (**I9:** 14) ali oddaje v prevzgojni dom (prim. »Po tem je imel še nekaj pripravljalnih postopkov v teku in tako mu je sodišče izreklo vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom« (**K1:** 12)).

Prekrški in kazniva dejanja so v prilogi C označeni s šiframi: **K1:** 10, **K2:** 1, **R4:** 26, **R6:** 7, 8, **R7:** 1, 2, **T1:** 16, **T2:** 13, **T5:** 1, 20, **T6:** 12, 13, 16, **S4:** 1, **I1:** 22, 25, 34, **I4:** 1, 15–18, **I6:** 16, 19, 22, 26–28 in **I8:** 4, 26, 31, 32.

2.4.2.7 Ukrepi sodišč

Vzgojni ukrepi sodnikov za prekrške so pri vzorcu populacije, zajetem v analizo, povezani predvsem s kršitvami javnega reda in miru, prometnimi prekrški in posedovanjem nedovoljenih substanc (prim. »Leta 2010 le postal pravnomočen sklep Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki mu je prav tako izreklo NOSV za čas 12 mesecev, in sicer zaradi številnih (22) kršitev javnega reda in miru ter varnosti cestnega prometa« (**I8:** 30, 31)).

Vzgojni ukrepi okrožnega sodišča zaradi kaznivih dejanj so bili najpogosteje nadzorstvo organa socialnega varstva (NOSV) (prim. **K1:** 9). V nekaterih primerih so mladostniku izrekli tudi enega ali več navodil (prim. »Senat mu je izrekel vzgojni ukrep NOSV z navodili obiskovati šolo, obiskovati vzgojno, psihološko ali drugo podobno posvetovalnico in udeležiti se programa socialnega treninga« (**R2:** 3).

Mladostniku je okrožno sodišče zaradi verbalnega in fizičnega nasilja izreklo oddajo v stanovanjsko skupino (**T2:** 13, 14). Pri hujših kaznivih dejanjih sodišče mladostniku izreče pripor, ki traja do glavne obravnave. To je lahko hišni pripor ali pripor na Povšetovi. V enem primeru je bila mladostniku »s strani Okrožnega sodišča v Ljubljani za čas pripravljalnega postopka odrejena oddaja v Vzgojni zavod Logatec« (**I8:** 25). Ko mladostnik ni upošteval hišnega pripora, pa je sodišče tega nadomestilo s priporom na Povšetovi. Ker naknadno ni resno upošteval NOSV, so ukrep nadomestili z oddajo v vzgojni zavod. In ker tudi tega ni jemal resno (pri begih mu je pomagal tudi oče), mu je sodišče izreklo vzgojni ukrep oddaje v Prevzgojni dom Radeče (**R4**). Nesodelovanje, neresen pristop ali pa nezmožnost sodelovanja zaradi uživanja drog še v štirih primerih (**K1**, **T6**, **S8** in **I8**) so bili razlog, da je sodišče stopnjevalo vzgojne ukrepe vse do oddaje v prevzgojni dom.

Ukrepi sodišč so v prilogi C označeni s šiframi: **K1:** 9, 12, **R4:** 1–4, 7, 10, **T1:** 18, 19, **T2:** 14, **T6:** 14, 15, 17, 18, **S8:** 1, 3–5, **I8:** 25, 28–31 in **I9:** 11, 29.

3 REZULTATI

3.1 PREVLADUJOČI DEJAVNIKI TVEGANJA

Prevladujoč dejavnik tveganja pri otrocih in mladostnikih, ki jih je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih nameščal v večinoma vzgojne institucije, je družina. Ta dejavnik odraščanja pa se pri vzorcu ranljive populacije v konkretnih primerih razlikuje po številnih okoliščinah, razmerah in situacijah, ki prinašajo tveganje.

Razvidno je, da imamo največkrat opravka z otroki in mladostniki, katerih starši so se razvezali ali so razpadle njihove zunajzakonske skupnosti. Za otroke in mladostnike je neugodno, če po razpadu družine nimajo stikov z enim od staršev ali pa niso v dobrih odnosih z novim partnerjem, s katerim živi starš.

Odsotnost enega od staršev se v nekaterih primerih kaže že pred razpadom družine, nadaljuje pa se tudi po razpadu. Razlogi za odsotnost so narava dela staršev, njihove osebne lastnosti, težave v duševnem zdravju ali alkoholizem.

Smrt enega od staršev, v konkretnih primerih so bile to matere, otroke in mladostnike močno prizadene in pušča globoke posledice.

Prav tako nanje slabo vplivajo nesoglasja in konflikti med staršema, tako pred razpadom družine kot tudi po tem.

Alkoholizem pri enem ali obeh starših vpliva na odnose in vzdušje v družini, na samopodobo otrok in mladostnikov ter seveda na izbiro njihovih strategij preživetja. Nekateri otroci in mladostniki se sramujejo alkoholizma svojih staršev, prav tako njihovih težav v duševnem zdravju.

V enem primeru so bile pri materi razvidne nižje intelektualne sposobnosti, v petih primerih je bil govor o elementih zanemarjanja skrbi za svoje otroke.

V treh primerih so bili očim, posvojitelj in oče osumljeni spolne zlorabe.

Zasledili smo tudi nasilje v družini, vzgojo z elementi nasilja, ki je bilo včasih izraz vzgojne nemoči. Še večkrat pa so starši v pogovorih na CSD poročali o svoji splošni vzgojni nemoči.

V dveh primerih sta ločeni materi preveč kontrolirali svoja sinova. Eden je imel po mnenju matere neprimerno družbo, drugi se je od družabnega življenja preveč distanciral in preveč časa preživljal na internetu. V nekaj drugih primerih se je izkazalo, da so bili starši pretirano

zaščitniški in v dveh primerih sta imela mladostnika med drugim tudi zaradi tega dejavnika izrazito veliko število kaznivih dejanj.

Dejavnik tveganja so tudi starši, ki imajo izkušnje s kaznivimi dejanji, še posebej, če kaznivo dejanje izvršijo skupaj s svojim otrokom ali mladostnikom. Taki starši pomenijo tveganje tako s svojim zgledom kot tudi s svojo odsotnostjo med prestajanjem zaporne kazni.

V nekaj primerih je bilo v analizi gradiva zaslediti tudi ekonomsko ogroženost družin in neurejene stanovanjske razmere, izraziteje pri razdruženi družini, ki se je pred kratkim priselila s Kosova.

Pri slednjem primeru bi lahko rekli, da je bil ogrožajoč dejavnik tudi spol, saj so člani družine mladostnici nalagali veliko gospodinjanskega dela, v skladu s svojo tradicijo. Posledično pa ji ni ostajalo dovolj časa za učenje.

Naslednji izrazitejši dejavnik odraščanja so vrstniki. Predvsem starši so menili, da niso primerna družba za njihovega otroka ali mladostnika, da delujejo izključujoče ali pa mladostniki prek vrstnikov pridejo v stik z opojnimi substancami. Na vzorec ranljive populacije, vključene v analizo, so torej delovali ogrožajoče.

Opojne substance so se pri analizi vzorca populacije prav tako izkazale za dejavnik tveganja.

V nekaj primerih so bili dejavnik tveganja tudi šola in prirojene osebnostne lastnosti.

Ostali dejavniki tveganja so se pojavili le v dveh posameznih primerih, to pa sta bila bivalno okolje in prekomerna uporaba interneta.

3.2 POSLEDICE DEJAVNIKOV TVEGANJA

Posledice dejavnikov tveganja se glede na analizo gradiva najpogosteje kažejo kot težave v šoli, in to skoraj v vseh primerih. Težave v šoli so pri otrocih in mladostnikih povezane z njihovo nedejavnostjo, kot je neopravičeno izostajanje od pouka, ali pa z neustrezno dejavnostjo, kot je motenje pouka. Osnovne šole te težave poskušajo reševati različno, od prilagojenega preverjanja znanja, usmerjanja k svetovalni službi na šoli do pošiljanja otrok v obravnavo v zunanje institucije, vključno s CSD. Srednje šole z mladostniki pogosto sklepajo pedagoške pogodbe.

Čustvene in psihične težave imajo izvor v pomanjkanju pozitivnega čustvenega stika z odraslimi, včasih so med seboj povezane in se prepletajo. To je bilo opazno v primeru, ko otrok ni imel nikogar, ki bi mu lahko zaupal in se čutil ob njem sprejetega. Še posebej ta

kombinacija izstopa pri neustreznih strategijah preživetja pri fantu, ki je bil že pri dveh letih in pol oddan v rejništvo.

Kot neustrezna strategija preživetja je bilo v analizi gradiva evidentirano opuščanje aktivnosti v šoli ali pa opuščanje šolanja nasploh ter opuščanje športnih aktivnosti. Uživanje opojnih substanc je med mladostniki pogosta neustrezna strategija, ki se večinoma povezuje s preživljanjem prostega časa v družbi vrstnikov. V nekaterih primerih so vzrok za razvoj neustreznih strategij preživetja oziroma vključevanja v širšo družbo čustvene in psihične težave, v drugih primerih pa so te težave posledica teh strategij. Ob tem otroci in mladostniki doživljajo stiske, ki jih rešujejo na različne načine. Starši na pogovorih na CSD velikokrat poročajo o neustreznem vedenju otroka ali mladostnika.

Neustrezno vedenje doma je večinoma posledica vzgojne nemoči staršev. Ti se pritožujejo tudi čez neprimerno družbo svojega otroka ali mladostnika. V nekaterih primerih postanejo mladostniki verbalno in fizično agresivni do ostalih članov družine, včasih so nevarni tudi zase. Pod vplivom drog in alkohola je lahko njihovo vedenje zelo destruktivno. Tudi zunaj doma se taki mladostniki pogosto zapletajo v konflikte, včasih celo namerno. Podobno kot pri težavah v šoli tudi na področju vedenja opazamo pasivnost, ki se kaže kot nekritičnost, neodgovornost in nesodelovanje, tudi pri izvajanju vzgojnih ukrepov, ki jih izrekajo sodišča. Z neustreznimi vedenji in strategijami preživetja si mladostniki zapirajo vrata pri ljudeh in institucijah.

Ko tako vedenje in strategije presežejo zakonsko določene norme, govorimo o prekrških in kaznivih dejanjih. Sodniki za prekrške in okrožni sodniki izrekajo mladostnikom vzgojne ukrepe. Slednji so v nekaj primerih izrekli strožje vzgojne ukrepe, kot je oddaja v vzgojni zavod, prevzgojni dom, redkeje pa kazen mladoletniškega zapora.

3.3 EVALVACIJA REZULTATOV ANALIZE

Pri evalvaciji rezultatov analize gradiva, prevladujočih dejavnikov tveganja in njihovih posledic, sem se opiral predvsem na vidike odraščanja in tveganja v pozni moderni.

PREVLADUJOČI DEJAVNIK ODRAŠČANJA, ki pri ranljivi populaciji deluje ogrožajoče, torej kot dejavnik tveganja, se je pri analizi sekundarno zbranega gradiva pokazala **družina**.

Umikanje v zasebnost in želja po zmanjševanju tveganj v življenju mlade vse bolj vrača v varno zavetje doma in družine. A če družina ne deluje varovalno, temveč je dejavnik tveganja na najrazličnejših področjih, kot kaže analiza, potem otroci in mladostniki ostanejo tako rekoč na cedilu. V teoretičnem delu smo poudarili, da je pomanjkanje čustvene opore pri starših dokaj zanesljiva napoved težav v odraščanju. Na podlagi teh izkušenj pa lahko mladi razvijejo neustrezne strategije preživetja.

Situacije, okoliščine in razmere, kjer se družina kaže kot dejavnik tveganja, so različne. Najpogosteje je bilo zaslediti, da otroci in mladostniki izhajajo iz razpadlih družin, po razpadu družine nimajo stikov z enim od staršev ali pa je bil ta na neki način odsoten že pred razvezo. Taka struktura družine bi ustrezala pojmu »razbitega doma«, kot ga navaja Renerjeva (2000: 106). Na istem mestu navaja, da so dejavniki družinskih procesov – interakcije nadzora, čustvovanja in kohezivnosti – bistveno pomembnejši. Če manjkajo, prispevajo k vzdušju »slabega doma«.

V gradivu je bilo zaslediti, da k slabemu domu zelo pripomorejo konflikti med staršema pred razvezo in po njej, težave v duševnem zdravju, alkoholizem, zanemarjanje skrbi za otroke, nasilje in spolne zlorabe. Vzdušje slabega doma ne daje možnosti za emocionalno povezanost med odraščajočimi otroki in starši. Brez te povezanosti pa lahko z veliko verjetnostjo pričakujemo težave v fazi primarne socializacije, saj sta po Bergerju in Luckmannu (1988) učenje in identifikacija brez čustvenega naboja med otrokom in pomembnimi drugimi močno otežena, če že ne nemogoča. Tako ne preseneča, da imajo taki otroci v najstniških letih krize identitete. In tudi ne preseneča, da se na CSD največkrat srečujemo z mladostniki z identitetno difuzijo, ki so po Uletovi in Kuharjevi (2003) apatični, socialno izolirani, občutljivi za stres, imajo nizko stopnjo samospoštovanja, so obremenjeni s tveganji sodobne družbe, v katero posledično niso dobro integrirani.

Pretirano zaščitniški starši prav tako pomenijo dejavnik tveganja za odraščajočega otroka, saj mu onemogočajo, da bi se učil na izkušnjah – dobrih ali slabih. Taki starši imajo za to osebne razloge, podkrepjene s kakšnimi slabimi izkušnjami z zunanjim svetom. Ob splošno razširjenem nezaupanju v pravno državo in institucije nasploh, ko rezultati anket kažejo, da ljudje še najbolj zaupajo gasilcem, je zaščitniška drža takih staršev po njihovem še bolj upravičena. Njihov odnos do sveta in njihovo držo nezaupanja pa otroci skozi odraščanje ponotranjijo in razvijejo bolj ali manj neustrezne strategije preživetja. Dva mladostnika z izrazito zaščitniškimi starši sta imela za svoja leta zelo veliko kaznivih dejanj, misleč, da jima nihče nič ne more.

Starši, ki so slabo opremljeni z ustreznimi znanji, informacijami in strategijami preživetja v sodobnem svetu, so tudi sami poraženci procesov tranzicije in individualizacije. V analizi gradiva je najbolj izstopal primer, ko starša sinu nista mogla zagotoviti niti osnovnih šolskih potrebščin. Pogosto imajo starši nizke dohodke, neurejene stanovanjske razmere in se otepajo z **revščino**. Ta ima lahko številne obraze in nianse, otroci pa se hitro počutijo prikrajšane in izločene, če jim starši ne morejo kupiti stvari, ki jih imajo vrstniki. In če se temu pridružijo še občutki sramu, ki so bili v analizi tudi zabeleženi, je to za razvoj otrokove samopodobe toliko slabše. »Nove oblike revščine označujejo predvsem tiste poteze, ki se lepijo na posameznika kot njegove osebne poteze in izkušnje, ki jih ponotranji in še bolj poglobi izkušnjo svoje življenjske odpovedi« (Ule 2011a, 142). Še posebej, če jih tudi vrstniki označijo za »luzerje«.

Analizirano gradivo je pokazalo, da **vrstniki** kot dejavnik odraščanja delujejo predvsem ogrožajoče. Zlasti starši so navajali, da prepoznavao njihov negativni vpliv. Hkrati pa lahko razumemo, da so mladostniki v svojih neprimernih vrstniških združbah vendarle dobili nekaj tistega, česar morda niso dobili doma. Med vrstniki so morda dobili občutek sprejetosti, ali da jih vsaj nekdo razume, ali pa so se z njimi kot pomembnim drugim najverjetneje tudi identificirali. Aktualnim družbenim razmeram primerno v analiziranem gradivu ni bilo zaslediti, da bi vrstniki delovali varovalno, ker pač ni več tako močnega vpliva vrstniških skupin, kot so bile v drugi polovici prejšnjega stoletja. Prav tako ne moremo več govoriti o kakem izrazitejšem vplivu subkultur. Lahko bi rekli, da tako kot mladim na splošno tudi socialno ranljivi populaciji iz gradiva še posebej »manjkajo pomembni dejavniki *socialnega imunskega sistema*, namreč viri skupinske sociokulturne kreativnosti, skupinska samopomoč in solidarnost vrstnikov« (Ule 2011a, 142).

Kljub vsemu se mladostniki še vedno družijo in v teh skupinah dobivajo delček tistega, kar bi lahko imenovali elemente varovalnih dejavnikov. Včasih pa tudi elemente ogrožajočih

dejavnikov, če starši na pogovoru recimo povedo »drug drugemu sta bila slaba družba« (ko sta se mladostnika tako rekoč podpirala in požigala pri izvrševanju kaznivih dejanj).

Ogrožajoče pa mladostniki delujejo tudi, kadar so izključujoči do posameznega vrstnika. Ob splošni družbeni izključenosti mladih izključevanje na ravni vrstnikov pomeni siromašenje njihovega socialnega kapitala, kar je za mladostnika še toliko bolj boleče in ogrožajoče.

Dostopnost **opojnih substanc** na trgu in v okolju odraščajočih otrok in mladostnikov lahko razumemo kot dejavnik odraščanja in je v analiziranem gradivu eden od bolj izstopajočih. Tukaj bi načeloma težko govorili o kakih varovalnih dejavnikih, razen teoretično, v izjemnih primerih uporabe derivatov marihuane v zdravstvene namene, denimo. Pri vzorcu socialno ranljive populacije, ki je bil zajet v analizo, in pri širši populaciji, s katero se ukvarjamo na oddelku za mladostnike CSD Ljubljana Moste-Polje, lahko rečemo, da opojne substance delujejo ogrožajoče. Ti posamezniki izhajajo iz družin, kjer jih mnogo ni imelo čustvene opore pri starših in/ali se niso naučili vlagati naporov za doseganje zadovoljstva. Srečanje s takšnimi ali drugačnimi opojnimi substancami lahko zanje pomeni prelomno doživetje pri doseganju prijetnih čustev in zadovoljstva. Obstaja verjetnost, da ne bodo ostali zgolj pri občasnem eksperimentiranju, temveč bo to postalo del njihovega življenjskega sloga. Že če gre za mehke droge, to močno vpliva na njihovo šolanje, ki ga po navadi ne dokončajo, se nato ne zaposlijo in so pač doma in bi lahko rekli, da imajo »ničelni status«. Zdi se, da poleg težav s splošno družbeno izključenostjo mladih ter ob čustvenih težavah in težavah v odnosih s starši, razbitih in slabih domovih uživanje opojnih substanc položaj mladih le še poslabšuje in potencira predhodno nakopičene težave. Nekateri začnejo posegati tudi po trdih drogah, kar na njihov psiho in vedenje vpliva tako, da postanejo agresivni in destruktivni, kar smo videli v primeru I9. V primeru I8 pa smo videli, kako je lahko odvisnost od trdih drog razlog za številna kazniva dejanja, večinoma tatvine, in posledično tudi strožje ukrepe okrožnega sodišča.

Spol kot dejavnik tveganja je bilo zaslediti pri ekonomsko ogroženi družini, ki se je priselila s Kosova. Poleg tega, da deklica ni imela osnovnih prostorskih možnosti za učenje, so jo pri tem ovirala tudi gospodinjska opravila, ki so ji jih nalagali domači v skladu s svojo tradicijo. Močan vpliv tradicije pa je morda tudi pripomogel k odločitvi, da se ni vključila v stanovanjsko skupino, temveč je ostala doma. »Na položaj deklet in žensk imajo torej najpomembnejši vpliv kulturni dejavniki« (Ule 2008, 226), kar je zelo očitno v primeru tega dekleta, ki izhaja iz družine, kjer dajejo poudarek svoji tradiciji. K sreči je iz priloge D: T8 razvidno, da uspešno končuje šolanje v programu 3+2 in razmišlja o zaposlitvi. Vendar se bo

verjetno tudi v sodobni družbi pri zaposlovanju srečevala z razlikami, kjer kljub boljšim šolskim uspehom dekleta nimajo »nič boljših ali enakopravnejših možnosti za zaposlitev v primerjavi s fanti« (Ule 2011a, 138).

POSLEDICE DEJAVNIKOV TVEGANJA se najpogosteje kažejo v **šoli**, najprej v osnovni, še bolj na prehodu v srednjo šolo, najslabše pa je, če se mladostniki iz šole izpišejo in šolanja ne nadaljujejo. Tako že zelo zgodaj začutijo frustriranost pri vstopanju v svet odraslih, saj je »izpad iz izobraževalnega sistema nekaj najbolj dramatičnega in problematičnega, kar se lahko zgodi mlademu človeku« (Ule 2011a, 144).

Šola se kot dejavnik tveganja neposredno kaže le v štirih primerih, pri težavah, ki so posledica dejavnikov tveganja, pa je ravno obratno, saj le redka analizirana poročila ne govorijo o težavah v šoli. Odgovor se verjetno skriva v »tihih pogodbenih razmerjih« med institucijo in mladimi, saj je med slednjimi vse več tekmovalnosti za vstop v (prestižne) šole, te pa jim kasneje omogočajo dostop do boljših zaposlitev. Tako lahko govorimo o prikritem učnem načrtu, ki uvaja mlade v realen surov svet odraslih. »Šola si tako lahko privošči videz neavtoritarnosti, demokratičnosti in neprisilnosti. Dejansko pa proizvaja napetosti, strese in vsakdanje šolsko nasilje in vzroke za to še mimogrede redelegira na posamične primere šolarjev in njihove starše« (Ule 2008: 210). S tega vidika lahko torej razumemo, da otroci in mladostniki nimajo zgolj težav v šoli, kamor vstopajo slabo opremljeni s »kulturnim, socialnim in ekonomskim kapitalom«, težave imajo tudi s šolo in šolskim sistemom, ki v pozni moderni proizvaja nova tveganja.

Razlog za to, da samo štiri naša poročila neposredno govorijo o šoli kot dejavniku tveganja, je morda tudi v tem, da socialni delavci preveč sledimo poročilom šol in smo pri svojem delu premalo kritični do šolskega sistema v širšem družbenem kontekstu ali pa tega ne navajamo v svojih poročilih, ki jih pošiljamo (vzgojnim) institucijam.

Otroci in mladostniki v analiziranem gradivu očitno ustrezajo definiciji socialne ranljivosti. Prav tako pa tej definiciji ustrezajo nekatere šole, saj so ranljivi posamezniki bolj izpostavljeni njihovem nadzoru in ukrepom, kot pa da bi imeli od njih koristi. Še posebej, če šola deluje izključujoče ali pa mladostnika noče niti sprejeti, ker ima o njem že nekaj informacij in pričakuje, da bodo z njim težave.

Za osebni razvoj mladih je neugodno, da tveganja in neuspehe »dojemajo kot posamične krize in ne kot učinke procesov, ki so zunaj osebnih dometov« (Ule 2008: 209). V tem

kontekstu lahko tudi razumemo nekatere rezultate analize, da imajo otroci in mladostniki številne čustvene in psihične težave ter doživljajo stiske, ki jih rešujejo na različne načine. »Posledica nezmožnosti za nadzorovanje svojega življenja je zmanjšanje miselnih naporov za rešitev problema, zmanjša se motivacija, poveča se čustveni pritisk« (Ule 2008, 206). Ob tem lahko spomnimo še na ugotovitev Krajncana in Miklavžina (2010), da ima psihične težave kar 86 odstotkov populacije, nameščene v vzgojne zavode.

Opuščanje šolskih in obšolskih aktivnosti (predvsem športnih) lahko razumemo kot umikanje v zasebnost in kratkoročno zmanjševanje tveganja za neuspeh. Tako opuščanje vidimo kot neustrezno strategijo preživetja, saj za posameznika kratkoročno morda res pomeni umik od tvegane ali kako drugače zanj trenutno neugodne situacije, na dolgi rok pa taka strategija zagotovo ne prinaša dobrih rezultatov ali razvoja zadovoljjujočega življenjskega sloga. Tako opuščanje je predvsem pasiven umik od problemov, kar je še en kazalec socialne ranljivosti mladih. Za take posameznike je po Eriksonu značilna ena od različic identitetne difuzije: izogibajo se socialnim stikom. Ali kot pravita Uletova in Kuharjeva (2003, 30), je individualizacija zanje prej breme kot možnost izbire, saj so bolj obremenjeni s tveganji sodobne družbe kot z njenimi možnostmi.

Podobno kot po eni strani odgovornost za lastno biografijo vse bolj prehaja v zgodnje otroštvo, lahko po drugi strani otroci vse bolj zgodaj prevzemajo tudi neustrezne strategije, se srečujejo s kaznivimi dejanji oziroma so njihovi glavni akterji. O tem priča najnovejši primer 12-letnega fanta (ki sicer ni zajet v analizo), ki na svoji osnovni šoli preprodaja marihuano, je dobro seznanjen s svojimi pravicami, pod posteljo pa ima spravljene več tisoč evrov ..., vsaj tako pravi. V prihodnosti namerava nabaviti dober avto, vozniški izpit pa ga ne zanima, ker tudi njegov oče vozi avto brez izpita že od 15. leta dalje. Tudi na tem ekstremnem primeru lahko vidimo, da želijo biti mladi v sodobni družbi res čim prej podobni svojim staršem. Žal tudi na negativnih področjih. Očitno tukaj družina nastopa kot dejavnik tveganja, otrok pa bolj ali manj samodejno prevzema vedenjske vzorce staršev.

Skozi analizo gradiva je bilo evidentirano, da so nekatere otroke in mladostnike njihovi vrstniki izključevali. Mladostnica, ki ji sošolke niso hotele posoditi niti zvezkov, da bi si prepisala učno snov, je bila tako najmanj dvakrat socialno izključena – iz vrstniške družbe in iz šole, ki je ni obiskovala več mesecev. Tako bi lahko po obeh plateh ustrezala ugotovitvi, da »učenci zapustijo šolo, ker jih v šoli ne marajo in ker jim šola ni všeč« (Ule 2008, 223). Dolgoročno pa je bila brez osnovne izobrazbe ogrožena tudi njena zaposlitev in vključitev v širšo družbo. Zato je bila namestitev v stanovanjsko skupino prav gotovo ukrep, ki je deloval

varovalno, saj ji je uspelo dokončati osnovno in srednjo šolo ter se trenutno honorarno zaposluje v svoji stroki (priloga D: I3).

Varovalno pa lahko delujemo tudi z vključevanjem otrok in mladostnikov v preventivne enote znotraj CSD, to sta Cent'r Most in Svetovalnica Fužine z dnevnim centrom Cona. Varovalno lahko učinkuje tudi vključitev v Produkcijsko šolo, ki deluje v okviru Mladinskega doma Jarše. Namenjena je mladostnikom od 15. do 18. leta starosti, ki so izpadli iz šolskega sistema, in jih usmerja, da se ponovno vključijo v šolanje, ter tako prispeva, da nimajo tako imenovanega ničelnega statusa. Vsem taka vključitev ne uspe, tudi zato, ker »se nikakor ne morejo ali nočejo vključiti v delo in institucije sodobne družbe in razvijajo modus parazitskega življenja na družbenem obrobju. Ta skupina naj bi bila nekakšen razpadni produkt zahodnih družb« (Ule 2008, 217). Zdi se, da mnogi iz enega večjih spalnih naselij pri nas, s tem ko so doma, se ne šolajo in se ne zaposlijo, tej definiciji kar močno ustrezajo in bi že lahko govorili o pojavu ali pa, če hočete, kar podrazredu marginalizirane in družbeno izključene skupine.

Mladostnik, ki je bil pri dveh letih in pol oddan v rejništvo, je morda tudi zaradi tega ukrepa razvil močan odpor do institucij in avtoritet. Tudi on je zdaj doma, se ne šola in še ni zaposlen. Pri njegovi zgodbi se postavlja vprašanje, ali je bilo poseganje institucije v zgodnjem otroštvu dolgoročno koristno. Verjetno pa je bil takrat tak ukrep edina možna izbira, sicer bi bile posledice močno ogrožajoče družinske situacije lahko še slabše.

Z odpori se srečujemo tudi pri delu z mladostniki, ki jim sodišča izrekajo (blažje) vzgojne ukrepe, ki jih izvajamo na CSD. V nekaterih primerih potrebujemo kar precej časa, znanja in energije, da s temi neprostopoljnimi uporabniki vzpostavimo osebni stik in delovni odnos. S še večjimi težavami se srečujejo vzgojni zavodi in prevzgojni dom, ki izvajajo strožje ukrepe okrožnih sodišč, saj mladostniki pravijo, da gredo pač k njim »odležat teh par let«. Razen v primeru I6 (prilogi C in D), kjer je očitno, da je pri mladostniku prišlo do uvida v zasvojenost s trdimi drogami in propadanje na ulici, zato je urejanje v komuni vzel kot priložnost za nov začetek. Ta mladostnik ima od institucionalnega poseganja prav gotovo koristi – ob izpolnitvi osnovnega pogoja, da je prišel do uvida v svoj brezupni položaj in je za sodelovanje zdaj notranje motiviran. Po začetni krizi je namreč spoznal, da ostaja v komuni zaradi sebe, ne samo zaradi ukrepa sodišča. Njegovo urejanje znotraj varnega, odmaknjenega vaškega okolja, jasne strukture terapevtske skupnosti in prisotnosti novih pomembnih drugih pa lahko razumemo tudi kot nazoren primer resocializacije.

V zvezi z zasvojenostmi je bil v analizi gradiva evidentiran primer (I7), ko je mladostnik preživel vse več časa na internetu, tudi po 12 ur. To je vodilo v hude težave v odnosih z mamo, pa tudi pri vključevanju v družbo in v šoli. Vsaka stresna situacija mu je povzročila hudo tesnobo. Da je bil vzrok za to prav zasvojenost z internetom, dokazuje dejstvo, da teh težav ni imel v letu, ko je bil v stanovanjski skupini; tedaj je tudi dosegel celo odličen učni uspeh. V naslednjem letu, ko je bil doma, pa so se pojavile še večje tesnobe (priloga D: I7).

To pa ni edini način, kako lahko mediji po eni strani ponujajo nešteto informacij, po drugi pa delujejo kot dejavnik tveganja. Soudeleženi so tudi pri konstruiranju realnosti, ki jo močno zaznamuje tekmovalnost. Tako vzdušje, kot smo videli že pri šoli kot dejavniku odraščanja, pa ustvarja nova tveganja. Mnoge izobraževalne in razvedrilne oddaje so prežete s tekmovalnostjo, vse od Malih sivih celic naprej.

3.4 POSKUSNA TEORIJA

Odgovor na raziskovalno vprašanje, kateri so prevladujoči dejavniki tveganja in kako se kažejo posledice teh dejavnikov pri populaciji, ki jo je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih nameščal v večinoma vzgojne institucije, predstavljam v poskusni teoriji.

PREVLADUJOČI DEJAVNIK TVEGANJA pri otrocih in mladostnikih, ki jih je CSD Ljubljana Moste-Polje v minulih 16 letih nameščal v večinoma vzgojne institucije, je družina. Ta dejavnik se v konkretnih primerih razlikuje po številnih okoliščinah, razmerah in situacijah, ki prinašajo tveganje. Najpogosteje izhajajo otroci in mladostniki iz družin, ki so razpadle, ali pa celo nikoli niso imeli stikov z enim od staršev. Vendar pa je čustvena povezanost staršev z otroki pri socializaciji veliko pomembnejša kot sama struktura družine. Še posebej v sodobni družbi, ki prinaša številne nove priložnosti, za socialno ogroženo populacijo otrok in mladostnikov pa tudi nova tveganja.

Zabeležena sta bila tudi revščina družin in sram otrok v zvezi s tem. Podobno kot za neuspehe na splošno tudi na tem področju velja, da je za otroke neugodno, če svojo prikrajšanost doživljajo osebno in ne kot nekaj, kar je zunaj njihovega dometa.

Z revščino se otepajo tudi družine migrantov, v enem primeru pa je bil kot dejavnik tveganja zabeležen tudi spol, ko je bilo dekletu naloženo toliko gospodinjskih opravil, da ji ni ostajalo zadosti časa za učenje.

Naslednji izrazitejši dejavnik so vrstniki, za katere predvsem starši menijo, da niso primerna družba za njihovega otroka ali mladostnika, delujejo izključujoče ali pa mladostnik prek vrstnikov pride v stik z opojnimi substancami. Hkrati pa se mladostniki ne morejo več toliko opirati na vrstniške skupine in subkulture, kot so se lahko še v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, kar je delovalo varovalno.

V vrstniških krogih prihajajo v stik z opojnimi substancami, kar pri ranljivi populaciji deluje ogrožajoče. Zaradi čustvene prikrajšanosti v družinah so bolj dovzetni za zasvojenosti. K temu pa lahko pripomore tudi občutek izključenosti iz šole, vrstniške skupine ali nezaupanje do življenja nasploh. Mladostnik je bil zasvojen tudi s športnimi stavami in v drugem primeru s prekomerno uporabo interneta, kar priča o tem, da lahko zasvojenost povzroča skoraj kar koli.

Poleg tega, da (elektronski) mediji omogočajo skorajda neomejen dostop do informacij in ponujajo številne virtualne povezave, lahko, kot smo videli v omenjenem primeru, delujejo

tudi ogrožajoče. Pomembna pa je tudi njihova vloga pri konstrukciji realnosti, kjer prevladuje individualizem in je močno izražena tekmovalnost. Pri tem pa imamo vedno opravka tudi s poraženci, ki so zelo pogosto pripadniki marginalnih in ranljivih skupin, kot so tudi socialno ranljivi mladostniki.

V nekaj primerih je bila dejavnik tveganja tudi šola. Razlog, da je bila šola kot dejavnik tveganja evidentirana samo v štirih primerih, je morda tudi v tem, da smo socialni delavci pri svojem delu in v analiziranih poročilih premalo kritični do šole in delovanja šolskega sistema. To pa je sistem, kjer otroci iz družin, ki so bolj opremljene s socialnim, kulturnim, psihičnim in ekonomskim kapitalom, lažje sledijo njegovim uniformnim zahtevam in si skozi prikriti učni načrt, ki tolerira tekmovalnost, pridobijo boljše izhodišča za nadaljnje vključevanje v širšo družbo. Otroci iz družin, ki od te opremljenosti premorejo bolj malo, pa tem zahtevam težje sledijo.

Tako se POSLEDICE DEJAVNIKOV TVEGANJA v analiziranem gradivu najpogosteje kažejo z najrazličnejšimi težavami v šoli, in to skoraj v vseh primerih. Glede na prej povedano lahko rečemo, da mladi nimajo samo težav v šoli, temveč tudi s šolo. Še posebej neugodno je za mladostnike, ki jim prehod v srednjo šolo pomeni prehudo spremembo in tako izpadejo iz procesa šolanja.

Izpad iz procesa šolanja pa ni zgolj posledica trenutne odločitve, temveč vzroki za to začnejo nastajati že zgodaj v otroštvu. Zato je za preventivno dejavnost toliko bolj pomembno, da ogroženega otroka prepoznamo dovolj zgodaj, ga vključimo v programe in preprečujemo nadaljnje socialno izključevanje in razvijanje neustreznih strategij. V gradivu so bile zabeležene dejavnosti, ki jih uspešno izvajajo preventivne enote CSD. Produkcijska šola pri Mladinskem domu Jarše ima tako preventivno kot tudi kurativno vlogo, saj omogoča mladim, ki so izpadli iz sistema šolanja, da niso zgolj doma in nimajo tako imenovanega ničelnega statusa.

Med neustreznimi strategijami preživetja je bilo v gradivu evidentirano opuščanje aktivnosti v šoli ali pa opuščanja šolanja nasploh ter opuščanje športnih aktivnosti. Vse naštete poteze lahko razumemo tudi kot umikanje v varno zavetje doma in zmanjševanje tveganj, kar je v sodobni družbi sicer značilno tudi za mladostnike, ki nimajo tako izrazitih težav z vključevanjem v družbo. Dolgoročno pa jim take strategije ne prinašajo uspehov in zadovoljstva, bolj je verjetno, da se bodo njihove težave v odraščanju začele kopičiti.

V nekaterih primerih so vzrok za razvoj neustreznih strategij preživetja oziroma vključevanja (ali pa ne vključevanja) v širšo družbo čustvene in psihične težave, v drugih primerih pa so te težave posledica delovanja različnih ogrožajočih dejavnikov odraščanja in neustreznih strategij preživetja. Ob tem otroci in mladostniki doživljajo stiske, ki jih rešujejo na ustrezne ali neustrezne načine. Starši na pogovorih na CSD velikokrat poročajo o neustreznem vedenju otroka ali mladostnika in razkrivajo svojo vzgojno nemoč.

Ko tako vedenje in strategije presežejo zakonsko določene norme, govorimo o prekrških in kaznivih dejanjih. Sodniki za prekrške in okrožni sodniki izrekajo mladostnikom vzgojne ukrepe, ki naj bi bili mladostnikom v korist. To prav gotovo velja za mladostnika, ki svojo odvisnost od trdih drog ureja v terapevtski komuni. Njegova zunanja motivacija je prešla v notranjo, saj se zaveda, da tam ni zgolj zaradi ukrepa sodišča, temveč predvsem zato, da se uredi in si tako pridobi boljša izhodišča za nadaljnje življenje.

4 RAZPRAVA

Analiza sekundarno zbranega gradiva je pokazala, da je prevladujoči dejavnik, ki pri socialno ranljivi populaciji deluje ogrožajoče, družina s številnimi raznovrstnimi okoliščinami, razmerami in situacijami, ki so ogrožajoče oziroma slabo vplivajo na razvoj strategij preživetja ranljivega otroka ali mladostnika. Ta je ranljiv zaradi učinka več dejavnikov hkrati, ki delujejo v interakciji, v ozadju pa je po navadi vedno dejavnik družine. V taki situaciji je pričakovati, da bo imel otrok ali mladostnik v prihodnosti več težav kot pa koristi od institucij, ki se bodo ukvarjale z njim, kot so socialno ranljivost opisali Van Kerckvoorde, Vettenbung in Walgrave. Z gotovostjo lahko trdimo, da to velja za mladostnika, čigar poročilo, poslano PD Radeče, je v prilogi A. Pri mladostniku v primeru I6 pa lahko trdimo, da ima od ukrepa sodišča koristi, saj je njegova motivacija za urejanje odvisnosti od trdih drog prešla iz zunanje v notranjo. Pri tej zgodbi se je tudi izkazalo, kako lahko zgledno sodelujejo državne in karitativne institucije, saj se mladostnik ureja v komuni Don Perina.

Pri definiciji socialne ranljivosti se tako postavlja vprašanje, ali velja za vse institucije in ali hkrati velja tudi za dejavnike odraščanja. Konkretnije bi se to vprašanje glasilo, ali bo neki ranljivi mladostnik, ki ima neko prirojeno motnjo, imel v družini, ki ne bo delovala varovalno, več težav kot pa koristi. Bojim se, da prvo.

Ostanimo še malo pri družini, ki razpada, starša sta v stalnem konfliktu, se na koncu razideta, sta še naprej v konfliktu in otroka še naprej izrabljata za medsebojna obračunavanja. Lahko si predstavljamo, v kakšni čustveni klimi odrašča tak otrok in kakšen svet svojih pomembnih drugih bo internaliziral – kot edini obstoječi in možni svet po Bergerju in Luckmannu (1988). Lahko si tudi predstavljamo, kakšno izhodišče ima tak otrok, če nima v tem razbitem in slabem domu ali njegovi okolici nikogar, ki bi mu bil v čustveno oporo. Po Renerjevi (2000) je emocionalna nepovezanost eden od zanesljivih kazalcev, ki napovedujejo težave v odraščanju.

Po Krofliču (1997a) misterij avtoritete poteka prek zgleda. Tako potem ni čudno, da imajo taki starši težave z avtoriteto in jih otroci prej ali slej nehajo upoštevati. Nekateri starši se zatekajo k bolj tradicionalnim ali avtoritarnim pristopom v vzgoji, misleč, da jih bodo otroci ubogali zgolj zato, ker so pač njihovi starši. Ali pa pri vzgoji uporabljajo silo. Če ne prej, se v puberteti začne tak način kazati kot neučinkovit. Starši potem na CSD poročajo o vzgojni nemoči in kako so njihovega otroka pokvarili ulica in neprimerni vrstniki.

Tako bomo te otroke in mladostnike dosti lažje razumeli, kakor tudi njihov življenjski svet, njihovo konstrukcijo realnosti, zakaj imajo težave z vključevanjem v širšo družbo in zakaj so njihove strategije preživetja konfliktne oziroma jim niso v korist.

Alkoholizem, težave v duševnem zdravju in včasih tudi nizke intelektualne sposobnosti staršev odraščanje še dodatno otežujejo in prispevajo k vzdušju slabega doma. Po eni strani samim staršem te okoliščine otežujejo skrb za osnovne stvari pri vzgoji in varstvu otrok, po drugi strani pa so taki starši težko dober zgled, otroci pa se jih pogosto tudi sramujejo. O sramu smo že pri evalvaciji rezultatov povedali, da lahko otroci hitro začnejo doživljati neuspehe tako, kot da so sami odgovorni zanje, in ne, da je to nekaj, kar je zunaj njihovega dometa.

Podobno velja tudi za otroke iz družin, ki jih pesti ekonomska ogroženost. Celo v tistih družinah, kjer sta zaposlena oba starša, lahko živijo pod pragom revščine. Revščina ima več obrazov, tako kot ima tudi kapital več kategorij, vendar pa je v primerih brezposelnosti staršev ekonomska revščina še posebej izrazita. Tako vse več otrok zaproša za botrstvo pri Zvezi prijateljev mladine, starši pa za izredne denarne pomoči na CSD.

Ob tem moramo spomniti na vsesplošno ontološko praznino, ki jo prinaša odraščanje v pozni moderni, ob hkratnem ponujanju nešteti možnosti, ki jih pod vplivom velekapitala promovirajo mediji. Socialno ogroženim mladim pa v procesih individualizacije (njim) nedosegljive možnosti izbir pomenijo bolj breme kot priložnost za lastno uveljavljanje in vstopanje v svet odraslih.

Preden nadaljujemo z vrstniki, še beseda o starih starših. Stari starši se v analiziranem gradivu večinoma pojavljajo kot varovalni dejavnik ter so staršem v oporo in podporo. Težave nastopijo, ko se stari starši vtikajo v spore med staršema oziroma bivšima zakoncema, in tudi takrat, ko do svojih vnukov delujejo kot starši, torej vzgajajo, postavljajo meje in podobno. To je naloga staršev, ki pa je bila tem nekako odvzeta. Sklepamo lahko, da je bilo takim staršem skozi njihovo odraščanje odvzeto tudi marsikaj drugega – v smislu samostojnega odločanja in prevzemanja odgovornosti za svoje izbire in dejanja. Zato so nekako še vedno vezani na svoje starše, ki prevzemajo tudi odgovornost za vnuke.

Vrstniki so po rezultatih analize drugi najizrazitejši dejavnik tveganja. Kot je bilo navedeno, o tem na CSD pogosto poročajo starši. Mladostniki so lahko do svojega vedenja povsem nekritični oziroma zanj ne sprejemajo odgovornosti. Tudi ne razumejo zaskrbljenosti staršev zaradi svoje družbe, saj se oni v njej dobro počutijo. Na tem mestu se zdi za razumevanje

različnih pogledov na isto situacijo uporaben Gordonov (1983) koncept, po katerem se moramo vprašati, kdo ima problem – starši ali mladostniki. Prav tako je uporabna navedba Lojka (v Glasser 1994), ki pravi, da se zdi staršem mladostnik kot nočni metulj, ki se bo opekel ob svetilki, s tem ko sili v družbo, ki se njim zdi neprimerna. Vse dokler ne ugotovijo, da tam pridobiva veljavo, ki jo je morda zgubil z neuspehi v šoli, ali pa se čuti dosti bolj sprejetega kot doma. V analiziranem gradivu pa žal ni bilo zaslediti, da bi vrstniki delovali varovalno. To je sicer povsem v skladu s procesi individualizacije, značilnimi za pozno moderno, vendar pa ne moremo mimo tega, da socialno ogroženi mladostniki še kako potrebujejo elemente socialne imunosti, kot so jih v preteklosti omogočale vrstniške skupine in subkulture. Del teh elementov jim poskušamo omogočiti v preventivnih enotah na CSD, katerih programi so med drugim namenjeni tudi preprečevanju socialne izključenosti.

V krogu vrstnikov se mladostniki pogosto srečujejo še z enim dejavnikom odraščanja, ki ima lahko pri socialno ogroženi populaciji hude posledice, to so opojne substance. Če njihovo uživanje preraste občasno eksperimentiranje, preide v navado in v določenih primerih že lahko govorimo o zasvojenosti, to še dodatno poslabšuje že tako načete odnose doma in ogroža ustrezno vključevanje v širšo družbo. Mladostniki so lahko v nekaterih primerih pod vplivom opojnih substanc doma zelo agresivni in destruktivni. In ko psihiatrija ne ugotovi razvijajočih se duševnih motenj, smo pri iskanju vzrokov spet pri prevladujočem dejavniku tveganja – družini. Pri družini s takšnimi ali drugačnimi težavami, emocionalno nepovezanostjo oziroma nezadovoljenimi razvojnimi potrebami pri otroku ali mladostniku, kot pravi Mrgole (2013). To prav gotovo velja za mladostnika v primeru I6. Imel pa je to srečo, da se je pri njem poklopilo več stvari, od osebnega psihofizičnega propada na ulici zaradi škodljivih posledic zasvojenosti s trdimi drogami do ukrepov institucij, predvsem sodišča in vzgojnega zavoda, ki so ga usmerili v urejanje v komuno, pa do naknadnega lastnega uvida v svoj brezupni življenjski slog. Tako velikokrat razglabljam, ali bi bilo mogoče na tak način pomagati tudi drugim mladostnikom z enakimi težavami, da njihovo okrevanje »ne bi bilo toliko odvisno od trenutnih srečnih okoliščin, temveč od bolj premišljenih strategij, izdelanih družbenih vodil in pravil« (Ule 2011a, 150). Ta razglabljanja vodijo do ugotovitve, da so bili za uspeh v konkretnem primeru vendarle ključni mladostnikova pripravljenost, motivacija in na začetku vsaj delni uvid v svoj nezavidljivi položaj. To pa je na splošno dobra podlaga za vlaganje truda in navora pri kateri koli odločitvi za spremembo.

Omeniti je treba še en dejavnik tveganja v zvezi z zasvojenostmi. To so mediji, predvsem elektronski mediji, kot je internet, ki je bil v analiziranem gradivu sicer omenjen le v enem primeru. Posledice so predvsem socialna izolacija, zasvojenost in nerealna predstava otrok ali mladostnikov, da zadevo tako obvladajo, da bodo lahko kmalu živeli od tega. To pa je element, ki je prepoznaven tudi pri drugih zasvojenostih – torej velikansko razhajanje med dejanskim stanjem in subjektivnim pogledom na situacijo. Temu elementu lahko prištejemo še burne reakcije ob odtegnitvi, če starši še niso povsem vzgojno nemočni in si mladostniku upajo izklopiti računalnik. Seveda bi bil v teh primerih bolj ustrezen dogovorni pristop, ki ga podrobno opisuje Poštrak (2015). V mnogih primerih pa starši zgolj nemo spremljajo, kaj se dogaja z njihovim otrokom. Ali pa še to ne in jim po svoje kar ustreza, da se jim z otrokom ni treba ukvarjati. Torej smo spet pri starših in družini kot poglavitnem dejavniku tveganja. Ali kot bi rekel Mrgole (2013), opravka imamo s starši, ki niso v stiku s svojim otrokom. S sodelavci na oddelku za mladostnike opazamo, da težave s prekomerno uporabo računalnika oziroma interneta naraščajo in bodo prej ali slej prevladujoče pri populaciji, s katero se ukvarjamo.

Kot pravi Tomorijeva (2000), se začnejo težave od doma prenašati tudi v šolo, kjer prej ali slej postanejo opazne. Izkušnje pri delu z mladostniki kažejo, da imajo posamezniki, ki imajo resnejše težave z najrazličnejšimi zasvojenostmi, vsi po vrsti tudi težave v šoli. Večinoma so to srednje šole, kjer kmalu izpadejo iz sistema rednega šolanja; ali ga sami opustijo ali pa jih izključijo šole. Analizirano gradivo obravnava nekaj takih primerov, še mnogo več pa je takih, o katerih na CSD niti nismo obveščeni. Srednja šola ni obvezna, zato nas le redke ustanove obveščajo o težavah s svojimi dijaki. Temu ustrežno je tudi količina podatkov v analizi za pol manjša od tiste, ki se nanaša na težave v osnovni šoli, kjer je šolanje obvezno. Osnovna šola vedno obvesti CSD, kadar se pojavljajo večje težave in so vezane tudi na družinski okvir. Šola kot dejavnik tveganja se je v analizi pokazala le v štirih primerih. Vendar ni nujno, da je to realna slika. Socialni delavci smo do šole in šolskega sistema morda premalo kritični in preveč sledimo šolskim poročilom. Tako morda šole tudi na nas redelegirajo reševanje težav, ki so jih z uvajanjem tekmovalnosti same proizvedle. Nekaj šol ima v strokovnih krogih »slab renome« tudi v smislu, da neka osnovna šola deluje nacionalistično ali da na neki srednji šoli otroci s posebnimi potrebami slabo pridejo skozi. Kar je seveda povsem v nasprotju s priporočilom Čačinovič Vogrinčičeve (2008), da se bistvene žlahtne stvari za otroka lahko in morajo zgoditi v šoli. Ko ima mladostnik težave z opojnimi substancami, je to seveda veliko težje, dosti lažje pa prej v otroštvu, ko lahko šola

deluje varovalno nasproti dejavnikom tveganja znotraj družine in širše družbe. K sreči se mnogo šol trudi delovati v tej smeri. Glasserjeva šola v Radomljah, ki je sicer običajna javna osnovna šola, je denimo dober primer, kako lahko šola s svojim programom deluje povezovalno, tako na ravni sodelovanja med vrstniki, učenci in učitelji, med šolo in starši ter med šolo in lokalno skupnostjo. Mladostniki odhajajo s te šole povprečno opremljeni s splošnim znanjem, a nadpovprečno opremljeni s socialnimi veščinami. To pa je v sodobni družbi mladih, kjer ne moremo več govoriti o vrstniški skupini kot varovalnem dejavniku odraščanja in kjer prevladuje individualizem, prav gotovo dragocen kapital. Še posebej ob prehodu v srednjo šolo, ki ni obvezna, kjer se že bolj pokaže surova realnost in kjer se zdi, da je socialno ranljivim še težje.

Ne glede na to, ali mladostniki v srednji šoli uporabljajo aktivne ali pasivne neustrezne strategije, v mnogih primerih te šole, preden dijake izključijo, poskušajo s kompromisno rešitvijo. Ponudijo jim šolanje po tako imenovani pedagoški pogodbi. Mladostniki to priložnost večinoma z veseljem pograbijo, saj jim ni več treba zjutraj vstajati in hoditi v šolo. Ker pa so slabo opremljeni za samostojno vstopanje v življenje, je tak način zanje dejansko dosti težji. Sami se morajo namreč pripravljati za izpite in se za termine izpitov tudi sami dogovarjati. Zato le zelo redkim uspe, večinoma pa letnik ponavljajo, se prepisejo na drugo šolo ali pa šolanje opustijo. Razen v primeru, ki sicer ni zajet v raziskavi, kjer se zdi, da je pedagoška pogodba dosegla svoj namen. Mladostnik se je z mamo in razredničarko dogovoril, da bo obvezno obiskoval pouk pri strokovnih predmetih, k ostalim pa bo hodil, če bo želel. Sčasoma je začel hoditi k vsem predmetom, kar kaže na dober primer prevzemanja odgovornosti za svoje šolanje ali, če hočete, primer samoomejitvene avtoritete.

Ob nekaterih poražencih procesov individualizacije pa smo se pred leti na našem oddelku srečali tudi z mladostniki iz Afganistana. Kljub začetnemu nepoznavanju slovenskega jezika in kljub ostalim kulturnim razlikam so v Sloveniji dokončali osnovno in srednjo šolo, se vpisali na fakulteto in se vmes, večinoma vseskozi, honorarno zaposlovali. Zanje je Slovenija ena od dežel priložnosti, ki so jih izkoristili. Ker je taka pač njihova konstrukcija realnosti in temu primerna tudi motivacija za delo in učenje. Dobri rezultati so seveda prišli ob velikih naporih pri nas in tveganjih, da so sploh prišli do nas. Zanje je kozarec priložnosti napol poln, za nekatere naše mladostnike pa je napol prazen. Zdi se, da so zmagovalci vključevanja v našo družbo in hkrati tudi srečneži migracijskih tokov, če pomislimo na tisoče, ki so tragično preminuli v Sredozemskem morju. Seveda pa dobrih rezultatov teh nekaj posameznikov ne gre posploševati, da veljajo za vso populacijo mladoletnih migrantov, ki ostanejo pri nas. Vsi

pač nimajo enakih izhodišč, ciljev, osebnostnih lastnosti in posledično tudi ne enakih rezultatov. In če govorimo, da naši mladostnikih doživljajo implozijo v varne družinske okvire, je pri teh mladostnikih očitno obratno. Šli so v svet in pri tem uspeli, seveda moramo spet poudariti – ob večjih tveganjih in večjih naporih.

Uletova (2000) navaja literaturo, ki deli odzive mladih na probleme na pasivne in aktivne. Podobno se tudi v naši analizi kažejo pasivne in aktivne neustrezne strategije preživetja, (ne) vključevanja v družbo in (ne)dokazovanja med vrstniki, ki jih otroci in mladostniki razvijejo kot odgovor na delovanje dejavnikov tveganja.

Med prve se uvrščajo neaktiven pristop do šole ali pa kar opuščanje šolanja, opuščanje treningov, nezainteresiranost za sodelovanje s komer koli, nemotiviranost za delo prek študentskega servisa in uživanje opojnih substanc. Med aktivne neustrezne strategije pa se uvršča neprimerno vedenje, kot ga opisujejo starši, z njimi so lahko otroci ali mladostniki v konfliktu, včasih tudi fizičnem. Mladostnik, ki je bil že pri dveh letih in pol oddan v rejništvo, je imel v sebi ogromno potlačene jeze. Ta je v določenih situacijah privrela na dan, usmerjal jo je proti rejnici, kasneje proti vzgojnemu zavodu in kar proti vsem državnim institucijam, na splošno torej proti vsem avtoritetam. Nadalje se aktivne neustrezne strategije kažejo s konflikti zunaj družine, v širši okolici in v mnogih primerih s kršitvami zakonodaje – s prekrški in kaznivimi dejanji.

V nekaterih primerih se posledice dejavnikov tveganja že tako močno izražajo, da je treba z odločbo CSD ali na podlagi pravnomočnega sklepa okrožnega sodišča urediti novo bivalno okolje, ki postane varovalni dejavnik pri odraščanju otroka ali mladostnika. Seveda v soglasju z mladostnikom in njegovimi starši; da nam to uspe, uporabljamo znanje, ki je navedeno v teoretičnih izhodiščih, še posebej sodobna izhodišča socialnega dela in dogovorni pristop pri delu z mladimi, saj smo po Postraku (2015) spoštljivi in odgovorni zavezniki mladih.

Glede sodelovanja pri izvajanju sklepov, ko sodišče mladostnika umakne iz domačega okolja, se včasih zdi, da ne moremo več govoriti o vzpostavljanju kakršnih koli varovalnih dejavnikov, saj so mladostnikova konstrukcija realnosti in njegove neustrezne strategije preživetja že močno zakoreninjene. Mladostniki po navadi namestitev sprejmejo v smislu »OK, grem pač odležat teh par let v vzgojni zavod, prevzgojni dom ali mladoletniški zapor«. Vendar nekateri primeri dobre prakse kažejo (I6), da za preobrat v načinu življenja oziroma za izbiro boljših strategij preživetja nikoli ni prepozno.

Teoretična izhodišča, delovne izkušnje in primeri dobre prakse predstavljajo kaŕipote, ki nas usmerjajo h kvalitetnemu strokovnemu delu ter prizadevanjem za napredek na osebni in strokovni ravni. Ali če uporabimo Saleebeyjev izraz (1997), formula je preprosta, a sledi ji trdo delo.

5 SKLEPI IN PREDLOGI

Kot prevladujoč oziroma najpogostejši dejavnik tveganja pri populaciji, vključeni v analizo, se je pokazala družina kot osnovna celica družbe, kjer poteka primarna socializacija. Družina, iz katere prihajajo otroci s takšnimi ali drugačnimi izhodišči za življenje ali, če hočete, prihajajo bolj ali manj opremljeni za preživetje v širšem svetu. Na prvo mesto jo uvršča tudi literatura, ki govori o dejavnikih odraščanja oziroma dejavnikih tveganja, kar seveda ni naključje. Literatura govori tudi o tem, da je lahko družina varovalni dejavnik, saj se ji je bolj kot vsem drugim institucijam uspelo prilagoditi sodobnim postmodernim težnjam po individualizaciji življenja. V družbi številnih priložnosti na eni strani in številnih tveganj na drugi je ta vloga družine še kako pomembna. Še posebej v družinah s skromnim socialnim, kulturnim, psihičnim in ekonomskim kapitalom.

Analiza gradiva je podrobno prikazala, da lahko ta dejavnik odraščanja pri populaciji socialno ranljivih otrok in mladostnikov pride do izraza kot ogrožajoč na številnih področjih, kot so konflikti staršev, njihova ločitev, smrt enega od njih, alkoholizem, težave v duševnem zdravju, zanemarjanje, zaščitništvo in pretirana kontrola, nasilje, spolne zlorabe in ekonomska ogroženost.

Pokazalo pa se je tudi nesorazmerje med skromnimi podatki o šoli kot dejavniku tveganja in množico podatkov o težavah, ki jih imajo otroci in mladostniki v šoli. Evalvacija teh rezultatov pa napeljuje na sklep, da imajo mladi tudi težave s šolo in šolskim sistemom, ki skozi prikrit učni načrt dopušča tekmovalnost in s tem ustvarja nova tveganja za socialno ranljivo populacijo. Nekatere šole odgovornost za to pripisujejo učencem, ki ne morejo slediti njihovim uniformnim zahtevam, pa tudi staršem, ki jih skozi primarne socializacije niso primerno usposobili in opremili za to.

Rezultatov analize gradiva pa ne gre posploševati v smislu, da veljajo za vse otroke in mladostnike. Nanašajo se na specifično populacijo, s katero se ukvarjamo na CSD, torej na socialno ranljivo in bolj dovzetno za sodobna tveganja.

Če mi je v magistrski nalogi uspelo prikazati večplastnost razlogov za težave pri odraščanju te specifične populacije ter vsaj delno razgrniti raznolikost in prepletanje dejavnikov tveganja, neustreznih strategij preživetja in njihovih posledic, je bil njen namen dosežen.

Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti **predlagam**, da s prihajajočo reorganizacijo centrov za socialno delo zagotovi, da bo socialno delo ostalo na centrih za socialno delo. Glede na gospodarsko rast in posledično tudi večanje javnih sredstev predlagam tudi, da ministrstvo postopoma ustavi mehko odpuščanje v obsegu enega odstotka na leto. S tem so kadrovsko osiromašeni vsi oddelki po CSD, še posebno velik in daljnosežen pomen pa ima to na oddelku za zaščito družine in otrok. Po informacijah s terena se ti oddelki zaradi pomanjkanja kadrov na mnogih CSD utegnejo ukvarjati le še z javnimi pooblastili in ugotavljanjem ogroženosti ali neogroženosti otrok s strani staršev. Zmanjkuje pa jim časa za storitve, kot sta osebna pomoč in pomoč družini za dom. Za kakovostno socialno delo na instituciji, kakršna naj bi bil center socialnega dela, je to v prihodnje nujno potrebno. In glede na to, da je družina prevladujoč dejavnik tveganja, kot je pokazala analiza gradiva, je to toliko bolj upravičeno.

Otroci in mladostniki iz takih družin so tako ali drugače slabo opremljeni s strategijami za preživetje in vključevanje v širšo družbo, v kateri naj bi postopoma prevzemali vse več tveganj. Mnogi so bili skozi odraščanje tudi čustveno prikrajšani, kar jim lahko delno nadomestijo strokovni delavci na CSD, ki postanejo njihovi pomembni drugi. Predvsem strokovni delavci na oddelkih za zaščito družine in otrok, na oddelkih za mladostnike in v preventivnih enotah. Zato tudi na tem mestu predlagam ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da še naprej podpira delovanje in razvoj teh preventivnih enot oziroma programov.

Predlagam tudi, da ob reorganizaciji te enote ostanejo del organizacije CSD. Za dobro in kakovostno sodelovanje je ključnega pomena, da oddelki za mladostnike in ostali oddelki, ki imajo opravka s socialno ranljivimi otroki in mladostniki, delujemo čim bolj povezano, enotno in po možnosti tudi pod isto streho s preventivnimi enotami.

Ministrstvu za izobraževanje, znanost in šport predlagam, da pri pripravi učnih načrtov razmisli o vsebinah, ki bi spodbujale več medvrstniškega sodelovanja in povezovanja, ter o vsebinah, ki bi delovale kot protiutež tekmovalnosti znotraj šole in varovalno nasproti zunanjim dejavnikom odraščanja, ki delujejo ogrožajoče.

6 LITERATURA

- Beck, Ulrich. 2009. *Družba tveganja: na poti v neko novo moderno*. Ljubljana: Krtina.
- Berne, Eric. 2007. *Katero igro igraš?* Ljubljana: Sinesis.
- Berger, Peter in Thomas Luckmann. 1966/1988. *Družbena konstrukcija realnosti*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Blatnik, Urška. 2012. *Razumevanje in uporaba perspektive moči pri delu z nemirnim učencem z učnimi težavami*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi, Leonida Kobal, Nina Mešl in Miran Možina. 2005. *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*, zbirka Katalog socialnega dela. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- --- 2008. *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Črnak-Meglič, Andreja. 2005. *Otroci in mladina v prehodni družbi, Analiza položaja v Sloveniji*. Maribor: Aristej.
- Glasser, William. 1994. *Kontrolna teorija*. Ljubljana: Taxus.
- --- 1998. *Teorija izbire*. Radovljica: TOP, Regionalni izobraževalni center.
- --- 2001. *Vsak učenec je lahko uspešen*. Radovljica: MCA.
- --- 2002. *Ne/srečni najstniki: kako naj starši in učitelji najdejo stik z njimi*. Radovljica: MCA.
- Gordon, Thomas. 1983. *Trening večje učinkovitosti za učitelje*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.
- Juhant Marko, Radio Slovenija, 1. program. 2016. Svetovalni servis, Ljubljana, 14. januar.
- Južnič, Stane. 1990. *Nekaj razmislekov o antropologiji*. V *Antropološki zvezki I*, Vesna V. Godina, iii–vi. Ljubljana: Sekcija za socialno antropologijo pri Slovenskem sociološkem društvu.
- Kesič Dimic, Katarina. 2001. *Adrenalinske deklice, hitri dečki; svet otroka z ADHD*. Nova Gorica: Educa, Melior.
- --- 2008. *ADHD – ali deklice hitijo drugače: spregledanost deklic z motnjo ADHD*. Ljubljana: Bravo.
- Košak, Klemen. 2015. *Intervju z dr. Uletovo*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/167374/dr-mirjana-ule/> (26. oktober 2015).
- Krajncan, Mitja in Miklavžin Primož. 2010. *Zdravje mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami*. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje.
- Kroflič, Robi. 1991. O avtoriteti nekoliko drugače ... *Sodobna pedagogika* (3–4): 148–155.
- --- 1997a. *Med poslušnostjo in odgovornostjo*. Ljubljana: Vija.
- --- 1997b. *Avtoriteta v vzgoji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Kuhar, Metka in Špela Razpotnik ur. *Okviri in izzivi mladinskega dela v Sloveniji: znanstvena monografija*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- Kukovič, Ana. 2015. *Starši in mladostniki s težavami v socialni integraciji – neprostoVOLJNI uporabniki na centru za socialno delo*. V *Moči, izzivi, vizije vzgojnih zavodov*, ur. Kobolt, Alenka, 213–223. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Lussi, Peter. 1990. Sistemski nauk v socialnem delu. *Socialno delo* 29 (1–3): 81–94.
- Makarovič, Jan. 1986. *Sla po neskončnosti; človek kot ustvarjalec*. Maribor: Založba Obzorja.
- Miloševič Arnold, Vida in Milko Poštrak. 2003. *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.
- Mead, George Herbert. 1934. *Um, sebstvo, družba*. Ljubljana: Krtina.
- Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, Blaž. 2007. *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II: študijsko gradivo, druga izdaja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, Nina. 2011. *Proces dela v izvirnem delovnem projektu pomoči: od definiranja problemov k soustvarjanju zelenih izidov*. V *Izvirni delovni projekt pomoči*, ur. Lea Šugman Bohinc, 95–114. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mrgole, Albert. 2003. *Kam z mularijo? Načela kakovosti neformalnega dela z mladimi*. Maribor: Aristej.
- Mrgole, Albert in Leonida Mrgole. 2013. *Izštekanj najstniki in starši, ki štekajo – starši tukaj in zdaj*. Kamnik: Zavod Vežal.
- Nastran Ule, Mirjana. 2000. *Mladi v družbi novih tveganj in negotovosti*. V *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih – vzroki, pojavi, odzivanje*, ur. Šelih Alenka, 11–32. Ljubljana: Bonex.
- Pirc, Vanja. 2009. *Intervju z dr. Uletovo*. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/47533/dr-mirjana-ule-socialna-psihologinja/> (30. junij 2015).
- Poštrak, Milko. 1994a. Kje so subkulture danes? *Socialno delo* 33 (5): 415–419.
- --- 1994b. V znamenju trojstev. *Socialno delo* 33 (4): 325–342.
- --- 1995. Razsežnosti ustvarjalnosti. *Socialno delo* 34, (1): 37–44.
- --- 1996. Socialno kulturno delo. *Socialno delo* 35 (5): 407–416.
- --- 2002. Subjekt in intersubjektivnost. *Socialno delo* 41 (5): 249–271.
- --- 2003. Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo* VIII (3/4): 26–33.
- --- 2006. Nasilje kot sporočilo. *Šolsko svetovalno delo* XI (3/4): 3–8.
- --- 2007a. Uporaba ustvarjalnih pristopov pri delu z otroki in mladostniki. *Šolsko svetovalno delo* XII (1/2): 11–17.
- --- 2007b. *Preventivna funkcija prostega časa*. V *Svoboda izbire – moj prosti čas*, ur. Kristančič, Azra, 147–166. Ljubljana: AA Inserco, svetovalna družba.
- --- 2011a. *Prispevek socialnega dela pri preprečevanju opuščanja šolanja*. V *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*, ur. Javrh Petra, 202–218. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

- --- 2011b. *Refleksija metod dela z mladimi z vidika socialnega dela*. V *Okviri in izzivi mladinskega dela v Sloveniji: znanstvena monografija*, ur. Kuhar, Metka in Špela Razpotnik, 187–199. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- --- 2015. Koncepti socialnega dela z mladimi, *Socialno delo* 54, (5): 269–280.
- Renner, Tanja. 2000. *Ranljivost, mladi in zasebno okolje*. V *Socialna ranljivost mladih*, ur. Ule, Mirjana, 91–118. Šentilj: Aristej.
- Saleebey, Dennis. 1997. *The strenght perspective in social work practice*. New York: Longman.
- Ščuka, Viljem. 2016. *Mladostnik in sprejemanje odgovornosti*; gradivo za izobraževalni seminar. Ljubljana: Socialna zbornica.
- Šugman Bohinc, Lea, Pavla Rapoša Tajnšek in Jelka Škerjanec. 2007. *Življenjski svet uporabnika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Šugman Bohinc ur. 2011. *Izvirni delovni projekt pomoči*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Tivadar, Blanka. 2000. *Mladost lot problem: dejavniki prestopniškega vedenja*. V *Socialna ranljivost mladih*, ur. Ule, Mirjana, 143–171. Šentilj: Aristej.
- Tomc, Gregor. 1992a. Osebna konstrukcija realnosti, *Družboslovne razprave* 13: 62–78.
- --- 1992b. *Narava družbenega življenja s posebnim ozirom na kulturno ustvarjalnost in mladinske subkulture*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Tomori, Martina. 2000. *Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu*. V *Prestopniško in odklonsko vedenje mladih – vzroki, pojavi, odzivanje*, ur. Šelih Alenka, 89–111. Ljubljana: Bonex.
- Ule, Mirjana in Vlado Miheljak. 1995. *Pri(e)hodnost mladine*. Ljubljana: DZS.
- Ule, Mirjana, Tanja Renner, Metka Mencin Čepelak in Blanka Tivadar. 2000. *Socialna ranljivost mladih*. Šentilj: Aristej.
- Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo; sprememba življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ule, Mirjana. 2008. *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- --- 2011. *Mladinske subkulture in stili v dobi individualizacije*. V *Okviri in izzivi mladinskega dela v Sloveniji: znanstvena monografija*, ur. Kuhar, Metka in Špela Razpotnik, 48–72. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- --- 2011a. *Spremenjene podobe mladosti in prehodov v odraslost*. V *Obrazi pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih*, ur. Javrh Petra, 136–150. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Vavpotič, Vojko. 2005. *Konceptualizacija dnevnih centrov za mlade v okviru centrov za socialno delo*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Zakon o socialnem varstvu (ZSV-UPB2)*. Ur. l. RS, 3/2007. Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=77822> (18. april 2016).
- *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1)*. Ur. l. RS, 9/2004. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200469&stevilka=3093> (18. april 2016).

PRILOGE

PRILOGA A: Primer socialnega poročila o ranljivem mladostniku

REPUBLIKA SLOVENIJA
Center za socialno delo Ljubljana Moste Polje
Ob Ljubljani 36a, 1000 Ljubljana, Slovenija
t: 01 5873400 / f: 01 5873444 / e: gpcsd.limos@gov.si

Št.: 1204-74/2009-12
Datum: 2. 4. 2010

Ga. Vanja Počivalšek
Prezgojni dom Radeče
Pot na brod 23

1433 Radeče

Zadeva: mld. ime in priimek – socialno poročilo
Opr. št.: 723-MI 04/10-2/2010 0402

Zveza: I Km 11130/2010

Spoštovani!

V zvezi z vašim obvestilom o sprejemu z dne 25. 3. 2010 vam pošiljamo socialno poročilo za mld. -----, roj. -----, stan. -----, 1000 Ljubljana.

Mladostnik izhaja iz tričlanske nepopolne družine.

- Oče ime in priimek, roj. , ima dokončano osnovno šolo, po poklicu delavec, zaposlen je v podjetju d. o. o. v Ljubljani.

- Na zgoraj navedenem naslovu je prijavljen še brat -ime in priimek- (26 let). Trenutno se nahaja na prestajanju zaporne kazni na Povšetovi.

- Mladostnikova mama ----- je umrla leta 2007.

- Sestri sta se že pred časom osamosvojili in imata svoji družini.

Družina živi v občinskem neprofitnem dvosobnem stanovanju.

Mladostnik je bil zaradi težav v odraščanju v obravnavi na CSD LJ Bežigrad od leta 2002 do 2009, ko je bila zadeva konec leta odstopljena tukajšnjemu CSD zaradi selitve družine v -----, ki sodi v našo krajevno pristojnost.

Osnovno šolo je do 3. razreda obiskoval v OŠ -----, za tem pa je bil prešolan na OŠ -----. Problematika se je nanašala predvsem na neobiskovanje pouka in kazniva dejanja z elementi nasilništva, ki jih je storil še kot otrok. Mati je bila skrbna in hkrati do njega preveč zaščitniška. Fant je igral vlogo žrtve tudi ob dejanjih, ki jih je sam povzročil. Zaradi vzgojne nemoči je oče občasno uporabljal fizično kaznovanje. To je kasneje sicer opustil, a je hkrati opustil tudi očetovsko vlogo in se povsem distanciral od vzgoje. Iz spisovne dokumentacije je razvidno, da je šele leta 2006 prvič prišel na razgovor na CSD LJ Bežigrad. Starša sta bila tudi fizično dosti odsotna od doma zaradi narave svojega dela; oče kot skladiščni delavec, mati pa kot čistilka. Fant se je zelo zgodaj vključil v subkulturo barakarskega naselja na ----- ulici, kjer je družina

živela. Romom je pomagal pri zbiranju starega železa, od sovrstnikov pa je prevzemal neprimerna vedenja in življenjski stil. Zaradi nastale situacije je bil 4. 4. 2006 z odločbo CSD nameščen v VZ -----. Mati je to namestitev težko sprejela ter ga posredno podpirala pri njegovih begih iz zavoda in pri vračanju v domače okolje. V zavodu ni bil uspešen na šolskem področju, saj za učenje ni bil motiviran. Težave je imel tudi s prilagajanjem domskim pravilom in konflikti z vzgojitelji so bili pogosti. Večje težave so nastopale ob vikendih, ki jih je preživljal doma, saj se v zavod ni želel vračati. Kljub prizadevanjem staršev, CSD, policije in zavoda se po novem letu 2007 v zavod ni več vrnil.

Po hudi prometni nesreči v novembru 2007 je nekaj mesecev preživel na oddelku za otroško kirurgijo UKC. Tam je bil vključen v oddelek bolnišnične osnovne šole. Po vrnitvi domov je CSD uredil vključitev v OŠ Janeza Levca, ki pa se zaradi fantovih vedenjskih težav ni obnesla.

Po materini smrti se je vse pogosteje zapletal v kazniva dejanja, predvsem kraje, posegati pa je začel tudi po drogi (marihuana, kokain).

Konec leta 2008 ga je CSD vključil v Produkcijško šolo pri MD Jarše, ki pa jo je obiskoval le nekaj dni. V letu 2009 s CSD ni sodeloval in se je izogibal obiskov strokovnega delavca na domu. V tem času se ni šolal, tako da ima dokončane le 4 razrede osnovne šole. Zanimaril je tudi skrb za zdravje oz. za svojo nogo, v kateri ima po operaciji še nekaj vijakov in ploščic, ki so sicer predvideni za odstranitev. Po njegovih besedah naj bi ga na travmatološki kliniki po prometni nesreči operiral dr. -----. Njegova osebna zdravnica je ga. -----, ki dela v Zdravstvenem domu ----- in tam se tudi nahaja zdravstvena dokumentacija v zvezi z operacijo noge.

Dne 17. 9. 2009 mu je bila s strani Okrožnega sodišča v LJ za čas pripravljalnega postopka odrejena oddaja v Vzgojni zavod ----- (zaradi utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja velike tatvine). Dne 30. 9. 2009 je zavod sodišču posredoval svoja opažanja in mnenje. Menili so, da mld. za bivanje v zavodu nikakor ni bil motiviran. Pravil ni upošteval, razbijal je inventar, njegov agresivni in vulgarni odnos do strokovnih delavcev pa je bil skrajno neprimeren. Zaradi vsega tega so ga tudi poslali domov, sodna odredba o namestitvi v VZ ----- pa je bila s sklepom sodišča tudi isti dan odpravljena.

Dne 5. 11. 2009 mu je senat za mladoletnike izrekel vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva z dodatnimi navodili, da redno obiskuje šolo, opravi 10 ur dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti in se zdravi v ustrezni zdravstveni organizaciji (sklep pravno močen 2. 12. 2009). Nadzorstvo se praktično ni moglo pričeti izvajati, saj je bil mladostnik po prenosu krajevne pristojnosti na tukajšnji CSD v novembru 2009 večinoma v priporu. S 1. 1. 2010 je postal pravno močen sklep Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki mu je prav tako izreklo vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva za čas 12 mesecev, in sicer zaradi številnih (22) kršitev javnega reda in miru ter varnosti cestnega prometa.

Po naši evidenci je v teku še deset drugih pripravljalnih postopkov, vezanih predvsem na kazniva dejanja velike tatvine. Poleg že omenjenih zanemarjenih skrbi za šolanje in za svoje zdravje je pri njem ena od bolj perečih problematik tudi odvisnost od droge – kokaina. Le ta je bila verjetno eden od glavnih razlogov za tako številna kazniva dejanja in neupoštevanje vzgojnih ukrepov, izrečenih s strani Okrožnega in Okrajnega sodišča v Ljubljani.

Podatki v poročilu so zbrani iz spisovne dokumentacije mladostnika.

S prijaznimi pozdravi!

Strokovni delavec:

Ivan Petrič, dipl. soc. del.

Direktor:

Marjan Vončina, univ. dipl. soc.

PRILOGA B: Primer socialnega poročila o ranljivi mladostnici

REPUBLIKA SLOVENIJA
Center za socialno delo Ljubljana Moste Polje
Ob Ljubljani 36a, 1000 Ljubljana, Slovenija
t: 01 5873400 / f: 01 5873444 / e: gpcsd.limos@gov.si

Številka: 1203-3/2014-12
Datum: 28. 8. 2015

VIZ Višnja Gora
C. Dolenjskega odreda 19

1294 Višnja Gora

Zadeva: mld. ime in priimek – socialno poročilo

Spoštovani!

Za mld. -----, roj. -----, stan. -----, Ljubljana vam sporočamo:
Mld. izhaja iz 4-članske družine, ki je razpadla leta 2010.

Iz spisovne dokumentacije je razvidno, da je mati gluha oseba, medtem ko so ostali trije družinski člani naglušni. Mld. je v otroštvu prebolela meningitis po enem od cepljenj. Imela je težave z astmo, ki pa se v OŠ niso več pojavljale. Je tudi alergična na cvetni prah. V šoli ima s strani Zavoda za šolstvo odobrene tri ure na teden za dodatno strokovno pomoč. V preteklosti se je ob doživljanju stisk zatekala v samopoškodbeno vedenje. V januarju 2013 je bila vključena v Šolo zdravega odraščanja na Rakitni.

Z mladostnico smo se prvič srečali v začetku leta 2014, ko nam je zadevo odstopil CSD LJ Center, nato pa smo jo v soglasju z njenima staršema namestili v Stanovanjsko skupino -----.

V zadnjih letih so pri njej opazna nihanja pri motiviranosti za šolsko delo. Težave na tem področju so se začele kazati v 9. razredu na OŠ ----- . Šola je poročala o številnih ne/opravičenih izostankih in slabih ocenah. Kljub temu pa je na koncu razred uspešno izdelala. Nato se je vpisala na Srednjo ----- šolo, kjer se je poleg prej omenjenih težav pojavljala tudi slab odnos z nekaterimi učitelji in neresen odnos do dodatne strokovne pomoči. Kljub temu pa je zbrala dovolj motivacije, da ji je prvi letnik uspelo izdelati s tremi popravnimi izpiti. Drugi letnik je zastavila dobro, v novembru 2014 pa je začela v šoli popuščati, tako pri ocenah kot disciplinsko. Konec aprila 2015 je zaradi neopravičenih izostankov in vpisov v dnevnik dobila vzgojni ukrep pogojne izključitve in letnika na koncu ni izdelala.

Po mnenju matičnega vzgojitelja iz stanovanjske skupine je vsemu temu botroval tako neurejen in nerazčiščen odnos z materjo kot eksperimentiranje z marihuano. V zvezi s slednjim je začela obiskovati društvo UP, kjer se je v obravnavo vključevala redno in motivirano.

Iz spisovne dokumentacije je razvidno, da sta se zaradi vse večje odtujenosti starša razšla leta 2010, do formalne razveze je prišlo leta 2012, sodišče pa je obe hčerki dodelilo očetu. Kljub temu, da je CSD podal ovadbo zoper očeta, ki naj bi enkrat v vinjenem stanju otipaval mld., sestra pa je na enem od razgovorov povedala, da ju je oče večkrat pretepal. Po ločitvi sta dekleta v naslednjih

letih, skupaj ali ločeno, živeli na treh različnih lokacijah; pri babici, pri očetu in pri materi. Vsi so na CSD sporočali, da jih dekleti ne upoštevata, da sta svojeglavi in uporniški.

V času namestitve v stanovanjsko skupino je mld. izboljšala stik z očetom, vikende pa je preživljala pri babici. Oče trenutno biva v samskem domu in nima možnosti, da bi jo čez vikend vzel k sebi. Navaja, da kakega drugega stanovanja ne more najeti, ker dobiva plačo zelo neredno. Mati, ki sedaj živi z novim partnerjem, se je po namestitvi v skupino povsem umaknila iz odnosa z mladostnico. To jo je zelo obremenjevalo, saj je bila kljub konfliktom na mamo vseskozi navezana. Surdopedagoginja naknadno sporoči, da mama pač ne zna z njo, ker je tudi sama bila oddana v rejništvo.

Proti koncu minulega šolskega leta je v stanovanjski skupini s svojim vedenjem in ravnanjem vse bolj presegala meje in koncepte njihovega dela. Na skupnih timskih sestankih je izražala, da se zaveda, kje dela napake, in sklenili smo številne dogovore. Teh pa se nato ni držala in včasih je namenoma delala vse po svoje, povsem v nasprotju z dogovori ter splošnimi pravili v skupini. Vzporedno s tem sta tudi oče in babica vse bolj dvigovala roke nad njenim vedenjem in samovoljnimi izhodi v mesto. V letošnjem letu je ponovno vzpostavila stik z materjo in se z njo v zadnjem obdobju dobro razume, medtem ko se je sedaj oče povsem umaknil. Po odpustu iz stanovanjske skupine biva pri materi in tudi vikende in počitnice bo lahko preživljala pri njej.

Stanovanjska skupina je predlagala premestitev v VIZ Višnja Gora in dne ----- je bil opravljen ogled. Mld. je skupaj z mamo podala izjavo na zapisnik, v kateri je navedla, da se je po temeljitem razmisleku odločila, da z naslednjim šolskim letom nadaljuje šolanje in bivanje pri vas. Drugi letnik želi ponavljati redno, saj se ni odločila za opravljanje izpitov. Poleg dokončanja šole vidi smisel v premestitvi tudi v tem, da se bo odmaknila od neprimerne družbe v Ljubljani in dokazovanja na neustrezne načine.

S premestitvijo soglašata oba starša. Glede na njeno motiviranost za dokončanje šole in hkrati njene stiske, ki jih doživlja ob svojem odraščanju, menimo, da kljub bližajoči se polnoletnosti še vedno potrebuje strukturirano in stabilno okolje s strokovnim suportom, kot ga omogoča vaša inštitucija.

S prijaznimi pozdravi!

Strokovni delavec:
Ivan Petrič, dipl. soc. del.

Direktor:
Marjan Vončina, univ. dipl. soc.

Priložene fotokopije:

- poročilo o vključenosti v Šolo zdravega odraščanja,
- poročilo o vključitvi na Društvu UP,
- izpisek iz rojstne matične knjige,
- davčna številka,
- spričevalo uspešno zaključenega zadnjega razreda osnovne šole,
- spričevalo uspešno zaključenega 1. letnika srednje šole,
- obvestilo o uspehu v 2. letniku srednje šole,
- odločba o usmeritvi in
- mnenje komisije Zavoda za šolstvo.

PRILOGA C: Relevantne enote poročil z odprtim kodiranjem

K1: mladostnik, 18 let, št. spisa: 565-16/98-12, 30. 11. 1999

1. Mati je izjavila, da je vodljiv s strani družbe.
Vpliv družbe
2. in da je nekritičen do trenutnega načina življenja.
Nekritičnost
3. Oktobra je nastopil preobrat v njegovem obnašanju in vedenju. Starša razlogov za to ne poznata.
Neznani razlogi
4. Takrat je postal nedostopen, verbalno agresiven in nevodljiv.
Preobrat v vedenju
5. V drugem letniku je šolo obiskoval samo mesec dni, nakar se je izpisal.
Izpis iz šole
6. Opustil je tudi treninge hokeja, ki ga je treniral polnih pet let.
Prekinitev treningov
7. Porušen odnos med njim in ostalo družino je obstajal izključno na tej relaciji.
Porušeni odnosi
8. Sodelavec ga je obiskal tudi na domu, vendar zaradi fantovega odklanjanja, razgovori niso bili mogoči.
Odklanjanje sodelovanja
9. Fantu je Okrožno sodišče v Ljubljani izreklo NOSV.
Izrek NOSV
10. Kazniva dejanja so se stopnjevala.
Nova kazniva dejanja
11. Ker je obstajala možnost spremembe vzgojnega ukrepa, je postal zaskrbljen in sodelovanje z njegove strani se je okrepilo.
Navidezno sodelovanje
12. Po tem je imel še nekaj pripravljanih postopkov v teku in tako mu je sodišče izreklo vzgojni ukrep oddaje v prevzgojni dom.
Izrek PD Radeče

K2: Mladostnik, 14 let, št. spisa: 565-18/93-12, 10. 11. 2005

1. Junija 2004 smo z ODT prejeli obvestilo o kaznivem dejanju.
Kaznivo dejanje
2. S strani mame je bila izražena bojazen nad sinovim slabim učnim uspehom, neosvojenimi učnimi navadami
Slab učni uspeh
3. in druženjem z zanj neprimernimi vrstniki.
Neprimerni vrstniki
4. V sedmem razredu je bil učno neuspešen, zato ga je ponavljal.
Ponavljjanje razreda
5. Šola je videla eno in edino rešitev v izločitvi fanta iz dosedanjega šolskega okolja.
Izločitev šole
6. Živi z mamo in maminim možem.
Ne živi z očetom
7. Sta mnenja, da je vodljiv, in da si izbira zanj neprimerne vrstnike.
Vodijo ga vrstniki

K3: Mladostnica 16, let, št. spisa: 565-258/88-12, 4. 4. 2005

1. Zoper očima je bila podana kazenska ovadba, zaradi suma spolnega nadlegovanja.
Spolna zloraba
2. V letošnjem š. l ponovno obiskuje prvi letnik srednje šole.
Ponavlja 1. letnik
3. Neugodna družinska situacija je botrovala slabemu učnemu uspehu
Slab učni uspeh
4. in neopravičenim izostankom od pouka.
Izostanki od pouka
5. Živi z mamo in očimom v dvosobnem stanovanju.
Odsotnost očeta
6. Mlajši brat se nahaja na prestajanju zaporne kazni v Zaporih Celje.
Brat v zaporu
7. Razlog za neuspeh v srednji šoli je družinska situacija, vse bolj pogosto pitje očima,
Alkohol pri očimu
8. kateremu se občasno pridruži tudi mama.
Alkohol pri mami
9. Dekle je bilo vsakodnevno deležno pitju in nesoglasju staršev.
Nesoglasja staršev

R1: Mladostnik, 14 let, št. spisa: 1203-16/2014-29, 5. 3. 2014

1. Pogosto je izostajal od pouka, razlogi za odsotnost pa so bili zdravstveno stanje, oddaljenost od sedeža šole, težave s prevozom, slabo vreme ipd.
Izostanki od pouka
2. V letošnjem š.l. ponavlja 7. razred. Že takoj na začetku tega š.l. so se pojavile podobne težave z izostanki in pogostimi obiski zdravnika.
Ponavljajoči se izostanki
3. Težave naj bi izhajale iz okolja, v katerem živi skupaj z mamo, kjer pa nista bila nikoli dobro sprejeta.
Nesprejetost v okolju
4. Šola je med drugim takoj opazila veliko materialno stisko, ki posledično prehaja v izrazito revščino.
Revščina
5. Socialni delavki šole je zaupal, da ga je sram, ker nima veliko za obleči in da imajo doma zelo malo hrane.
Fantov sram
6. Starša sta se uradno razvezala, ko mu je bilo 4 leta.
Razveza staršev
7. Zaupan je bil v varstvo in vzgojo materi, stikov z očetom nima.
Nima stikov z očetom
8. Težave z obiskovanjem pouka
Neobiskovanje pouka
9. so se v bistvu pojavile na vseh šolah kamor se je prepisal.
Prepisi s šole na šolo
10. Zaradi prej omenjenih težav je ambulantno voden pri dr. Martinčičevi na PPO Pediatrične klinike v LJ.
Ambulantno na PPO PK

R2: Mladostnik, 14 let, št. spisa: 1203-65/2012-29, 27. 9. 2012

1. Z njim smo se prvič srečali marca letos, ko smo z njegove matične šole prejeli obvestilo o težavah s katerimi se srečujejo.

Težave v šoli

2. Že od sredine novembra 2011 ne obiskuje pouka.

Neobiskovanje pouka

3. Napoten je bil na Svetovalni center.

Vključitev v SC

4. Šola mu je omogočila, da zaradi njegove odsotnosti, pridobi ocene individualno, v prostorih svetovalne službe, vendar ni sodeloval.

Nesodelovanje s šolo

5. Na predlog šole je bil vključen v 14 dnevni program mladinskega zdravilišča na Rakitni.

Vključitev na Rakitno

6. Nato je sledil dogovor, da bo prihajal na ostala preverjanja znanja (pisno in ustno) v šolo, ki bodo potekala v prisotnosti učitelja, a brez sošolcev.

Prilagoditev šole

7. Razredničarka je poudarila, da so kljub sprejetemu sklepu, učitelji skeptični oz. ne odobravajo takšnega načina obiskovanja pouka v naslednjem š.l.

Nesodelovanje učiteljev

8. V začetku 9. razreda smo se zopet spopadli s stisko pri vstopu v šolo.

Ponovna stiska

9. Stisko glede težave ne verbalizira, kar je dodatna težava.

Ne verbalizira stiske

10. njegove sposobnosti so velike, motivacija pa majhna

Nemotiviran

11. V preteklosti se je ukvarjal z različnimi športi, zadaj ne več.

Opustil šport

R3: Mladostnik, 15 let, št. spisa: 1203-2/2015-29, 13. 1. 2015

1. Z njim smo se srečali na začetku tega š.l. na pobudo njegovega očeta, ki je izpostavil težjo vodljivost svojega sina na vzgojnem področju.

Očetova stiska

2. Doma večkrat ne upošteva dogovorov in se občasno vede sila neprimerno.

Neprimerno vedenje

3. Oče je izrazil resno zaskrbljenost povezano z okoljem, kjer družina živi

Neugodno okolje

4. in fantovo vključenost v družbo vrstnikov, ki zanj po njegovem mnenju nikakor ni primerna.

Neprimerni vrstniki

5. Sumi celo, da naj bi se že vključeval tudi v posle povezane s prodajo prepovedanih substanc.

Preprodaja drog

6. Oče še nekako obvladuje oba mladoletna sinova, z njegovim odhodom na prestajanje zaporne kazni, pa sta vso breme in skrb padla na mamo.

Oče v zapor

7. Ta pa v celoti ne zmore vzgojno poskrbeti za oba odraščajoča fanta.

Vzgojna nemoč mame

8. Starša sta oba brezposelna.

Brezposelnost staršev

9. V decembru 2012 je OŠ sporočila, da sta oba fanta v višji razred napredovala z vsak po eno negativno oceno.

Napredovanje z negativno oceno

10. Obema je bila dodeljena dodatna strokovna pomoč.

DSP

11. Šola je opozarjala na težave s pozornostjo in na učne težave.

Učne težave

12. Naslednje leto sta se prešolala na drugo šolo.

Prešolanje

R4: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 1204-38/2012-29, 17. 6. 2013

1. Okrožno sodišče mu je odredilo hišni pripor zaradi treh kaznivih dejanj ropa.

Hišni pripor

2. Ker ni upošteval omenjenih pravil je bil zanj odrejen pripor v Zaporih Ljubljana,

Pripor Povšetova

3. Senat mu je izrekel vzgojni ukrep NOSV z navodili obiskovati šolo, obiskovati vzgojno, psihološko ali drugo podobno posvetovalnico in udeležiti se programa socialnega treninga.

NOSV + navodila

4. Kazalo je na določen napredek, vendar je navodila vse preveč lahko jemal.

Neresen pristop

5. V letošnjem š.l. je bil ponovno vpisan v I. letnik srednje šole (pred tem je v obiskoval t.i. Euro šolo-zasebno gimnazijo ter na to tudi Ekonomsko šolo v Ljubljani, kjer pa ni bil uspešen).

Neuspešno srednje šolanje

6. Tako je bil na pobudo šole in tukajšnje službe v dogovoru z zavodom BOB vključen v PUM.

Vključitev v PUM

7. Na Okrožnem sodišču mu je bil izrečen vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod.

VU vzg. zavod

8. Oče je začel izražati nezadovoljstvo z delom strokovnih delavcev zavoda. Ob tem je skupaj s sinom, ki je med tem začel begati iz zavoda (nekajkrat ga je iz zavoda odpeljal tudi oče), izražal nezadovoljstvo glede šolskih obveznosti, ki jih zanj zavod ni uredil.

Vtikanje očeta v VU

9. Oče je ob tem tudi izjavil, da bo odslej sam poskrbel za sina in prek odvetnika na naslovno sodišče podal zahtevek za ustavitev vzgojnega ukrepa oddaje v vzgojni zavod.

Očetova pritožba

10. Sodišče je fantu izreklo najstrožji vzgojni ukrep – namestitve v prevzgojni dom Radeče.

VU PD Radeče

11. Ob tem priznava, da je razvajen.

Razvajen

12. V zadnjem času naj bi se fant po očetovih besedah, zadrževal v skupini tudi starejših fantov, ki naj bi mlajše vodili in zapeljevali v storitve kaznivih dejanj.

Neprimerna družba

13. Kljub temu, je razvidno, da sta starša večkrat ne kritična in pretirano zaščitniška do svojega sina.

Zaščitniška starša

14. Mama je za razmere krivila očeta, da le-ta ni zmožen ustrezno vzgojno poskrbeti za sina

Obtoževanje očeta

15. in da je občasno do njega tudi fizično nasilen.

Oče fizično nasilen

16. Starševska vzgoja ni enotna,

Neenotna vzgoja

17. krivdo za nastalo situacijo pa starša pripisujeta vsem inštitucijam, ki so v tem času obravnavale njunega sina.

Projiciranje krivde

18. Zaradi vedenjskih in čustvenih težav je bil mld. v preteklosti, še kot osnovnošolec voden tudi pri dr. Marnovi na Centru za otroško in mladostniško psihiatrijo.

Obravnava pri pedopsihiatrijni

19. Je bolj redkobeseden fant.

20. V prvih kontaktih je ne zaupljiv. Težje se izraža. **Redkobeseden**
21. Včasih je vzkipljiv, tudi žaljiv, vendar se je na to pripravljen opravičiti. **Nezaupljiv**
22. Ne upošteva avtoritete oz. ima z njo težave, **Vzkipljiv**
23. poleg tega pa je samovoljen do te mere, da pravila in dogovore kreira povsem po svoje in jih praviloma tako tudi interpretira. **Težave z avtoriteto**
24. Večkrat se zateka v laži. **Samovoljnost**
25. Posledic se povsem ne zaveda in večkrat za storjeno krivi druge oz. krivdo pripisuje raznim okoliščinam oz. le to minimalizira. **Laži**
26. Za svojo starost ima veliko število težjih kaznivih dejanj. **Nesprejemanje odgovornosti**
- Kazniva dejanja**

R5: Otrok, 13 let, št. spisa:1204-20/2012-29, 18. 4. 2012

1. Sin ne upošteva njune avtoritete, **Vzgojna nemoč**
2. pri šolskem delu je zelo popustil in je po njunem mnenju nezmožen opravljati šolske obveznosti. **Popustil v šoli**
3. Nekajkrat naj bi v tem obdobju grozil tudi s samomorom. **Grožnje s samomorom**
4. Staša sta posumila na jemanje droge, enako tudi šola. **Sum na droge**
5. Naj bi zapadel v slabo družbo, ki naj bi nanj negativno vplivala, **Slab vpliv družbe**
6. med drugim naj bi vplivala tudi na izostajanje od pouka. **Izostanki od pouka**
7. Na timskem sestanku je dr. Marnova, pri kateri je v obravnavi že 3. Leto, povedala, da so njegove grožnje s samomorom le sredstvo za doseganje moči nasproti staršema. **Manipuliranje s samomorom**
8. Šolska svetovalka pa je povedala, da je bil nekaj tednov nazaj zelo agresiven brez posebnega razloga. **Agresivnost**
9. Doda da je brez samokontrole in da se je vedenjsko povsem spremenil. **Vedenjsko spremenjen**
10. Učni uspeh mu je drastično padel in **Upad uspeha**
11. nabira si neopravičene ure. **Neopravičeni izostanki**
12. Do lani decembra je treniral nogomet. **Opustil šport**

R6: Otrok, 13 let, št. spisa: 1203-55/2014-29, 22. 7. 2014

1. V tem času se pri njem in starejši sestri pojavili daljši izostanki od pouka. **Izostanki od pouka**

2. Šola je poročal, da se zadržujeta na ulici in da nimata ustrezno strukturiranega prostega časa.
Zadrževanje na ulici
3. Zanj je mama povedala, da ima obdobja, ko jo resno skrbi, da mu vzgojno ne bo več kos.
Vzgojna nemoč
4. Zunanji vpliv družbe je že tako močan, da se boji, da bo druženje prešlo v kaj hujšega.
Vpliv družbe
5. Zaradi svoje naivnosti je pripravljen narediti vse.
Naivnost
6. Imela je informacije tudi o kajenju cigaret, eksperimentiranju s travo
Eksperimentiranje
7. ter spogledovanju s prekrški in celo s kaznivimi dejanji.
Spogledovanje s KD
8. Ne zanika pa tudi dejstva, da je že bil priča kakim prej navedenim dogodkom.
Priča KD
9. Mama je nezaposlena, občasno pa dela honorarno v romskem informacijskem centru v LJ.
Mamina nezaposlenost
10. Izven-zakonska skupnost z njegovim očetom je razpadla pred 7 leti.
Razpad skupnosti
11. Oče je v bistvu brezdomec, trenutno pa je na prestajanju zaporne kazni na Povšetovi.
Zapor očeta
12. Preživljajo se z maminimi občasnimi honorarji, otroškimi dodatki in denarno socialno pomočjo.
Skromni dohodki
13. Takrat je lahko tudi zelo odklonilen do svojih bližnjih in vzkipljiv.
Vzkipljivost
14. Trenutno nima nobenih izven-šolskih dejavnosti.
Nobenih aktivnosti
15. V preteklosti je nekaj let treniral nogomet, poskušal pa je tudi s treningi karateja.
Opustil šport

R7: Mladostnik, 16 let, št. spisa 1203- 68/2011-29, 18. 11. 2011

1. Glede storitve kaznivega dejanja kraje mu je za storjeno iskreno žal; dejanja se sramuje in ve, da ni ravnal prav.
Kaznivo dejanje
2. Mu pa sam postopek seveda predstavlja breme in bo gotovo »dobra šola« za v naprej.
Breme KD
3. V program »UVP – Cent'r Most« je bil napoten na predlog strokovne delavke iz oddelka varstva otrok in družine ter mamine želje.
Vključen na UVP
4. Opažajo pa, da je fant miren in tih oz. bolj introvertiran.
Introvertiranost
5. Prvotni srednješolski program ga kot tak ni preveč navduševal, zato je v tem š.l. ponovno dijak I. letnika.
Ponavljjanje letnika
6. Njegova starša ne živita skupaj.
Ločitev staršev
7. Posledično pa se čustvena stiska prenaša predvsem nanj,
Čustvena stiska
8. ki nikakor ne sprejema maminega novega partnerja.
Nesprejemanje »očima«
9. Oče je prizadet in zaskrbljen ter na nek način nastrojen do mame in njenega novega partnerja.
Očetova zamera
10. Ima tudi dovolj nenehnih obtoževanj s starani obeh staršev, zato si želi predvsem miru.

T1: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 565-57/2000-9, 5. 2. 2002

1. Starša sta se pred približno trinajstimi leti sporazumno razvezala
Sporazumna razveza
2. in se sporazumela, da sin ostane pri očetu.
Ostal pri očetu
3. Stiki so se ohranili ves čas.
Stiki ves čas
4. Oče si je po razvezi ustvaril novo družino.
Oče novo družino
5. Zaradi večjega števila neopravičenih ur in precej nezadostnih ocen je obstajala nevarnost, da bi moral osmi razred opravljati po izpitih.
Težave v 8. razredu
6. Starša sta se zavedala različnosti, ki jo kažeta v pristopu do otroka in nevarnosti, ki ob tovrstni vzgoji grozi.
Različna vzgoja
7. Mati je do njega imela zelo popustljivo vzgojo
Permisivna mati
8. in je ob vsakem stiku z njim svojo ljubezen do njega kazala z nakupom materialnih dobrin.
Materialno razvajanje
9. Po drugi strani je oče od njega pričakoval rezultate, moško držo, ki naj bi pomenila, da se o težavah odkrito pogovarja in sprejema odgovornosti za svoje odločitve.
Očetovska vzgoja
10. Želel si je bolj resen odnos do dela. S tem je bilo pogojeno tudi materialno nagrajevanje s strani očeta.
Očetove zahteve
11. Oče in mati sta sicer komunicirala, vendar se o sinu nista pogovarjala in dogovarjala, ker sta takoj prišla v konflikt.
Konfliktnost staršev
12. Tako se je zgodilo, da je bil on tisti, ki je samostojno odločal o tem, kdaj, koliko in s kom bo v stiku.
Samostojno odločanje
13. Na ta način se je oče počutil nemočnega in velikokrat zmanipuliranega,
Očetovi slabi občutki
14. mati pa ni videla v čem ima oče problem, saj je ona s svojo metodo dosegla tisto, kar si je želela.
Mamino nerazumevanje
15. V prvem letniku ni bil uspešen predvsem zaradi neopravičenih izostankov.
Neuspeh v 1. letniku
16. Istočasno so se pri njem začele kazati težave predvsem v obliki prometnih prekrškov in kaznivih dejanj.
Prestopanje zakonov
17. Odnos z očetom se je porušil do te mere, da ga sama nista znala razrešiti.
Porušen odnos z očetom
18. V letošnjem januarju smo bili obveščeni, da se nahaja v priporu zaradi suma storitve kaznivega dejanja prepovedanega prehoda državne meje.
Pripor
19. Okrožno sodišče mu je izreklo vzgojni ukrep- oddaja v vzgojni zavod.
VU VZ
20. Problematika drugim kaže na njegovo veliko čustveno prikrajšanost. Manjka mu pozitiven čustven kontakt z odraslimi.
Čustvena prikrajšanost

21. Med odraslimi nima nikogar, ki bi mu lahko zaupal, bil nanj navezan, bi ob njem doživljal potrebno sprejetost.

Nima zaupne osebe

T2: Mladostnik, 18 let, št. spisa: 565-68/00-9, 11. 11. 2009

1. Prvi letnik je moral prekiniti zaradi disciplinskih prekrškov. Pri pouku ni bil »resen«, motil je pouk, kregal se je s profesorji.

Motenje pouka

2. Nato se je vpisal v Srednjo šolo za gostinstvo in turizem, a so ga iz šole zaradi neupravičenih izostankov izključili.

Izključitev

3. Po podatkih je bilo vzgojno delovanje staršev strogo, s kaznovanjem,

Trda vzgoje

4. fant pa se ni počutil dovolj varnega in podprtega s strani staršev.

Pomanjkanje varnosti

5. Kar nekaj podatkov kaže na možnost, da je bil v otroštvu dinamičen, živahen in morebiti kar hiperaktiven otrok, ki bi v takratnem obdobju potreboval veliko potrpežljivosti in spodbud pri usmerjanju, potrjevanju in zdravem omejevanju.

Hiperaktiven

6. Vse kaže, da temu ni bilo tako in ob vstopu v adolescenco so se pričele kazati prve vedenjske težave

Vedenjske težave

7. in opozicionalnost do avtoritet.

Težave z avtoriteto

8. Do staršev ima visoka pričakovanja za izpolnitev materialnih želja.

Visoka pričakovanja

9. Primanjkuje socialnih veščin in neustrezno rešuje konfliktna situacije (večinoma agresivno ravnanje).

Agresivne reakcije

10. Intelktualno je ustrezno opremljen za nadaljnje izobraževanje, primanjkuje pa mu umirjenosti, motivacije, učnih navad in vztrajnosti pri doseganju ciljev.

Neopremljen za doseganje ciljev

11. Ob občutkih neuspešnosti, razdražljivosti ne najde pozitivnih načinov uveljavljanja.

Občutki neuspešnosti

12. V preteklosti je imel nekaj interesnih področji: branje knjig, rekreativni šport, vodil psa na sprehode.

Opustil aktivnosti

13. Zaradi kaznivega dejanja nasilja v družini (verbalno agresiven do mame, očeta in mlajšega brata)

Nasilje v družini

14. mu je bil na Okrožnem sodišču pred kratkim izrečen vzgojni ukrep – oddaja v stanovanjsko skupino.

VU SS

T3: Mladostnik, 16 let, št. spisa: 1203-84/2010-9, 5. 6. 2012

1. Izhaja iz družine razvezanih staršev. Ob razvezi je bil dodeljen v vzgojo in varstvo očetu.

Razveza

2. Mati se zanj se ni zanimala, je pa redno poravnavala finančne obveznosti.

Zapustitev mame

3. Ob tem je bil zelo prizadet, saj ga mati ni obiskovala, prav tako je on ni mogel obiskovati.

Prizadet

4. Iz dokumentacije je razvidno, da je bil v letu 2009 hospitaliziran na Pediatrični kliniki v Ljubljani, oddelek pedo-psihiatrije.

Hospitalizacija na PP

5. V septembru 2009 je bil v sporazumu z njegovimi starši nameščen v zgoraj navedeni vzgojni izobraževalni zavod,

Namestitev v VZ Smlednik

6. kjer je pričel ponovno obiskovati 7. razred.

Ponavljjanje razreda

7. Popravni izpit je uspešno opravil že v junijskem roku, ter tako uspešno zaključil svojo osnovnošolsko obveznost.

Popravni izpit

8. Je odraščajoči fant, introvertirane narave,

Introvertiran

9. težko vzdrži očen kontakt, pri komunikaciji z očmi bega vsenaokrog, njegova hrbtenična usločenost in spakovanje pri obrazni mimiki nakazujeta velik manko pozitivnih izkušenj o samem sebi, sprejemanje sebe in prisotnost pozitivne samopodobe.

Slaba samopodoba

10. Več težav se poraja zaradi njegove notranje nemirnosti in popuščanja samokontrole.

Šibka samokontrola

11. Večinoma je precej nemiren, se težko umiri.

Nemiren

T4: Mladostnica, 14 let, št. spisa: 1203-5/2013-9, 28. 1. 2013

1. Ima odločbo učenke s posebnimi potrebami in 3 ure individualne učne pomoči, katero obiskuje v primeru učnih težav.

3 ure DSP

2. Po podatkih s katerimi razpolagamo, mati zanjo ni nikoli urejala očetovstva.

Neurejeno očetovstvo

3. Njena mati si je kmalu po njenem rojstvu našla starejšega partnerja.

Novi partner

4. Selili so se iz enega v drugo podnajemniško stanovanje.

Pogoste selitve

5. Center za socialno delo je ugotovil, da materin partner mladostnice ne sprejema,

Nesprejetost pri očimu

6. pri tem je šlo tudi za sum nasilja nad deklico z njegove strani.

Sum nasilja očima

7. Pri starosti treh let je bila nameščena v rejništvo k babici.

Rejništvo babice

8. Babica je skrbna, vendar se je izkazalo, da z odraščanjem vnukinje postaja v odnosu do nje vzgojno nemočna in ji ne zna in ne zmore postavljati mej.

Vzgojna nemoč babice

9. Mld. babice ne upošteva, ji ne pove kam gre, opušča šolske obveznosti, pri vsakodnevnih opravilih ne pomaga, ne pospravlja za seboj ...

Neupoštevanje babice

10. Doma nima jasne strukture preko katere bi lahko spoznala svoje obveznosti in dolžnosti.

Nejasna struktura

11. Z njima živi tudi nje stric (star 40 let), ki s svojim pogostokrat neprimernim pristopom družinske odnose še zaplete.

Neprimerni pristopi strica

12. Odnos je bolj prijateljske narave kot odnos matere do hčere. Mati na hčerko nima vzgojnega vpliva, ker ga ne zmore.

Vzgojna nemoč mame

T5: Mladostnik, 15 let, št. spisa: 565-41/2002-9, 23. 11. 2005

1. S strani ODT smo bili obveščeni, da je kot otrok osumljen storitve kaznivega dejanja poškodovanja tuje stvari.
KD otroka
2. V začetku letošnjega novembra se je mama zglasila pri nas in povedala, da so s sinom nastale resnejše vzgojne težave,
Vzgojne težave
3. ter da bi se ga zaradi stopnjujočih težav, namestilo v strokovno organizirano okolje.
Želja po namestitvi
4. Povedala je, da so težave pri njem opazne že od prvega razreda dalje, težave, predvsem v smislu nemirnosti
Nemirnost od 1. r.
5. in težavah pri vzpostavitvi stikov s sovrstniki pa so bile opazne že v času, ko je obiskoval vrtec.
Težave pri stikih z vrtniki
6. Približno pet let je jemal ritalin, ob koncu lanskega šolskega leta pa ga je pričel odklanjati, na kar ga ni več jemal.
Prekinitev jemanja zdravil
7. Po navedbi matere naj bi bil pri njem ugotovljen hiperkinetični sindrom ter
Hiperaktiven
8. težave pri branju in pisanju (disleksija).
Disleksija
9. Ves čas OŠ naj bi bil deležen dodatne strokovne pomoči.
Dodatna strokovna pomoč
10. Odobrili so jo zaradi specifičnih učnih težav in motnje koncentracije.
Motnje koncentracije
11. Iz sedmega v osmi razred je napredoval z enim negativno ocenjenim predmetom,
Napredovanje z negativno oceno
12. v osmem razredu, že ob prvem ocenjevalnem obdobju je kljub pomoči, stalnimi razgovori s starši in učitelji močno popustil na učnem področju, njegovo vedenje pa se je izrazito poslabšalo.
Neuspešna pomoč v 8. r.
13. Nato se je s soglasjem staršev prešolan na osnovno šolo pri Mladinskem domu Nove Jarše.
Prešolanje na OŠ MDJ
14. Mama je povedala, da osmega razreda njen sin ni uspešno izdelal.
Neuspeh v 8. r.
15. V letošnjem septembru se je vključil v Produkcijško šolo pri Mladinskem domu Jarše,
Vključitev v PŠ MDJ
16. kjer pa ocenjujejo, da poskusne dobe ne bo uspešno opravil in razmišljajo o izključitvi. Kot razlog za to navajajo njegovo verbalno agresivnost v smislu grožnje po maščevanju,
Verbalno nasilje
17. provokativno vedenje, neizpolnjevanje obveznosti.
Provokativno vedenje
18. V zadnjem času so se pri fantu začele izražati vzgojne težave, katerim starša nista več kos. Po njuni izjavi ne spoštuje dogovorov glede prihodov domov,
Vzgojna nemoč staršev
19. išče neprimerno družbo s katero prijaha v težave,
Neprimerna družba
20. v preteklem mesecu naj bi bil udeležen oz. storil dve kaznivi dejanji (tatvina ter nasilništvo).
2 kaznivi dejanji

T6: Mladostnik, 18 let, št. spisa: 565-146/83-9, 19. 11. 2007

1. Mladostnik je rojen izven zakonske zveze. Oče ima svojo družino in živi drugje. Stiki z očetom potekajo redno.
Oče živi drugje
2. Starša delujeta skrbno, poizkušala sta vzgojno vplivati na sina, vendar se je izkazalo, da težje prenaša njuno zaskrbljenost in nasvete.
Dobri nameni
3. Prav tako ne prenaša prisile in omejevanja lastne svobode.
Alergija na omejitve
4. Opisujeta ga kot živahnega, hitro vzkipljivega,
Vzkipljiv
5. inteligentnega in precej naivnega mladostnika.
Intelligenten in naiven
6. Daje vtis, da ima starša rad, vendar ne zmore vzpostaviti z njima odnosa, ki bi temeljil na zaupanju, spoštovanju in držanju dogovorov.
Ni zaupanja
7. S polbratom se že dlje časa ne razumeta, zaradi spora med njima (z nožem naj bi grozil polbratu in ga poskušal napasti) je posredovala tudi že policija.
Resen konflikt
8. S strani policije je bilo ugotovljeno, da je psihično zelo nestabilen
Psihično nestabilen
9. in da lahko v času razburjenosti poškoduje samega sebe oziroma napade koga drugega.
Nevaren zase in za druge
10. Letnika ni zaključil, ker še ni opravil vseh obveznosti za prakso ter zaključnih izpitov.
Težave z zaključkom letnika
11. Prosti čas je preživel neorganizirano, predvsem se je družil s starejšimi, vedenjsko težavnejšimi mladostniki. Starša njegove družbe nista odobraval.
Neprimerna družba
12. Na tuk. centru smo se z njim srečali prvič v novembru 2005 v zvezi s pripravljalnimi postopkom zaradi suma storitve kaznivega dejanja rop in odvzema motornega vozila.
Kaznivo dejanje
13. V začetku leta 2006 pa smo s strani sodnice za prekrške prejeli obvestilo, da so policijske postaje proti njemu v letu 2005 podale pet obdolžilnih predlogov zaradi več cestno prometnih predpisov in posesti droge -konoplje.
5 prekrškov
14. V lanskem letu mu je bil na Okrožnem sodišču v Ljubljani izrečen vzgojni ukrep- nadzorstvo organa socialnega varstva.
VU NOSV
15. Pogovorom se je izogibal, postajal nedosegljiv in ter odklanjal nadaljnje sodelovanje.
Slabo sodeloval
16. Nato je bil osumljen storitve nadaljevanega kaznivega dejanja velike tatvine v sotorilstvu (s polnoletnim) po izreku vzgojnega ukrepa nadzorstva organa socialnega varstva.
KD po izreku NOSV
17. V začetku julija letos smo bili obveščeni, da je zoper njega odrejen hišni pripor zaradi suma storitve kaznivega dejanja neupravičene proizvodnje in prometa z drogami.
Hišni pripor
18. Ker naj bi kršil določila hišnega pripora mu je bil nato odrejen pripor v Zaporih Ljubljana.
Pripor Povšetova

T7: Mladostnik, 15 let, št. spisa: 565-49/2002-9, 6. 1. 2010

1. Mld. je rojen izven zakona in živi skupaj s svojo mamo in starimi starši v njihovem lastniškem dvosobnem stanovanju.
Živi z mamo
2. Stiki med mld. in njegovim očetom potekajo.
Stiki
3. Oče je zaradi narave svojega dela od doma veliko odsoten, po njegovi izjavi pa se ne čuti dovolj vzgojno močnega, da bi za sina prevzel popolno varstvo in oskrbo.
Oče nemočen
4. Intenzivneje sodelujemo z njim in njegovimi starši, predvsem z mamo, od začetka letošnjega šolskega leta, predvsem zaradi stopnjujočih vzgojnih težav
Vzgojne težave
5. in težav glede njegovega šolskega dela in odnosa do-le tega.
Odnos do šole
6. Mati pove, da je njen sin zelo naiven, sugestibilen s strani sovrstnikov ter
Sugestibilen
7. da ne upošteva njenih zahtev oz. dogovorov.
Je ne upošteva
8. Pove, da se ji sin pogosto zlaže, veliko dejstev doma prikrije, obenem je tudi začel od doma odnašati stvari oz. predmete ter od doma izostajati tudi ponoči.
Samosvoje vedenje
9. Skrbi jo družba s katero se sin druží.
Skrb zbujajoča družba
10. Ob vzgojni nemoči in zaskrbljenosti staršev v odnosu do sina, je bilo opaziti, da sta starša vsekakor pripravljena na sodelovanje s tuk. službo tudi vnaprej.
Vzgojna nemoč
11. Mld. je bila v času obiskovanja osnovne šole priznana pravica do dveh ur individualne dodatne pomoči zaradi učnih primanjkljajev.
2 uri DSP
12. Trenutna situacija glede šole je zaskrbljujoča zaradi neopravičenih izostankov
Izostanki
13. in njegove šibke zainteresiranosti za šolsko delo.
Nezainteresiran

T8: Mladostnica, 17 let, št. spisa: 1203-43/2011-9, 16. 8. 2011

1. Mld. živi v skupnem gospodinjstvu z očetom in tremi sorojenci.
Živi z očetom
2. Mld. in njena sestra sta iz Kosovega prišli v Slovenijo v septembru 2010.
Prišla v Slovenijo 2010
3. Socialno- ekonomski status družine je nizek, saj se preživlja iz dohodka očeta in otroških dodatkov.
Nizki dohodki
4. Oče je tudi edini zaposleni v družini.
Oče edini zaposlen
5. Mati se z najmlajšim otrokom (11 let) nahaja na Kosovem.
Mati na Kosovu
6. Družinski člani živijo v manjšem najemniškem stanovanju, katere najemnina in tekoči stroški znašajo celotno očetovo plačo.
Plača za najemnino
7. Sredstva s katerimi se družina pravzaprav preživlja so zgolj otroški dodatki.
Otroški dodatek za preživljanje

8. Tekom obravnave je bilo zaznati, da mld. nima ustreznih pogojev za učenje v domačem okolju.

Ni ustreznih pogojev

9. V družini je prevzela glavnino gospodinjske skrbi za vse člane družine.

Prevzemanje gospodinjstva

10. Za učenje ji ostajalo bolj malo časa.

Ni časa za učenje

11. Prvega letnika ni uspešno opravila in ga bo v šolskem letu 2011/12 ponavljala.

Ponavljanje letnika

S1: Otrok, 10 let, št. spisa: 1203-25/2013-05, 24. 6. 2013

1. V času skupnega življenja in po razpadu je med staršema zaradi nerazrešenih vprašanj prihajalo do prepиров

Prepiri

2. in tudi do fizičnega nasilja s strani očeta.

Oče nasilen

3. Vsebina enega dela obravnave se je nanašala na urejanje statusnih razmerij po razpadu IZS, drugi del pa na pomoč pri reševanju njegovih težav tako na šolskem,

Razpad IZS

4. kot na vedenjskem področju.

Težave z vedenjem

5. Z očetom ima stike predvsem preko telefona.

Tel. stiki z očetom

6. Mati je vložila tožbo za ureditev preživnine.

Tožba za preživnino

7. Otrok, njegova mati in mlajša sestra živijo skupaj z babico v precej majhni garsonjeri, kjer on nima svojega prostora za šolsko delo.

Prostorska stiska

8. Med njimi pogosteje prihaja tudi do nesoglasij.

Nesoglasja

9. S šolo, nami in vsem za sina pomembnimi institucijami mama v okviru svojim zmožnosti redno in aktivno sodeluje. Pove pa, da mu pri šolskem delu sama ne more in ne zna pomagati.

Skrbna, a nemočna

10. Sama je obiskovala osnovno šolo s prilagojenim programom, bila vključena tudi v njihov dom.

Mama OŠ PP

11. in večkrat pove, da sin že pri tej starosti, kar se tiče šolskega dela, več ve kot pa ona sama.

Sin ve več kot ona

12. Iz razgovorov ter na podlagi informacij, ki smo jih prejeli, je prepoznati, da sta vlogi starš – otrok pogostokrat zamenjani.

Zamenjane vloge

13. Letošnje šolsko leto zaključil 4. razred z eno negativno oceno in sicer pri angleškem jeziku, vendar se je učiteljski zbor odločil, da napreduje v 5. razred.

Napredovanje z negativno oceno

14. Je že bil predstavljen na Komisiji za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami. Izdelano je bilo že strokovno mnenje, odločbe še mama in šola niso prejeli.

Posebne potrebe

15. Ko smo jeseni 2012 stopili v stik z matično šolo, smo poleg informacij, da ima velike vrzeli v znanju kar se odraža na slabem učnem uspehu,

Vrzeli v znanju

16. prejeli tudi informacije o posameznih pojavih zanemarjanja mladoletne osebe s strani zakonitih zastopnikov. Fant je v šolo prihajal neumit, v istih oblačilih,

Znaki zanemarjanja

17. zato se ga je zaradi neprijetnega vonja izogibala večina sošolcev.

Izogibanje sošolcev

18. Prav tako je imel pogostokrat neustrezno pripravljeno šolsko torbo, manjkale so mu šolske potrebščine, med poukom je bil zaspan in utrujen.

Nepripravljen za pouk

19. O vsem smo spregovorili z mamo, ki je povedala, da je ne uboga.

Vzgojna nemoč mame

20. Zaradi primanjkljajev, ki jih ima, ga je pri šolskem delu potrebno ves čas vzpodbujati, mu pomagati organizirati obveznosti, saj tega sam ne zna in še ne zmore.

Podpora pri šolskem delu

21. Odnos do osebne higiene še nima v celoti osvojen,

Odnos do higiene

22. prav tako je neopremljen z veččinami pospravljanja in skrbi za lastne šolske potrebščine.

Nesamostojen

S2: Otrok, 12 let, št. spisa: 1203-34/2008-05, 23. 7. 2008

1. 2007 smo strani OŠ dobili prva obvestila o sumu zanemarjanja obeh deklic.

Obvestilo o zanemarjanju

2. S strani ZD Moste smo bili obveščeni, da mati pije alkoholne pijače,

Mati + alkohol

3. kar v kombinaciji z njenimi zdravili

Mati + zdravila

4. zmanjšuje njeno sposobnost v vsakodnevni skrbi za hčerki.

Zmanjšana skrb

5. Glede lastnih težav z AL je bila mati brez pravega uvida,

Nima uvida

6. zato smo na podlagi te inf. sprožili ugotovitveni postopek ogroženosti mld. oseb po 120. čl. ZZZDR (odvzem otroka).

Postopek odvzema

7. Na splošno pri delu z družino na strani matere opažamo velike strahove, napačna prepričanja ter močno željo pritegovanja deklic k sebi.

Psihično neurejena

8. Oče, na katerega sta deklici navezani, se zaradi specifične družinske dinamike iz družine umika in išče izgovor v delu.

Odsotnost očeta

9. Potrebuje veliko pomoči pri učenju, stalnih vzpodbud s strani odraslih, kar ji ne mama ne oče ne moreta in ne znata nuditi.

Nezmožnost staršev

10. Odnos do osebne higiene nima osvojen, prav tako je neopremljena z veččinami pospravljanja in skrbi za lastne potrebščine.

Nesamostojna

S3: Otrok, 11 let, št. spisa: 565-124/70-05, 28. 4. 2007

1. Starša sta živela v IZS, po razpadu le-te pa se je mati z otrokoma preselila v nujne bivalne prostore Stanovanjskega podjetja Ljubljana, kjer še sedaj živijo.

Razpad IZS

2. Zaradi nasilništva nad izvenzakonsko partnerico in nad otrokoma je oče pogojno obsojen na dobo štirih let.

Nasilje očeta

3. Z očetom ima občasne stike, v zadnjem času so intenzivnejši.

- Stiki z očetom**
4. Že od samega začetka je odklanjala šolo.
- Odklanjanje šole**
5. Ko smo vstopili v kontakt s šolo smo dobili inf., da je med poukom odsotna, slabše motivirana za šolsko delo.
- Nemotivirana za šolo**
6. Že v tem času je mama pripovedovala o njenih težavah pred spanjem (jok, zavzemanje embrionalnega položaja, pogosto pa kričanje, zmerjanje /predvsem mame/).
- Težave pred spanjem**
7. Opazno je tudi njeno odklanjanje hrane (izmišljanje raznih izgovorov, da ne gre na šolsko kosilo, nikoli ni lačna,..)
- Odklanjanje hrane**
8. in umikanje v bolezen (razne slabosti, glavoboli, bolečine v trebuhu, sledil je zlom gležnja, nateg mišice na nogi,..)
- Umikanje v bolezen**
9. ter opazen regres v odnosu do osebne higiene (ne glede na naša sporočila in zahteve mame se tudi po dva tedna ne umije).
- Regres higiene**
10. Opazili smo, da pri njej »čudežno« prenehajo bolečine, ko mine nevarnost za šolo (po 12. uri), večino popoldnevov je preživela s prijateljico na dvorišču.
- Izogibanje šoli**
11. V zadnjem tednu smo vsako jutro prišli na dom z namenom Sabini olajšati vstop v šolo, vendar je bila v hudi stiski, kar se je izražalo na različne načine: čustvene težave (agresivno in destruktivno čustvovanje, pretirano impulzivna, nizka samopodoba in zelo nizek občutek varnosti – povečan občutek ogroženosti, zaradi česar se neprestano brani,
- Čustvene težave**
12. nasilno vedenje (verbalno in fizično nasilna do mame),
- Nasilno vedenje**
13. regresija (jok, zavzemanje embrionalnega položaja, pokrivanje čez glavo z odejo ali brisačko)
- Regresija**
14. avtoagresivno vedenje (močno se je večkrat udarila s pestjo po glavi, zaletavala se je z glavo ob steno).
- Avtoagresivno vedenje**
15. Opozorili bi še na zabrisane vloge v družini – pogosto se ne ve kdo je starš in kdo otrok.
- Zabrisane vloge**

S4: Mladostnik, 16 let, št. spisa: 1203-52/2014-05, 20. 6. 2014

1. Zoper mladoletnika je bil zaradi suma storitve k.d. ropa v sosterilstvu s starši, uveden pripravljalni postopek.
- Rop s starši**
2. Mladoletnik je bil v času trajanja pripravljalnega postopka nameščen v Vzgojno izobraževalni zavod Slivnica,
- Med PP v Slivnici**
3. nato pa mu je bil s sklepom Okrožnega sodišča v Mariboru izrečen vzgojni ukrep oddaja v Vzgojno izobraževalni zavod Smlednik.
- Izrečen VU VIZ**
4. Podatek katerega smo pridobili s strani ZPKZ Maribor je, da je bil njegov oče dne 27.12.2013 predčasno odpuščen s prestajanja zaporne kazni v ZPKZ Maribor.
- Oče odpuščen iz zavora**
5. S podatkom kje oče živi oziroma kje se nahaja, ne razpolagamo.
- Oče neznanega bivališča**
6. Mama je stalno prijavljena na naslovu CSD LJ Moste Polje.

Mama prijavljena na CSD

7. Mama je prestajala zaporno kazen v ZPKZ Ig,
Mama zaprta
8. od koder je bila zaradi vzornega vedenja in rednega in odgovornega dela v zavodu predčasno odpuščena.
Vzorno vedenje
9. Od 11.9.2012 je fant nameščen v Vzgojno izobraževalni zavod Smlednik. Uspešno je končal 9. razred njihove interne šole.
Zaključil 9. r. v VIZ
10. V povezavi z razpadom IZS njegovih staršev se je odločil, da želi biti zaupan v varstvo in vzgojo mami, z očetom pa bi želel imeti redne stike.
Želi biti pri mami
11. Seznanjeni smo, da z očetom nima stikov.
Oče odsoten
12. Oče je dober mesec po odpustu fizično napadel mamo, ki je njegovo nasilno vedenje prijavila policiji.
Oče napade mamo
13. Po tem dogodku je oče izginil neznano kam.
Oče izgine
14. Z nami sta stara starša redno in korektno sodelovala, prav tako z VIZ Smlednik.
Sodelujoča stara starša
15. Glede na življenjsko situacijo v kateri se je znašel, se je pri njem intenzivirala čustvena in vedenjska težavnost (predvsem takrat, ko je bil v VZ Slivnica).
Čustva in vedenje
16. Odsotnost matere je težje sprejemal.
Pogrešal mamo
17. Ocenjujemo, da mama z nami redno in aktivno sodeluje, prav tako tudi z VIZ Smlednik.
Sodelujoča mati
18. Ima angažiran pristop pri vzgoji in skrbi mld. sina.
Angažirana pri vzgoji
19. Sprejela je ponudbo svojih staršev, da dokler si ne uredi življenja, da živi s sinom v njenem stanovanju v Ljubljani.
Stanovanje starih staršev
20. Aktivno je pristopila tudi pri reševanju svoje nezaposlenosti in si že pred novim letom našla zaposlitev v gostinskem lokalu.
Aktivno nad brezposelnost
21. Na podlagi zaključnega timskega sestanka v VIZ Smlednik se je odločil, da želi še nadaljevati z bivanjem v SS Ježek.
Odločitev za SS

S5: Brat in sestra, 11 let oba, št. spisa: 1203-62/2008-05, 10. 11. 2008

1. Mama je zaradi težav v duševnem zdravju že približno štiri leta invalidsko upokojena.
Težave z duševnim zdravjem
2. Z očetom otroka nista nikoli imela stikov.
Odsotni oče
3. V času njene nosečnosti je zaprosila za bivanje v Materinskem domu v Ljubljani.
Bivanje v materinskem domu
4. V tem času je namreč izgubila svoje bivališče, domnevni oče otrok pa ni želel prevzeti starševske vloge.
Neodgovorni oče
5. Poročila iz tistega časa navajajo, da je ob rojstvu dvojčkov kazala šibko motivacijo za materinstvo in pomanjkljivo občutljivost za potrebe otrok, še posebno do sina Luke.
Šibko materinstvo

6. Otroka sta bila sprejeta v vrtec, kjer so opažali, da sta slabše negovana in da mati nima osvojenih osnovnih higienskih navad.

Slaba higiena

7. Iz vrtca katerega obiskujeta otroka sporočajo, da mati prihaja po otroka pogostokrat v opitem stanju.

Opitost mame

8. Izvajalec programa psihosocialne pomoči vsak četrtek popoldan obiskuje družino. Ves čas so omenjene težave z alkoholom, razpuščena vzgoja, čustvena neodzivnost na potrebe otrok.

Opazanja izvajalca PSP

9. Otroka obiskujeta osnovno šolo, učno sta uspešna, včasih skupaj vzgojno težavna, zato šola sprva razmišlja o ločitvi po razredih.

Vzgojno težavna

10. Šola poroča o jutranjem zamujanju (gledanje televizije pozno v noč) in o slabi higieni obeh otrok.

Zamujanje, higiena

11. Seznanjeni pa smo tudi, da mati redno obiskuje govorilne ure ter upošteva, seveda v okviru svojih zmožnosti, navodila učiteljev.

Sodeluje s šolo

12. 2008 smo s strani Kriznega centra za mlade v Ljubljani dobili obvestilo, da se je njim ponovno zatekel sin, dan kasneje tudi hčerka.

Zatečeta se v KCM

13. Oba sta navajala, da mama preveč pije,

Mama pije

14. moti ju tudi prisotnost maminega prijatelja v njihovem stanovanju.

Partner moti

15. V razgovoru sta povedala, da pod takšnimi pogoji ne želita bivati doma, zato smo skupaj iskali načine reševanja težav in jima med drugim (rejništvo, zavod) podali tudi inf. o vašem domu.

Iskanje rešitve

16. Oba se strinjata z namestitvijo, bila sta tudi že pri vas na ogledu,

Privolitev v namestitev

17. Z namestitvijo se strinja tudi mama, sprejela pa je tudi njuno zahtevo, da si uredi življenje in svojo odvisnost od alkohola.

Privolitev v urejanje

S6: Mladostnica, 14 let, št. spisa: 1203-10/2014, 24. 2. 2014

1. S strani OŠ smo bili dne seznanjeni, da so prejeli od učenke prijavo suma storitve kaznivega dejanja spolnega nasilja. V prijavi je mld. navedla inf., da je žrtev spolne zlorabe s strani svojega posvojitelja.

Spolna zloraba

2. Deklico smo s soglasjem matere namestili v Krizni center za mlade v Ljubljani in izdali začasno odločbo o odvzemu.

KCM + odvzem

3. Po podatkih s katerimi razpolagamo, gospod ni biološki oče mladoletne, je pa s sklenitvijo zakonske zveze podal priznanje očetovstva.

Ni biološki oče

4. Deklica je od prijave nameščena v KCM. V razgovoru je povedala, da se glede na razmere dobro počuti in da se ne želi vrniti domov, saj se zaradi zadnjih dveh let ponavljajočih vsakotedenskih spolnih zlorab s strani očeta želi umakniti od družine na varno.

Želja po umiku

5. Prav tako je podala pisno izjavo, v kateri je navedla, da pritiski s strani staršev in strica, ki ne upoštevajo navodil vseh vključenih v institucijo, povzročajo pri njej hudo stisko.

Pritiski staršev idr.

6. Izjavila je, da se strinja z namestitvijo v Mladinski dom, prav tako s spremembo osnovne šole.

Soglasje za namestitvev

7. Strokovni delavci KCM-ja in tuk. centra na podlagi razgovorov z njo prepoznajo, da je bistveno bolj odrasla od svoje generacije, da je občutljiva in skrbna v odnosu do ostalih.

Bolj odrasla

S7: Mladostnica, 16 let, št. spisa: 565-121/95-05, 5. 3. 2007

1. Mladostnica z očetom ni nikoli živela, rojena je bila izven zakona.

Nikoli živela z očetom

2. Lansko leto je oče podal zahtevek po urejanju stikov, od letošnjega leta imata občasne stike.

Občasni stiki z očetom

3. Sodelovanje z mamo sega na tuk. centru daleč nazaj, ko je bila hospitalizirana zaradi težav v duševnem zdravju

Mamine težave v DZ

4. in je bilo potrebno mld. namestiti v rejniško družino.

Oddaja v rejo

5. Kasneje se je rejništvo z materino odpustitvijo iz psihiatrične bolnice prekinilo in obe sta zaživeli skupaj.

Prekinitev rejništva

6. Mld. je bila pred letom 2001 vključena v obravnavo v Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in starše v Ljubljani.

Do 2001 vključitev v SC

7. Obravnava je potekala zaradi ogroženosti mld., ki je bila posledica materine psihiatrične diagnoze in s tem vedenja.

Diagnoza matere

8. Gospa je zaradi bolezni s težavo skrbela za gospodinjstvo in vzgajala mladostnico.

Težave zaradi bolezni

9. Tuk. center je družino spremljal z rednimi obiski in obravnavo na domu, Svetovalni center pa z vključitvijo prostovoljca. Sprejemanje tovrstne pomoči je bilo velikokrat odvisno tudi od materinega psihičnega stanja.

Nestabilno sodelovanje

10. Ob poslabšanju bolezni je bila gospa zelo konfliktna v vedenju in je pogosto prekinila sodelovanje.

Konfliktnost in nesodelovanje

11. V času od maja leta 2002 do sredine leta 2003 se tuk. center preko PDZD ni vključeval, saj je gospa zavračalo vsakršno pomoč oz. sodelovanje.

Zavračanje pomoči CSD

12. Sodelovanje se je zopet pričelo na povabilo OŠ, v katero je bila mld. vključena, predvsem zaradi njene vedenjske problematike.

Vedenje v OŠ

13. Gospa kmalu zatem odpove sodelovanje s prostovoljko in tudi sodelovanje s strokovnim delavcem je oteženo, predvsem zaradi pogostih nihanj v njeni duševni stabilnosti.

Mamina nihanja

14. Problematika v družini je vezana predvsem na razreševanje in urejanje pretirano simbiotskega odnosa med materjo in hčerko, ter posesivnega odnosa matere do mld.

Simbioza in posesivnost

15. Pri mld. je bilo to vidno predvsem v tem, da je čedalje bolj bežala od doma in matere,

Pogosti begi

16. da se ni držala dogovorov in ni spoštovala nobenih okvirjev, ki jih je postavi mama ali kdor koli drug.

Nespoštovanje meja

17. Opazno je bilo tudi, da je izgubljala stik s tem, kaj je zanjo vredno, dobro in realno.

Izgubljanje stika

18. Mati ji pri vsem tem ni zmoгла postavljati mej in zdravih vzgojnih okvirjev.

19. Vzgoja je temeljila predvsem na psihičnem nasilju in manipulacijah ter izsiljevanju.
Vzgojna nemoč
20. Nema lokrat je mati poskušala vzpostaviti kontrolo nad svojo hčerko tudi s fizičnem nasiljem.
Psihično nasilje
21. Njun odnos je tako nihjal iz ene skrajnosti v drugo. V trenutki sta si izkazovali pretirano brezpogojno ljubezen in navezanost (carljanje, poljubljanje, objemanje,..), v naslednjem trenutku pa je izbruhnil konflikt in izkazovanje sovraštva in nasilja (druga drugo pljuvata, se prerivata, grozita s samomorom,..).
Fizično nasilje
22. Novembra 2004 je bila nameščena v Mladinski dom in nato marca 2005 na lastno željo in zahtevo mame iz doma odpuščena.
Nihanja v odnosu
23. Januarja 2006 smo jo namestili v SS Črnava. Mld. je z dobrim uspehom končala 9. razred
5 mesecev v MD
24. in se vpisala v prvi letnik Srednje šole za gostinstvo in turizem v Ljubljani, smer turistični tehnik.
Uspešno v Črnavi
25. V avgustu je zaradi težav z odvisnostjo od trdih drog prišlo do vključitve na DTO.
Vpis na sr. gostinsko
26. Zanj je bila že dogovorjena namestitev v SS Črnuška Gmajna. V SS je bivala teden dni, zaradi nesoglasij, nespoštovanja pravil (ne-obiskovanje pouka, manipulacija,..) je po tednu dni zaključila z bivanjem pri njih.
Vključitev na DTO
27. 25.10.2006 je bila ponovno vključena na DTO, program je po treh tednih na lastno željo zapustila.
1 teden v SS ČG
28. Od meseca decembra je ponovno vključena v program (glej poročilo) in ga uspešno zaključuje 20.3.2007.
Ponovna vključitev DTO
29. Realno ocenjuje, da bi bivanje doma bilo zanj preveč ogrožajoče zato
Ponovna vključitev DTO
30. želi nadaljevati takoj po zaključku zdravljenja z bivanjem v SS.
Doma ogrožajoče
Odločitev za SS

S8: Mladostnik, 18 let, št. spisa: 565-73/2006-05, 5. 10. 2011

1. Mladostniku je sodišče na obravnavi dne 26.1.2011 izreklo vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod.
VU vzgojni zavod
2. Zaradi neprilagojenosti, nespoštovanja pravil je ZVI podal predlog za spremembo ukrepa,
Nepripravo vedenje v ZVI
3. katerega je Okrožno sodišče na glavni obravnavi dne 15.6.2011 potrdilo in mu nadomestilo z vzgojnim ukrepom oddaje v Prevzgojni dom Radeče.
VU PD Radeče
4. Mld. nima zaključenih vseh pripravljalnih postopkov na Okrožnem sodišču v Ljubljani.
Več postopkov na OS
5. Na Okrajnem sodišču mu je sodnica februarja 2010 zaradi prekrškov zoper javni red in mir ter zaradi proizvodnje in prometa s prepovedanimi drogami izrekla vzgojni ukrep NOSV,
VU sodnika za prekrške
6. (zaradi njegove nepripravljenosti vzgojnega ukrepa nismo realizirali).
Ne sodeluje pri VU
7. Mld. je v obravnavi na tuk. centru na mladinskem oddelku od novembra 2006, ko nas je takratna matična osnovna šola prosila za sodelovanje,

8. predvsem zaradi njegove vedenjske težavnosti in **Prošnja šole**
9. posledično tudi poslabšanja na učnem področju. **Vedenjske težave**
10. Glede na to, da je med njimi prihajalo do vedno večjih konfliktov, se je v garsonjero odselil oče. **Slab učni uspeh**
11. V letošnjem letu pa sta se starša odločila, da se mati in sin preselita, zato so kupili večje stanovanje in tam sedaj živita mama in mld. **Umik očeta**
12. Kljub tej spremembi imajo redne stike, **Selitev z mamo**
13. starša med seboj sodelujeta in v odnosu do sina sedaj delujeta dokaj skladno. **Redni stiki**
14. Ne znata mu pristopit, pravzaprav sta z njegove strani velikokrat zavrnjena. **Sodelovanje po ločitvi**
15. Po njunem mnenju mu je že dalj časa pomembna samo družba vrstnikov in brezciljno življenje. **Zavrača pristop staršev**
16. V sedmem razredu je njegova motivacija za delo in učna učinkovitost pričela upadati. **Pomembna le družba**
17. Pojavljati so se začele prve negativne ocene pri posameznih predmetih. **Upad motivacije v 7. r.**
18. Tudi težave na čustvenem in vedenjskem področju, kot so nezadovoljstvo, nihanje razpoloženja **Negativne ocene**
19. in agresivne reakcije v odnosu do sošolcev in učiteljev, so postajale pogostejše. **Nihanje razpoloženja**
20. Mld. osebne stiske sovpadajo z družinsko dinamiko, saj sta starša takrat zaradi medsebojnih nesoglasij razmišljala o ločitvi. **Agresivne reakcije**
21. Šola je družino napotila po pomoč v obravnavo na Svetovalni centre za otroke, mladostnike in starše, vendar obravnava ni stekla. Mld. je namreč po dvakratnem obisku odklonil vključitev v nadaljnjo obravnavo z argumentacijo, da »ni nor«. **Razmišljanje o ločitvi**
22. V osmem razredu se učna in vedenjska slika le še slabša. **Odklonil SC**
23. Povabljen je tudi z nami na letni tabor, vendar odkloni. **Poslabšanje v šoli**
24. Tudi na svetovalne razgovore je prihajal neredno, sčasoma pa se na vabila ni več odzval. **Odklonil tabor**
25. Prvi letnik je ponavljal, **Neodziven na vabila**
26. sklenjeno je imel individualno pedagoško pogodbo. **Ponavljanje letnika**
27. Kljub temu, da je na razgovoru povedal, da ima v načrtu, da bo šolo naredil, šolskemu delu ni namenil nič časa. **Pedagoška pogodba**
28. Sklenila sva dogovor, da si najde delo preko ŠS, da do aprila 2010 naredi prvi izpit, vendar od tega ni nič realiziral. **Nerealiziran načrt**
29. Od nas ni želel pomoči, ne pri učenju in ne pri iskanju dela. **Nerealiziran dogovor**
30. Kadar pride na razgovor ponuja izgovore, minimalizira svoja ravnanja in odklanja pomoč. **Odklanjanje pomoči**

- Neodgovorna drža**
31. Do staršev je zelo agresiven (predvsem do mame), tako verbalno kot fizično, od njiju zahteva samo denar.
- Agresiven, zahteven**
32. Svoja nasilna vedenja zanika,
- Zanikanje**
33. pove, da sta starša tista, ki pretiravata in »za brez veze kličeta policijo«.
- Projiciranje krivde**
34. Razvil in sčasoma utrdil slog vedenja, ki je usmerjen brezciljnemu življenju in neupoštevanju socialnih norm.
- Utrdil neustrezno vedenje**

S9: Mladostnica, 16 let, št. spisa: 565-43/2005-05, 29. 10. 07

1. Pri babici je mld. živel vse nekje do 10. leta starosti, nato pa se je na zahtevo očeta preselila nadstropje nižje k svoji družini.
- Živela z babico**
2. Z babico ima lep odnos in se z njo tudi zelo dobro razume.
- Babica**
3. Deveti razred je ponavljala, predvsem zaradi velikega izostanka zaradi neopravičenih ur.
- Ponavljanje**
4. Tudi naslednje leto je bila situacija podobna, saj je dnevno izostajala od pouka,
- Izostanki**
5. imela veliko slabih ocen in na koncu šolskega leta dva popravna izpita.
- Popravni**
6. Z mld. in njeno družino smo se na mladinskem oddelku tuk. centra srečali prvič lansko leto, ko smo dobili s strani PP Moste poročilo, da je deklica pobegnila od doma.
- Pobeg od doma**
7. Takrat je nekaj dni bivala tudi v Kriznem centru za mlade in se nato na lastno željo in željo staršev vrnila domov.
- Bivanje v KCM**
8. Letos je ponovno pobegnila od doma, 21.10. ob triindvajseti uri jo je policija zasledila na ŽP v Ljubljani.
- Ponovni pobeg**
9. Kot poglobiten razlog bega od doma je navedla, hud konflikt med njo in očetom, ki je bil posledica obvestila iz šole, da ima zelo slabe ocene.
- Konflikt z očetom**
10. Oče je bil po besedah mld. do nje zelo verbalno agresiven,
- Verbalno nasilen**
11. brcnil jo je v golen, posledice brce so še sedaj vidne.
- Fizično nasilen**
12. V ponedeljek se je s staršema zglasila na tuk. centru. Starša sta tekom razgovora predvsem izkazovala svojo vzgojno nemoč in pa skrb za mld. hčerko.
- Vzgojna nemoč**
13. Skladna sta bila v razmišljanju, da je zanjo ustrezna namestitev v vaš zavod, kjer bo imela strokovno pomoč.
- Privolitev v VZ**
14. Dogovorili smo se, da jo odpeljeta v KCM, kjer biva še sedaj.
- Nazaj v KCM**
15. V tem obdobju zelo težko vzpostavlja kontakt s staršema, predvsem z očetom, saj jo le-ta neprestano kontrolira, ureja stvari za nazaj, ji ne prisluhne in tudi ne posluša.
- Neustrezen pristop**
16. Hitro zapade iz veselega razpoloženja v žalostno in takrat pove, da potrebuje mir, ker je žalostna.

- Nihanje razpoloženja**
17. Je zelo sugestibilna in hitro pade pod vpliv vrstnikov in starejših mladostnikov.
- Sugestibilna**
18. V odnosu do nasprotnega spola ima težave. V teh odnosih je površinska in najstniško naivna in ima do njih pogosto nerealna pričakovanja.
- Težave s fanti**
19. Zelo si želi, da bi bila sprejeta v vaš zavod, z namestitvijo se strinjata tudi starša.
- Želi v VZ**

S10: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 1203-63/2010-05, 18. 8. 2011

1. Iz spisovne dokumentacije izhaja, da ima družina mld. zaradi izgube podnajemniškega stanovanja v prvi vrsti nerešen stanovanjski problem.

Stanovanjski problem
2. Starša sta nezaposlena in zaradi slabše ekonomske socialne situacije težje pristopata k reševanju družinskih težav.

Nezaposlenost staršev
3. Pri tem ju tudi omejuje njuna odvisnost od alkohola,

Odvisnost od alkohola
4. saj kljub želji, da bi sin lahko nemoteno nadaljeval s šolanjem in da bi živel v urejenem okolju, mu tega ne moreta zagotoviti.

Posledice alkohola
5. Pri starših je zaradi zlorabe alkoholnih pijač zaznati zmanjšano samokritičnost pa tudi precejšnjo izgubo odgovornosti za dolžnosti, obveznosti in zahteve.

Posledice alkohola
6. Zaradi pogostih nesoglasij sta se starša julija 2011 razšla.

Starša razšla
7. Oče je ostal v podnajemniškem stanovanju in ima z mld. redne kontakte.

Stiki z očetom
8. Mama je postala brezdomka,

Mati brezdomka
9. z mld. na njegovo zahtevo, nima stikov.

Zavrača mamó
10. Mld. se je po uspešno zaključeni osnovni šoli pred dvema letoma vpisal v Srednjo gostinsko šolo v Višnji Gori vendar je šolanje zelo hitro prekinil,

Prekinitev šolanja
11. ker mu starša nista zmogla zagotoviti osnovnih sredstev za šolanje.

Materialna ogroženost
12. Mld. je zelo vedoželjen mladostnik, ima osvojene delovne navade in je visoko motiviran, da bi se vpisal na srednjo šolo in prišel do poklica.

Dobri potenciali
13. Ob tem je potreboval pomoč strokovnih služb in stabilno okolje, da bi se lahko konstruktivno soočal z vsakodnevnimi izzivi.

Rabi strokovno podporo

S11: Otroka, 13 in 14 let, št. spisa: 565-18/2006-05, 11. 4. 2006

1. Mati je zaradi bolezni umrla 30.1.2002.

Mati umrla
2. V družini je močno prisotna tudi očetova sestra, ki v popoldanskem času, ko je oče v službi, prevzema celotno skrb za svoja nečaka.

Skrb tete

3. Otoka preživljata med tednom vse popoldneve pri teti, pomaga jima pri učenju in poskrbi zanju v celoti.
Popoldne pri teti
4. Oče se zaveda, da ga fanta potrebujeta več in bolj kot dve uri na dan med tednom, vendar pravi, da ni možnosti o menjavi službe oziroma delovnega časa.
Očetov uvid
5. Poleg redne učne pomoči ima mlajši 2x na teden po eno uro učno pomoč s strani šolske psihologinje. Starejši pa 1x na teden po dve uri.
Učna pomoč
6. Oba sta vključena tudi v svetovalni proces pri psihologinji na Svetovalnem centru za otroke, mladostnike in njihove starše.
Oba vključena na CS
7. Razreda ni nikoli ponavljal, v višjih razredih devetletke pa je opazen upad njegove motiviranosti za šolsko delo. Letos ima v zadnji konferenci šest negativnih ocen.
Nemotiviran
8. Prizna, da zaradi lenobe in tudi zaradi zahtevnosti programa.
Priznava lenobo
9. Potrebuje veliko pogovora, pozornosti in nežnosti.
Veliko topline
10. Pri učenju in delu je neorganiziran, nima delovnih navad, težko ga je za kaj motivirati.
Neorganiziran, nemotiviran
11. Starejši je večinoma živahen, vesel, odprt, komunikativen, večkrat precej eksploziven fant, ki želi biti opazen. Opazna so nihanja v razpoloženju: včasih je miren, odmaknjen, neagresiven, drugič spet nemiren.
Nihanja v razpoloženju
12. Od sredine marca 2005 jemlje tablete ritalin za zvečanje pozornosti.
Ritalin
13. Pri šolskem delu je počasen, ker ima težave s koncentracijo se težje zbere, hitro ga kaj zmoti, zato tudi brez nadzora težje spelje učenje do konca.
Motnje pozornosti
14. Fanta potrebujeta veliko pozornosti, nežnosti, pogovora ter nadzora nad šolskim delom, ki pa se zaradi opisane problematike v družini ne nudi v tolikšni meri, kot bi fanta potrebovala.
Toplina in nadzor

S12: Mladostnik, 14 let, št. spisa: 565-51/73-05, 26. 3. 2004

1. Njegov oče je že vrsto let neznanega bivališča, z mld. nimata stikov in ne plačuje preživnine.
Oče neznan kje
2. Ko je bil mlajši je babica pogosto priskočila svoji hčerki na pomoč, z njegovim odraščanjem je le-tega zmeraj manj.
Pomoč babice
3. V času, ko je mama v službi popoldan, njen partner prevzame celotno skrb za mld.
Skrb partnerja
4. Ker ni osvojil predpisanih učnih vsebin, je 1.razred ponavljal.
Ponavljanje 1. razreda
5. Vzporedno z zahtevnostjo učnega programa so se pojavljale in začele stopnjevati težave, ki so bile med drugim tudi posledica slabših delovnih navad.
Slabe delovne navade
6. Njegove učne sposobnosti so omejene z izredno slabo koncentracijo in pomanjkljivo pozornostjo.
Slaba koncentracija
7. Za šolsko delo ga je težko motivirati,
Nemotiviran za šolo
8. zelo hitro ga zmotijo situacije v razredu, s katerimi ni niti povezan.

9. Reagira sebi v škodo. **Moteče situacije**
10. Pogosto odklanja delo in potrebuje veliko taktnega pristopa, da premaga svoj odpor. **Škodljive reakcije**
11. Vzrok za obvestilo šole je bil večplasten, lahko pa govorimo o neuspešnosti na šolskem področju in **Odpori do dela**
12. o zanemarjanju mladoletne osebe s strani matere. **Neuspešen v šoli**
13. Z vstopom v puberteto pa mati ugotavlja, da s partnerjem mld. nista več kos. **Zanemarjen**
14. Njunih navodil ne upošteva, ne drži se dogovorov, **Vzgojna nemoč**
15. večino časa po koncu šole preživi na ulici v družbi precej starejših fantov, ki zanj vsekakor niso ustrezna družba. **Ju ne upošteva**
16. Ker je radoveden, zelo sugestibilen, je mammo strah, da bo zapadel v kazniva dejanja. **Družba na ulici**
17. Letošnje šolsko leto se tudi težave v šoli težave močno stopnjujejo (glej poročilo šole). **Labilen**
Stopnjevanje težav v šoli

I1: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 565-21/2006-12, 6. 3. 2008

1. Pred letom dni sta se starša razšla (nista v razveznem postopku) in oče se je odselil. **Razpad družine**
2. Stanuje nedaleč stran in mld. je imel z njim redne stike, včasih tudi vsakodnevne, ali tam celo prespal. **Redni stiki**
3. Starša sta se razšla zaradi nenehnih preprirov glede vzgoje otrok. Mld. je bil tedaj mnenja, da je bolje tako, saj naj bi se starša kregala odkar pomni. **Stalni prepri**
4. Že v OŠ je bil nemiren in se je rad sprehajal po razredu med poukom. **Nemiren že v OŠ**
5. Njegovo nemirnost in neprilagodljivost v srednji šoli pa so nekateri učitelji tolerirali in ga celo puščali na cigaret pred šolo, drugi pa niso imeli razumevanja za take reči. **Nerazumevanje učiteljev**
6. Na koncu šolskega leta je popravil 7 negativnih ocen, popravni izpit pa je imel pri dveh predmetih. **2 popravna**
7. Psihološki testi niso pokazali posebnosti, **Psih. testi BP**
8. le da naj bi bil nekoliko prehitel pri reakcijah in, **Hitre reakcije**
9. da težko zdrži pri pouku 45 minut, saj mu manjka koncentracije. **Pomanjkanje koncentracije**
10. Kasneje ga je na predlog šolske psihologinje obravnavala defektologinja. **Obravnava defektologinje**
11. Ugotovila je, da ima lažjo obliko disleksije, ki je bila spregledana v času OŠ, **Spregledana disleksija**
12. v srednji šoli pa prihaja na dan in nanjo se vežejo socialne težave, kot je npr. motenje pouka. **Socialne težave**

13. Mld. je drugo polletje drugega letnika SŠ obiskoval na podlagi pedagoške pogodbe, ker je ob polletju imel 7 NMS-jev.

Pedagoška pogodba

14. Iz razgovorov na CSD je bilo razvidno, da mld. ni bil zadostno motiviran za obiskovanje omenjene šole in je to bila bolj mamina želja.

Mamina izbira šole

15. O tem, da bi obiskoval srednjo gostinsko šolo, mama ni želela nič slišati, zaradi česar sta bila v pogostih konfliktih.

Konflikti zaradi izbire šole

16. Zaznati je bilo, da je mama precej ambiciozna in si želi, da bi sin obiskoval gimnazijo in nadaljeval študij na fakulteti.

Mamine ambicije

17. Mld. 2. letnika na gimnaziji ni dokončal.

Neuspeh v 2. letniku

18. Med zimskimi počitnicami je delal 10 dni na pošti. Z dela je prihajal zelo utrujen in apatičen, saj fizično delo po mnenju matere ni zanj.

Mamino mnenje

19. Ko je izvedela, da je bil v slabi družbi, saj nekaj njegovih znancev dobro pozna, eden pa naj bi pravkar prišel iz pripora,

Neprimerna družba

20. ji je bilo vsega dovolj in ga je sredi meseca aprila odpeljala k sorodnikom v Beograd.

Odhod v BG

21. Na srednji ekonomski šoli se nekako ni znašel in postopoma so se pričele kopičiti težave.

Težave na ekonomski

22. Beležimo nov pripravljalni postopek za kaznivo dejanje velike tatvine - vlom v restavracijo.

KD vлома

23. Mati je poskušala sina večkrat napotiti ali pripeljati na razgovor na CSD vendar pri tem ni bila uspešna.

Mamina nemoč

24. Po praznikih okrog 1. novembra fant ni več obiskoval šole.

Prenehanje šolanja

25. V tem času so ga dobili še pri vlomu v turistično agencijo.

Novo KD

26. Mati ga je ponovno poskušala odpeljati k sorodnikom v Beograd, vendar ni hotel iti.

Odkloni odhod v BG

27. Na razgovoru je deloval nezainteresiran za razgovor niti za kakršno koli delo, zehal, se dolgočasil, skratka zaprt in nedostopen.

Nesodelujoč

28. Pri pregledu ponudbe prostih delovnih mest na študentskem servisu na spletu ni kazal pretiranega zanimanja za nobeno delo.

Nezainteresiran za delo

29. Mati je na razgovoru na CSD, ko je fant že bil v priporu, povedala, da njegova vpletenost v prekupčevanje z mamili najverjetneje ni mogla trajati dlje časa, ampak, da se je najverjetneje zapletel po tem, ko je nehal obiskovati šolo.

Mamine domneve

30. Na vprašanje, če se ji ne zdi, da ga je po eni strani le preveč kontrolirala, odgovori, da je klicala njegove prijatelje v večernih urah zato, ker mld. ni imel svojega GSM, ker ga je izgubi pri vlomu v restavracijo.

Mamina kontrola

31. Večkrat je klicala tudi matere njegovih prijateljev, za katere je sumila, da se sin z njimi zapleta v kriminal in pri tem večinoma naletela na nerazumevanje.

Nerazumevanje drugih

32. Ko se je znašel v priporu je o tem obvestila šolo in se pozanimala o možnostih za opravljanje šole po izpitih. Slednje so na šoli sprejeli z razumevanjem in načeloma odobrili možnost izpitov.

33. Obžaloval je, da je zašel v slabo družbo, kar je po njegovem tudi eden glavnih razlogov, da je prišel v stik z drogo.

Mama ureja šolo

34. Glade kaznivih dejanj v zadnjih mesecih je povedal, da so vezana na slabo družbo, prenehanje obiskovanja šole in na njegove socialne razmere.

Droga v družbi

35. Zdelo se mu je, da ga je mati nekoliko preveč kontrolirala ter, da ona tega najverjetneje ne dojema.

Vzroki za KD

Mamina nedojemljivost

I2: Mladostnik, 14 let, št. spisa: 1204-20/2010-12, 1. 9. 2010

1. Fant izhaja iz številne družine, ki se je leta 2002 iz Kosova preselila v Slovenijo.

2002 preselili s Kosova

2. Mama jim je umrla pred 5 leti, kar je mld. težko prenesel.

Smrt matere

3. Po očetovih besedah si še danes ni povsem opomogel in se še vedno zapira vase.

Zapiranje vase

4. Edini njihov dohodek so otroški dodatki in denarna pomoč pri tukajšnjem CSD.

Skromni dohodki

5. Hkrati pa je od doma precej odsoten, saj gre večkrat na Kosovo.

Oče večkrat odsoten

6. Mld. je tako v popoldnevih bolj ali manj prepuščen samemu sebi.

Popoldne sam

7. Po navedbah njegovega starejšega brata včasih kar zgine in ga ni po cel dan na spregled.

Včasih kar izgine

8. Posledice ne-strukturiranega družinskega okolja in pogoste odsotnosti očeta so se začele kazati tudi v osnovni šoli,

Posledice v šoli

9. kjer je letos ponavljal 7. razred; lani je imel 2. popravna izpita, ki pa ju ni izdelal.

Ponavljanje 7. razreda

10. Neorganiziranost in nemotiviranost se je kazala, ko s seboj ni prinašal šolskih potrebščin, ni delal domačih nalog, pri pouku ni sodeloval ter izostajal opravičeno in neopravičeno.

Kazalci nemotiviranosti

11. Dogovorov s svetovalno delavko šole ni jemal resno in preizkušal je potrpljenje nekaterih učiteljev.

Neresen v šoli

12. Žal zaradi že omenjene nizke motivacije tudi letos ni uspel izdelati razreda, saj je imel na koncu 5 negativnih ocen.

Ponovni neuspeh v 7. r.

13. Po mnenju očeta nekaj tudi neopravičeno, saj naj bi se nekateri učitelji premalo zavzemali za fanta, oz. naj bi mu dajali negativne ocene neutemeljeno.

Krivični učitelji

14. Mld. v tem šolskem letu ponavlja 7. razred v OŠ pri Mladinskem domu Jarše.

Ponavljanje 7. r. pri MDJ

15. Prostovoljka je pri svojem delu opažala, da gre za sposobnega učenca, ki pa nima razvitih delovnih navad.

Ni delovnih navad

16. Koncentracija mu je lahko hitro upadla; odvisno od učne snovi.

Slaba koncentracija

17. Aktivnosti prostega časa nima strukturiranih.

Nestrukturiran prosti čas

18. Predvsem simpatizira z negativnimi liki, tako v šoli, kot doma; starejša brata namreč že imata izkušnje s kaznivimi dejanji, najstarejši pa je bil tudi v zaporu.

Negativni liki

I3: Mladostnici, 14 in 15 let, št. spisa: 1204-4/2011-12, 28. 3. 2011

1. Družino je zaradi nasilja obravnaval že CSD Šiška.

Nasilje v družini

2. Mama ima težave z duševnim zdravjem (bolestno ljubosumje),

Težave z DZ

3. ki se kaže kot nekontrolirano vpitje - tudi na otroke in ne samo na moža.

Nekontrolirano vpitje

4. Diagnoze nima postavljene, čeprav je bila enkrat že hospitalizirana zaradi akutnega poslabšanja duševnega zdravja.

1-krat hospitalizirana

5. Kljub pomoči CSD pa prevzemanja odgovornosti za opravljanje kompetentnega starševstva ne zmore.

Nezmožna mati

6. Red in avtoriteto je oče vedno večkrat, še zlasti, ko so dekleta prišla v puberteto, uveljavljal s prisilo ali celo z nasiljem.

Nasilna avtoriteta

7. Sicer pa je skrben, v nekem smislu sposoben poskrbeti za potrebe otrok, a jih ogroža z nasilnostjo in zlorabo alkohola.

Skrben, a ogrožajoč

8. Predvsem v kombinaciji z alkoholom je njegovo nasilje nevarno.

Alkohol + nasilje

9. Konec julija 2010 je v družini prišlo do hujšega nasilja, katerega posledica je bila kazenska ovadba očeta.

Hujše nasilje 2010

10. Izrečen mu je bil tudi ukrep prepovedi približevanja celotni družini.

Prepoved približevanja

11. Prepoved se je podaljševala na mamino zahtevo, v prejšnjem tednu pa je bila s strani sodišča odpravljena.

Podaljšanje UPP

12. Kazenski postopek je v teku in grozi mu tudi zapor, ker je povratnik.

Grožnja zapora

13. Prepoved približevanja so kršili vsi, vse vprek.

Kršitve UPP

14. Mladostnici ne upoštevata več avtoritete mame in

Neupoštevanje mame

15. živita čisto po svoje.

Svojeglavo življenje

16. Špricata pouk,

Neobiskovanje pouka

17. mld. ima večerne izhode v mesto do pozne noči (23:30)

Nočni izhodi

18. in izkušnjo z alkoholom (poročilo policije).

Alkohol pri mld.

19. Obe sta že kradli.

Kradli

20. V kolikor bi se oče vrnil domov menimo, da ima pri dekletih še nekaj avtoritete, vendar bi jo verjetno vedno težje uveljavljal, ker nekdanjih vzgojnih metod (nasilja) ne sme več uporabiti, novih vzgojnih veččin pa še ni povsem osvojil.

Oče brez prave avtoritete

21. V OŠ opažajo, da prihajata v šolo neurejeni ter,
Neurejeni v šolo
22. da sta se obe zaprli in izolirali od sošolcev.
Izolirali
23. Ker se je v tem letu njuno vedenje zelo poslabšalo, sta tako oče kot mati pristala na možnost, da se ju namesti v dom.
Poslabšanje vedenja
24. Predvsem mld. je imela težave v odnosih s sošolkami in sošolci.
Težave s sošolci/kami
25. Po njenih besedah so stiki med njimi prekinjeni v tolikšni meri, da ne zmore najti nobenega sošolca ali sošolke, ki bi ji hotel posoditi zvezke, da si prepíše učno snov.
Ni stika s sošolci
26. V razredu je osamljena in se ne počuti sprejeta (ima celo občutek, da jo okolica zavrača).
Občutek nesprejetosti
27. Doma nima pravih pogojev; nima miru, da bi se lahko učila,
Doma ni miru
28. poleg tega pa med družinskimi člani (predvsem med mamo in hčerama) ni potrebnega razumevanja za potrebe drugega.
Ni medsebojnega razumevanja
29. Mati za hčeri doma ne zmore ustvariti primerne vzpodbudnega vzdušja, jima ni zmožna kakor koli učno pomagati, niti organizirati potrebne učne pomoči.
Nemočna mati
30. Zaskrbljujoče pa je tudi, da nad njima nima nobene avtoritete.
Mati brez avtoritete
31. K takšni šolski situaciji sta seveda prispevali tudi dekleti sami, vendar menimo, da so neurejene razmere doma in nesoglasja med staršema v veliki meri tudi vplivale na njun občutek socialne izključenosti, na kar sta se odzvali z umikom.
Razlogi za socialno izključenost

I4: Mladostnik, 15 let, št. spisa: 1204-41/2011-12, 25. 1. 2012, VZ Planina

1. Mld. poznamo na tukajšnjem CSD od leta 2009, ko smo dobili z Okrožnega državnega tožilstva obvestilo, da je še kot otrok storil kaznivo dejanje tatvine v sotorilstvu.
Otrok KD tatvine
2. V tem letu se je prepisal na OŠ s prilagojenim programom na podlagi usmeritve Zavoda RS za šolstvo.
Usmeritev v PP
3. V začetku leta 2011 nam je šola poročala o vedenjski problematiki, ki se je kazala predvsem v med-vrstniškem nasilju.
Medvrstniško nasilje
4. Do konca šolskega leta je postalo očitno, da ima veliko težav z vključevanjem v skupino, kjer se zahtevajo pravila in omejitve.
Težave z omejitvami
5. Na razgovoru na CSD je bilo zaznati, da mati deluje do sina zaščitniško, da se povem ne zaveda problematike in, da nam morda stvari tudi prikriva, ko navaja, da z njim doma nima nobenih težav.
Zaščitniška mati
6. Nadalje se je izkazala kot problematična njena neodzivnost na pisna vabila, občasna nedosegljivost na telefon in nezanesljivost pri dogovorih.
Neodzivnost in nezanesljivost
7. Očeta nam do danes še ni uspelo dobiti na osebni razgovor.
Neodziven oče
8. V oktobru 2011 so nam s šole poročali o stopnjevanju vedenjske problematike in med-vrstniškem nasilju.

9. Šola nam je poročala tudi o elementih zanemarjanja svoje vloge pri obeh starših.
Medvrstniško nasilje
Elementi zanemarjanja
10. Oče je povsem neodziven tudi na njihova vabila za razgovore,
Oče neodziven
11. dogaja pa se tudi, da kdaj obeh sinov ni k pouku.
Oba manjkata
12. Fant vse bolj zapleta v kazniva dejanja (tudi izven šole), ogroža druge in tudi sebe.
Ogrožajoč
13. Mati si je glede namestitve v vzgojni zavod kasneje premislila in trenutno ne pristaja nanjo, odklanja pa jo tudi mld.
Odklanjanje VZ
14. Zaskrbljujoči so tudi njegovi številni izostanki od pouka, saj je bil po novem letu prisoten le 50 %.
50-odstotni izostanek
15. Poleg postopka nameščanja v vzgojni zavod ima na Okrožnem sodišču odprt postopek zaradi kaznivega dejanja ropa
KD ropa
16. do česar nima kritičnega odnosa in navaja, da je bil udeležen zgolj kot priča.
Nekritičen do KD
17. Z Okrožnega državnega tožilstva smo prejeli še drugo obvestilo o kaznivem dejanju ropa, kjer je imel aktivno vlogo.
Drugi rop
18. Oče njegovega sošolca pa je pred kratkim na policijo podal že šesto ovadbo v zadnjega pol leta zaradi kaznivih dejanj nasilništva, ogrožanja varnosti in poškodovanja tuje stvari.
6 ovadb
19. Ocenjujemo, da je njegova vedenjska problematika posledica odsotnosti očeta, matrine vzgojne nemoči in pripadnosti v neprimerni vrstniški skupini.
Vzroki težav

I5: Mladostnica, 16 let, št. spisa: 1204-30/2012-12, 14. 2. 2013

1. Mladostnica izhaja iz 4 članske družine, ki je pred dvema letoma razpadla – ločitev staršev.
Ločitev staršev
2. Po očetovem mnenju skrb za hčerki ni bila ustrezna, zato je vložil tožbo na pre-dodelitev.
Oče hoče predodelitev
3. To je utemeljeval tudi z njenim slabim učnim uspehom na srednji šoli
Slab učni uspeh
4. in številnimi (neopravičenimi) izostanki.
Neopravičeni izostanki
5. Stanje v šoli se je drastično poslabševalo v lanskem spomladanskem obdobju, tako da jo je oče v aprilu 2012 iz šole izpisal.
Izpis iz šole
6. Mati se je v tem času tudi preselila k svojemu novemu partnerju mld. pa je ostala sama v stanovanju.
Ostane sama doma
7. Do selitve k mami ni prišlo, pač pa se je preselila k svojemu fantu,
Selitev k fantu
8. ki pa naj bi se ukvarjal s preprodajo droge.
Fant je diler
9. Z mamo je bila tedaj v sporu in ni želela, da šola kakor koli kontaktira z njo pač pa samo z očetom.
Spor z mamo
10. Izkazalo se je, da ima mama težave z alkoholom, prav tako tudi njen novi partner.

11. V Produkcijški šoli so opažali, da občasno doživlja neko stisko,
12. saj naj bi bil (tudi po njenih besedah) njen fant malo posesiven.
13. Tudi pri mld. je bilo zaznati, da ima težave z drogami.

Alkohol pri mami

Stiska

Posesiven fant

Droge pri mladostnici

I6: Mladostnik, 18 let, št. spisa: 1204-1/2013-12, 6. 9. 2013

1. Starša sta se ločila pred 6 leti,
Ločitev staršev
2. oče živi drugje.
Ne živi z očetom
3. Mld. poznamo na tuk. CSD od decembra 2012, ko se je na nas obrnila njegova mama zaradi vzgojne nemoči.
Nemočna mati
4. Povedala je, da je bil že v vrtcu hiperaktiven otrok
Hiperaktiven
5. in je kdaj kar brez razloga kakega vrstnika udaril.
Udaril brez razloga
6. Nekako se ni znal vklopiti v družbo na pravi način.
Težave z vključevanjem v družbo
7. Zdravniki so mu predpisali Ritalin in ko so sošolci to izvedeli so se norčevali iz njega.
Norčevanje sošolcev
8. Drugega letnika ni izdelal, ker je imel pet popravnih izpitov.
Neuspeh v 2. letniku
9. V lanskem šolskem letu je 2. letnik ponavljal,
Ponavljanje 2. letnika
10. a ga je mama morala novembra 2012 izpisati zaradi preveč neopravičenih izostankov.
Izpis iz šole
11. V šoli se mld. včasih zapletal v konflikte,
Zapletanje v konflikte
12. neprimerni odnos do deklet pa se je kazal predvsem z nespoštovanjem zasebnega prostora.
Nepriprimo z dekleti
13. Na šoli se jim je zdelo, da se nerazumno spušča v določena dejanja, čeprav je pri tem bilo jasno, da bo ujet.
Nerazumno vedenje
14. Potem je vztrajno zanikal svojo odgovornost in se pri tem tudi kaj zlagal.
Nesprejemanje odgovornosti
15. Kadar je bil jasno soočen z realnostjo je po navadi vzkipeł.
Vzkipeł ob soočenju
16. Njegovo neprimerno obnašanje je doseglo višek v decembru 2012, ko je doma pokradel zlatnino v vrednosti 2500 E in pri sošolcu v vrednosti 3000 E.
Kraje zlatnine
17. Ker je cele dneve visel na računalniku in doma nič delal, je materi prekipelo in mu je razbila računalnik ter odvzela mobitel.
Mami prekipi
18. V zvezi odvajanjem od marihuane se je vključil v ambulantno obravnavo pri dr. Kastelicu na Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CZOPD).
Odvajanje od marihuane
19. V aprilu 2013 so se spet začele pojavljati kraje pri sorodnikih, tako da si je postopoma zaprl vsa vrata.

- Kraje pri sorodnikih**
20. Opustil je ambulantno obravnavo na CZOPD, kjer je bil le par krat na razgovoru, urinski testi na prisotnost THC pa so bili negativni.
- Opustil CZOPD**
21. Mati nam je poročala tudi o nasilju nad mlajšim bratom.
- Nasilje nad bratom**
22. Med počitnicami je mama poročala, da se nadaljujejo prej omenjene kraje pri sorodnikih
- Kraje pri sorodnikih**
23. in samovoljni izhodi v mesto
- Samovoljni izhodi**
24. s katerih se je vračal šele proti jutru ali pa šele naslednji dan.
- Zelo pozni prihodi**
25. V tem šolskem letu se je redno vpisal na Srednjo --- šolo. Tam so se takoj pojavile težave v smislu zamujanja, predčasnega odhoda domov in nagovarjanja znancev za odhod v mesto.
- Težave na računalniški**
26. V spisovni dokumentaciji beležimo dva pripravljala postopka zaradi sumov poskusa storitve kaznivega dejanja izsiljevanja po čl. 213/II KZ-1B in zatajitve po čl. 208/V KZ-1.
- Dva postopka na OS**
27. Dne 13.3.2013 mu je sodnik za prekrške, izrekel vzgojni ukrep ukor, zaradi posedovanja marihuane in vnosa v šolo.
- Ukor za travo v PŠ**
28. Po informacija z Okrožnega tožilstva v LJ je mld. v postopku na Okrožnem sodišču tudi zaradi preprodaje marihuane na šoli, poleg tega pa je še v enem postopku zaradi kraje zlatnine pri sošolcu in ponarejanja podpisa.
- Tri kazniva dejanja**

I7: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 1203-51/2014-12, 27. 6. 2014

1. Živi sam z mamo,
- Živi z mamo**
2. s katero je pogosto v nesporazumu ali konfliktu,
- Spori z mamo**
3. največkrat zaradi prekomerne uporabe računalnika, tudi po 10 ur in več.
- Preveč računalnika**
4. Mama ga ne kontrolira samo pri uporabi računalnika, pač pa tudi pri porabi denarja in še na drugih področjih.
- Mamina kontrola**
5. Namestitev v stanovanjsko skupino mu med drugim predstavlja osvoboditev od mamine kontrole.
- SS kot osvoboditev**
6. Stikov z očetov v zadnjih devetih letih nima in si jih načeloma tudi ne želi.
- Brez stikov z očetom**
7. Starša sta se razšla pri njegovih 4 letih.
- Razveza pri 4 letih**
8. Oče živi nekje v Ljubljani, preživnine pa ne plačuje ker, po maminih besedah, tega ni zmožen, zato jo mati dobiva preko preživninskega sklada.
- Finančno nezmožni oče**
9. Po informacijah iz PŠ mld. očeta nekako pogreša, čeprav navzven sporoča, da ga ne.
- Malo pogreša očeta**
10. Na gimnaziji so se po 3 mesecih pojavile težave,
- Težave na gimnaziji**
11. ki so se kazale kor slaba koncentracija in nemotiviranost.
- Slaba koncentracija**
12. Mama meni, da je perfekcionista, saj ni hotel iti v šolo, če ni znal vsaj za 4.

13. Imej je tudi težave v odnosih s sošolci, ki so ga skoraj vsakodnevno zbadali in ga niso pustili pri miru. **Perfekcionista**
14. V 2. letniku je bil na pedagoški pogodbi **Zbadanje sošolcev**
15. a ni opravil nobenega izpita. **Pedagoška pogodba**
16. V tistem šolskem letu je bil tri mesece vključen na PUM. **Nič opravil**
17. V drugi gimnaziji so se že po enem tednu pojavile težave s tesnobo, **Vključen 3 mesece v PUM**
18. tako da niti ni več želel obiskovati pouka. **Tesnoba 2. teden**
19. Tesnoba se je v PŠ začela pojavljati predvsem v obdobju, ko se je začel pripravljati na diferencialne izpite na srednji šoli. **Prekinitev šolanja**
20. Dolgo je odlagal vse v zvezi s tem in potreboval je veliko motiviranja in jasnih zahtev, da je vzpostavil kontakt s šolo. **Tesnoba pred izpiti**
21. Dogovora, da se bo v PŠ učil 2 uri dnevno, se ni uspel držati. **Veliko motiviranja**
22. Izgovarjal se je, da se bo učil doma, da se slabo počuti ipd. **Neupoštevanje dogovora**
23. Sprejemljiva so mu tudi ostala pravila bivanja v skupini, vključno z omejeno uporabo računalnika. **Izgovori**
24. Kot je že bilo omenjeno mld. precej časa preživi za računalnikom. Mati je nekaj časa poskušala z omejitvam, trenutno pa je pri tem nemočna. **Uporaba računalnika**
25. V preteklosti je občasno že zahajal z družbo v mesto, a je vsako družbo kmalu opustil **Mamina nemoč**
26. in se kmalu zaprl nazaj vase. **Opuščanje družbe**
27. V zvezi z njegovo depresijo in tesnobami mati pove, da s tem ne manipulira, pač pa dejansko doživlja hude stiske, ki so opazne tudi navzven; začne se stresti, potiti, dobi napad panike ali se začne dreti nanjo. **Zapiranje vase**
28. Mama pravi, da ve za vsako paro kako jo fant porabi. **Vidne psihične težave**
29. V zvezi z njegovimi psihičnimi težavami je bil lani hospitaliziran na CMZ-ju med poletnimi počitnicami in nato še oktobra. **Mamina kontrola porabe**
30. Psihiatri niso ugotovili kakih motenj zaradi katerih ne bi bil zmožen za redno šolanje. **Sprejet na CMZ 2-krat**
- Ni motenj**

I8: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 1204-74/2009-12, 2. 4. 2010

1. Mld. mama je umrla leta 2007. **Smrt matere**
2. Osnovno šolo je do 3. razreda obiskoval v --- ---, za tem pa je bil prešolan. **Prešolanje**
3. Problematika se je nanašala predvsem na ne-obiskovanje pouka in

4. kazniva dejanja z elementi nasilništva, ki jih je storil še kot otrok. **Neobiskovanje pouka**
5. Mati je bila skrbna in hkrati do njega preveč zaščitniška. **KD nasilja kot otrok**
6. Fant je igral vlogo žrtve tudi ob dejanjih, ki jih je sam povzročil. **Zaščitniška mati**
7. Zaradi vzgojne nemoči je oče **Vloga žrtve**
8. občasno uporabljal fizično kaznovanje. **Nemočni oče**
9. To je kasneje sicer opustil, a je hkrati opustil tudi očetovsko vlogo in se povsem distanciral od vzgoje. **Fizično kaznovanje**
10. Starša sta bila tudi fizično dosti odsotna od doma zaradi narave svojega dela. **Umik očeta**
11. Fant se je zelo zgodaj vključil v subkulturo barakarskega naselja. **Odsotna starša**
12. Romom je pomagal pri zbiranju starega železa, **Vpliv naselja**
13. od sovrstnikov pa je prevzemal neprimerna vedenja in življenjski stil. **Zbiranje železa**
14. Zaradi nastale situacije je bil z odločbo CSD nameščen v VIZ Veržej. **Vpliv vrstnikov**
15. Mati je to namestitev težko sprejela in ga posredno podpirala pri njegovih begih iz zavoda in pri vračanju v domače okolje. **Namestitev v Veržej**
16. V zavodu ni bil uspešen na šolskem področju, saj za učenje ni bil motiviran. **»Podpora« matere**
17. Težave je imel tudi s prilagajanjem domskim pravilom in konflikti z vzgojitelji so bili pogosti. **Nemotiviran za šolo**
18. Kljub prizadevanjem staršev, CSD, policije in zavoda, se po novem letu 2007 v zavod ni več vrnil. **Konflikti v VZ Veržej**
19. CSD je uredil vključitev v OŠ --- , ki pa se zaradi fantovih vedenjskih težav ni obnesla. **Prekinitev bivanja v VZ**
20. Po materini smrti se je vse pogosteje zapletal v kazniva dejanja, predvsem kraje, **Neuspešno na Levcu**
21. posegati pa je začel tudi po drogi (marihuana, kokain). **Zapletanje v KD po smrti**
22. V letu 2009 s CSD ni sodeloval in se izogibal obiskov na domu s strani strokovnega delavca. **Poseganje po drogi**
23. V tem času se ni šolal, tako da ima dokončane le 4 razrede osnovne šole. **Nesodelovanje s CSD**
24. Zanimaril je tudi skrb za zdravje oz. za svojo nogo, v kateri ima po operaciji še nekaj vijakov in ploščic, ki so sicer predvideni za odstranitev. **Dokončal 4 razrede**
25. 2009 mu je bila s strani Okrožnega sodišča v LJ za čas pripravljalnega postopka odrejena oddaja v Vzgojni zavod --- **Zanimaril skrb za nogo**
26. (zaradi utemeljenega suma storitve kaznivega dejanja velike tatvine). **Pripor v ZVI Logatec**
27. Pravil ni upošteval, razbijal je inventar, njegov agresiven in vulgaren odnos do strokovnih delavcev pa je bil skrajno neprimeren. **KD tatvine**
- Nasilen in vulgaren v VZ**

28. Nato mu je senat za mladoletnike izrekel vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva z dodatnimi navodili, da redno obiskuje šolo, opravi 10 ur dela v korist humanitarnih organizacij ali lokalne skupnosti in se zdravi v ustrezni zdravstveni organizaciji.

Ukrepi okrožnega sodišča

29. Nadzorstvo se praktično ni moglo pričeti izvajati, saj je bil mld. po prenosu krajevne pristojnosti na tukajšnji CSD večinoma v priporu.

Pripor

30. 2010 je postal pravnomočen sklep Okrajnega sodišča v Ljubljani, ki mu je prav tako izreklo vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva za čas 12 mesecev

NOSV za prekrške

31. in sicer zaradi številnih (22) kršitev javnega reda in miru ter varnosti cestnega prometa.

Kršitve JRM in CPP 22-krat

32. Po naši evidenci je v teku še deset drugih pripravljalnih postopkov, vezanih predvsem na kazniva dejanja velike tatvine.

10 KD tatvine

33. Poleg že omenjenih zanemarjenih skrbi za šolanje in za svoje zdravje je pri njem ena od bolj perečih problematik tudi odvisnost od droge – kokaina.

Kokain

34. Le ta je bila verjetno eden od glavnih razlogov za tako številna kazniva dejanja in neupoštevanje vzgojnih ukrepov izrečenih s strani Okrožnega in Okrajnega sodišča v Ljubljani.

Droga kot vzrok

I9: Mladostnik, 18 let, št. spisa: 565-319/90-12, 19. 12. 2008

1. Zaradi neurejenih odnosov med staršema

Spori med staršema

2. in mld. vedenjskih izpadov, se je sestra odselila od doma.

Vedenjski izpadi

3. Mld. je v času osnovne šole treniral atletiko, na prehodu v srednjo pa roket, a je tudi to opustil.

Opustil šport

4. Razlogi za izpis iz šole so bili predvsem neopravičeni izostanki in neprimerno vedenje.

Izpis iz šole

5. V začetku oktobra nam je oče sporočil svojo zaskrbljenost zaradi sinovega ne-obiskovanja šole

Neobiskovanje šole

6. in slabe komunikacije med njim in staršema.

Slaba komunikacija s staršema

7. Slaba komunikacija se je kazala tudi med staršema,

Slaba komunikacija staršev

8. saj se že nekaj časa razhajata in oče je razmišljal tudi o ločitvi.

Razhajanje staršev

9. Kljub našemu sodelovanju s šolo in družino, se je moral iz šole izpisati

Izpis iz šole

10. zaradi pretepa.

Pretep

11. Okrožno sodišče mu je izreklo vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva zaradi kaznivega dejanja krive ovadbe.

NOSV

12. Pod vplivom alkohola in kokaina (slednjega je zaužil prvič), je razbijal doma in uničeval stvari z nožem, pri tem pa ranil tudi psa.

Droge – destruktiven

13. Policija ga je s težavo ukrotila, ter ga kasneje pridržala 12 ur.

Pridržanje na PP

14. Izrečena mu je bila prepoved približevanja staršem za 48 ur, in na njuno zaprosilo podaljšana za 10 dni.

UPP 10 dni

15. Na Polikliniki je bil z njim opravil razgovor psihiater Jakopič, ki je ocenil, da je šlo pri njem za akutno psihozo, zaradi hkratnega učinka zaužitega alkohola in kokaina.

Akutna psihoza

16. Naknadno je bil pregledan pri dr. Andreju Kastelicu na Centru za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog. Dr. Kastelic je menil, da pri mladostniku ni opaziti znakov duševne bolezni,

Ni duševne bolezni

17. niti ne gre za tako vrsto in stopnjo odvisnosti, da bi bilo smiselno bolnišnično urejanje v njihovi instituciji.

Ni odvisnosti

18. Imel pa je močan občutek krivde in močno ga je skrbelo, ali bosta starša zaprosila za podaljšanje prepovedi približevanja na dva meseca.

Občutek krivde

19. Starša sta pa sta tudi vedela, da mu ob frustracijah popolnoma zmanjka volje.

Občutljiv za frustracije

20. Še bolj sta se bala, da bo ob prvem neuspehu spet segel po alkoholu in marihuani, še posebej če bo imel še naprej isto družbo.

Strah pred drogami

21. Tedaj se zelo spremeni, trezen pa niti mravlje ne bi pohodil.

Spremenjen pod drogami

22. Je zelo vase zaprt in včasih je treba vsako stvar izvleči iz njega.

Vase zaprt

23. V diagnostičnem postopku na CMZ niso ugotovili razvijajoče duševne motnje,

Ni duševne motnje

24. ocenili pa so, da gre pri mladostniku za vedenjske težave

Vedenjske težave

25. vezane na družinski okvir,

Vzrok v družini

26. ter da se pod vplivom psihoaktivnih substanc lahko odziva agresivno.

Vzrok agresije

27. Žal se je kmalu za tem zapletel v konflikt s sodelavcem in kasneje še s šefom ter odšel domov in prenehal z delom.

Konflikt v službi

28. Še isti vikend je ponovno eksperimentiral z drogo. Tokrat je imel priložnost poskusiti ekstazi in ker si je tega že dolgo želel, se skušnjavi ni mogel upreti.

Nadaljuje eksperimentiranje

29. Okrožno sodišče mu je ponovno izreklo vzgojni ukrep nadzorstva organa socialnega varstva z dodatnimi navodili; da se zaposli, povrne škodo oškodovancu in se vključi v psihološko posvetovalnico.

NOSV + navodila

30. Odnos do sklepov sodišča je očitno ignorantski, kakor tudi do samih kaznivih dejanj.

Ignorantski odnos

31. Pri vrednotenju svojih dejanj vedno najde izgovore in krivi druge.

Nesprejemanje odgovornosti

32. Pri dogovorih je zelo nagnjen k odlaganju in ustvarjanju vtisa, da nekaj dela na tem,

Odlaganje

33. ob soočanju z neuresničenimi dogovori pa je zelo spreten pri izgovorih in sprenevedanju.

Spretni izgovori

I10: Mladostnik, 17 let, št. spisa: 1203-73/2012-12, 14. 12. 2012

1. Fanta poznamo na tuk. CSD od 2012, ko je njegova mati zaprosila za pomoč v naši enoti --- zaradi težav s sinom.
Nemočna mati
2. Težave so se kazale v šoli (neopravičeni izostanki, negativne ocene in vedenjska problematika)
Težave v šoli
3. problem pa je bila tudi njegova zasvojenost s športnimi stavami.
Športne stave
4. V zvezi s slednjimi je od junija 2011 do marca 2012 enkrat tedensko obiskoval individualne svetovalne razgovore na Projektu človek.
Svetovanje na PČ
5. Njegova starša sta se prvič razšla l. 1997.
Prvič razšla
6. Po več letih konfliktov se je oče 2004 odselil k svoji mami, ki živi v dvosobnem stanovanju v ---.
Oče odide
7. Zaradi številnih zamer, sta starša komunicirala le prek sina.
Komunikacija prek mladostnika
8. Mld. se je po OŠ vpisal na Gimnazijo ---, vendar se je zaradi slabih ocen že v času jesenskih počitnic prepisal na Ekonomsko šolo na --- .
Prepis v SŠ
9. Mati ga je pri tem podrla, med tem ko je oče temu nasprotoval.
Nesoglasje glede vpisa
10. Težave so se nadaljevale tudi na tej šoli in so se kazale v neprimernem vedenju
Neustrezno vedenje
11. in številnih izostankih, ki jih je mati vse opravičila.
Mamina opravičila
12. Kljub temu, da se je trudil in popravil precej ocen, je proti koncu š.l. obupal in imel toliko popravnih izpitov, da letnika ni izdelal.
Padel letnik
13. V letošnjem š.l se je vpisal v program --- tehnik na Srednji šoli ---. Mati ga je pri tem ponovno podprla, oče pa je temu vpisu nasprotoval, ker se mu ni zdelo smiselno, da vseskozi menjava šole.
Nesoglasje glede vpisa
14. Težave se nadaljujejo tudi tukaj, tako da ima že ukor celotnega učiteljskega zbora, kmalu pa se bodo odločali o pogojni izključitvi zaradi njegovih verbalnih izpadov in občasnih konfliktov z učitelji.
Ukrepi šole
15. Skrbelo jo je tudi zaradi njegovih športnih stav, zaradi katerih ima precej dolgov in je doma že tudi kaj ukradel (denar, zlatnino).
Športne stave
16. Dobila je tudi informacijo, da redno kadi travo in urinski test, ki so ga opravili v SF je tudi potrdil prisotnost THC.
Redno kajenje trave
17. Mld. je priznal, da je travo redno kadil od decembra 2011.
Kajenje trave
18. Mld. je letos jeseni izrazil željo po vključitvi v stanovanjsko skupino, kje bi imel mir in bi se umaknil od konfliktnih domačih razmer, ki nanj delujejo stresno.
Želja po umiku
19. Zaradi trenutne napete klime v odnosu med staršema, bomo ogled z očetom opravili ob kaki drugi priložnosti.
Napetost med staršema

20. Pomemben člen v njegovi socialni mreži je tudi babica, ki namestitvi nasprotuje in meni, da bi bila to za družino velika sramota.

Vpletanje babice

I11: Mladostnica, 17 let, št. spisa: 1203-3/2014-12, 28. 8. 2015

1. Mld. izhaja iz 4 članske družine, ki je razpadla leta 2010. **Razpad družine**
2. V šoli ima s strani Zavoda za šolstvo odobrene tri ure na teden za dodatno strokovno pomoč. **3h DSP**
3. V preteklosti se je ob doživljanju stisk zatekala v samo-poškodbeno vedenje. **Samopoškodbe**
4. V soglasju z njenima staršema smo jo namestili v stanovanjsko skupino. **Namestitve v SS**
5. V zadnjih letih so pri njej opazna nihanja pri motiviranosti za šolsko delo. **Nihanja motivacije**
6. Šola je poročala o številnih ne/opravičenih izostankih in slabih ocenah. **Težave v šoli**
7. Na srednji šoli se je poleg prej omenjenih težav pojavljal tudi slab odnos z nekaterimi učitelji **Slab odnos z učitelji**
8. in neresen odnos do dodatne strokovne pomoči. **Neresno do DSP**
9. Drugi letnik je zastavila dobro, v novembru 2014 pa je začela v šoli popuščati, tako pri ocenah kot disciplinsko. **Popuščanje v šoli**
10. Konec aprila 2015 je zaradi neopravičenih izostankov in vpisov v dnevnik dobila vzgojni ukrep pogojne izključitve **Vzgojni ukrep v šoli**
11. in letnika na koncu ni izdelala. **Padla letnik**
12. Po mnenju matičnega vzgojitelja iz stanovanjske skupine je vsemu temu botroval tako neurejen in nerazčiščen odnos z materjo **Problem z mamo**
13. kot eksperimentiranje z marihuano. **Eksperimentiranje z marihuano**
14. V zvezi s slednjim je začela obiskovati društvo UP, kjer se je v obravnavo vključevala redno in motivirano. **Vključitev na UP**
15. Kljub temu, da je CSD LJ Center podal ovadbo zoper očeta, **Ovadba očeta**
16. ki naj bi enkrat v vinjenem stanju otipaval mld., **Alkohol pri očetu**
17. sestra pa je na enem od razgovorov povedala, da ju je oče večkrat pretepal. **Nasilje očeta**
18. Vsi so na CSD sporočali, da jih dekleti ne upoštevata, da sta svojeglavi in uporniški. **Uporništvo**
19. Oče trenutno biva v samskem domu in nima možnosti, da bi jo čez vikend vzela k sebi. **Stanovanje očeta**
20. Navaja da kakega drugega stanovanja ne more najeti, ker dobiva plačo zelo neredno. **Neredni dohodki**
21. Mati, ki sedaj živi z novim partnerjem, se je po namestitvi v skupino povsem umaknila iz odnosa s hčerko. **Umik matere**
22. To jo je zelo obremenjevalo, saj je bila kljub konfliktom, na mamo vseskozi navezana.

- Obremenjujoča izguba**
23. Surdo-pedagoginja naknadno sporoči, da mama pač ne zna z njo, ker je tudi sama bila oddana v rejništvo.
- Mamine izkušnje**
24. Proti koncu minulega šolskega leta je v stanovanjski skupini s svojim vedenjem in ravnanjem vse bolj presegala meje in koncepte njihovega dela.
- Vse bolj neobvladljiva**
25. Na skupnih timskih sestankih je izražala, da se zaveda kje dela napake in sklenili smo številne dogovore. Teh pa se nato ni držala in včasih je namenoma delala vse po svoje, povsem v nasprotju z dogovori ter splošnimi pravili v skupini.
- Nespoštovanje dogovorov**
26. Vzporedno s tem sta tudi oče in babica vse bolj dvigovala roke nad njenim vedenjem in samovoljnimi izhodi v mesto.
- Obupala oče in babica**
27. V letošnjem letu je ponovno vzpostavila stik z materjo in se z njo v zadnjem obdobju dobro razume, med tem ko se je sedaj oče povsem umaknil.
- Umik očeta**
28. Poleg dokončanja šole, vidi smisel v premestitvi tudi v tem, da se bo odmaknila od neprimerne družbe v Ljubljani
- Neprimerna družba v LJ**
29. in dokazovanja na neustrezne načine.
- Neustrezne strategije**

I12: Mladostnik, 15 let, št. spisa: 1203-44/2011-12, 4. 4. 2014

1. Fant je bil pri dveh letih in pol skupaj s svojo sestro polbratom oddan v rejništvo
- Oddan v rejništvo**
2. zaradi neurejenih družinskih razmer.
- Neurejene družinske razmere**
3. Mati ima težave v duševnem zdravju,
- Duševno zdravje**
4. pri očetu pa opazna uporaba alkohola
- Alkohol**
5. Prehod iz predšolskega v šolsko obdobje je težko sprejel.
- Težek prehod v OŠ**
6. V 4. razredu so se povečali odpori do šole in
- Odpori do OŠ v 4. r.**
7. stopnjevala se je problematika na učnem ter vedenjskem področju.
- Stopnjevanje težav**
8. Rejnica je povedala, da se je v jezi kdaj tudi zagnal vanjo.
- Neobvladljiva jeza**
9. Pri 10-ih letih je bil premeščen v drugo rejniško družino, ki se mu je izredno posvetila na vseh področjih.
- Menjava rejnikov pri 10-ih**
10. Žigovo odstopajoče vedenje se je pojavljalo vseskozi, vrhunec pa je doseglo leta 2011.
- Stalno odstopanje**
11. Zaradi tega vedenja, ki je bilo vse bolj neobvladljivo, uničevanja lastnine rejnikov,
- Destruktivnost**
12. njihove vzgojne nemoči in nenazadnje hladnega odnosa do so-rejenk, je družina rejniško pogodbo razdrla.
- Vzg. nemoč rejnikov**
13. Proti koncu šolskega leta je bil zaradi histeričnih agresivnih izpadov
- Histerični agr. izpadi**
14. sprejet na Pedo-psihiatrični oddelek Pediatrične klinike.

- Sprejet na PP**
15. Tam so diagnosticirali motnje vedenja in čustvovanja, prepisali medikamentozno terapijo in priporočili nadaljnjo obravnavo pri otroškem psihiatru.
- Diagnosticirane motnje**
16. Septembra je bi odpuščen, tuk. CSD pa ga je namestil v vzgojni zavod.
- Namestitev v VZ**
17. Žal pa je njegov odnos do učiteljev in sošolcev vse slabši.
- Slabši odnosi v šoli**
18. Pogosto je vir konfliktov, ki včasih prerasejo v fizične.
- Pobudnik konfliktov**
19. Med poukom je moteč, razrednika včasih upošteva, včasih pa ne.
- Motenje pouka**
20. Tudi v domu opazajo vse večjo nestrpnost do odraslih oz. do avtoritet, katerim vse bolj kaže svojo moč.
- Nestrpnost do avtoritet**
21. Opazajo, da je v njem precej jeze, ki je trenutno usmerjena prit zavodu.
- Potlačena jeza**
22. Med vrstniki ni priljubljen zaradi svoje manipulativnosti, njihovo pozornost pa skuša pridobivati na negativne načine.
- Manipulativen in nepriljubljen**
23. Tako je ob priložnosti v dom že prinesel marihuano, cigarete ali nož.
- Nedovoljeni vnosi v VZ**
24. V komunikaciji večkrat uporablja laži,
- Uporaba laži**
25. pri svojih dejanjih mu manjka samo-presoje, med tem ko zna druge realno ocenjevati.
- Manko samopresoje**
26. Zaskrbljujoče je njegovo idealiziranje pol-brata in svaka, ki sta že imela izkušnje s kriminalom in zaporom.
- Negativni liki**
27. Opazni so tudi njegovi samovoljni načrti in mahinacije, da pride do zelenega cilja.
- Samovoljni načrti**
28. Tako je npr. v prvem letu bivanja v vzgojnem zavodu sprovciral resen konflikt z očetom, ker dela vikendov in počitnic ni želel preživljati pri njem.
- Sprovciral konflikt z očetom**
29. Sramoval naj bi se njegovega zbiranja starega železa in motil ga je očetov odklonilen odnos do pol-brata.
- Sramovanje očeta**
30. Tako je sedaj za vikende smo pri mami in njenem partnerju, kjer ima več svobode. Vendar je tudi tukaj šel do skrajnih meja potrpljenja.
- Gre do meje potrpljenja**
31. V 7. razredu je občasno hodil na vikende tudi k bivši rejnici in botri (preko ZPMS), vendar si je s svojim vedenje tudi tu zaprl vrata.
- Zapira si vrata**

PRILOGA Č: Ureditev pojmov po ravneh abstraktnosti

Kode poročila K1	2. raven	3. raven
1. Vpliv družbe 2. Nekritičnost 3. Neznani razlogi	Družina – K1: 3, 7 Vrstniki – K1: 1	Dejavniki tveganja
4. Preobrat v vedenju 5. Izpis iz šole 6. Prekinitev treningov 7. Porušeni odnosi 8. Odklanjanje sodelovanja 9. Izrek NOSV 10. Nova kazniva dejanja 11. Navidezno sodelovanje 12. Izrek PD Radeče	Prekinitev treningov – K1: 6 Neustrezno vedenje – K1: 2, 4, 8, 11 Težave v šoli – K1: 5 Kazniva dejanja – K1: 10 Ukrepi sodišč – K1: 9, 12	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila K2	2. raven	3. raven
1. Kaznivo dejanje 2. Slab učni uspeh 3. Neprimerni vrstniki	Družina – K2: 6 Vrstniki – K2: 3, 7 Šola – K2: 5	Dejavniki tveganja
4. Ponavljanje razreda 5. Izločitev šole 6. Ne živi z očetom 7. Vodijo ga vrstniki	Težave v šoli – K2: 2, 4 Kaznivo dejanje – K2: 1	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila K3	2. raven	3. raven
1. Spolna zloraba 2. Ponavlja 1. letnik 3. Slab učni uspeh 4. Izostanki od pouka	Družina – K3: 1, 6-9	Dejavniki tveganja
5. Odsotnost očeta 6. Brat v zaporu	Težave v šoli –	Posledice dejavnikov tveganja

7. Alkohol pri očimu	K3: 2, 3	
8. Alkohol pri mami		
9. Nesoglasja staršev		
Kode poročila R1		
	2. raven	3. raven
1. Izostanki od pouka	Družina – R1: 6,7 Revščina – R1: 4, 5 Okolje – R1: 3	Dejavniki tveganja
2. Ponavljajoči se izostanki		
3. Nesprejetost v okolju		
4. Revščina		
5. Fantov sram		
6. Razveza staršev	Psihične težave – R1: 10 Težave v šoli – R1: 1, 2, 8, 9	Posledice dejavnikov tveganja
7. Nima stikov z očetom		
8. Neobiskovanje pouka		
9. Prepisi s šole na šolo		
10. Ambulant. na PPO PK		
Kode poročila R2		
	2. raven	3. raven
1. Težave v šoli	Šola – R2: 7	Dejavniki tveganja
2. Neobiskovanje pouka		
3. Vključitev v SC		
4. Nesodelovanje s šolo		
5. Vključitev na Rakitno		
6. Prilagoditev šole		
7. Nesodelovanje učiteljev	Opustil šport – R2: 11 Psihične težave – R2: 3, 5, 8, 9, 10 Težave v šoli – R2: 1, 2, 4, 5, 6	Posledice dejavnikov tveganja
8. Ponovna stiska		
9. Ne verbalizira stiske		
10. Nemotiviran		
11. Opustil šport		
Kode poročila R3		
	2. raven	3. raven
1. Očetova stiska	Družina – R3: 1, 6, 7, 8	Dejavniki tveganja

2. Neprimerno vedenje 3. Neugodno okolje 4. Neprimerni vrstniki 5. Preprodaja drog 6. Oče v zapor	Okolje – R3: 3 Vrstniki – R3: 4	
7. Vzgojna nemoč mame 8. Brezposelnost staršev 9. Napredovanje z negativ. oceno 10. DSP 11. Učne težave 12. Prešolanje	Neustrezno vedenje – R3: 2 Težave v šoli – R3: 9–12	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila R4	2. raven	3. raven
1. Hišni pripor 2. Pripor Povšetova 3. NOSV + navodila 4. Neresen pristop 5. Neuspešno sr. šolanje 6. Vključitev v PUM 7. VU vzg. zavod 8. Vtikanje očeta v VU 9. Očetova pritožba 10. VU PD Radeče 11. Razvajen 12. Neprimerna družba 13. Zaščitniška starša 14. Obtoževanje očeta	Starša – R4: 8, 9, 13–17 Vrstniki – R4: 12	Dejavniki tveganja
15. Oče fizično nasilen 16. Neenotna vzgoja 17. Projiciranje krivde 18. Obravn. pri pedopsihiatrinji 19. Redkobeseden	Osebnostne lastnosti – R4: 11, 18–25 Težave v šoli – R4: 5, 6	Posledice dejavnikov tveganja

20. Nezaupljiv	Kazniva dejanja – R4: 26 Ukrepi sodišča – R4: 1–4, 7, 10	
21. Vzkipljiv		
22. Težave z avtoriteto		
23. Samovoljnost		
24. Laži		
25. Nesprejemanje odgovornosti		
26. Kazniva dejanja		
Kode poročila R5		
	2. raven	3. raven
1. Vzgojna nemoč	Starši – R5: 1 Vrstniki in droge – R5: 4, 5	Dejavniki tveganja
2. Popustil v šoli		
3. Grožnje s samomorom		
4. Sum na droge		
5. Slab vpliv družbe		
6. Izostanki od pouka		
7. Manipuliranje s samomorom	Neustrezno vedenje – R5: 3, 7, 8, 9 Težave v šoli – R5: 2, 6, 10, 11 Opustitev športa – R5: 12	Posledice dejavnikov tveganja
8. Agresivnost		
9. Vedenjsko spremenjen		
10. Upad uspeha		
11. Neopravičeni izostanki		
12. Opustil šport		
Kode poročila R6		
	2. raven	3. raven
1. Izostanki od pouka	Starši – R6: 3, 9–12 Vrstniki – R6: 4, 6	Dejavniki tveganja
2. Zadrževanje na ulici		
3. Vzgojna nemoč		
4. Vpliv družbe		
5. Naivnost		
6. Eksperimentiranje		
7. Spogledovanje s KD		
8. Priča KD	Opustitev športa – R6: 15	Posledice

9. Mamina nezaposlenost 10. Razpad skupnosti 11. Zapor očeta 12. Skromni dohodki 13. Vzkipljivost 14. Nobenih aktivnosti 15. Opustil šport	<p>Čustvene težave – R6: 5</p> <p>Neustr. vedenje – R6: 2, 13, 14</p> <p>Težave v šoli – R6: 1</p> <p>Kazniva dejanja – R6: 7, 8</p>	dejavnikov tveganja
Kode poročila R7	2. raven	3. raven
1. Kaznivo dejanje 2. Breme KD 3. Vključen v UVP 4. Introvertiranost 5. Ponavljanje letnika	<p>Družina – R7: 6–10</p> <p>Osebnostna lastnost – R7: 4</p>	Dejavniki tveganja
6. Ločitev staršev 7. Čustvena stiska 8. Nesprejemanje »očima« 9. Očetova zamera 10. Obtoževanja staršev	<p>Stiska – R7: 7</p> <p>Težave v šoli – R7: 3, 5</p> <p>Kaznivo dejanje – R7: 1, 2</p>	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T1	2. raven	3. raven
1. Sporazumna razveza 2. Ostal pri očetu 3. Stiki ves čas 4. Oče novo družino 5. Težave v 8. razredu 6. Različna vzgoja 7. Permisivna mati 8. Materialno razvajanje 9. Očetovska vzgoja	<p>Družina –</p> <p>T1: 1–4, 6–14, 17</p>	Dejavniki tveganja

10. Očetove zahteve 11. Konfliktnost staršev 12. Samostojno odločanje 13. Očetovi slabi občutki 14. Mamino nerazumevanje 15. Neuspeh v 1. letniku 16. Prestopanje zakonov 17. Porušen odnos z očetom 18. Pripor 19. VU VZ 20. Čustvena prikrajšanost 21. Nima zaupne osebe	Čustvena prikrajšanost – T1: 20, 21 Težave v šoli – T1: 5, 15 Težave z zakoni – T1: 16 Ukrepi sodišča – T1: 18, 19	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T2	2. raven	3. raven
1. Motenje pouka 2. Izključitev 3. Trda vzgoja 4. Pomanjkanje varnosti 5. Hiperaktiven 6. Vedenjske težave 7. Težave z avtoriteto 8. Visoka pričakovanja 9. Agresivne reakcije 10. Neoprem. za doseganje ciljev 11. Občutki neuspešnosti 12. Opustil aktivnosti 13. Nasilje v družini 14. VU SS	Družina – T2: 3, 4 Osebnostna lastnost – T2: 5 Osebnostne lastnosti – T2: 4, 7, 8, 10, 11, Neustrez. vedenje – T2: 6, 9, 12 Težave v šoli – T2: 1, 2 Kaznivo dejanje – T2: 13 Ukrep sodišča – T2: 14	Dejavniki tveganja Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T3	2. raven	3. raven
1. Razveza		

2. Zapustitev mame 3. Prizadet 4. Hospitalizacija na PP 5. Namestitev v VZ Smlednik 6. Ponavljanje razreda 7. Popravni izpit 8. Introvertiran 9. Slaba samopodoba 10. Šibka samokontrola 11. Nemiren	Družina – T3: 1, 2	Dejavniki tveganja
	Občutki – T3: 3 Osebnostne lastn. – T3: 8– 11 Hospitalizacija – T3: 4 Namestitev v VZ – T3: 5 Težave v šoli – T3: 6, 7	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T4	2. raven	3. raven
1. Tri ure DSP 2. Neurejeno očetovstvo 3. Novi partner 4. Pogoste selitve 5. Nesprejetost pri očimu 6. Sum nasilja očima 7. Rejništvo babice 8. Vzgojna nemoč babice 9. Neupoštevanje babice 10. Nejasna struktura 11. Neprimerni pristopi strica 12. Vzgojna nemoč mame	Družina – T4: 2–8, 10–12	Dejavniki tveganja
	Težave v šoli – T4: 1 Neustrezno vedenje – T4: 9	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T5	2. raven	3. raven
1. KD otroka 2. Vzgojne težave 3. Želja po namestitvi 4. Nemirnost od 1. r. 5. Težave pri stikih z vrstniki	Družina – T5: 2, 18 Osebnost – T5: 4, 5, 8, 10	Dejavniki tveganja

6. Prekinitev jemanja zdravil 7. Hiperaktiven 8. Disleksija 9. Dodatna strokovna pomoč	Vrstniki – T5: 19	
10. Motnje koncentracije 11. Napredovanje z neg. oceno 12. Neuspešna pomoč v 8. r. 13. Prešolanje na OŠ MDJ 14. Neuspeh v 8. r. 15. Vključitev v PŠ MDJ 16. Verbalno nasilje 17. Provokativno vedenje 18. Vzgojna nemoč staršev 19. Neprimerna družba 20. 2 kaznivi dejanji	Prekinitev jemanja zdravil – T5: 7 Težave v šoli – T5: 9, 11–15 Vedenje – T5: 16, 17 Kazniva dejanja – T5: 1, 20	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila T6	2. raven	3. raven
1. Oče živi drugje 2. Dobri nameni 3. Alergija na omejitve 4. Vzkipljiv 5. Inteligenten in naiven 6. Ni zaupanja 7. Resen konflikt 8. Psihično nestabilen 9. Nevaren zase in za druge	Družina – T6: 1, 2, 6 Vrstniki – T6: 11	Dejavniki tveganja
10. Težave z zaključ. letnika 11. Neprimerna družba 12. Kaznivo dejanje 13. 5 prekrškov 14. VU NOSV	Osebnostne lastnosti – T6: 3, 4, 5, 8, 9 Neustrezno vedenje – T6: 7 Težave v šoli – T6:10 Prekrški – T6: 13	Posledice dejavnikov tveganja

15. Slabo sodeloval	Kazniva dejanja – T6: 12, 16 Ukr. sodišča – T6: 14, 15, 17, 18	
16. KD po izreku NOSV		
17. Hišni pripor		
18. Pripor Povšetova		
Kode poročila T7		
	2. raven	3. raven
1. Živi z mamó	Družina – T7: 1–4, 10 Vrstniki – T7: 6, 9	Dejavniki tveganja
2. Stiki		
3. Oče nemočen		
4. Vzgojne težave		
5. Odnos do šole		
6. Sugestibilen		
7. Je ne upošteva	Neustrezno vedenje – T7: 7, 8 Težave v šoli – T7: 5, 11–13	Posledice dejavnikov tveganja
8. Samosvoje vedenje		
9. Skrb zbujaóča družba		
10. Vzgojna nemoč		
11. 2 uri DSP		
12. Izostanki		
13. Nezainteresiran		
Kode poročila T8		
	2. raven	3. raven
1. Živi z očetom	Družina – T8: 1–6, 9	Dejavniki tveganja
2. Prišla v Slovenijo 2010		
3. Nizki dohodki		
4. Oče edini zaposlen		
5. Mati na Kosovu		
6. Plača za najemnino		
7. Otroški dodatek za preživetje	Težave v šoli – T8: 8, 10, 11	Posledice dejavnikov tveganja
8. Ni ustreznih pogojev		
9. Prevzem. gospodinjstva		
10. Ni časa za učenje		
11. Ponavljanje letnika		

Kode poročila S1	2. raven	3. raven
1. Prepiri 2. Oče nasilen 3. Razpad IZS 4. Težave z vedenjem 5. Tel. stiki z očetom 6. Tožba za preživnino 7. Prostorska stiska 8. Nesoglasja 9. Skrbna, a nemočna 10. Mama OŠ PP 11. Sin ve več kot ona	Družina – S1: 1, 2, 3, 5–12, 16, 19 Osebnostne lastnosti – S1: 14 Vrstniki – S1: 17	Dejavniki tveganja
12. Zamenjane vloge 13. Napredovanje z negativno 14. Posebne potrebe 15. Vrzeli v znanju 16. Znaki zanemarjanja 17. Izogibanje sošolcev 18. Nepripravljen za pouk 19. Vzgojna nemoč mame 20. Podpora pri šolskem delu 21. Odnos do higiene 22. Nesamostojen	Težave v šoli – S1: 13, 15, 18, 20 Neustrezno vedenje – S1: 4 Nesamostojen – S1: 21, 22	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila S2	2. raven	3. raven
1. Obvestilo o zanemarjanju 2. Mati + alkohol 3. Mati + zdravila 4. Zmanjšana skrb 5. Nima uvida	Starši – S2: 1–9	Dejavniki tveganja

6. Postopek odvzema 7. Psihično neurejena 8. Odsotnost očeta 9. Nezmožnost staršev 10. Nesamostojna	Neustrezno vedenje – S2: 10	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila S3	2. raven	3. raven
1. Razpad IZS 2. Nasilje očeta 3. Stiki z očetom 4. Odklanjanje šole 5. Nemotivirana za šolo 6. Težave pred spanjem 7. Odklanjanje hrane 8. Umikanje v bolezen 9. Regres higijene 10. Izogibanje šoli 11. Čustvene težave 12. Nasilno vedenje 13. Regresija 14. Avtoagresivno vedenje 15. Zabisane vloge	Razpad družine – S3: 1, 2, 3, 15	Dejavniki tveganja
	Težave v šoli – S3: 4, 5, 10 Osebnostne težave – S3: 6–9, 11, 13 Neustrezno vedenje – S3: 12, 14	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila S4	2. raven	3. raven
1. Rop s starši 2. Med PP v Slivnici 3. Izrečen VU VIZ 4. Oče odpuščen iz zapora 5. Oče neznanega bivališča 6. Mama prijavljena na CSD 7. Mama zaprta 8. Vzorno vedenje	Starša – S4: 1, 4–8, 10–14, 17–20	Dejavniki tveganja

9. Zaključil 9. r. v VIZ		
10. Želi biti pri mami		
11. Oče odsoten	Kaznivo dejanje – S4: 1 Ukrep sodišča – S4: 2, 3, 9 Čustva in vedenje – S4: 15, 16	Posledice dejavnikov tveganja
12. Oče napade mamo		
13. Oče izgine		
14. Sodelujoča stara starša		
15. Čustva in vedenje		
16. Pogrešal mamo		
17. Sodelujoča mati		
18. Angažirana pri vzgoji		
19. Stanovanje starih staršev		
20. Aktivno nad brezposelnost		
21. Odločitev za SS		
Kode poročila S5	2. raven	3. raven
1. Težave z duševnem zdravjem	Oče – S5: 2, 4 Mati – S5: 1, 3, 5–8, 16	Dejavniki tveganja
2. Odsotni oče		
3. Bivanje v materinskem domu		
4. Neodgovorni oče		
5. Šibko materinstvo		
6. Slaba higiena		
7. Opitost mame		
8. Opažanja izvajalca PSP		
9. Vzgojno težavna	Opažanja šole – S5: 9, 10, 11 Iskanje rešitev – S5: 12, 15, 17	Posledice dejavnikov tveganja
10. Zamujanje, higiena		
11. Sodeluje s šolo		
12. Zatečeta se v KCM		
13. Mama pije		
14. Partner moti		
15. Iskanje rešitve		
16. Privolitev v namestitev		
17. Privolitev v urejanje		

Kode poročila S6	2. raven	3. raven
1. Spolna zloraba 2. KCM + odvzem 3. Ni biološki oče 4. Želja po umiku	Starša – S6: 1, 2, 3, 5	Dejavniki tveganja
5. Pritiski staršev idr. 6. Soglasje za namestitev 7. Bolj odrasla	Osebnostna lastnost – S6: 7 Želja pa umiku – S6: 4, 6	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila S7	2. raven	3. raven
1. Nikoli živela z očetom 2. Občasni stiki z očetom 3. Mamine težave v DZ 4. Oddaja v rejo 5. Prekinitev rejništva 6. Do 2001 vključitev v SC 7. Diagnoza matere 8. Težave zaradi bolezni 9. Nestabilno sodelovanje 10. Konfliktnost in nesodelovanje 11. Zavračanje pomoči CSD 12. Vedenje v OŠ 13. Mamina nihanja 14. Simbioza in posesivnost 15. Pogosti begi	Odsotnost očeta – S7: 1, 2 Mamine težave v DZ – S7: 3, 7–11, 13, 14, 18–21, 30	Dejavniki tveganja
16. Nespoštovanje meja 17. Izgubljanje stika 18. Vzgojna nemoč 19. Psihično nasilje 20. Fizično nasilje	Neustrezno vedenje – S7: 12, 15, 16, 17 Institucionalno vključevanje –	Posledice dejavnikov tveganja

21. Nihanja v odnosu 22. 5 mesecev v MD 23. Uspešno v Črnavi 24. Vpis na sr. gostinsko 25. Vključitev na DTO 26. 1 teden v SS ČG 27. Ponovna vklj. v DTO 28. Ponovna vklj. v DTO 29. Doma ogrožajoče 30. Odločitev za SS	S4: 4, 5, 6, 21, 22–24, 26, 29, 30 Zdravljenje – S7: 25, 27, 28	
Kode poročila S8	2. raven	3. raven
1. VU vzgojni zavod 2. Neprimerno vedenje v ZVI 3. VU PD Radeče 4. Več postopkov na OS 5. VU sodnika za prekrške 6. Ne sodeluje pri VU 7. Prošnja šole 8. Vedenjske težave 9. Slab učni uspeh 10. Umik očeta 11. Selitev z mamo 12. Redni stiki 13. Sodelovanje po ločitvi 14. Zavrača pristop staršev 15. Pomembna le družba 16. Upad motivacije v 7. r 17. Negativne ocene 18. Nihanje razpoloženja 19. Agresivne reakcije	Težave v družini – S8: 10–13, 20 Vrstniki – S8: 14	Dejavniki tveganja
	Čustvene težave –	Posledice dejavnikov tveganja

20. Razmišljanje o ločitvi	S8: 18 Neustrezno vedenje – S8: 2, 8, 14, 19, 30–34 in nesodelovanje – S8: 6, 21, 23, 24, 27–29 Težave v šoli – S8: 7, 9, 16, 17, 22, 25, 26 Ukrepi sodišč – S8: 1, 3–5	
21. Odklonil SC		
22. Poslabšanje v šoli		
23. Odklonil tabor		
24. Neodziven na vabila		
25. Ponavljanje letnika		
26. Pedagoška pogodba		
27. Nerealiziran načrt		
28. Nerealiziran dogovor		
29. Odklanjanje pomoči		
30. Neodgovorna drža		
31. Agresiven, zahteven		
32. Zanikanje		
33. Projiciranje krivde		
34. Utrdil neustrezno vedenje		
Kode poročila S9	2. raven	3. raven
1. Živela z babico	Družina – S9: 1, 2, 10–13, 15	Dejavniki tveganja
2. Babica		
3. Ponavljanje		
4. Izostanki		
5. Popravni		
6. Pobeg od doma		
7. Bivanje v KCM		
8. Ponovni pobeg		
9. Konflikt z očetom		
10. Verbalno nasilen	Težave v šoli – S9: 3–5 Osebnostne lastnosti – S9: 16–18	Posledice dejavnikov tveganja
11. Fizično nasilen		
12. Vzgojna nemoč		
13. Privolitev v VZ		
14. Nazaj v KCM		

15. Neustrezen pristop 16. Nihanje razpoloženja 17. Sugestibilna 18. Težave s fanti 19. Želi v VZ	Iskanje rešitev – S9: 6–9, 14, 19	
Kode poročila S10		
	2. raven	3. raven
1. Stanovanjski problem 2. Nezaposlenost staršev 3. Odvisnost od alkohola 4. Posledice alkohola 5. Posledice alkohola 6. Starša razšla 7. Stiki z očetom 8. Mati brezdomka 9. Zavrača mamo 10. Prekinitev šolanja 11. Materialna ogroženost 12. Dobri potenciali 13. Rabi strokovno podporo	Starša – S10: 2–9 Materialna ogroženost – S10: 1, 2, 11	Dejavniki tveganja
	Težave v šoli – S10: 10 Potrebna podpora – S10: 13	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila S11		
	2. raven	3. raven
1. Mati umrla 2. Skrb tete 3. Popoldne pri teti 4. Očetov uvid 5. Učna pomoč 6. Oba vključena na CS 7. Nemotiviran 8. Priznava lenobo 9. Veliko topline	Družina – S11: 1–4	Dejavniki tveganja
	Rabita podpora –	Posledice dejavnikov

10. Neorganiziran, nemotiviran 11. Nihanja v razpoloženju 12. Ritalin 13. Motnje pozornosti 14. Toplina in nadzor	S11: 5, 6, 9, 12, 14 Osebnostne lastnosti – S11: 7, 8, 10, 11, 13	tveganja
Kode poročila S12		
	2. raven	3. raven
1. Oče neznano kje 2. Pomoč babice 3. Skrb partnerja 4. Ponavljanje 1. razreda 5. Slabe delovne navade 6. Slaba koncentracija 7. Nemotiviran za šolo 8. Moteče situacije 9. Škodljive reakcije	Družina – S12: 1–3, 12–14 Vrstniki – S12: 15, 16	Dejavniki tveganja
10. Odpori do dela 11. Neuspešen v šoli 12. Zanemarjen 13. Vzgojna nemoč 14. Ju ne upošteva 15. Družba na ulici 16. Labilen 17. Stopnjevanje težav v šoli	Težave v šoli – S12: 4–11, 17	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila I1		
	2. raven	3. raven
1. Razpad družine 2. Redni stiki 3. Stalni prepiri 4. Nemiren že v OŠ 5. Nerazumevanje učiteljev	Družina – I1: 1–3 Mamina kontrola –	Dejavniki tveganja

<p>6. 2 popravna 7. Psih. testi BP 8. Hitre reakcije 9. Pomanjkanje koncentracije 10. Obravnava defektolog. 11. Spregledana disleksija 12. Socialne težave 13. Pedagoška pogodba 14. Mamina izbira šole 15. Konflikti zaradi izbire šole 16. Mamine ambicije 17. Neuspeh v 2. letniku</p>	<p>I1: 14–16, 18, 20, 23, 29–32, 35</p> <p>Vrstniki – I1: 19, 33, 34</p> <p>Šola – I1: 5</p>	
<p>18. Mamino mnenje 19. Neprimerna družba 20. Odhod v BG 21. Težave na ekonomski 22. KD vloma 23. Mamina nemoč 24. Prenehanje šolanja 25. Novo KD 26. Odkloni odhod v BG 27. Nesodelujoč 28. Nezainteresiran za delo 29. Mamine domneve 30. Mamina kontrola 31. Nerazumevanje drugih 32. Mama ureja šolo 33. Droga v družbi 34. Vzroki za KD 35. Mamina nedojemljivost</p>	<p>Težave v šoli – I1: 6, 13, 17, 21, 24</p> <p>Osebnostne težave – I1: 4, 7–12</p> <p>Nesodelovanje – I1: 26–28</p> <p>Kazniva dejanja – I1: 22, 25, 34</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I2</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. 2002 preselili s Kosova 2. Smrt matere 3. Zapiranje vase 4. Skromni dohodki 5. Oče večkrat odsoten 6. Popoldne sam 7. Včasih kar izgine 8. Posledice v šoli 9. Ponavljanje 7. razreda 	<p>Družina – I2: 1, 2, 4, 5, 6,17, 18</p> <p>Šola – I2: 13</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>
<ol style="list-style-type: none"> 10. Kazalci nemotiviranosti 11. Neresen v šoli 12. Ponovni neuspeh v 7. r. 13. Krivični učitelji 14. Ponavljanje 7. r. pri MDJ 15. Ni delovnih navad 16. Slaba koncentracija 17. Nestrukturiran prosti čas 18. Negativni liki 	<p>Neustrezno vedenje – I2: 7</p> <p>Psihične tež. – I2: 3, 10, 15 16</p> <p>Tež. v šoli – I2: 8, 9, 11, 12, 14</p> <p>Nestruktur. prosti čas – I2: 17</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I3</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Nasilje v družini 2. Težave z DZ 3. Nekontrolirano vpitje 4. 1-krat hospitalizirana 5. Nezmožna mati 6. Nasilna avtoriteta 7. Skrben, a ogrožajoč 8. Alkohol + nasilje 9. Hujše nasilje 2010 10. Prepoved približevanja 11. Podaljšanje UPP 	<p>Nasilje očeta – I3: 1, 6–13, 20</p> <p>Alkohol pri očetu – I3: 7, 8</p> <p>Mamino duševno zdravje – I3: 2–5, 28–30</p> <p>Neurejene domače razmere –</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>

12. Grožnja zapora	I3: 27, 28	
13. Kršitve UPP		
14. Neupoštevanje mame	Vrstniki – I3: 24–26	
15. Svoje glavo življenje		
16. Neobiskovanje pouka		
17. Nočni izhodi	Neustrezno vedenje –	Posledice dejavnikov tveganja
18. Alkohol pri mld.	I3: 14, 15, 17, 23	
19. Kradli		
20. Oče brez prave avtoritete	Težave v šoli –	
21. Neurejeni v šolo	I3: 16, 21	
22. Izolirali		
23. Poslabšanje vedenja	Socialna izključenost –	
24. Težave s sošolci/kami	I3: 22	
25. Ni stika s sošolci		
26. Občutek nesprejetosti	Vrstniki – I3: 24–26	
27. Doma ni miru		
28. Ni medsebojnega razumevanja		
29. Nemočna mati		
30. Mati brez avtoritete		
31. Razlogi za socialno izključenost		
Kode poročila I4		
	2. raven	3. raven
1. Otrok KD tatvine		Dejavniki tveganja
2. Usmeritev v PP	Zaščitniška mati –	
3. Medvrstniško nasilje	I4: 5, 6, 9, 13, 19	
4. Težave z omejitvami	Odsoten oče –	
5. Zaščitniška mati	I4: 7, 10, 19	
6. Neodzivnost in nezanesljivost	Vrstniki –	
7. Neodziven oče	I4: 3, 19	
8. Medvrstniško nasilje	(Prirojene) osebn. lastnosti –	
9. Elementi zanemarjanja	I4: 2, 4	

10. Oče neodziven		
11. Oba manjkata		
12. Ogrožajoč	Težave v šoli –	Posledice dejavnikov tveganja
13. Odklanjanje VZ	I4: 2, 11, 14	
14. 50-odstotni izostanek	Medvrstniško nasilje –	
15. KD ropa	I4: 3, 8, 12, 18	
16. Nekritičen do KD	Kazniva dejanja –	
17. Drugi rop	I4: 1, 3, 8, 15–18	
18. 6 ovadb		
19. Vzroki težav		
Kode poročila I5		
	2. raven	3. raven
1. Ločitev staršev	Ločitev – I5: 1, 2 Odnos z mamo – I5: 6, 9 Alkohol pri mami – I5: 10 Fant + droge – I5: 7, 8, 11, 12, 13	Dejavniki tveganja
2. Oče hoče predodelitev		
3. Slab učni uspeh		
4. Neopravičeni izostanki		
5. Izpis iz šole		
6. Ostane sama doma		
7. Selitev k fantu		
8. Fant je diler	Težave v šoli – I5: 3–5	Posledice dejavnikov tveganja
9. Spor z mamo		
10. Alkohol pri mami		
11. Stiska		
12. Posesiven fant		
13. Droge pri mladostnici		
Kode poročila I6		
	2. raven	3. raven
1. Ločitev staršev	Razpad družine – I6: 1–3	Dejavniki tveganja
2. Ne živi z očetom		
3. Nemočna mati		
4. Hiperaktiven		

<p>5. Udaril brez razloga 6. Težave z vključevanj. v družbo 7. Norčevanje sošolcev 8. Neuspeh v 2. letniku 9. Ponavljanje 2. letnika 10. Izpis iz šole 11. Zapletanje v konflikte 12. Neprimerno z dekleti 13. Nerazumno vedenje 14. Nesprejemanje odg.</p>	<p>Vrstniki – I6: 7</p> <p>Droge – I6: 18, 20</p>	
<p>15. Vzkipel ob soočenju 16. Kraje zlatnine 17. Mami prekipi 18. Odvajanje od marihuane 19. Kraje pri sorodnikih 20. Opustil CZOPD 21. Nasilje nad bratom 22. Kraje pri sorodnikih 23. Samovoljni izhodi 24. Zelo pozni prihodi 25. Težave na računalniški 26. Dva postopka na OS 27. Ukor za travo v PŠ 28. Tri kazniva dejanja</p>	<p>Osebnostne težave – I6: 4–6</p> <p>Težave v šoli – I6: 8, 9, 25</p> <p>Neustrezno vedenje – I6: 11–15, 17, 21, 23, 24</p> <p>Prekrški in kazniva dejanja – I6: 16, 19, 22, 26–28</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I7</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>
<p>1. Živi z mamo 2. Spori z mamo 3. Preveč računalnika 4. Mamina kontrola 5. SS kot osvoboditev</p>	<p>Razveza – I7: 7</p> <p>Mama – I7: 1, 2, 4, 5, 24, 28</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>

<p>6. Brez stikov z očetom 7. Razveza pri 4 letih 8. Finančno nezmožni oče 9. Malo pogreša očeta 10. Težave na gimnaziji 11. Slaba koncentracija 12. Perfekcionista 13. Zbadanje sošolcev 14. Pedagoška pogodba 15. Nič opravil</p>	<p>Oče – I7: 6–9</p> <p>Vrstniki – I7: 13</p> <p>Mediji – I7: 3, 23</p>	
<p>16. Vključen 3 m. na PUM 17. Tesnoba 2. teden 18. Prekinitev šolanja 19. Tesnoba pred izpiti 20. Veliko motiviranja 21. Neupoštevanje dogovora 22. Izgovori 23. Uporaba računalnika 24. Mamina nemoč 25. Opuščanje družbe 26. Zapiranje vase 27. Vidne psihične težave 28. Mamina kontrola porabe 29. Sprejet na CMZ 2-krat 30. Ni motenj</p>	<p>Težave v šoli – I7: 10, 14–18</p> <p>Psihične težave – I7: 11, 12, 19–22, 25, 26, 27, 29, 30</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I8</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>
<p>1. Smrt matere 2. Prešolanje 3. Neobiskovanje pouka 4. KD nasilja kot otrok</p>	<p>Mati – I8: 1, 5, 10, 15, 20</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>

<p>5. Zaščitniška mati 6. Vloga žrtve 7. Nemočni oče 8. Fizično kaznovanje 9. Umik očeta 10. Odsotna starša 11. Vpliv naselja 12. Zbiranje železa 13. Vpliv vrstnikov 14. Namestitev v Veržej 15. »Podpora« matere 16. Nemotiviran za šolo 17. Konflikti v VZ Veržej 18. Prekinitev bivanja v VZ</p>	<p>Oče – I8: 7–10</p> <p>Okolje – I8: 11, 12</p> <p>Vrstniki – I8: 13</p>	
<p>19. Neuspešno na Levcu 20. Zapletanje v KD po smrti 21. Poseganje po drogi 22. Nesodelovanje s CSD 23. Dokončal 4 razrede 24. Zanemaril skrb za nogo 25. Pripor v ZVI Logatec 26. KD tatvine 27. Nasilen in vulgaren v VZ 28. Ukrepi okrožnega sodišča 29. Pripor 30. NOSV za prekrške 31. Kršitve JRM in CPP 22-krat 32. 10 KD tatvine 33. Kokain 34. Droga kot vzrok</p>	<p>Težave v šoli – I8: 2, 3, 16, 19, 23</p> <p>Neustrezno vedenje – I8: 6, 17, 22, 24, 27</p> <p>Droge – I8: 21, 33, 34</p> <p>Ukrep CSD – I8: 14, 18</p> <p>Kazniva dejanja in prekrški – I8: 4, 26, 31, 32</p> <p>Ukrepi sodišč – I8: 8, 25, 28, 29, 30</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I9</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>

<ol style="list-style-type: none"> 1. Spori med staršema 2. Vedenjski izpadi 3. Opustil šport 4. Izpis iz šole 5. Neobiskovanje šole 6. Slaba komun. s staršema 7. Slaba komunik. staršev 8. Razhajanje staršev 9. Izpis iz šole 10. Pretep 11. NOSV 12. Droge – destruktiven 13. Pridržanje na PP 14. UPP 10 dni 15. Akutna psihoza 16. Ni duševne bolezni 	<p>Starša – I9: 1, 7, 8, 25</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>
<ol style="list-style-type: none"> 17. Ni odvisnosti 18. Občutek krivde 19. Občutljiv za frustracije 20. Strah pred drogami 21. Spremenjen pod drogami 22. Vase zaprt 23. Ni duševne motnje 24. Vedenjske težave 25. Vzrok v družini 26. Vzrok agresije 27. Konflikt v službi 28. Nadaljuje eksperiment. 29. NOSV + navodila 30. Ignorantski odnos 31. Nesprejemanje odgovornosti 32. Odlaganje 	<p>Čustvene težave – I9: 18</p> <p>Uživanje alkohola in drog – I9: 12, 15, 20, 21, 28</p> <p>Neustrezno vedenje – I9: 2, 10, 24, 27, 30–33</p> <p>Pogledi staršev na težave – I9: 19–22</p> <p>Težave v odnosih s staršema – I9: 6</p> <p>Ugotovitve psihiatrov – I9: 16, 17, 23–26</p> <p>Težave v šoli – I9: 4, 5, 9</p> <p>Opusti šport – I9: 3</p> <p>Ukrepi policije – I9: 13, 14</p> <p>Ukrepi sodišča – I9: 11, 29</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>

33. Spretni izgovori		
Kode poročila I10		
	2. raven	3. raven
1. Nemočna mati 2. Težave v šoli 3. Športne stave 4. Svetovanje na PČ 5. Prvič razšla 6. Oče odide 7. Komunikacija prek mladostnika 8. Prepis v SŠ 9. Nesoglasje glede vpisa 10. Neustrezno vedenje 11. Mamina opravičila	Starša – I10: 1, 5, 6, 7, 9, 11, 13, 18, 19 Vpletanje babice – I10: 20 Zasvojenosti – I10: 3, 4, 15, 16, 17	Dejavniki tveganja
12. Padel letnik 13. Nesoglasje glede vpisa 14. Ukrepi šole 15. Športne stave 16. Redno kajenje trave 17. Kajenje trave 18. Želja po umiku 19. Napetost med staršema 20. Vpletanje babice	Težave v šoli – I10: 2, 8, 12, 14 Neustrezno vedenje – I10: 10	Posledice dejavnikov tveganja
Kode poročila I11		
	2. raven	3. raven
1. Razpad družine 2. 3h DSP 3. Samopoškodbe 4. Namestitev v SS 5. Nihanja motivacije 6. Težave v šoli	Družina – I11: 1 Mama – I11: 12, 21, 22, 23	Dejavniki tveganja

<p>7. Slab odnos z učitelji 8. Neresno do DSP 9. Popuščanje v šoli 10. Vzgojni ukrep v šoli 11. Padla letnik 12. Problem z mamo 13. Eksperimentiranje z marihuano 14. Vključitev na UP 15. Ovadba očeta</p>	<p>Oče – I11: 15, 16, 17, 19, 20, 27</p> <p>Vrstniki – I11: 28</p>	
<p>16. Alkohol pri očetu 17. Nasilje očeta 18. Uporništvo 19. Stanovanje očeta 20. Neredni dohodki 21. Umik matere 22. Obremenjujoča izguba 23. Mamine izkušnje 24. Vse bolj neobvladljiva 25. Nespoštovanje dogovorov 26. Obupala oče in babica 27. Umik očeta 28. Neprimerna družba v LJ 29. Neustrezne strategije</p>	<p>Težave v šoli – I11: 2, 6–11</p> <p>Kajenje marihuane – I11: 13, 14</p> <p>Psihična nihanja – I11: 5, 25</p> <p>Neustrezne strategije – I11: 3, 18, 24, 26, 29</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>
<p>Kode poročila I12</p>	<p>2. raven</p>	<p>3. raven</p>
<p>1. Oddan v rejništvo 2. Neurejene družinske razmere 3. Duševno zdravje 4. Alkohol 5. Težek prehod v OŠ 6. Odpori do OŠ v 4. r. 7. Stopnjevanje težav</p>	<p>Družina – I12: 2–4, 26</p>	<p>Dejavniki tveganja</p>

<p>8. Neobvladljiva jeza 9. Menjava rejnikov pri 10-ih 10. Stalno odstopanje 11. Destruktivnost 12. Vzg. nemoč rejnikov 13. Histerični agr. izpadi 14. Sprejet na PP 15. Diagnosticirane motnje</p>		
<p>16. Namestitev v VZ 17. Slabši odnosi v šoli 18. Pobudnik konfliktov 19. Motenje pouka 20. Nestrpnost do avtoritet 21. Potlačena jeza 22. Manipulativen in nepriljubljen 23. Nedovoljeni vnosi v VZ 24. Uporaba laži 25. Manko samopresoje 26. Negativni liki 27. Samovoljni načrti 28. Sprovocira konflikt z očetom 29. Sramovanje očeta 30. Gre do meje potrpljenja 31. Zapira si vrata</p>	<p>Rejništvo – I12: 1, 10, 12 Vzgojni zavod – I12: 16, 23 Čustva – I12: 8, 13–15, 20, 21, 29 Vedenje in neustr. strategije – I12: 10, 11, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31 Težave v šoli – I12: 5–7, 17</p>	<p>Posledice dejavnikov tveganja</p>

PRILOGA D: Kaj pa zdaj?

V tej prilogi navajam aktualne razpoložljive podatke o otrocih in mladostnikih, ki so bili obravnavani v analiziranih poročilih; torej kako je bilo z namestitvijo v (vzgojno) institucijo, kaj je bilo po njej in kaj počnejo zdaj.

R1: Namestitev v VIZ Smlednik dne 10. 3. 2015. Uspešno zaključil 8. razred. Napredek na vzgojnem, čustvenem in šolskem področju. Vse vikende preživel pri očetu. V začetku tega šolskega leta težave na vzgojnem področju. Temu botrovalo dejstvo, da je bil mladostnik vključen v tožbo za predodelitev in ob tem večjim pritiskom, predvsem s strani matere. V tem obdobju pri pristojnem sodišču tudi obravnavan zaradi pripravljalnega postopka v smeri kaznivega dejanja. Zaradi več disciplinskih kršitev zavodskih pravil (glede na dejstvo, da je 9. razred v VIZ Smlednik obiskoval kot tako imenovani pogojni) je bil z dnem 23. 10. 2015 izključen iz VIZ. Po tem se je vpisal v 9. razred OŠ pri CDI Univerzum v Ljubljani, kjer je po svojih navedbah in navedbah svoje mame uspešno zaključil devetletko in se z naslednjim šolskim letom vpisuje na medijsko ali pa na oblikovno šolo. Še vedno v postopku v smeri kaznivega dejanja.

R2: Nameščen v stanovanjsko skupino Vzgojnega zavoda Kranj. Začel obiskovati 9. razred OŠ Kranj. Bivanje znotraj stanovanjske skupine je nadaljeval vse do 31. 8. 2015, ko je končal 2. letnik gimnazije Ledina v Ljubljani. Namestitev je bila uspešna. Zaključek načrtovan in v soglasju s staršema, stanovanjsko skupino in tukajšnjim CSD. Po odpustu je odšel domov. V tem šolskem letu zaključuje 3. letnik gimnazije. Po končani srednji šoli namerava vpisati študij matematike.

R3: Mladostnik je v lanskem šolskem letu v VIZ Smlednik opravil 7. razred in z 31. 8. 2015 uradno zaključil bivanje v omenjenem zavodu. Namestitev dokaj uspešna. V tem šolskem letu je dijak nižjega poklicnega izobraževanja na srednji šoli. Čeprav mu je bilo za letošnje šolsko leto po njegovem odpustu iz VIZ zagotovljeno bivanje v stanovanjski skupini Ježek, je bivanje ob strinjanju in podpori staršev zavrnil. Njegova trenutna šolska uspešnost nam ni znana.

R4: Na podlagi pravnomočnega sklepa Okrožnega sodišča v Ljubljani je bil nameščen v vzgojni zavod. Namestitev ni bila uspešna. Nesodelovanje, beganje tudi v sodelovanju z očetom. Sodišče mu je vzgojni ukrep spremenilo v oddajo v prevzgojni dom. Namestitev v PD Radeče je trajala vse do 29. 12. 2014, ko mu je sodišče na predhodni predlog Radeč spremenilo vzgojni ukrep v ukrep nadzorstva organa socialnega varstva, ki pa se praktično skoraj ni izvajal, saj je bil mladostnik v začetku leta 2015 kot že polnoleten pridržan s strani policije zaradi suma storitve kaznivega dejanja ponarejanja denarja v sotorilstvu z očetom in bil vse do pred kratkim v priporu. Trenutno je na prestajanju kazni zopora v Celju.

R5: V VIZ Smlednik nameščen kot sedmošolec in tam uspešno končal devetletko. Napredek. Po končanem bivanju v VIZ Smlednik se je vrnil v varstvo in vzgojo staršem. Predlog za namestitev v stanovanjsko skupino sta starša zavrnila. V 1. letniku vpisan na srednjo šolo, smer gimnazijec. V tem šolskem letu ponavljal na isti šoli, smer ekonomski tehnik; neuspešno – izpis. Razmišlja o ponovnem vpisu v 1. letnik. V pripravljalnem postopku v smeri kaznivega dejanja pri pristojnem sodišču.

R6: Viden napredek na vzgojnem in šolskem področju med namestitvijo v vzgojnem zavodu. Kljub težavam s kajenjem marihuane (vključen v strokovno obravnavo pri dr. Kastelicu) namestitev uspešna. V tem šolskem letu končal devetletko in z 31. 8. 2016 zapušča VZ. S 1. 9. 2016 bo stanovalec stanovanjske skupine.

R7: Med bivanjem v stanovanjski skupini naredil velik napredek; namestitev povsem upravičila namen. Mladostnik je v tem času uspešno končal poklicno smer izobraževanja na srednji šoli in pridobil poklic. Z dnem 30. 6. 2014 je namestitev zanj prenehala, kar je bilo glede na staž in starost načrtovano. Po odpustu je šel živeti nazaj domov. Na isti šoli obiskuje oziroma končuje program 3+2.

T1: Iz vzgojnega zavoda je bil zaradi neprimerne vedenja odpuščen. Zaradi nadaljevanja kaznivih dejanj mu je bila izrečena kazen mladotniškega zapora (šest mesecev). Po izteku zaporne kazni se je preselil, tako da nismo bili več krajevno pristojni in nimamo podatkov, kaj se je z njim dogajalo naprej.

T2: Namestitvi v stanovanjsko skupino na podlagi ukrepa sodišča se je spretno izogibal, sodišče mu je nato zavodski ukrep nadomestilo z NOSV, ki se je izvajal cela tri leta. Ob izteku NOSV je še vedno živel doma in bil iskalec zaposlitve, občasno je priložnostno delal.

T3: V stanovanjski skupini je končal triletno šolanje, ob doseženi polnoletnosti je izrazil željo, da bi bivanje v stanovanjski skupini končal. Vrnil se je nazaj k očetu in njegovi partnerki, ob tem pa nadaljeval šolanje po programu 3+2.

T4: V VIZ je uspešno končala osnovnošolsko obveznost in se vpisala v srednjo triletno šolo ter bila na lastno željo in v soglasju z mamo nameščena v stanovanjsko skupino, kjer pa je po nekaj mesecih prenehala bivati zaradi lastne nezainteresiranosti, pa tudi zaradi kršenja pravil. Vrnila se je nazaj k babici rejnici. Trenutno uspešno končuje šolanje. Odnos z mamo se je izboljšal, tako da veliko časa preživi tudi pri njej.

T5: V vzgojnem zavodu je uspešno končal nižje poklicno izobraževanje in se vrnil nazaj domov. Po odpustu je bil vključen v usposabljanje za delo kot oseba s posebnimi potrebami prek zavoda za zaposlovanje. Po zadnjih informacijah trenutno ni zaposlen, temveč je prejemnik denarne socialne pomoči na CSD.

T6: V prevzgojnem domu je bil dve leti in tam dokončal srednjo triletno šolo. Po odpustu je živel skupaj z mamo. Prijavil se je na zavod za zaposlovanje kot iskalec zaposlitve in občasno tudi dobil kakšno delo. Po zadnjih informacijah je kot polnoleten storil hujše kaznivo dejanje, zaradi česar mu je bila izrečena kazen zapora.

T7: V VIZ je končal nižje poklicno izobraževanje in s tem tudi bivanje v zavodu. Vrnil se je k mami. Po polnoletnosti se je samozaposlil.

T8: Do namestitve v stanovanjsko skupino ni prišlo, ker si je premislila in raje ostala doma pri očetu. Po končani triletni šoli je nadaljevala šolanje po programu 3+2. Trenutno opravlja maturo in razmišlja, da bi se po maturi zaposlila.

S1: Deček letos uspešno končuje 6. razred. Še vedno je v MDMB in dobro napreduje. Mama z nami in domom redno in po svojih močeh sodeluje.

S2: Zdaj že polnoletna je končala triletni program in se vpisala v program 3+2. Glede na njene primanjkljaje ji izobraževanje, kljub vztrajnosti in motiviranosti, ne gre najbolje od rok. Še vedno biva v MDMB, ne želi domov, zato razmišljamo o nadaljevanju septembra v stanovanjski skupini mladinskega doma. S starši ima redne stike in odhaja vsak vikend domov.

S3: Po uspešno dokončani OŠ je zaključila tudi bivanje v mladinskem domu. Vpisala se je na srednjo šolo, ki pa je ni dokončala. Dela pogodbeno kot prodajalka na tržnici, živi skupaj z mamo.

S4: Zdaj že polnoleten je na lastno željo in željo mame zaključil bivanje v stanovanjski skupini novembra 2015. Njegovo željo smo podprli tudi mi. Z nami še vedno tako fant kot mama redno in aktivno sodelujeta v okviru izvajanja NOSV. Letos je opravil NPI s prav dobrim uspehom. Novih kaznivih dejanj ne beležimo. V preteklosti je bilo samo enkratno dejanje v sotorilstvu s starši. Z očetom nima stikov.

S5: Dvojčka sta končala bivanje v MDMB z zaključkom OŠ in nadaljevala svojo življenjsko pot v rejniški družini, kjer sta še vedno. Letošnje šolsko leto končujeta gimnazijo, velika verjetnost je, da jo bosta opravila z odličnim uspehom. Z mamo imata redne stike.

S6: Kratkotrajna namestitev v mladinskem domu je bila ukinjena po njenem umiku ovadbe, da jo je spolno zlorabil posvojitelj. Postopek na sodišču, ki zadevo obravnava po uradni dolžnosti, pa je še vedno v teku. Mladostnica živi doma in obiskuje srednjo šolo.

S7: Zdaj že polnoletna je po opravljenih vseh treh stopnjah programa Projekta Človek ves čas »čista«. Končala je izobraževanje na štiriletni strokovni šoli, ki si ga je plačevala s pomočjo študentskega dela. Ima partnerja, s katerim pričakuje otroka.

S8: Zdaj že polnoleten je dobro leto dni na »prostosti«. Z mamo se je preselil v drug kraj. Je nezaposlen in prejema denarno socialno pomoč. Ureja si delo v tujini.

S9: Polnoletna je končala triletno poklicno šolo v zavodu. Ves čas od prenehanja bivanja v zavodu živi v podnajemniškem stanovanju oziroma več njih in se sama preživlja. S starši ima redne stike. Ima partnerja že nekaj let, z njim se dobro razume, od začetka letošnjega leta sta se odločila za skupno življenje. Je zelo delovna, z mamo sta odprli s. p. za dejavnost, za katero sta opravili več izobraževanj in pridobili ustrezne certifikate.

S10: Zdaj že polnoleten se je po uspešno končani triletni poklicni šoli vpisal v program 3+2. Zaključil je bivanje v stanovanjski skupini in zdaj ves čas biva v rejniški družini. Je zelo uspešen in ob izrednem šolanju vsak dan dela prek študentskega servisa. Z očetom ima občasne stike, z mamo nima stikov.

S11: Brata sta po zaključenem bivanju v MDMB odšla nazaj k očetu. Starejši je končal triletno poklicno šolo, mlajši ima zaključena dva letnika. Oba sta zaposlena.

S12: Zdaj že polnoleten je zaključil bivanje v zavodu z nedokončano OŠ. Živi doma, opravil je NPI in nato triletno poklicno šolo. Je brez zaposlitve in prejemnik denarne socialne pomoči.

I1: Mladostnik je prestal pol leta zaporne kazni v Celju. Po odpustu je nekaj časa honorarno delal v podjetju, kjer mu je zaposlitev uredil oče. Še vedno nima dokončane srednje šole, ima pa vizijo, da bi šel na fakulteto. Še vedno stanuje pri materi in ima težave z drogami.

I2: Do namestitve v stanovanjsko skupino ni prišlo, ker si je mladostnik tik pred tem premislil. Še vedno nima dokončane osnovne šole. Družina se je preselila v večji kraj v okolici Ljubljane. Občasno se honorarno zaposluje pri stanodajalcu, ki ima svoje podjetje.

I3: Mladostnici sta med namestitvijo uspešno dokončali osnovno in srednjo šolo. Starejša se honorarno zaposluje v svoji stroki in hkrati dela tudi v lokalni. Že eno leto živi pri fantu v večjem kraju v okolici Ljubljane. Mlajša je v letošnjem letu končala 4. letnik s prav dobrim učenim uspehom, v naslednjem šolskem letu pa gre študirat.

I4: Naknadno je mladostniku izreklo vzgojni ukrep oddaje v vzgojni zavod tudi okrožno sodišče. Tam je v dveh letih opravil OŠ, se osebno uredil in zavzel kritičen odnos do svojih kaznivih dejanj. V tem času je dokončno razpadla zakonska zveza njegovih staršev, kar ga je prizadelo. V srednjo šolo naj bi se vpisal v Bosni, kjer naj bi živela z očetom. Po enem letu sta se oba vrnila v Slovenijo, živita v samskem domu, oče si je našel zaposlitev, mladostnik pa si jo še išče. Kmalu po prihodu k nam se je spet zapletel v istovrstno kaznivo dejanje kot pred leti, trenutno pa se je od teh dejanj distanciral.

I5: Po letu in pol je zaradi težav z drogo stanovanjska skupina predlagala premestitev v vzgojni zavod. Zaradi koncentrirane istovrstne problematike v tem zavodu smo se po ogledu skupaj z očetom odločili, da premestitve ne bomo izvedli, temveč je dal oče možnost, da hčerka biva pri njem. Letnik je nato res uspešno dokončala, v naslednjem šolskem letu pa so se težave z drogami še stopnjevale. Za nekaj časa se je odselila neznano kam. Trenutno biva pri fantu v večjem kraju v okolici Ljubljane, abstainira in si ureja življenje.

I6: Namestitev z odločbo CSD ni uspela, ker je bil mladostnik ob sprejemu pozitiven na THC in kokain. Ponovno naj bi se zglasil čez dva tedna, a se to ni zgodilo. Po enem letu mu je tudi okrožno sodišče izreklo vzgojni ukrep namestitve v vzgojni zavod. Zaradi ponovne prisotnosti opojnih substanc mu je vzgojni zavod postavil pogoj, da gre svoje težave z drogami urejat v terapevtsko komuno, sicer bodo sodišču predlagali premestitev v prevzgojni dom. Mladostnik je privolil v urejanje v komuni, kjer je zdaj že drugo leto. Do odločilnega premika je prišlo, ko je po začetni krizi spoznal, da je tu zaradi sebe, ne zaradi ukrepa sodišča. Psihično in fizično se je uredil, v komuni namerava ostati do konca triletnega programa in se po možnosti naknadno tam tudi zaposliti.

I7: Mladostnik se je po običajnih začetnih prilagoditvenih težavah dobro vživel v dinamiko sostanovalecev stanovanjske skupine, sprejel pa je tudi osnovna pravila in avtoriteto vzgojiteljev. V tem letu je naredil velik napredek na osebostnem področju, izboljšal pa je tudi odnose z mamo. Malo pred koncem šolskega leta je bivanje v stanovanjski skupini prekinil in šel živeti nazaj domov. Kljub temu je dosegel odličen učni uspeh v 2. letniku srednje šole. V letošnjem šolskem letu pa so se spet pojavile tesnobe in obiskovanje šole je bilo zelo oteženo. Po pedagoški pogodbi ni opravil nobenega izpita. Nekaj časa je prejemal medikamentozno terapijo, trenutno pa je dogovorjen za sprejem na centru za mentalno zdravje – oddelek za mladostnike.

I8: Mladostnik je bil tri mesece pred potekom maksimalne dobe treh let odpuščen iz PD Radeče. Kmalu za tem je dobil otroka, a ker je nadaljeval v podobnem življenjskem slogu, so se kmalu pojavili konflikti s partnerko, izrečena pa mu je bila tudi prepoved približevanja. Nato sta vseeno ponovno zaživela skupaj. Še vedno ima težave z drogami in kaznivimi dejanji. V zvezi s slednjimi mu je sodišče izreklo dve pogojni obsodbi.

I9: Mladostniku je okrožno sodišče izreklo 20 mesecev zapora zaradi nasilja nad mamo in povzročitve hude telesne poškodbe v nekem lokalnu. Zaporno kazen je preстал v Celju in v tem času izboljšal odnos z mamo. Po prestani kazni je še naprej živel pri njej. V naslednjih letih nismo zasledili, da bi nadaljeval kazniva dejanja, s kaj več podatki pa ne razpolagamo.

I10: Do namestitve ni prišlo, ker mladostnik zanjo ni bil zainteresiran, nasprotovala pa sta ji tudi njegova oče in babica. V nadaljevanju je izmenično živel pri očeti in materi. Srednje šole ni dokončal, se je pa uspel za nekaj časa redno zaposliti. Žal zaposlitve ni obdržal, trenutno pa si išče novo zaposlitev. Še vedno ima težave v odnosih s staršema in težave z zasvojenostjo.

I11: Mladostnica je privolila v premestitev iz stanovanjske skupine v vzgojni zavod. Odločila se je, da bo tam tudi ponavljala 2. letnik v poklicnem izobraževanju. Še vedno trdi, da je v zavodu bolje kot v stanovanjski skupini. Občasno prihaja do nesporazumov s posameznimi vzgojitelji ali vrstniki, a brez večjih pretresov ali konfliktov. Letnik bo uspešno izdelala in namerava vztrajati tudi v naslednjem šolskem letu, čeprav bi lahko po dopolnjenem 18. letu zavod zapustila. Odnosov s staršema še vedno nima urejenih in se včasih nagiba k enemu, pa spet k drugemu staršu. Trenutno se je mama spet povsem umaknila iz odnosa z njo, kar jo zelo obremenjuje.

I12: Po uspešnem zaključku osnovne šole v vzgojnem zavodu je bil mladostnik premeščen v stanovanjsko skupino v Ljubljani. Tam mladostnike usmerjajo v samostojnost na vseh področjih in sprva se je dobro vživel v bivanje pri njih. Težave so se pojavile, ko se je v šoli začelo preverjanje znanja in z njim prve negativne ocene. Vzgojitelji so ga vse bolj priganjali k učenju, kar mu je vse bolj vzbujalo odpor do avtoritete, ki ga je čutil že v vzgojnem zavodu. Nesporazumi in konflikti so bili vse bolj pogosti in intenzivni. Sredi šolskega leta je njegova mati izjavila, da prevzema odgovornost za njegovo oskrbo in izobraževanje in od tedaj živi pri njej. Mladostnik je hotel dokazati, da lahko letnik izdelava brez podpore vzgojiteljev, a mu to žal ni uspelo. Tudi v letošnjem šolskem letu mu to ni uspelo in trenutno si išče zaposlitev.